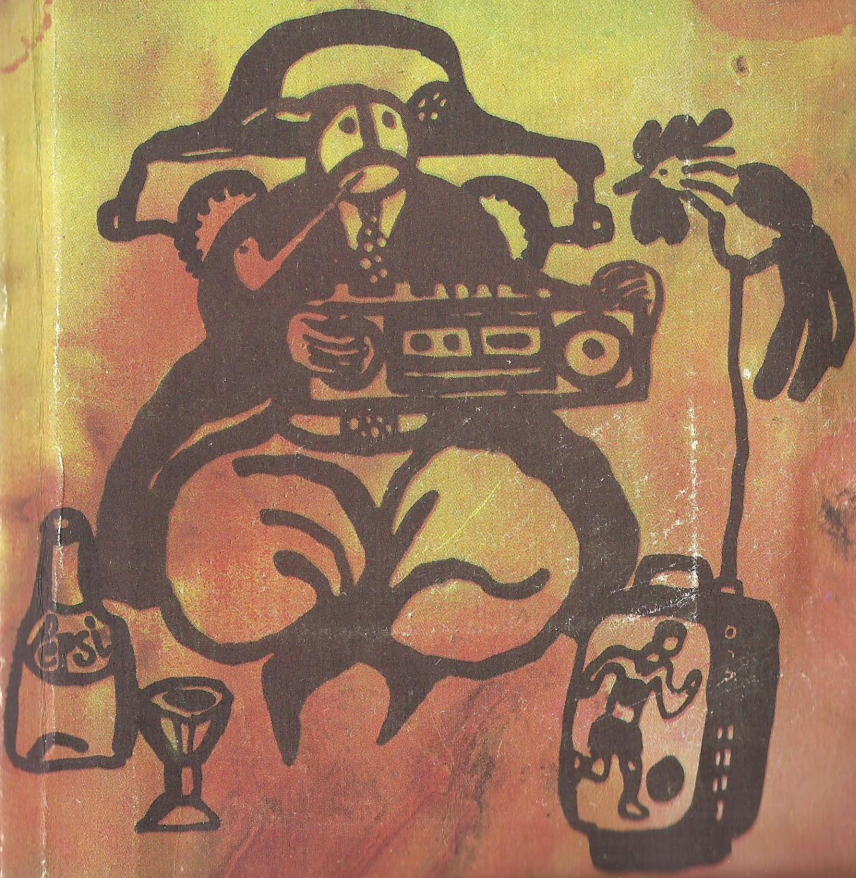

84Ук7

К 85

Андрій Крижанівський

Тамагавки і макогони

Томас Купер

1800

Андрій Крижанівський
**Томагавки
і макогони**

САТИРА І ГУМОР

Київ
Видавництво
художньої літератури
«Дніпро»
1990

ББК 84Ук7
К85

До книги українського радянського письменника ввійшли гуморески, пародії, сценки, афоризми з книжок різних років. У динамічних парадоксальних сюжетах автор зриває маски доброчинності з тих, хто намагається лише брати від суспільства, нічого не даючи навзаєм. Своєрідність творчої манери, влучність сатиричних пострілів письменника відзначені і критикою, і читачами.

В книгу українського советського писателя вошли юморески, пародии, сценки, афоризмы из книг разных лет. В динамичных парадоксальных сюжетах автор срывает маски добропорядочности с тех, кто стремится урвать от общества, ничего не давая взамен. Свообразие творческой манеры, меткость сатирических выстрелов писателя отмечены и критикой, и читателями.

Редактор Н. М. Кравченко

К $\frac{4702640201-082}{M205(04)-90}$ 82.90

ISBN 5-308-00617-2

© Склад, художнє оформлення.
Видавництво «Дніпро», 1990

З КНИЖКИ

"Лідер опозиції"

(1968)

ДИСКУСІЯ

Відомий боксер захищав кандидатську дисертацію на тему: «Удар — вирішальний фактор диференціального аналізу (розкладу) суперника у боксі».

Виступив опонент.

— Головне у боксі — маневр,— заявив він.

— Ні, удар,— спростував опонента дисертант.

— Ні; маневр,— спростував дисертанта опонент.

— Ні, удар,— захищався претендент на здобуття вченого ступеня.

— Ні, маневр,— перекреслював опонент здобутки претендента.

— Ні, удар!

— Ні, маневр!

— Удар!

— Маневр!

Дисертант ударив.

Опонент не встиг зманеврувати.

Вчена рада одностайно проголосувала за надання дисертантові звання кандидата.

...Інститут оголосив конкурс на заміщення вакансії опонента.

БАТЬКИ І ДІТИ

— Танцював твіст з Галькою?

— Та не твіст, а халі-галі.

— Одна холера. Викаблчувався у школі?

— Таке скажете, тату. Танцював. Все одно, як наш гопак, тільки навпаки.

— І оце витанцював навпаки самі трійки?
— Є така думка, тату, що трійка— оцінка задовільна.
— І в життя на трійках підеш?
— Молодим усюди в нас дорога, тату.
— Хто ж тебе виховував, іроде?
— Ви, тату, школа і комсомол.
— Т-а-к... З передовиць чешеш?
— Газета — наш друг і порадник, тату.
— А-а-а... А якщо я тебе зараз вперіщу паском по нульовому циклу?

— Не ті часи, тату. Діти — наша радість. Ще Макаренко писав...

Важка батьківська длань непедагогічно впала нижче синівського попереку. З криком «Більше не буду!» молодик вихопився з кульмінаційного моменту і з квартири. А поруч жив письменник. І слухав пульс життя крізь вібропанель. Зараз він пише повість «Боротьба поколінь».

ЗА ЛАШТУНКАМИ

— !!!

Репліка знервованого вкрай режисера явно суперечила вимогам системи Станіславського. І Мейерхольда, до речі.

— Від такого чуємо!— не залишились у боргу актори.

Метр вибухнув і повернув акторам бумеранг з триповерховим додатком. Тільки повний рот дикції завадив режисерові дійти тієї межі, де закінчується святе мистецьке горіння і починається дія закону про дрібне хуліганство.

— ... в печінку! Годину товчемо одну сценку! Вам, вам я кажу, Яго Івановичу! Поясню, а ви вухами хляпаєте! Ви що — на ролі зайця? А ще заслужений!

— Ваш некролог я прочитаю без жодної репетиції,— парирував заслужений Яго Іванович.

— Здається, грають не зовсім погано,— втрутився драматург.— Як автор п'єси, я...

— Якщо це марення називають п'єсою,— кинув камінь у нову мішень режисер,— то я йду на пенсію... персональну.

— У-у! — драматург блискуче зіграв нескореного гладіатора.— Я нікому не дозволю топтати свою творчість брудними мокасинами! Ви — люмпен-інтелігент!

— Прошу сторонніх звільнити сцену! — заревів метр.— Артисти — на місця! Вихователька — за стіл. Піонери — під стіл. Почали! Карамба! Альма матер!

В театрі юного глядача продовжувалась репетиція психологічної драми «Закон дружби».

ФУТБОЛ І МОВОЗНАВСТВО

Дебютант влучив своєю лівою ногою просто в живіт захиснику гостей, і той достроково подався з поля.

Після матчу перспективний дебютант отримав постійну прописку.

В другій грі цей здібний форвард обіграв однією лівою трьох захисників супротивника. Репортери зафіксували віртуозний момент для фотовиставки «Твій сучасник».

Після матчу здібний форвард одержав квартиру.

В наступному змаганні цей талановитий футболіст забив своєю лівою одинадцятиметровий, спростувавши аксіому сезону: «Пенальті — безпрограшна лотерея для воротаря».

Після матчу талановитий футболіст придбав «Запорожця».

В подальшій зустрічі цей видатний гравець послав своєю лівою м'яч точно в «дев'ятку». Уболівальники безкарно цілували охоронців громадського порядку.

Після матчу видатний гравець був обраний почесним громадянином міста.

— У зв'язку з вищенаведеними фактами я хочу зробити серйозний закид нашим мовознавцям, які безпідставно стверджують, нібито фразеологізм «Що моя ліва нога забажає» народився в сиву давнину. Побійтеся бога — адже тоді не було футболу!

— ...Здорово ти шпигонув мовознавців,— сказав редактор, підписуючи мою репліку до друку.— Напочатку я було думав, що ти не туди гнеш. До речі, не забудь сплатити з гонорару внесок на бронзове погруддя нашому футбольному корифеєві. Сьогодні на чужому полі він забив дві шедевальні штуки своєю лівою!

АФОРИЗМИ

Хіба ревуть воли, як гасла певні?

Доримувався до білого вірша.

Нині дітей треба годувати лише доти, доки вони одержать пенсію.

Надмірності природи: і в дурнів є зуби мудрості.

Крилаті слова — «Людина вище ситості!» — чомусь найчастіше звучать на бенкетах.

ЦЕ БУЛО НЕ В ПАРИЖІ

*Етюд. Образок. Шкіц. Пастель.
Интермеццо. Малюнок. Ноктюрн.*

Перші грайливі промені ясноликого сонця, цього небесного світила, пронизавши густо-синє прядиво темно-зелених сутінок, ласкаво вдарились у лискучу лисину сторожа, що бовванів аж ген на виднокрузі біля таємничого, мов єгипетська піраміда, золотаво-солом'яного

курень, і, віддзеркалившись од лисини вуйка, сонцесяй-вом затопили не тільки мальовниче село і зачудовані вибалки, але й всеньку плантацію № 42.

— Кру! Кру!— сповістило птаховиння.

— Рип! Рип! — одізвалася хвіртка.

— Знову на роботу, Мусію?

— Еге... Сьогодні ж не вихідний...

— Любиш ти землю, друже!

— Не варто про це. До речі, Порфирій дзвонив?

— Ні. Він Кафку читає.

— А-а... Непоганий прозаїк. Але Діденко теж гарний поет!

— На долині тума-а-н...

— На до-ли-ні ту-ман розта-а-в...

— Ча-ча-ча!

Сонячною, жовтогарячою піснею вставав новий трудовий день (п'ятниця).

ДІМ, В ЯКОМУ Я ЖИВУ

Дім цей новий.

Швидкопанельний.

Тут і потоваришував я з сусідою по під'їзду.

Познайомились ми якраз на новосіллях. Не встигли мої гості закутити, як знизу вдарила музика. Твісти радянських композиторів.

Ми, звичайно, скористалися і вшкварили український народний танок циганську венгерочку. Аж паркет хвилями пішов. Дев'ятим валом. Тільки відсапались, як знизу гука сусіда:

— А тепер ви давайте! Що-небудь наше, змістовне — про любов!

Що-що, а співає моя кумпанія, як Іма Сумак. Затягли ми до болю знайому мелодію, а сусідська кумпанія підхопила. Ото увертюра була! Симфонія!

Отак і заприятелювали.

Бува, сусіда знизу кричить:

— Агов! З яким рахунком наша збірна програє?

— А звідки ти знаєш, що програє?

— Невже виграє?

— Ні, програє.

— То на біса ти голову мені морочиш? Підкрути свого приймача голосніше — разом послухаємо. Може, їхні форварди ворота переплутають?

Бува, я йому кризь підлогу гукаю:

— Егей! Прокидайся, бо проспий царство небесне і земну роботу!

Чую: стук-грюк! Це у сусіди меблі сучасні. Комбіновані. Стіл-ліжка. Від поштовху розвалюються. Шезлонг виходить.

— Спасибі, що розбудив,— сусіда кричить,— бо вчора я прийшов втомлений як чіп.

— Чому?

— Та свято ж було!

— Яке свято?

— День грака.

— А-а...

Отак і живемо — перегукуємось. Він мені магнітофон знизу крутить, я йому приймач зверху вмикаю на всі заставки. Дружба! Погано лишень, що інші сусіди нам заважають та ще й гніваються.

Вибачайте, я зовсім забув сказати: друг мій живе на першому поверсі, а я — на п'ятому.

Р. С.— Ну, це вже ти занадто,— сказав редактор. І виправив мій п'ятий поверх на четвертий.

НЕГАТИВНИЙ ТИП

Настрій — сонячний. В кишені — місячна премія.

— Таксі! — вигукнув я.

Під'їхали до ательє мод. Розрахувався.

— Іншим разом попереджайте, що ви митець,— буркнув водій.— Підвезу безплатно.

— Я не митець, а сантехнік! Я дав вам на десять копійок більше. Цілий карбованець на старі гроші!

— Нові гроші — не старі гроші,— аполітично бовкнув шофер.

— Преса пише, що один таксист відмовився брати на чай!

— Значить, на горілку бере...

— Преса пише, що ми ображаємо вас подачками!

— А ви ображайте, ображайте, не соромтесь!

Довелось образити його ще на тридцять копійок.

Але ця дрібниця не зіпсувала мені настрою.

Я бадьоро зайшов до ательє. Тут мене потішили — костюм вийшов на славу.

— Європа-«А»! — вигукнув майстер.

Я поцікавився, коли він там крутився.

— Не перебував зовсім,— покvapливо запевнив майстер.— Це народна мудрість, яка означає «шик-модерн». До речі, в Європі-«А» традиційно віддячують червінцем у конверті.

— У мене нема конверта,— розгубився я.

— Давайте так,— заспокоїв майстер.

Довелося сягнути рівня Європи-«А».

Але ця дрібниця не зіпсувала мені настрою.

Я весело попрямував до перукарні, де вибив чек на «фасонну стрижку».

— Вас обробити згідно з тарифом чи індивідуальними прийомами краси? — поцікавився перукар.

— Красиво і згідно з тарифом!

— До вас уже був один жартівник,— індиферентно

повідомив перукар.—Згідно з тарифом пішов стрижений під «напівбокс». Його тут же в міліцію забрали — сплутали з відомим рецидивістом.

Я автоматично опустил до кишені вітчизняного Фігаро ювілейний карбованець.

Але ця дрібниця не зіпсувала мені настрою.

В елегантному костюмі, з івано-монтанівською зачіскою, я радісно попростував до корчми вищого розряду.

Офіціантка швидко піднесла хліб і до хліба.

— На скільки ви мене обрахуете? — дипломатично запитав я, коли «до хліба» приємно булькнуло.

— Навіщо обраховувати такого симпатягу,— посмінулася офіціантка.— Самі щось підкинете. Ви ж не шмендрик який-небудь, не доцент.

Я зашарівся і розрахувався з щедрістю стипендіата ЮНЕСКО.

По дорозі додому виявилось, що з місячної премії не залишилось навіть міді на сигарети «Сонце». Але ця дрібниця не зіпсувала мені настрою. Я попросив закурити у перехожого і з гумором переповів йому свої філантропічні пригоди.

— Так затьмарюються ідеали,— пожартував я.

— А ви їх не затьмарюйте,— одчикрижив перехожий.

— Тобто при чім тут я?!

— Не давайте хабарів — і край!

Я спохмурнів. Ну й типи у нас зустрічаються! Чіпляються до дрібниць — і псують людям настрої.

ПОЕЗІЯ І ДІЙСНІСТЬ

То був справжній тріумф. Шоферові Аполлінарію Втулці аплодувала вся літературна студія. Сам керівник відзначив «своєрідну метафоричність, яка сприяла втіленню матеріалістичних емоцій в оригінальну образну концепцію світу».

Розвиваючи висновок метра, літстудійці наголосили, що Втулка заглибився у життя і, зокрема, в автосправу сміливіше, ніж деякі класики.

Усі дійшли висновку, що вічна тема — зрада коханої — заграла у вірші Аполлінарія новими барвами, бо поет несподівано синтезував почуття ліричного героя (теж шофера) зі станом його автомашини. Звідси й потяглася низка художніх знахідок: сльози відставного коханця капали, як вода з радіатора, бідне серце стугоніло, як перегрітий мотор, нерви буксували, як педаль зчеплення, вовком ревнощів гарчав кардан...

Та, попри все, відзначили літстудійці, громадянська струна заглушила песимізм ліричного героя, і він витиснув рекордну швидкість на трасі трудової романтики, хоч гальм чорта.

Вірш надрукували. Літкерівник особисто зателефонував до Втулки у гараж і поздоровив з літературним дебютом.

— Та ну вас усіх! — гаркнув у трубку здібний початківець.

— Пардон, Аполлінарію! Ти здурів? — скрикнув вражений метр.

— Згорів! — надривно відповів Втулка. — Завгар прочитав мого вірша у газеті й перевів мене в автослюсарі за експлуатацію аварійної машини...

АФОРИЗМИ

Поетеса пустила сльозу десятитисячним тиражем.

Високопоставлений низькопоклонник.

Писав, не покладаючи лівої ноги.

Напис на могильній плиті: «Тепер ти повірила, чорт забирай, що я справді був тяжко хворий?»

Процвітав без голови, бо в нього була «рука».

НОВОРІЧНИЙ СЮРПРИЗ

Натхнений рішенням дружини, я подзвонив до бюро добрих послуг.

— Вас ще слухають! — відгукнулось бюро.

— Потрібен один Дід Мороз з подарунком для шести-річного хлопчика.

— Внесок? Час? Адреса? Прийнято!

— Який порядковий номер Діда?

— Повідомляю особливі прикмети: біла борода, червоний ніс, біла шапка, червона шуба.

...Дід Мороз запізнився. Мій Сашко нервував. Я вискочив на вулицю. Повз мене галопували спітнілі Діди Морози. Особливі прикмети не допомогли.

Через годину, коли Сашко, скося позираючи на мене, мугикав пісеньку про баранця-брехунця, щось грюкнуло в двері.

— Я — Дід Моріс, подарунки приніс... — почулось жалібно квиління.

Сашко притьмом відчинив двері.

Дід Мороз бебехнувся долу, але намагався співати. Ми ледве відтранспортували його волоком до крісла під ялинкою. Особливі прикмети сходились, лише борода була кольору маренго.

— Хлопчику, розкажи мені казочку... — простогнав Дід.

— Це ви маєте йому розповідати, — пошепки підказав я.

— Яка різниця, — схлипнув Дід. — Скрізь формалізм...

Сашко досить пристойно продекламував мою казку про Коція-валютника.

— Для дитини непогано, е підтекст, — сонно відзначив Дід Мороз. — Візьми, хлопчику, в мене у мішку літак, який я придбав у лисички-сестрички згідно з фінансовими можливостями твого татка.

Я тицьнув Дідові під ніс флакон з нашатирним спиртом.

— Не буду... не хочу... не можу пити «Московську»,— заволав Дід Мороз.

— Це спирт,— пояснив Сашко.

— Рятуйте!.. — захрипів Дід.

— Нашатирний! — крикнув я. — Нюхайте, вам не добре.

— Дякую! — чхнув Дід Мороз.— Ви врятували мене від клінічної смерті. Діти — наші квіти. В третій квартирі вони підпалили мені інвентарну бороду. В іншій хаті чарівна дівчинка підбила мені око матрешкою, бо сподівалась на імпорتنу ляльку за чотирнадцять карбованців з копійками. Потім близнюки обстріляли мене конфетті. Батьки ображаються, якщо не перехилиш з ними чарку. А це ж злочин при нашому навантаженні! Одного Діда Мороза-передовика вже відправили до витверезника. Разом із Снігуронькою...

Дід втер сльозу бракованою бородою:

— Ви — тринадцятий клієнт, тільки у вас і відпочив. Спасибі! Рости, хлопчику, великий і добрий!

— В іншій квартирі буде веселіше,— замріяно сказав Сашко, зачинивши двері за Дідом Морозом.— Я засунув йому в мішок бульдога нашої сусідки...

ЕСКАЛАЦІЯ ЧУЙНОСТІ

Крилатий вислів техніка Захудаїла — «Пізніше прийшов, раніше піду» — користувався заслуженою популярністю у відділі. Бо в міру своїх здібностей на роботу запізнавався кожний.

Проте новий керівник не розібрався в гумористичних тонкощах афоризму. Більше того, він прямолінійно позбавив відділ премії, ігнорувачи рекомендовану в таких випадках копівку виховну роботу.

В наступні дні намітились відрадні зрушення в діяль-

ності міського транспорту, бо ніхто чомусь не запізнився. Ідилію порушив той же Захудайло — прогуляв цілий день.

— Що сталося? — різко запитав керівник.

— Теща, щоб її розпанахало... Прийду додому — розтопчу, а потім вб'ю! — З правого ока техніка вибіг солодий струмок.

Невблаганний керівник зблід:

— Що ви, любий, — лагідно мовив він. — Ну, домашні неприємності, ну, буває. Навіщо агресивні акти? Працюйте спокійно, дорога наша людино!

По кількох днях Захудайло посіяв креслення.

— Що сталося? — грізно запитав керівник.

— Теща, щоб її зателіпало... Прийду додому — розтощу, а потім вб'ю! — З лівого ока техніка задзюркотів каламутний потічок.

Невблаганний керівник зблід:

— Що ви, любий, — душевно мовив він. — Ну, сімейні незгоди, ну, буває. Навіщо криваві інциденти? Заспокойтеся, дорога наша людино!

Потому Захудайло продав наліво лічильний прилад марки ЦАП-17-ГАХ.

— Що сталося? — гнівно запитав керівник.

— Теща, щоб її перекарлючило... Прийду додому — роздеру, а потім вб'ю! — З обох очей техніка ринули рясні опади.

Невблаганний керівник зблід:

— Що ви, любий, — сердечно мовив він. — Ну, родинні чвари, ну, буває. Навіщо брудна ескалація? Ідьте на курорт, дорога наша людино!

Захудайло поїхав лікувати нерви. Керівник схопився за серце:

— Чому мовчить профспілка? Вживіть заходи, бо я не виживу!

Та приборкати Захудайлову тещу не вдалось.

З'ясували, що вона безвиїзно живе на Сахаліні.

ШАЙБУ! ШАЙБУ!

В нашому місті зустрічалися дві хокейні команди.

— Хокей — не балет! — заявив тренер «Штурму».

— І не іменини! — поглибив суперника тренер «Штурму».

Матч розпочався. Супротивники вдарились у груди в центрі, спікірували до борту і там зчепилися. Суддя смугастим чортом видряпався на борт, але його дістали і там. Другого арбітра знайшли через хвилину під хокейними тілами.

Комбінація повторилась біля протилежного борту. Цього разу в халепу якось ускочили кілька аборигенів з першого ряду, які зіграли другорядну роль прокладок між гравцями і льодом.

Наприкінці періоду мій сусіда сказав, що все це він десь бачив. Врешті він пригадав Льодове побоїще і висловив думку, що в фільмі батальні сцени менш переконливі, аніж тут.

— Мистецтву важко відтворити всю повноту життя, — відзначив мій сусіда.

Я не зміг цього заперечити.

В другому періоді «мала купа» утворилася ще до свистка судді, а після свистка набула сталої форми.

— Тепер я переконався, що життя — неминуча боротьба, — сказав мій сусіда.

— Класична, вільна, самбо чи дзю-до? — запитав я.

— Хокей! — вигукнув він. І тут же затаврував бокс як дитячу забавку і взагалі дурницю.

Завдяки вчасній, кваліфікованій і безплатній допомозі лікарів, справжній силовий хокей тривав. Мій сусіда заявив, що ніколи не бачив бою биків, та, здається, нічого не втратив.

Я не зміг цього заперечити.

В третьому періоді гра пішла цікавіше. Хокеїсти втомилися від колективного побиття. Один з нападаючих

навіть вискочив на зручну позицію перед воротами. Але похизуватися індивідуальною технікою йому не вдалося. Захисник самовіддано вперішив його клюшкою по голові з усіма наслідками, що звідти випливи.

На допомогу невдачі кинулись два колеги і продемонстрували перевагу комбінаційної гри. Вони припечатали захисника до борту, намагаючись встромити йому під ребро такий незручний інструмент, як клюшка. І що най-смішніше — це їм вдалось.

Судді усунули з поля половину гравців.

— Перестрахувалися! — закричав мій сусіда. — Щоб легше було втікати від хокеїстів.

Я не зміг цього заперечити.

Мій сусіда гнівно заявив, що він нарешті хоче подивитися за свої гроші, як забивають шайбу. Телепатія таки існує, бо один з нападаючих все ж помітив шайбу і повів її до воріт суперників. Якимось побитом він обійшов захисника і залишився сам на сам з воротарем. Стадіон завмер.

— Шайбу! Шайбу! — заволав мій сусіда.

Кидок був сильний і точний.

Мій сусіда не зміг цього заперечити.

Шайба влетіла йому до рота.

НАДСУЧАСНИЙ ДЕТЕКТИВ

Лейтенант із завмиранням серця переступив поріг знаменитого кабінету.

— Товаришу кандидат кібернетичних наук, член секції мариністів, віце-президент клубу поліглотів, почесний доцент педінституту, заслужений діяч філателії, майстер спорту міжнародного класу, полковник...

— Вільно, юначе, називайте мене просто «Орел-один», — перебив рапорт чоловік із сивими скронями, втомленими очима і хворим серцем, який сидів за

скромним столом поміж телеекранами, динаміками, обчислювальними машинами, магнітофонами, телетайпами і мікрофонами.

— ...лейтенант Марко Наївний прибув для проходження практики!

— Ага... Вам двадцять років, ви першорозрядник з боксу, стрільби, легкої атлетики, плавання і дзю-до, любите морозиво і симфоджаз, у вільний час пишете ліричні вірші, не одружені...

— Звідки ви все це знаєте?! — вихопилось у лейтенанта.

— Досвід, досвід, мій юний друже,— посміхнувся «Орел-один».— А втім, я прочитав ваші анкетні дані. То що будемо робити?

— Хотілося б знешкодити шпигуна...

— Ах молодість, молодість,— приязно засміявся полковник.— Кипить, поспішає! Ну, добре, добре, спробую щось для вас зробити. Сідайте.

«Орел-один» натиснув якусь кнопку, і відразу ж засвітився телеекран.

— Ви бачите шматок чорноморського узбережжя,— інформував полковник Марка.— За п'ять хвилин з лагідних хвиль має вилізти імпортований виродок із засекреченими очима.

Лейтенант миттю схопився на ноги:

— Товаришу «Орел-один», треба негайно летіти туди!

— Навіщо, юначе? Поки випишете відрядження, поки дістанете квиток, шпигун замече свої сліди...— І полковник присунув до себе мікрофон.— Хто на трубіці? — пожартував він.

— Капітан Кучерявий! — почувлось у динаміку.

— Послухайте, капітане, за дві хвилини під Скелею інфарктів з'явиться шпигун. То ви його не чіпайте, хай просувається в глиб території.

— Єсть!

Марко першим помітив на екрані шпигуна.

— Доповідаю! Агент прибув. Одягнений у водолазний костюм типу «болонья-схід», що розрахований на десять годин автономного плавання.

Полковник підсилив контрастність:

— Слідкуємо далі. Переодягається у полотняний костюм закарпатської фабрики «Стан твій смерековий». Гроші й ампули ховає за пазуху, автомат — у рукав.

— Марка збрів «бульдог-морган», калібр 9 міліметрів, — доповів Наївний.

— Bravo, юначе! Чудово засвоїли теорію.

Лейтенант зашарівся.

— Переключаємось на іншу камеру. Шпигун має поспішати до найближчої автобусної станції.

Телеекран знову показав агента, який кушпелив алеєю курортного парку. Зненацька назустріч йому кинувся куц самшита.

— Непередбачена ситуація, це дружинник, — пояснив полковник.

Тим часом над правицею шпигуна здійснювся димок. Куц упав.

— Ай-ай-ай-ай! — закричав Марко.

— Спокійно, лейтенанте, без істерики! Продовжуємо тереслідування. Включаю автобусну станцію.

Камера знову упіймала агента. Він взяв квиток, купив для маскуваннчя чвертку горілки і подався до кафе-павільйону.

— Замовив гуляш і мінеральну воду! — доповів гострозорий Марко.

— Так, дивіться, лейтенанте, шпигун зробив першу помилку — розбавив горілку мінеральною водою. У нас ніхто цього не робить. То як діятиме шпигун після обіду, лейтенанте?

— Піде в туалет?

— Логічно. Та ви забули, юначе, що маєте справу з підступним ворогом. Вбиральня упирається в глуху

стіну, жодного секретного об'єкту звідти не сфотографуеш. Бачите, шпигун влився в групу екскурсантів, клацає запальничкою, мабуть, фотографує медичний пляж.

Полковник знову схопив мікрофон.

— «Чиж-п'ятнадцять»! Говорить «Орел-один»! Передаю контроль над об'єктом «Суб'єкт». Сідайте з ним до автобуса, супроводжуйте до обласного центру.

— Вас зрозумів! — почулося з люстри.

«Орел-один» вимкнув апаратуру.

— Шпигун прибуде до міста Ікс за три години. Згуляємо поки в доміно, лейтенанте?

...— Офіцерський козел! — вдарив Марко кістяшкою по столу.— Закриваю гру.

— Що ж, а тепер закриємо підступну гру шпигуна,— сказав полковник і включив телеекран.

Шпигун якраз сідав у таксі на автовокзалі міста Ікс.

— Куди подасться агент, юначе? — спитав «Одел-один».

— До резидента?

— Правильно! А резидент живе по вулиці Колгоспній, будинок номер двадцять вісім.

— Може, мені варто туди підскочити?— спитав Марко.

— Навіщо? По-перше, в холодильнику резидента схована наша телекамера, по-друге... проте дивіться!

Екран показав шпигуна і резидента, які щось жваво обговорювали за столом. Потім резидент виїняв з каструлі ополоника і по-домашньому тюкнув агента в тім'ячко. Той посунувся під стіл...

— От і все, юначе! — весело промовив полковник.— Поздоровляю вас із закінченням операції.

Марко Наївний розгублено кліпав очима.

— Пояснюю секрети успіху, лейтенанте! Шпигунський центр повідомив час і місце висадки агента резидентіві, а замість нього давно вже працює наш товариш. Він розпитав чергового агента про мету візиту і — ополоником...

Марко спохмурнів:

— Тю... Виходить, дружинник загинув зовсім безглуздо?

— А хто сказав, що він загинув?

— Та ви ж самі бачили, як бідолаха беркицьнувся після пострілу!

— Знепритомнів од переляку. Постріл був холостий. Наша людина в шпигунському центрі замінила агенту об'яму.

Марко зовсім скис:

— Якась фантастична елементарність, тобто... кгм... елементарна фантастика,— промимрив він.

— Ви ображаєте мене, лейтенанте. Погодьтеся, що нам вдалось дотриматись класичних концепцій переважної більшості пригодницьких творів. А література, як вам відомо, відбиває життя. Отож, діяти інакше — значить відняти кусень хліба у наших славних майстрів детективного жанру! Ну, чого ви набурмосились?

— Коли така петрушка, товаришу «Орел-один», то я краще зміню фах. Може, в торгівлю подамся, там принаймні є елемент ризику...

— Струнко, лейтенанте! Хіба про таку зміну я мріяв? Це дезертирство! Ви хочете, щоб я один стрибав із сюжета в сюжет зі своїм хворим серцем, надприродною обізнаністю й унікальною апаратурою? Я лишаю вам тільки один шанс, аби змити ганьбу!

У Марка Наївного загорілись очі:

— Я готовий виконати будь-яке небезпечне завдання!

— Чудові слова, прекрасний штамп,— подобрішав полковник.— Дивіться, ось тематичні й архітектурні плани кількох видавництв. Ви повинні таємно вилучити звіди рукописи халтурних детективів.

— Доведеться дертися по ринках,— задумливо відзначив Марко, вивчаючи архітектурні достоїнства видавництв.

— Візьміть кілька своїх віршів,— сказав полковник,— тицьнете вахтерам, якщо здибаєтесь ненароком, вони графоманів відпускають.

— Дякую за цінну вказівку, дозвольте йти!

— Йдіть, мій хлопчику! Вахтерів не лякайтесь. Та коли спіймаєтесь авторам детективів, я вже нічим не зможу вам допомогти...

І «Орел-один» потай втер непрохану сльозу.

АФОРИЗМИ

Найпоширеніший дипломатичний акт: тиждень поліпшених стосунків з дружиною.

Він успішно зазнавав невдач.

У буфеті інституту кібернетики відвідувачів обрарховував електронний касир.

Черпав народність у самогоні.

Сонети від безсоння.

Роками жив на піснях-одноденках.

ЧАРІВНА ЯЛИНКА

Разом із знайомою дівчиною я пропхався на новорічний бал в солідне об'єднання, де вона працювала.

— Дами-трудівниці і товариші кавалери! — кричав розпорядник балу.— Завдяки турботам місцевкому, до нас прийшов Новий рік! Всі до ялинки! Святковий інвентар руками не мацати!

На ялинці замість традиційних прикрас висіли черевики, транзистори, капелюшки, краватки, кохти, панчохи і сила-силенна інших речей «для дому, для сім'ї».

Жінки стогнали від захоплення.

Чоловіки позбулися впливу буфетного магнетизму.

Розпорядник балу тріумфував.

— Які «шпильки!» — щебетало схвильоване жіноцтво.— Це французькі чи італійські?

— Ви помиляєтесь! — весело відповів розпорядник.— Це черевички «Будні» нашого виробництва.

— Який транзистор! — приєдналося до жіночого хору лавсанове козацтво.

— Це японський,— напруживши інтелект, пояснив я.

— Ви співаєте з чужого голосу, мій недосвідчений друже, — недбало кинув розпорядник. — Це транзистор «Балакун» нашого виробництва.

Я відчув, що з мене зробили блазня на громадських засадах.

— Яка кохта! — заверещала моя дівчина.— Ну, признайтеся, що це англійська, що я не помилилася!

— На жаль, моя чарівнице! — ніжно заперечив розпорядник.— Це кохта «Вівці з полонини» нашого виробництва.

— А цей мережаний нейлон? Невже...

— Саме так. Це панчохи «Колгоспна радість» нашого виробництва.

— Але ж краватки напевне імпорتنі,— вискочив відомий поет-скандаліст Пилип Конопельський.— Не бачу рідної гами кольорів — жовто-малинової чи зелено-рудої!

— І ви не вгадали,— торжествував розпорядник балу.— Це краватки «Гордіїв вузол» нашого виробництва.

— Невже... Невже всі речі наші?

— Так! — гордо сказав розпорядник.— Наші. На експорт.

ЛЕГКИЙ ХЛІБ

Я сів на поезію. В журналі.

Попередили: поети — натури ніжні. Можуть побити.

Наліг на рукописи. Віршів — до стелі. Переконуюсь: поезія сягнула значних висот.

Згадую критерії: художність та ідейність.

Дивлюсь. Є художність, нема ідейності. Є ідейність, нема художності.

Чухаю потилицю. Лисина жевріє. Иду на грозу. Відбираю молодих класиків і здібних ветеранів.

Відповідаю «та іншим»: «Вчіться на світових шедеврах. З незмінною прихильністю...»

Отримую на це зливу листів. Кращі твори нецензурної преси. Переплутав кількох обласних корифеїв з початківцями. Мармизять трьома листами. Один — мені. Копії — в прокуратуру й Спілку.

Вліз!

Далі в ліс: приймаю авторів.

Атакує поетеса. Є форми, нема змісту.

Штурмує лірик. Є кучері, нема серця.

Пішли косяком. В одних — символи. В інших — порохня в порохівницях.

Беруть за горло:

— Друкуй! Мистецтво вимагає жертв!

На закуску — початківці. Накидаю оком: вірші — слабо-тонічні, біцепси — титанічні. Відсилаю на комісію по боротьбі з молодими.

Гвіздкую плакат: «Завідувач відділу поезії — першо-розрядник з боксу».

Злазю на свіжого автора.

— Здряся!

— Тряся!

— Надрукуйте!

— Хто такий?

— ...ський. Майстер спорту з боксу.

Полотнію. Кличу прибиральницю тітку Медею. Вона на ставці літконсультанта. Витурює майстра.

Домальовую на плакаті:

«Майстрів спорту, а також усіх, хто важить понад 80 кілограмів, приймає редактор».

З'являється редактор. Знімає плакат.

Натякає: за плакатом на черзі — я.

Що робити?

Вчить: радься з провідними.

Мерсі, спасибі, дякую.

Заходить А. Показую йому вірші Б.

— Заскорузлий реаліст.

Заходить Б. Показую йому вірші А.

— Безнадійний естет.

Заходить В. Показую йому вірші Г.

— Темний символіст.

Заходить Г. Показую йому вірші В.

— Голий абстракціоніст.

— Такий собі Пікассо?

— Це який? З одеського літоб'єднання?

— Ні... Живописець!

— А-а... Не знаю. Це по лінії Спілки художників.

У них там ще панькаються...

Видираю останню волосину.

Дябаю до редактора.

— Де мій попередник?

— Втік на легкий хліб.

— Куди?

— В шахтарі...

Амінь!

ИДИ... ИДИ... ИДИ...

— Товаришу майстер! Іду поступати на заочний. Підпишіть!

— Три ха-ха! І під ніс оце... з маком. В інтелігенти пнешся, в доценти, а може, навіть в майстри?

— Вчитися треба...

— А-я-яй! Виходить, ти розумний, а я дурень?

— Я цього не кажу...

— Виходить, я сам себе дурнем обізвав? Так виходить? А план хто буде тягти? Мцирі Пушкіна?

— Лермонтова...

— Виходить, Мцирі Лермонтова буде план тягти? Зупиняй верстат. Бери терпуг — роби з болванки гайку. І йди, йди, йди...

— Товаришу майстер! Іду здавати за другий курс. Підпишіть!

— Три ха-ха! І під ніс оце... з маслом. В професори пнешся, в члени-кореспонденти, а може, навіть в майстри?

— Без знань не можна...

— Можна! Відпустки не дам!

— Так не ви ж даєте — держава.

— Держава — це ми!

— Тобто ви і я?

— А ти мені тут філософій не розводь, ти мені тут абстракціонізму не напускай! Іч, воно — держава. Прошарок нещасний! А план хто буде тягти? Бурлаки Шишкіна?

— Репіна...

— Виходить, бурлаки Репіна будуть план тягти? Зупиняй верстат. Бери терпуг — роби з болванки болт. І йди, йди, йди...

— Товаришу майстер! Переведіть на першу зміну. У мене курсовий проект.

— Три ха-ха! І під ніс оце... з конфітюром. В академіки пнешся, в головні теоретики, а може, навіть в майстри?

— Переведіть...

— Нікода! Ну, молодьож пішла. Пруть без жодних труднощів. Ні, щоб ото культурно вечір провести, одну другу півлітру з майстром прийняти. Розумні дуже! Тільки фізика й лірика в голові. А план хто буде тягти? Папа римський? Папа Пій з 12-ти?

— Папа Пій вже вмер...

— Виходить, папа вмер, а план тягти буде дядя? Зупиняй верстат. Бери терпуг і болванку... І йди, йди, йди...

— Товаришу майстер! Іду захищати диплом. Підпишіть!

— Три ха... хи-хи-хи... вибачайте, пальці якось самі в «оце» скрутилися. Даються взнаки пережитки проклятого минулого. Та й буржуазна ідеологія, кажуть, проникає. Ідьте, рідненький, ні пуху вам, ні пера! Я завжди казав, що ви далеко підете. Згадали? Йди... йди... йди... Це я по-батьківському, в смислі — до осяйних вершин знання.

ЛІДЕР ОПОЗИЦІЇ

Наш шеф запровадив колегіальність.

— Чудово! — зрадів новий колега Таран. — Є можливість висловити власну думку. Бо я встиг переконатися, що шеф — елементарний невіглас.

— Номенклатурний, — дипломатично застеріг Качкот.

— І до того ж він не поінформований про свою маніпусіньку ваду, — лагідно уточнив Марик Аврелій.

— Вважайте ваше відкриття службовою таємницею, — втрутився я. — Бо вилетите з власною думкою за власним бажанням, аж гай зашумить.

— Колеги! — заявив Таран. — Я ніколи не відмовляюсь од власної думки.

І ми попаняли на обговорення.

Шеф подивився крізь нас (він завжди дивився крізь нас, мабуть, у ясну далечінь) і сказав:

— Я остаточно відхилив проект під девізом «Посмішка». Н-ну?

Ми наввипередки погодилися. Лише новий колега Таран пробурмотів:

— У мене є власна думка з цього приводу.

На щастя, шеф не звернув уваги на сакраментальну репліку і радився далі:

— Я зняв головного інженера промкомплексу, бо він дуже розумний. Н-ну?

Ми наввипередки погодилися. А новий колега Таран знову витиснув із себе:

— У мене є власна думка з цього приводу.

Шеф скривився, але зберіг колегіальність:

— Я дав категоричну вказівку перекинути людей з культурних об'єктів на каналізаційні роботи. Н-ну?

Ми наввипередки погодилися. Новий колега Таран втер піт, але не здав своїх позицій:

— У мене є власна думка з цього приводу.

— Браво...— прошепотів Марик Аврелій.

Качкорот вдав, ніби чуває потилицю, і підпільним помахом руки привітав звитяжця.

Я теж продемонстрував солідарність: лунко висякався.

— Здається, хтось розп'якався,— скреготнув шеф.— Будемо кінчати. Я безповоротно вирішив наплювати на всі оті плити, кераміки, мозаїки, які нібито облагороджують наші блоки. Н-ну?

Ми наввипередки закахикали, зиркаючи на зблідлого Тарана. Шеф почав повільно підніматися:

— Н-ну? Порадимося наостанок... Може, в когось з кандидатів на виліт є власна думка?

— Так! — твердо відповів новий колега Таран.— Ось моя власна думка з цього приводу: начальству видніше...

АФОРИЗМИ

Суть не в міністрах культури, а в культурі міністрів.

Людина відрізняється від мавпи ще й тим, що легко може нею стати. А мавпа людиною — вже ніколи!

Боець літературного фонду.
«У поезії нема генералів». Нащо ж їй стільки рядових?

СЕРВІС

Перша фраза мого чергового репортажу народилася легко.

«Як тісно переплелися в нашому житті суспільне й особисте!» — написав я. І відразу згадав, що маю вирішити кілька невідкладних особистих справ.

— Іду перевіряти факти! — солідно збрехав я секретарці і втік з редакції.

Програма-мінімум була такою: спочатку до перукарні, потім — магазини, ще — пломбування зуба, п'яте-десяте і... якраз встигну забрати на службі портфеля.

Підійшов до перукарні і вперся лобом у табличку:

«Перукарня працює щоденно, крім неділі. Вихідний день — вівторок».

Був вівторок.

«О всесильний законе ехидства! — подумав я. — Хто відкриє твій таємничий механізм, хто, нарешті...»

— В «Дарах ланів» тараню дають! — почувся схвильований голос. Я плюнув на філософію і побіг за дефіцитним продуктом. Черга звивалася гігантською анакондою. Я записався п'ятисотим (почесним!) прихильником тарані і побіг до прилавка стежити за порядком.

Дефіцит відпускала одна ледь жива душа, вік якої поновлював у пам'яті шанобливе слово «довгожителька». Поряд, у бакалейному відділі, шість метких продавщиць переставляли банки з полиці на полицю. Їх дії коригував якийсь чолові'яга в брудному халаті і з хронометром в руці.

— Батьку! — гукнув я. — Перекиньте сюди кількох дівчат, бо черга от-от досягне кордонів нашої неосяжної батьківщини!

Чолов'яга з хронометром повернув до мене фізію, зрошену творчим потом.

— Прошу не зривати впровадження наукової організації праці! — визвірівся він.— Волонтарист!

Я зніжковів і ретирувався в чергу. Попереду мене залишалось дванадцять покупців, коли тараня закінчилась.

Із почуттям інтелектуальної неповноцінності я подався до універмагу. У відділі «Сорочки для чоловіків усіх розмірів» сиділа хімічна красуня і читала книжку.

«Штрих висхідного рівня культури»,— відзначив я і люб'язно запитав:

— Дівчино, яка сорочка мені до лиця?

— Арештантська!

Я відчув, що перевтілююсь у телеграфний стовп.

— Повилазило? Не бачите, що в нас відкрита викладка товарів? Дерьовня! Заллють очі горілкою і чіпляються...

— Та як ви смієте!.. Отаке культурне обслуговування?!

— Нині прислужниць нема!

— Але ж — сервіс! План товарообігу, нарешті...

— Ха! План ми закрили на нейлонових сорочках...

— Дайте книгу скарг!

— Ой держіть мене ззаду, бо я зараз впаду! — зареготала юна відьма.— Він читати не вміє...— І вона тицьнула манікюром у плакат, що майорів над прилавком.

«Тут працюють без скарг»,— прочитав я гасло-кредо. І відчув, як уся моя нервова система концентрується в кулаці.

— Ага... Знущаєтесь? Так я вас на увесь світ знеславлю! Я... я письменник!

— Налякав! Теж мені, інструктор людських душ, Жора Сіменон...

— І це в наш час,— запінився я,— коли ми штурмуєм стратосферу, атомне ядро і оферу обслуговування! Громадяни, будьте свідками...

Але тут до моєї кривдниці підскочило ще одне фірмове створіння і заверещало:

— Манько, кінчай базар, у секцію Любки підкинули безрозмірні імпортні бюстгальтери!

І вони чкурнули до Лючиної секції, а за ними — всі мої свідки.

Я вдарив кулаком по прилавку і розбив свій годинник. Миттю з'явилася старша продавщиця:

— Працівник на хвилинку відлучився, то й хулігани-ти можна? Вчора отакий нервовий дві сорочки поцупив. Я загарчав і побіг... до годинникаря.

Тут мене привітав замок, в якому стирчав аркушик паперу:

«Викликали до міліції, коли повернусь — невідомо».

Я подався у бар «Вареники», аби випити чарку кави з чашкою коньяку і заспокоїтись. У барі був санітарний день. У стоматологічній клініці — перерва на обід. Навіть на фундаментальній загальнодоступній вбиральні висіла якась табличка. «Переоблік», — майнула в мене думка, але я помилився: тут йшов звичайнісінький ремонт.

В редакції мені теж піднесли чергову неприємність.

— Де ви швендяєте? — засичала секретарка. — Ви ж призначили зустріч позаштатним авторам, люди на вас дві години чекали!

— Ат... не помруть, — втомлено відповів я. — Хай надаються в четвер. Після дощику...

РІЗНІ ДОЛІ

Кувікаючи від задоволення, я дописував дев'яносто шосту гумореску про алкоголіків. Робота йшла, як брехня по селу. Аж тут з'явився Юрко. Та ви про нього начувани — відомий фейлетоніст. Сатирик!

Він був жовтий, як чорна кава в наших кав'ярнях.

- Привіт зубатим сатирикам! — привітав я гостя.— Як здоров'я?
- Привіт губатим гумористам! Спасибі, погано.
- Отакої! Ти ж — як бог! — гуманно збрехав я.
- Еге ж як Ісус, знятий з хреста «швидкою допомогою».
- Наша інтелігенція в основному здорова,— знайшовся я.— Тож підніmemo фужери за твоє здоров'я і твої успіхи! Тобі «Вінницької», «Донецької», «Житомирської», «Одеської», «Сумської», «Чернігівської» чи «Уманської»?
- «Київської».
- Такої ще нема,— розгубився я,— у нас борються...
- Мінеральної.
- Ова! Я й забув, що в тебе виразка шлунку ще з студентських років. Тоді ти вперіщив фейлетоном декана і два роки сидів без стипендії, поки того знімали...
- Це був мій перший успіх,— розчулено сказав Юрко.
- А як тобі щастило потім! Інтермедію «Графоман — це звучить гордо» пам'ятаєш?
- Пам'ятаю. Перелом ребра.
- Твоє здоров'я! А фейлетон «Дві долі бараболі» пам'ятаєш?
- Пам'ятаю. Нервовий тик.
- Твоє здоров'я! А оду на честь молодих, але здібних кар'єристів пам'ятаєш?
- Пам'ятаю. Ревмокардит.
- Твоє здоров'я! А сатиричні нотатки про мікродобрива пам'ятаєш?
- Пам'ятаю. Мікроінфаркт.
- Твоє здоров'я! А комедію «Або план, або пропав» пам'ятаєш?
- Ще б пак — повний невроз. Із цим і приїхав до вас на лікування.
- Які успіхи, які успіхи! Та куди ж ти тікаєш?
- До лікарні час повертатися. Ось тобі свіжа газета з моїм фейлетоном. Інсульт-привіт, як кажуть москвичі.

— Грип-грип-ура! — автоматично попрощався я і сів читати новий витвір Юрка. Після першого ж речення в мене очі полізли на лоба і залишилися там до останнього рядка. Юрко відкрив на головному медичному світилі своєї лікарні такі плями, які знімає лише народний контроль.

Я негайно подзвонив до бюро добрих послуг і замовив вінок з написом: «Спи спокійно, незабутній Юрку! Ми продовжимо твою справу».

І я з подвійною енергією взявся за свою дев'яносто шосту гумореску про алкоголіків.

ЕФІР З ПЕРЦЕМ

Диктор 1: Передаємо новини.

Диктор 2: Слухайте випуск про запуск.

Диктор 1: Щойно нам подзвонили з міста Дев'ятих Вал і повідомили, що три дні тому тут відбулась хвилююча подія: запуск парового котла в кочегарці номер 13/31. Ми раді першими привітати колектив кочегарки з видатною трудовою перемогою!

Диктор 2: Надаємо слово нашому коментаторові з комунальних питань Цезарю Здебському.

Здебський: Місто Дев'ятих Вал посідає десяте місце за кількістю парових казанів у кочегарках. Це лише вдвічі менше, ніж в такій країні, як Велике Герцогство Люксембург.

Дуже приємно, що у звичайній кочегарці номер 13/31 запущено звичайний паровий казан. Підрахунки спеціалістів свідчать, що турбіна в мільйон кіловат (два Дніпрогеси!) не змогла б працювати в кочегарці на повну потужність.

Диктор 1: Почин кочегарки 13/31 підхоплено!

Диктор 2: «Нащо й клад, як колгоспний лад», — повідомив соковитою народною мовою голова артїлі імені

Олександра Македонського Македон Олександрович Макогон. У відповідь на звершення кочегарки, буряки рядочками стеляться листочками.

Диктор 1: Продовжуємо випуск про запуск. Надаємо мікрофон нашому спеціальному кореспондентові Левку Настирному. Він веде репортаж із центральної площі міста Дев'ятий Вал.

Настирний: Я підходжу з мікрофоном до першого-ліпшого. Він ще нестарий, але досить високий. Хто він: швець чи жнець, академік чи вихователь трудколонії? Важко визначити за одягом. Але його засмагли очі свідчать, що він один з тих, хто хоче відгукнутися щедрим серцем на радісну подію: запуск парового казана в кочегарці номер 13/31. Чи не так?

Голос: Девствітельно... Ця запусненість... какось воно той...

Настирний: Так, йому важко говорити нині від радості, від хвилювання. Та прислухайтесь до інтонації, і ви зрозумієте, що він щасливий!

Голос: Девствітельно... ця інтонація... какось воно конешно...

Настирний: Правда, це чудесно?

Голос: Девствітельно... харашо... позаяк воно той...

Настирний: Грандіозне вам спасибі за змістовну бесіду!

Голос: Девствітельно... спасібо... Приїздіть до нас ще!

Настирний: І коли на прощання я потиснув йому прізвисьце і попросив назвати руку, він заявив:

— Повідомте просто — наш прекрасний сучасник!

Диктор 2: На цьому ми закінчуємо випуск про запуск.

Диктор 1: А тепер, друзі, слухайте трансляцію чергового матчу на першість країни з футболу. Включаємо стадіон.

Спортивний коментатор: Шановні слухачі! Починається матч. Команда «Шаланда» — в смугастих футболках. Команда «Ураган» — в білих футболках. Суддя темний.

Гравці хвилюються, бо гра принципова. Обидва клуби претендують на передостаннє місце. «Ураган» демонструє цікаву тактичну новинку: воротар увесь час посилає м'яч на східну трибуну.

Пробачте, здається, гол. Так, я не помилився. Ось мені підказують: рахунок відкрила «Шаланда». Це десятий гол клубу в сезоні. Цікава деталь: ушавлений португалець Ейсебію не зміг забити стільки м'ячів на англійському чемпіонаті світу.

Як свідчить табло, автор гола — шаландівець Вумний. Його дружину звать Карменсита. Її бабка співала у циганському хорі, а дід — у церкві. У Вумного і Карменсита є син Джон, що у вільному перекладі означає Іван. Отже, батьки патріотично нарекли дитину одним з найдавніших наших імен.

До речі, п'ятирічний Джон уже пробує грати в футбол. Вумний з гордістю заявив, що у сина таке ж тактичне мислення, як і в нього.

Пробачте, я трохи відхилиюсь од репортажу. Здається, рахунок вирівнявся. Баланс, як кажуть у народі. Цікава деталь: так само «Ураган» вирівняв рахунок позаторік у міжнародній зустрічі з командою князівства Гріхтенштейн. У цій країні проживає 110 чоловік населення. Таким чином, кожний десятий громадянин князівства грає у футбол. Могутня футбольна держава! Туди не раз літала наша збірна для перевірки своєї боездатності.

Пробачте, ось мені підказують: рахунок 2:1. Зараз я спробую дізнатись, на чию користь. До речі, про користь залучення молодих сил. Чудово вписався в ансамбль «Урагану» юний Бичок. Раніше він ніде не вчився, а п'ні зарахований до університету. Я змушений знову від-

хилитися од репортажу — ось мені підказують: команди пішли на перерву. Відпочинемо й ми з вами, шановні слухачі!

...Гра триває. Ви чули похваллення на трибунах наприкінці першого тайма? Відгадайте, що сталося? Не буду вас довго інтригувати: ураганівець Крокодилак вирівняв рахунок. Цікаво, що на товариських зустрічах у Норвегії він не забив жодного м'яча. Бо там туман. А у нас сонячно, справжня футбольна погода. Синоптики стверджують, що опадів довго не буде. Для футболу це добре, для врожаю — погано. До речі, в команду «Врожай», яка сьогодні не грає, прийшов новий тренер. Він має вищу освіту — закінчив ветеринарний інститут. Спочатку тренував заводські команди, а нині влаштувався за фахом.

Пробачте, я знову відхилиюсь од репортажу. Суддя признає пенальті. До речі, це єдиний суддя, який признає пенальті. За фахом він народний суддя. Так би мовити, суддя з народу.

Цікаво, що тогорічний фінал закінчився для нього курсом хірургічного лікування, але потім він закінчив курси підвищення кваліфікації.

Проте час поглянути на табло. Рахунок 3:2 на користь «Шаланди». Мабуть, забили оте пенальті. Або промахнулись, а потім виправили свою помилку. Хтось із шаландівців міг спересердя влучити з гри. Уболівальники-ветерани, звичайно, знають, що форварди інколи влучають у ворота.

От і сьогодні рахунок 3:2. Пробачте, ось мені підказують — 4:2. Система чотири-два-чотири народилася в Бразилії. Ми вже давно розставляємо гравців за цією схемою. Так вони і стоять.

Я змушений ще раз відхилитися од репортажу — здається, матч закінчився. Справді, уболівальники залишають трибуни.

Хто ж переміг? Зараз я спробую про це дізнатися...

А втім — перемогла дружба! До наступних зустрічей, шановні слухачі!

Диктор 1: В подальшій програмі ви почуєте...

Диктор 2: Коментар на промислово-технічну тему «Надпланові отрутохімікати — друзям».

Диктор 1: Сільськогосподарський нарис «Відкриття бюста голові».

Диктор 2: Передачу для дітей «Лисичка — медична сестричка і ведмедик-кібернетик».

Диктор 1: Концерт для пенсіонерів «Пора в путь-дорогу»...

З КНИЖКИ

"Крижана
услішка"

(1972)

КОМУНІКАБЕЛЬНІСТЬ

Я успішно штурмував ранковий автобус. Водій рвонував переповнену машину з місця і, різко загальмувавши, спресував розхристану пасажирську масу в незборимий моноліт.

Якийсь індивід бучнув мене головою, виборюючи життєвий простір. Любителю комфорту поталанило: я не встиг намацати його улюблену мозолю. Наші погляди схрестились, і я вкляк: це був мій сусіда по під'їзду.

— Чув? — дихнув він недільним відпочинком.

— Чу-у-в! — відказав я, переборюючи етиловий наркоз. — Чув, що вчора ви спіймали триметрову шуку.

— Брехня! Не вчора, а позавчора. А вчора знаменитий співак М. повісився.

— Дурниці! — засміявся я.

— Йй-бо, повісився! На джинсових штанях...

— Плітки!

— Чому ж плітки? — втрутилась дама в пенсне. — Нині майже всі мають джинси...

— Точно! — зрадів підтримці сусіда. — Вчора про це секретно повідомила черзі Маруся з гастроному. Небіжчик завжди коньяк у Марусі брав.

— Мабуть, перебрав, сердешний! — зітхнула кондукторка.

— Я чула, що в нього планувався рак горла, — підтримала розмову дама в пенсне.

— Рак... напився... повісився... жах... — пішов схвильований гомін.

— Та що ви, люди добрі! — засміявся я. — Він учора по телевізору співав!

— Мабуть, відеомагнітофон крутили. Щоб зайвих розмов не було...— почулися голоси. — Поки повідомлять, увесь світ уже гелготітиме...

Хтось почав настроювати транзистор.

Мене занудило. Прощтовхуючись до виходу, я гарячково мізкував, як накрити мокрим рядном брехунця-сусіду.

— Гей! — гукнув я до нього.— Вчора... ха-ха... вчора мені дзвонили із Запоріжжя: там група хуліганів-п'ятикласників зламала праву руку нашому уславленому штангістові.

Вибухнув регіт:

— Дурниця! Нісенітниця! Брехня!

— Чому ж брехня! — почулося контральто дами у пенсне.— У нас на Подолі компанія дошкільнят-рецидивістів напала...

Тут я вискочив з автобуса і подався на роботу.

Мій напарник не зрадив своїй пунктуальності: спізвився на півгодини, як завжди.

— Чув? — кинувся він до мене. — Група малолітніх рецидивістів зламала ліву ногу нашому уславленому штангістові! В метро очевидець із Запоріжжя розповідав...

АФОРИЗМИ

І сіючи кукурудзу можна опинитися на бобах.

Ні, ми не всі від мавп — не варто ображати ослів.

Всі ми у відрядженні на цьому світі!

Інфузорії розмножуються діленням: я — тобі, ти — мені.

Він був безпощадним у своєму гуманізмі.

Але ж у декого рудиментарний орган — це голова.

А з нього таки вийшла людина. І не повернулася.

ДЕБЮТ

Зі скирти листів, що височіла на столі, він витяг один з поміткою: «Уважно!» Ненароком кинув погляд на вхідний номер — 131313. Сіпнулося віко. Почав читати:

«Громадянин літраб! Просидів у вашій короварні дві часи шашнадцять секунд, а ви у творчеському запої не зволили прийти на службу. Творчеський день вам видали, щоб ви читали і проштовхували у печать нас, незамітний творчеський актив, я так понімаю. Стідітєсь!

На всі мої художні письмена ви відповіли безвідповідально, тоїсть зарізали всі стіхарі, дві повістухи з психічного життя і роман-газету. Ваші одписки мене просто смішать, но щоб потом вам горько не ридать! Ви пишете: «Вам не судилося народитися художником...» А ті-бе? Вишкребок ти дефективний! Думаеш, як хтось по благу подзвонив у рот-дом і вас записали поетом, то можна наступати на мозоляку моїм реkvіям? Потом: «Читайте класиків...» На фіга? Ну, читав, півдня читав. І де у них про штучне осемененіє, про празник макулатури, про гастроном і доміно? Ілі вообче: «У вас нема елементарної грамотності...» Це нада так понімать, що у нас нема повної грамотності в стране? Да? То як це фальсидькувати: як політичну косоглазість чи ідеологічне фуліганство? Це, конешно, так тобі не пройде, но даю вам останній шанець.

Я привіз дуже ліричну лірику, навіть епос, дуже багато рядків. То ви помістїть усе у свій чаркопис, який моя теща підписує другий рік. Каже, він краший за «Малятко», бо той з гулькін ніс і марається картинками, а у ваш вистачає на місяць сельодку обгортати. Коли не дасте, то, крім невідомих листів на вас куди треба, я повідомлю вашу жінку, що бачив вас умоченого в хлам у Ріо де Жулянах з особою женського роду важкого поведеня, і підведу вас під аморальний кодекс.

Коми можете підправить, а точок не касайтєсь і не

скорочуйте, якщо будете шкрябати мою творчу доробку. Жду публічної каціі і гроші за ето. Можете пічатать з продовженням— «далі будеть». Смотрите міне! Остаюся З. А. Нудний.»

Він дочитав... Схопився зі стільця, мов зі скорпіонового гніздища. Пошматував листа, клапті пожбурих до кошика, зжужмив «творчу доробку» в кулаці... і побачив червону приписку. Почервонілими очима пробіг редакторську резолюцію на рукописі: «Борисе! Цей...— далі було викреслено,— довів до неврозу двох редакторів, консультантів уже не рахували. Затягає нас по інстанціях, хай йому грець! То візьми, будь ласка, якусь його мініатюру, перепиши її, втули якийсь образ— і давай у номер. Мо', відчепитися?»

Впав на стіл. Замислився. Щось черкав півгодини. Одвів аркуш— читав подумки. Обличчя заясніло. Побіг до машбюро:

— Терміново! В номер! Вгорі надрукуйте: «Дебют».

«МЕСТОВ НЕМА»

Я безнадійно стовбичив у холі готелю.

У пам'яті зринув приймний спогад: вперше (і востаннє) самотужки дістаю номер. З плюшем і душем. Правда, тут-таки мене взяли за душу черговий адміністратор і приїжджий ревізор— саме з останнім мене й переплутали. Але я відстояв свій комфорт. До ранку.

Тепер надходив вечір.

На мене холодно дивилися пластикове бюро, райдужні вітражі, настінне карбування, різнобарвні світильники. Усю цю відчужену розкіш олюднював аркушик з написом від руки «МЕСТОВ НЕМА».

І все ж я зважився на рішучий крок. До віконця адміністратора.

— Одне місце на одну ніч для командировочного!

(Мій тон нагадував давнє «дайте, не минайте...»)

— Громадянине, ви з Марса чи з Видригайлівки? У нас проістекають два спінозіїми, два колокуми й семінар! — адміністраторка кивнула на дошку оголошень. Я підсвідомо посунув до плакатів. Проби́г очима:

СИМПОЗІУМ ПОВУТОВИХ ХІМІКІВ
СЕРЕДА. ДОПОВІДЬ І ДЕБАТИ.
ЧЕТВЕР. ЕКСКУРСІЯ НА ПИВЗАВОД.
П'ЯТНИЦЯ. ПОЇЗДКА ДО ВИНРАДГОСПУ.
СУБОТА. КУЛЬТПОХІД НА «ЦИГАНКУ АЗУ».
ЗАКЛЮЧНИЙ БАНКЕТ.

«Всеосяжна наука — хімія», — подумав я, переходячи до іншого оголошення.

КОЛОКВІУМ ЛЕКТОРІВ-ЗАОЧНИКІВ
ЧЕТВЕР. РОБОТА СЕКЦІЙ.
П'ЯТНИЦЯ. ВИІЗНИЙ ПРАКТИКУМ НА СПИРТЗАВОДІ.
СУБОТА. ЕКСКУРСІЯ НА КОНДФАБРИКУ.
НЕДІЛЯ. ДЕНЬ ВІЛЬНИЙ. ВВЕЧЕРІ БАНКЕТ.

— Ви не до нас часом? — почув я бадьорий голос.

Біля мене спинився кремезний вусань. Він тримав саморобну табличку: «Се́минар «Режим економії». Реєстрація учасників».

— На жаль, ні! — зітхнув я.

— Мабуть, із цих невдах? — недбало махнув він на дошку.

— Чому невдах?

— Організація шкутильгає — програми бідненькі. У нас, приміром, ще заплановано відвідання дегустаційного залу, виїзд на туристичну базу й похід до мисливського заповідника.

— Мабуть, у них гірше з режимом економії, — бовкнув я.

— М-да! — процідив вусань, вклавши в голос з півкіло металобрухту. — А ви, до речі, по якій лінії приїхали?

— По лінії потокової лінії. На монтаж.

— М-да! Теж потрібна справа. Не буду вас затримувати...

Я човгав до вокзалу, а на думці вертілося:
«Один ум добре, а симпозіум краще».

АФОРИЗМИ

Нарешті він глянув правді у вічі, і та не витримала його брехливого погляду.

Цікаво, на скільки одсунулося відкриття вічного двигуна з винаходом самогонного апарата?

Культура пішла вперед. Безкультур'я лишилося на місці.

Пам'ятаймо: і дальтонізм є оригінальним баченням світу.

З рецензії: «Життєствердна сюжетна лінія довела героїню до самогубства».

Так боявся відповідальності, що підробляв власний підпис.

У кожного Дантеса є свій улюблений поет.

Проблема критиків — безпроблемність критики.

З рецензії: «Тенор високого громадянського звучання».

Погладив по голові. І зняв скальп.

Чи не забагато тих, хто тримає камінь за пащу, впливають на поверхню?

ШЕДЕВР

Я переступив поріг кабінету Цезаря Амвросійовича.

— Шедевр готовий? — спитав він.

— Гм... Текст є.

— Художній домисел має місце?

— Не без цього...

— Шедеврально! Велика штука цей художній домисел, га?

— Якщо взяти образні узагальнення...

— Я й кажу: вам, перодряпам, легше — крути, як хочеш. А нас, господарників, за цей самий домисел добряче луплять. Тим паче, за художній... Читай!

Я начепив окуляри і почав:

«Жили-були двоє друзів. І купили вони водночас машини. Перший по шию заліз у борги. Другий фінансово не постраждав. Перший дні і ночі копирсався у моторі. Другий лише підкачував шини. Перший наморочився з гаражем. Другий і тут не мав клопоту. Перший не вилазив зі штрафів. Другого автоінспекція не чіпала. Перший обважнів від поїздок і почав скаржитися на серце. Другий їздив і молодшав, наливався силою.

Во:

Перший купив автомашину «Москвич».

А другий купив веломашину «Метеор».

Поспішайте! Купуйте велосипеди «Метеор!»

— Шедеврально! — вигукнув Цезар Амвросійович. — Музика, кантата, ораторія! «Лісова пісня!» «Шампаніана!» «Крейцера соната!» Люблю я вас, літераторів, чортів собачих, за художній домисел, їй-право, люблю!

— Я той... не літератор. Я літпрацівник.

— Для мене ти Марко Вовчок плюс Жорж Санд! Таку рекламу утнув! Затоварились наші «Метеори», гори вони синім полум'ям!

І мене преміювали новеньким велосипедом «Метеор».

— За доблесні художні зусилля! — урочисто сказав Цезар Амвросійович. — І хай тебе супроводжує еротика дальніх доріг!

— Романтика...

— Я про це й кажу... Гайда у пробний виїзд!

Я натиснув на педалі. За хвилину мене наздогнав Цезар Амвросійович на своєму «Москвичі».

— Тримайся за мною, буде легше! — крикнув він.
На другому повороті я шугнув у кювет: неприємна то річ — ковтати газ із вихлопної труби!

ГРОЗА ХУЛІГАНІВ

Мої ребра ледь витримали обійми щасливого новосела.
— Дивися, друже! — кричав він.— Вікна у півстіни, сейсmobезпечний паркет, кахляна ванна, стерильний туалет! А що я мав раніше?

— Куток у тітки...

— І секретні поцілунки з власною дружиною!

— А нині маєш палаццо!

— Ура! — вигукнув приятель.

Бабахнуло шампанське. Ми вийшли на балкон.

Серед зелені й води височіли новенькі небодряпи.

Бульдозери згортали до рукотворного урвища залишки блоків, плиток, скла та іншу умовну економію.

— Там буде Парк будівельників, — повідомив приятель.

— Яка краса! — видихнув я.

— Міф! — підтримав приятель.

— Дарницька Венеція!

— Дніпровська Швейцарія!

Втомлене сонце поволі занурювалося у далекі втаємничені плеса.

— Ідилія! — розчулився приятель.

І тут занявкало, заверещало, завило на манір котячого концерту.

Внизу, на містку через канал, джаз-банда непризвого віку дерла горлянки під гітару і банджо.

— Вилізли... Себе показати, людей полякати... Стиляжна кумпанія— ганьба мікрорайону,— пояснив приятель.

Через місток чимчикували дві літні жінки з продовольчими сумками типу «рюкзак».

— Зараз почнеться хуліганство,—попередив приятель.

І справді, тільки-но поважні матрони наблизились до молодиків, кумпанія ревнула:

Не долго мучилась старушка
В матросских опытных руках!..

Жінки підстрибнули, мов школярки, і пустилися на-втьоки.

— Міліція! — чомусь пошепки покликав я.

— Ет... Що там один старшина зробить! — махнув рукою приятель.

У цей час джаз-банда вміло змахнула берет з якогось чоловіка і вибила на ньому (на береті, а не чоловікові, його щастя!) чечітку.

— Кого ображають, іроди,— затіпався приятель,— члена-кореспондента з Інституту педагогіки!

— Паском би їх! — сказав я.

— Для таких і батога не жаль,— підтримав приятель.

Аж ось хулігани кинули збиткуватися над жертвою і всі як один ввічливо вклонилися двометровому парубку.

— Ти ба! — зачудувався я.

— То борець,— прокоментував приятель, — учасник міжнародних спортивних форумів...

Борець посварився на кумпанію пальцем і посунув далі.

Знову вдарили щипкові інструменти, і джаз-банда пішла вихилясом навколо якихось нещасних молодичь.

Сутеніло.

— Ну, мені час,— заквапився я.

— Та не бійся! — засміявся приятель. — Проведу, не зачеплять. Вони мене десятою дорогою обходять! Як-не-як— дружинник!

І він з гідністю помахав червоною пов'язкою.

АФОРИЗМИ

Ми стільки взяли від природи, що не можемо
ждати од неї милості.

З колегій виводять тоді, коли вже треба виносити.

Поліз у кишеню за словом, а дістав кастет.

А як з пенсіями по творчій інвалідності?

Атеїст, а плює в душу!

І на Пегасах галопують вершники без голови.

Сатирик, як і мінер, помиляється раз у житті:
коли обирає жанр.

Думку не можна вбити. Її можна погодити.

Вибивався в люди, як звір.

Мрія стала «Явою».

Не сотвори собі куми...

Нетто: «І ти, брутто...»

Кам'яний ГОСТ.

ВИСТАВИЛИСЯ

Територіальна виставка товарів ширвжитку пішла, як кажуть, сікось-накось, тобто провалилася. Торік ці ж новинки демонструвалися під «охи» й «ахи». Нервові зривалися на оплески. І ось тобі маєш! Розпорядники вискочили з дискусії, мов голі матеріалісти з парної. Іваненко-Іванов був червоний, як калина. Іванкер-Іваненко — ще червоніший.

— Ну, публіка! — видихнув перший, втираючи чоло голландським носовичком.

— Міщани плюс критикани! — підтримав другий, звично цвяхнувши італійськими підтяжками, на яких трималися югославські штани.

— А репліки! — сопів Іваненко-Іванов, сіпаючи комірець англійської сорочки вкупі з польським галстуком.— «Що нам демонстрації без реалізації!» Га?

— Ой! — підтримав Іванкер-Іваненко, нервово застібуючи угорську замшеву куртку.— Ви ледь не зрізали того демагога!

— Зріжеш, аякже! — розпалювався перший, викрешуючи іскру з австрійської запальнички.— Воно, мурло вусате, виявилось математичним теоретиком. І як їх призначають на такі посади? Га?

— Ой! — підтримав другий, шатирнувши індійський штиблет об інвентарний килимок.— І сільський комсортуди ж поліз: «Показилися на тому нейлоні. Нейлон — не льон, хай в ньому капіталісти паряться...» Ой?

— Теж мені парижанин із Зачепилівки! — кипів Іваненко-Іванов, струшуючи попіл з французького піджака на шведські мокасини.

— Ой! — підтримав Іванкер-Іваненко, пихкаючи перуанською люлькою. — І фізична кандидатша собі дозволила! «Чому міні, коли вже максі, чому міді, коли вже брюки?» Ой!

— Ет! — Іваненко-Іванов штрикнув відомчий фікус ціпком-парасолькою з острова Пасхи.— Дама-токарь що втнула: «Кожушки й чобітки наші по закордонах модуперевертають. Кувати треба, а ви — мелете...» Га?

— Ой! — підтримав Іванкер-Іваненко, приймаючи одвітчизняного швейцара фінський плащ.— Розперезалися, а ми крутись-впроваджуй...

— Запаніли, бо грошви як маку,— буркнув Іваненко-Іванов, влізаючи у болгарський кожух.

— Ой! І згори тиснуть!

— Виставкою відзвітуємося...

— Мовляв, на рівні світових стандартів...

— Ха-ха-ха...

— Хі-хі-хі...

І вони вдягли захисні окуляри з чудовими рожевими скельцями. До речі, аж ніяк не нашого походження.

ДЖЕНТЛЬМЕНИ УДАЧІ

Розмова не клеїлась. У цьому товаристві я був зайвий. Такий собі бідний родич. Парія. Ізгой.

— До речі, скільки ви заробляєте? — спитав дідок у золотих окулярах.

— Сто тридцять... і гонорар... бува, місячно двісті виходить,— знітився я.

Товариство саркастично закахикало.

— Браво! — поплескав у долоні дідок.— І заради цих копійок ви п'ять років терли штани в університеті...

— Е-е... шість — я заочник...

— Парадокс епохи! — хитнув головою дідок.— Шість років — і нічого не навчився! Костю,— повернувся він до парубійка закордонної моделі,— скільки ти поклав днів у «Кавказі»?

— Сім червінців — це стіл, і тридцятку просадив на більярді — не було прухи...

— Гм... розгулявся, як ревізор... Не схвалюю... Ну, зробимо скидку на молодість... кгм... на тлінний вплив західного кінематографа... І все ж,— перст дідка взяв мене на приціл,— так проводить своє культурне дозвілля простий бармен Костя!

— Місяць тому, — включився меланхолійний юнак з пальцями піаніста,— я дав банкет на дванадцять кувертів у сухумському ресторані «Діоскурі». Фантастика! Форель... дві балерини... кава у срібних джезвах...

— Теж піжонство,— буркнув дідок.— Ах, ця сучасна молодь...

— Ні, ні, Себастьяне Хомичу, я знаю ціну пеньонзам,— реабілітувався amator екзотики.— «Обмивав» жигулівський «фіат» після обкатки.

— А... Ну, що ж... І довго ти стягувався на цю жерстянку, Севе?

— Три роки... Як кажуть, недоїдав у ресторанах...

— От! — дідок знову вистрілив у мене пальцем.— Три роки — і свої колеса, хоч Сева не член Академії художеств, а телемайстер. Так, так, простий телемайстер, а кебету має, на відміну од деяких моралістів, у яких у кишені диплом, а на шиї — баняк...

— Я з вами не зовсім згоден, дорогий Себастьяне Хомичу,— подав голос чоловічок з обличчям літнього шимпанзе.— Вища освіта не завадить, звичайно, якщо ти не зовсім дурний,— усі подивилися на мене.— Я своє чадо думав пристроїти до вузу, шукав ходи, не знайшов, а він тим часом поперся добувати тюменську нафту...

— Недовиховали,— осудив дідок.— А скільки ви поклали б на цей варіант з вузом?

Ентузіаст вищої освіти моргнув у мій бік.

— Е, що вже там! — махнув рукою Себастьян Хомич.

— Тисяч з тридцять, на старі, звичайно, зміг би нашкодити. Я й досі на старі рахую...

— Але ж ваша посада...— не втримався я.

— Так, я скромний оцінювач комісійного магазину,— з гідністю відповів недовихователь.

— І ваша зарплата...

— До чого тут зарплата, ставка, оклад! — скипів дідок.— Треба вміти жити, бути творцем свого індивідуального щастя! Я теж не лауреат, все життя на базі кручуся...

— А подивилися б ви на дачу Себастьяна Хомича! — благоговійно сказав Сева.— Версаль!

— Хто не ризикує, той не п'є шампанського! — висловився Костя.

— Ет, хіба він зрозуміє! — добив мене директор овочевого магазину Хаам.— Праведник... схимник... адвентист тринадцятої зарплати... З усіма своїми статейками він не вартий і півціни мого найгіршого персня!

— Жлоб, пардон за ізвіненіє, він і є жлоб! — вставив Костя.

— Ми вас не затримуємо! — бундючно виголосив дідок-нелауреат і показав мені на вихід.

У цей момент двері відчинилися — увійшов ставний чоловік з акуратно підстриженою борідкою.

— Ну-с, ваш візит затягнувся, — сказав він мені. — Всього найкращого, товаришу кореспондент! — І бородань повернувся до вишуканого товариства: — Підслідні, встати!

— Слухаємось, громадянине слідчий! — хором відповіли вони.

ФІЛОСОФСЬКА ЛІНГВІСТИКА

Двоє бородатих діток реактивної епохи чалапали бульваром.

Сунули в ногу з віком: міні-чоботи плюс дідівські кожухи, кастровані до паневропейського рівня; техаські джинси одеського пошиву плюс максі-окуляри «очі, як ночі...».

Коротше — суперклас. Квазі-мода. Еліта!

А еліта не плює на моду. Еліта плює на умовності. В даному разі акуратно обплюювався «отих тополь приречений кортеж» і тлінний гудрон.

Міжплювальні паузи заповнював інтелект:

- Як сабантуй?
- Залізобетон!
- Набралися у дрободан?
- До потері сознательності.
- Предки не засікли?
- Відвалили на тачці в Одесу.
- Везуха!
- Не кажи!
- Як твоя чува?
- Цвіте і пахне.
- Нові кадришки були?

- Про що ти шепчеш? Такі лушпайки — закачаєшся!
- Похияляли на похмеляж?
- Пас. Треба вкалувати.
- Був шухер?
- Ідейні накапали. Викликають на килим.
- Вставлять клістир?
- З товченим склом і мідним наконечником!
- Кóшмар!
- Кіно і німці!
- Трухаєш?
- В гробу я їх бачив...
- У білих тапочках...
- Сорок п'ятого розміру...
- На вечір є варіант?
- Сінема в писклубі. Імпорт.
- Стріляють?
- Самі бомби і секс-бомби!
- Потрясно!
- Кльово!
- А потім — на мою хату.
- Годиться! Маг скрипить?
- Лабає на всі сто. Записи — ляжеш! Бітли і блатна
класика...
- Шик!
- Ну! Сармак є?
- П'ять монет — розкурочив діда.
- Забашляєш на банку бренді?
- Ну!
- А закусон?
- Харч— шик! Сало, шинка, кров'янка!
- Сільські аборигени підкинули?
- Папахен предка розколовся на сувенір.
- А що з них більше візьмеш?
- Хутір!
- Прерії!
- Чао!

— Салют!

І вони зайшли у храм науки.

Перший повернув на філологічний факультет.

Другий — на філософський.

АФОРИЗМИ

Через терни — до дірок.

— Покірну голову і меч не січе... Повісити!

Широкоформальний фільм.

— «Єврика»! — радісно вигукнув Архімед у господарчому магазині.

На Парнас прагнуть навіть ті, хто досяг Олімпу.

Скрутив голову своїй лебединій пісні.

Він був про себе чужої думки.

Район вічної мерзоти.

Правила гарного моветону.

Через цю горілку і вина ніколи випити!

З рецензії: «У програмі також виступили кілька маловідомих народних артистів республіки».

Відомі тропи заводять поезію на манівці.

НЕПІДСУДНІ

Затримані розмахували сап'яновими посвідченнями й голосно обурювалися:

— Це вам так не минеться!

— Може, й зірочки з погонів полетять!

Лейтенант Володимир Волинський зітхнув. За час роботи в міліції з нього словесно зняли стільки зірок, що ними можна було б вистелити Чумацький Шлях.

— Доповідайте, Іване Івановичу,— звернувся Волинський до сержанта.

— У Парку культури і фізкультури оцей громадянин у кепці вигукнув: «Каландровський нас заріже!» А оцей лисий громадянин без кепки застеріг його: «Не горлай, навкруг люди!» І вони хутенько подалися в гущавину, до альтанки закоханих, де, як відомо, постійно збирається алкоголічний елемент. Я, звісна річ,— за ними. В альтанці вони розробляли якийсь темний план. Той, що в кепці, кричав: «Каландровського треба усунути!», «Каландровський накапає!», «Каландровський багато знає!» Лисий без кепки хрипів: «Твоя справа підставити ніжку, мені легше буде його добити...»

— Пахне несвіжим детективом, — зазначив Волинський, перебираючи посвідчення затриманих.

— Кримінал,— розвів руками сержант, який не знав слова «детектив».

— Ви, ви... Це сваволя. Ви жартуєте з вогнем!.. — хрипів лисий без кепки.

— Погони... зірочки злетять... — вів підголоском у кепці.

— Хто такий Каландровський? — запитав Волинський.

— Не ваша справа... Негайно відпустіть!

— Відпустіть, бо буде вам, буде!

— Хто він? — повторив лейтенант.

— Не має значення...

— Для вас не має, а для нас має. І для Каландровського теж. Підніжка, добити, усунути — ваші слова?

— Це фігуральні вислови!

— Ви з нас гангстерів не робіть, ой буде вам, буде...

— Це гіпербола!

— Образне слово? — надав своєму голосу наївності лейтенант.

— Звичайно! — зрадів лисий без кепки.— Художнє перебільшення!

— Та воно ж, трясця його ма... — зрадів у кепці.

— Хто такий Каландровський? — нудно запитав Волинський.

— Ах... ма... кгм... Та дався вам цей критикан! — спомурнів лисий без кепки.

— Вискочка! — висловився той, що в кепці.

— Ага, прояснюється, — посміхнувся лейтенант. — Отже, він працює у вас?

— Так... — вичавив із себе лисий.

— Ну і чим Каландровський не подобається вам, начальнику цеху? — напрямки пішов Волинський. — Він нероба, бракороб, нехлюй?

— Як вам сказати... — почав лисий начальник цеху.

— Так чи ні? — перебив його лейтенант.

— Ні-і...

— Ясно! Запитання до майстра цеху.

— Давай! — сказав той, що в кепці.

— Кваліфікація Каландровського?

— Слюсар-наладчик, шостий розряд, багато на себе бере, носиться з модернізацією, як дурень з торбою, капає директору, а пов'язати станки в поток це така халепа, що з рік план горітиме, а потім накинуть ще, і морока з новою вентиляцією, бо мехлінія вимагає, щоб...

— Ясно! — зупинив Волинський майстра в кепці. — Значить, розправляєтеся з раціоналізатором? І що ж ви пришите Каландровському — критиканство, склоку, магіловщину?

— Не перебільшуйте своїх повноважень, лейтенанте! — оговтався лисий без кепки.

— Ой, буде вам, буде! — заторохтів у кепці.

— Можете йти! — перебив лейтенант, простягаючи документи.

— Сподіваюся, це непорозуміння залишиться між нами? — недбало кинув начальник цеху.

— Будемо сподіватися разом, — охоче відгукнувся Волинський. — А там, диви, і народний контроль приєднається...

Двері грюкнули.

— А я думав — рецидивісти,— розвів руки сержант.

— Це як подивитися,— зітхнув лейтенант.

РЯТІВНИЙ РЕЙС

Нас підняли глупої ночі. Розхристані, змерзлі на кі-
зьяк, ми пробилися крізь заметіль до шефа.

Вільям Анатолійович ледь підвівся нам назустріч, і по
його очах ми зрозуміли все.

Макінтошенко, Панібаба, Стограмович і я виструнчи-
лися, як на панахиді.

Вільям Анатолійович тихо проказав:

— Щойно телеграфував Гідравлічек: «Надій нема».
Він не повернеться. Отже, нам теж— амба! Сьогодні два-
дцять дев'яте, на порятунок лишається одна доба. Нас
врятує тільки диво. Диво або...

— Шарпанський! — видихнули ми.

— Так, Шарпанський... Нащо ми відмовились від по-
слуг старого?.. — Шеф схлипнув. — А він... він подався
нині на лід!

— Яке горе! В таку ніч... В хугу й туман... Самогуб-
ство...— застогнали ми.

Вільям Анатолійович змахнув невидиму сльозу і ви-
простався.

— Його треба знайти. Це наш останній шанс... Отже,—
в голосі шефа задзвенів легований метал,— наказую вам
вийти на лід і відшукати Шарпанського живого чи...
обов'язково живого!

— Але ж ополонки... Сніг... Замети... Мряка... — заго-
лосили ми.

— Що-о?! Сподіваюсь, боягузів і панікерів серед вас
нема?

— Не... ма-ма!

— Отож-бо! Дозволяю взяти спирт... е-е... гідролізний.
Курс — норд-норд-віст...

— Пас! — машинально шепнув Панібаба.

— Всюдихід чекатиме вас біля затоки! Літак забезпечую я! — гримів шеф. — З богом, бісові діти!

...Першою жертвою льодового походу став Стограмович. Він шубовснув в ополонку, як білий ведмідь, на льоту згадав чиясь неньку в невивідному для неї контексті і лише потім ревноу:

— На поміч, люди!

Ми витягли Стограмовича досить легко — черево послугувало йому за понтон, і з болем лишили невдачу і дешицю спирту серед холодних просторів.

Про подальші наші мандри у білій німотності зміг би оповісти хіба що майстер критичного реалізму Джек Лондон.

...— Я спігну, все двоїться в очах,— скиглив бідний Панібаба.

— Ковтни спирту! — крикнув я, пробиваючись крізь заметіль.

— Все! Нема... В баклазі пусто... — плакав Панібаба, закладаючи віражі дикої амплітуди.

Макінтошенко героїчно просувався попереду навкарачки і їв сніг, як північний олень.

— Сушить, проклятий! — хрипів він. — Пожалкували чистого, медичного.

На крутому торосі Макінтошенко не втримався і з'їхав униз на тій самій точці, де спина втрачає свою назву.

Панібаба, який теж добряче вивалявся, жіночим голосом заспівав йому вслід:

Хлопчики й дівчата,
Нумо на санчата!

— Галюцинації! — жахнувся я і відчайдушним ривком видряпався нагору. І тут я побачив Шарпанського.

Він сидів перед ополонкою у позі роденівського Мислителя.

«Все! Замерз!» — обпекла думка.

Але в цю мить монументальна фігура хитнулася і похилилася до ополонки. Побачили б фахівці королеви спорту мій потрійний стрибок! Я вмент скрутив Шарпанського і, попри його відчайдушний опір, поволік від ополонки.

— Гангстери, рекетири, свині собачі! — пручався Шарпанський.— Ви розтоптали святі хвилини мого життя!

— Калістрате Віссаріоновичу! — і собі горлав я.— Не комизьтеся, бо ми на грані катастрофи! І ваш святий обов'язок...

— Геть! — не здавався Шарпанський.

На щастя, наспіла підмога. З кличем: «Ату його!» — на старого навалилися Макінтошенко та Панібаба. І ми потягли Шарпанського способом «з варягів у греки».

Як знайшли всюдихід, я не пам'ятаю. Шеф власноручно прийняв від нас Шарпанського, рикнув шоферові: «До літака!» — і машина здиміла, мов привид.

...Світанок застав нас у шефа.

— Звістки від Шарпанського нема, чи не розбився літак? — нервував Вільям Анатолійович.— Чого у вас пики такі пожовані? Праскою не розглядиш! Залишки спирту здали?

Ми делікатно промовчали.

Напруження зростало з кожним обертом годинникової стрілки. І коли всі були на грані клінічної смерті, вбігла сяюча секретарка з телеграмою.

Вільям Анатолійович урочисто прочитав:

«Готуйте оркестр. Вибив десять ящиків запобіжників. Гідравлічек не постачальник, а пацан. Вилітаю з вантажем рейсом 43. Спасибі наперед. Шарпанський».

Шеф включив селектор:

— Увага! Аврал! Складальний цех переходить на ці-

лодобову роботу! Запобіжники до приладу «Мікромакро» надійдуть за дві години... Увага! Відділ реалізації! Занарядити літаки до замовників на тридцять перше... Так! Хай викручуються як можуть... Плановий відділ! Готуйте рапорт: план по номенклатурі та реалізації виконано...— тут Вільям Анатолійович глянув на стелю,— виконано на сто один процент...

Ми дружно заплодували.

— Ну, начальнички, здається, вилізли! — звернувся до нас шеф.— Шарпанського доведеться поновити на роботі. Звичайно, Гідравлічек прекрасний інженер, але як постачальник до цього старого пройдисвіта не доріс. Ах, Шарпанський, не штовхач — ас! Врятував план. До речі! По дорозі в аеропорт старий скаржився, що ви зламали йому вудку, і саме в той момент, коли він тягнув з ополонки судака розміром з крокодила...

— Брешел! — похмуро сказав я.— Біля лунки якісь дві тюльки валялися...

— Як там не було, — підсумував Вільям Анатолійович,— а прогресивку забезпечив саме Шарпанський. От і скинетесь усі четверо на спінінг старому...

АФОРИЗМИ

Алкоголь справді друг до гроба.

Дрібниці життя — мікроінфаркти.

Брехун справді ріже правду-матку.

Критика згори — крок до звільнення того, кого критикують, критика знизу — крок до звільнення того, хто критикує.

Наступив на горло власній пісні і сотворив оперу.

З рецензії: «Це шедевр художнього убозтва».

Прокрустове ложе: крісло-диван?

— Юпітере, ти сердишся? Значить, я неправий...

— Скажи мені, хто твій друг, і я дізнаюся, хто мій ворог.

Аспірант: «Я мислю, значить я існую на сто двадцять карбованців».

Сміється той, хто сміє...

СЯЙВО ДАЛЕКОЇ ЗІРКИ

Це було не так давно: на Місяці змонтували перші лабораторії, але мали місце окремі перебої з м'ясом і м'ясорубками.

Саме в той період нашої ери трое імпозантних мужчин зайняли столик на зеленій веранді ресторанчика «Під Чумацьким Возом».

Всі трое були засекреченими світилами. Вибачте, я й нині не маю права назвати ці вікопомні імена. А тому наречу їх просто: Космос, Антисвіт, Дельфін.

Я розумію ваші сумніви: отак взяли собі та й прийшли в ресторан, не може бу... Але було. Бо коли ставили вони якусь мету, то йшли до неї безкомпромісно, навіть через ресторани.

Правда, один з референтів категорично заперечував проти цього культпоходу. Але Космос— крутенький, скажу вам, дядько! — буркнув:

— На пиках не написано, що ми великі цабе...

Референт завів про відповідальність перед історією, але Космос кинув свою знамениту фразу:

— Не гавкайте, куме!

І дискусія блискавично припинилася.

Отже, Космос, Антисвіт і Дельфін голубили потроху горілочку з перцем, смалили цигарки. «Біломор-Кемел» і дивилися на молодь, яка вигицувала під електробандури танок-модерн «новозеландський гопачок».

Світила на когось чекали і трохи нервували.

— Вай! Чи прийде наш дорогий бічо? — спитав Антисвіт.

— Не беріть дурного в голову, він точний, як Бенціон Крик,— мовив Дельфін.

— Авжеж! — підтвердив Космос. — Я телефонував особисто.

— Маємо кілька хвилин, дорогі.— Антисвіт дзеленькнув кришкою старовинного годинника.— Наполягаю — цей генацвале потрібен мені більше, ніж вам...

Тут електроніка вдарила з новою силою, і крізь ударний мелос фільтрувалися лише окремі репліки:

— Дзуськи... Тільки в мене засяє його талант...

— Буде богом усієї Одеси...

— Прогрес без нього неможливий...

— Автор геніального...

— Стрижень стратегії...

— Його носили на руках у Парижі, Лондоні, Мехіко...

— Віддамо належне — його шеф тямущий...

— Але втілює ідеї він...

— Вай, без нього заріжуть...

Електроніка раптом замовкла на сі-бемоль.

На веранду ступив молодик у захисних окулярах.

Всі заплодували.

Оркестр вривав туш.

Молодик стримано вклонився і швидко пройшов до відомого нам столика. Світила схопилися з місць.

— Інтерв'ю... Закордонна преса... — зашелестіла веранда.

— Стас Кібертюк! — репрезентував гостя Космос.

— Смикнете за кумпанію? — запропонував Дельфін.

— Грузинський «ОС»? — поліз до портфеля Антисвіт.

— Пас! — відповів молодик, сідаючи у затінений куток.— Останній раз я ковтнув «Вайт хорз» — компрене ву? ніхто не ферштейн? — віскі «Біла кобила» після виступу у Сан-Діабло.

— А таки був тріумф! — сказав Дельфін.

— До справи, шановні! — повів нараду молодик. — Мій час розрахований буквально по хвилинах. І майте на увазі — апартаменти, мерседес-автоматик, гран-ставка — всім мене забезпечив рідний колектив. Можете подвоїти блага, не заперечую. Але передусім цікавлюся своїм науковим, інтелектуальним злетом. Ваші пропозиції?

— Місце в спецрейсі в глибини космосу, — сказав Космос.

— Окрема каюта у надглибинному «Наутілусі!» — сказав Дельфін.

— Я пропоную дещо більше, дорогий бічо! — темпераментно встряв Антисвіт. — Мій колектив на порозі відкриття антиречовини, і ви, дорогий, будете серед перших, хто...

— Заманливо... — хитнув головою молодик. — А щоденна робота?

— Старший конструктор? — запропонував Космос.

— Провідний біонік? — зорієнтувався Дельфін.

— Головний мю-мезонник! — кинув козирного туза Антисвіт.

— Гнилувато... — розчарувався молодик. — На такі умови пристане лише отой нездара Хомутовський зі Львова, але не я.

— Ну, знаєш, парубче! — почервонів Космос. — Я в твої роки лише тримісні ракети проект...

— А я не пас з вами свиней у сузір'ї Козерога, — відризав Стас Кібертюк.

— Дозволимо собі...

— Не дозволяйте! Ліміт мого часу вичерпаний. Надумайте — дзвоніть. І не на службу, а матері. Бо коли про нашу розмову довідаються там, — і він штрикнув пальцем у напрямку Полярної зірки, — вас будуть клізмувати...

Минув місяць. От коли Космос та Антисвіт гірко пожалкували, що не довели розпочату справу до кінця. Їх-

ні улюблені дітища — футбольні клуби КСК (Космічний спортивний клуб) на «Фізик» зазнали нищівних поразок від команди «Чорномор» — 0:3 та 0:4. Три голи у цих зустрічах забив новобранець «Чорномора» Стас Кібертюк — «новий Пеле», «геній півзахисту», «ноги майбутнього», як охрестила його світова преса після чемпіонату світу на острові Хортиця.

Дорогою ціною заплатив Дельфін за екстра-зірку — довелося призначити Стаса своїм заступником по науковій частині. Але жертва не була марною: підшефний клуб Дельфіна «Чорномор» вийшов у лідери і невдовзі став чемпіоном! А знаменитий «Славутич», чемпіон чемпіонів, після втечі Кібертюка психологічно зламався і був змушений залишити вищу лігу...

А ви кажете, що час геніальних одинаків минув!

СІЛЬСЬКИЙ ЩОДЕННИК ДІАМАРА СЕКТАНЮКА

Милу хохмочку підкинув мені рідний вуз! Я, майбутній поліглот, мушу їхати в радгосп збирати томати, ікск'юз мі — вульгарні помідори.

«Містика! — сказала маман. — Поясни декану, що ти не коняка Пржевальського, а світла надія скромної професорської сім'ї!»

Але мій дядько Теодор застеріг, що протест може кинути тінь на моє громадянське обличчя. «У важкі роки, — згадав він, — я не раз бував на селі. Уповноваженим по кролях і яровій пшениці. Ще на торфоперегнійних горщиках зуби з'їв! І нічого... Живий, як бачите!» І дядько притаскав мені свої мисливські чоботи, а мутер вибила довідку про застарілий плеврит. Плеврит — це звучить, але звідки застарілий, якщо мені лише дев'ятнадцять?

Востаннє ковтнув цивілізації на Хрещатику...

Прибули в радгосп. Ми з Лесем Бігуді розмістилися у сторожихи Степаниди Степанівни. Комунікабельна бабка! З телевізором, але без холодильника. «Нащо він, коли у мене погріб, як хокейний майдан»,— пояснила старушенця.

На обід зарізала нам півня. «Та не жалко,— каже,— бо вилупився, ірод, як чапля. Мабуть, гиндик курку потптав».

А до півня — мама міа! — подала справжнісінький французький «Арманьяк»! «Це зілля,— каже,— мій меншенький у відпустку привіз». Виявляється, молодший син баби Степаниди літає на міжнародних рейсах. «А старшенький,— говорить,— у мене невезучий. Дипломатом у Парижі мучиться. Роботи, пище, стільки, що навіть у Фолі-Буржері (мабуть, лазня?) ще не побував. Бідна дитина!» Ну, вдихнути можна!

Болата тут, як виявилось, нема. А є став розміром з озеро Ріца. Чоботи довелося зняти, взув кеди...

Вийшли на роботу. «Ось ваші трудові гектари,— показав керуючий відділком.— Зберете в строк — честь вам і слава!»

Я отетерів — поле до горизонту! А наші — хоч би хні! «У Тюмені,— сміються, — й не таке лопатили!» Теж мені самохідні комбайни!

Люська і Колька організували групи. Я напросився у вантажники. Почали тягати переповнену тару. Скоро ми с Лесиком гахнули два ящики. «З вас вантажники, як з посліду куля!» — розлютилася Люська. От зануда! Я запсихував і зламав на мізинці ніготь, який відрощував для шику. Тишком-нишком кинув цю ломуву роботу і подався до літньої кухні. Фліртував з куховарками, але вони цього не зрозуміли. Хихикали, щоб я заплів косу, бо патли мені не йдуть. Темнота!

За обідом з мене кепкували усі. «Мабуть, він звик працювати з маринованими помідорами»,— підкусила мене Люська. За підначку я з нею ще поквитаюся!

Після обіду милувався видами на врожай і якимось випадково заснув у кукурудзі. Очуняв тільки під кінець роботи. Тіло обм'якло, відчув розслабленість. Може, дається ознаки застарілий плеврит?..

Сьогодні на роботу не пішов. Мозолі, як в орангутанга. І взагалі відчув легке серцебиття в грудях. По радіо передали, що в Гонконзі знову спалахнула епідемія вірусного грипу. Це дуже небезпечно.

Рвонув десятикілометровий крос до райцентру. Молоденька «вухогорлоніс» прийняла мене, як рідного. Дала довідку про грипозний стан. Довідку я взяв, хоч і впевнений у своєму плевриті. От вам наша медицина!..

Потихеньку хворію. Без наших у селі нудно. Відпрацьовую у ставі кроль і брас. Проявив плівку. Один кадр екстра-класу: я відбиваюсь батогом від цапа, який хоче взяти мене на роги, а на задньому плані юрмляться перелякані свині. Треба віддрукувати і послати предкам.

Увечері ледь приплентався з роботи Лесь Бігуді. Скавав, що, мабуть, захворіє, бо зберегти розумову гігієну в таких умовах неможливо. Виявляється, ми вже обігнали радгоспну бригаду, з якою змагаємося. Знай наших!

Ледь не забув! Сьогодні всіх фотографував кореспондент з обласної газети. Якби ж знаття — виліз би на роботу. Перша прикрість...

Стало веселіше — захворів Лесь. Випив звечора кілька глеків молока (не пастеризованого!), і з привітом! Побігли до знайомої «вухогорлоніс», але номер не пройшов. Бігуді влип — поклали у стаціонар для перевірки на дизентерію. Я змотався у чайну і зустрів там одного третьокурсника — Цезаря Нетудихліва. Він дудлив чеське пиво і знімав мене. Довелося з ним хильнути. Цезар повідомив, що в нього, здається, діабет, бо постійно відчуває спрагу а допомагає тільки пиво. А проб, до речі, їхня бригада завоювала

перехідний вимпел. Треба сказати нашим, щоб натиснули...

Вийшов на працю. Все валилося з рук, бо зранку мені добряче попсували нервову систему. Під час ленчу (куліш зі свининою, рязанка і кавуни) Люська і Колька кричали, що я симулянт плюс опохмелянт. Я не лишився в боргу і обізвав Люську активісткою. Тут мене з'їли всі гуртом, а закусили Лесем Бігуді.

В обід знайшов у сметані муху. Маю підозру, що це робота Вольдемара — Володьки Чепігонця. По обіді я ловив на полі мух і складав їх у портмоне. За вечерею непомітно висинав їх у компот Чепігонцю. Зуб за зуб!..

Ура! Сьогодні вперше вибив норму! Тіло аж гуде! Жаль, що не підвернувся кореспондент. Маміта підкинула телеграфом тридцятку. Лесь Бігуді нарешті виписали з карантину, і ми на радісах поперли у магазинчик, який діди називають «монополькою». Зустріли біля стойки (тут за неї править діжка) знайомих механізаторів і вирішили напоїти їх. Як вони донесли нас до хати Степаниди Степанівни, ми не запам'ятали...

Зранку мене страшенно нудило. Я вирішив не добивати своє здоров'я (воно дається один раз!) і на роботу не пішов. Лесь сказав, що вихований на гуманістичних традиціях, і його совість не дозволяє залишити товариша в біді.

Бабка Степанида порадила нам ретельніше берегти своє здоров'я, тим паче, що сто років тому по цих місцях пройшла чума. Кепкує, чи що? Все ж вирішив із завтрашнього ранку чистити зуби.

Ходили в «монопольку» для повернення апетиту і по дорозі бачили у вікні сатири карикатуру: я і Лесь прикриваємося щитами у вигляді лікарняних бюлетенів і відбиваємо атаку помідорів пляшками-булавами. Пошлість! Примітив!

З горя взяли пляшку коньяку, хоч мали намір пити тільки пиво...

Вів ля мезон! Нарешті їдемо додому. Правда, радість зустрічі була дещо затьмарена. На урочистих зборах усі одержали грошові премії, а Люська, Колька і Володька ще й фотоапарати. Мені ж і Лесику дісталася гран-дуля і гвалт, що ми недостойні, що з нами буде окрема розмова в альма-матер. Ха! Чхати я хотів! В альма-матер ще не знають мою матір! Застарілий плеврит, та її істерика, та лантух нових медичних довідок свою справу зроблять!

А загалом настрої бадьорий, тонус підвищений, загар африканський, ще й прибавка на п'ять кілограмів живої ваги... Що там не кажіть, а трудове життя на лоні природи якось облагороджує людину!

ІНТЕРВ'Ю З КОЛОРИТНИМ ДІДОМ

— Слухай сюди! — сказав редактор.— Знайдеш колоритного діда. Ну, оновлений психологізм чорнозему, влучне слово про міндобрива, гострий погляд на міні-спіднички, сучасні ідіоми... Одне слово, життя крізь призму віковичної мудрості. Бо ми вже так засушилися на центнерах і гектарах, що живих людей не помічаємо. А вони є!

— Вони справді... мають місце! — підтримав я розмову.— Бо живі такі живуть. А неживі, вони... той... на-впаки...

— Що верзеш, що верзеш! — скривився редактор.

— Людина — цілий світ, пани б'ються — у підпанків чуби тріщать, народ скаже, як зав'яже...

— От-от, у такому самобутньому дусі. Тільки без са-могонної лірики.

— Я непитуший!

— Всі ви непитуші — на півпальця відро не допиваєте. Щоб від нарису не тхнуло! Щоб усе тонко було, естетично. Пам'ятаєш, як у мене: «Будьмо! — сказав дід Яків, відкоркувавши пляшку мускатного шампанського».

— То я побіг за шампан... тобто — за відрядженням.
— Паняй... А на чому паляниці ростуть, ти хоч знаєш?
— На дріжджах! — кинув я і прищикнув дверима
якесь нечисте слово, пущене мені у спину. Потім виявилось: «урбаніст».

— ...Є такий дід,— сказав чорнобровий голова, поправляючи зелений ромбик на лацкані середньоевропейського піджака.— А ви не з «Перця» часом?

— Ні. Нам у плані прогресу. Крізь призму діда. Щоб був психологізм чорнозему, міні-прислів'я, афоризми з міндобрив...

— Ага! Стирання граней... Це дід Павло може. Хоча він більше по критичній лінії. Так чистив мого попередника на загальних зборах, що пір'я легіло. Прокатали на вороних...

— І де той нещасний екс-голова дівся?

— Та в область перекинули, в управління.

— А-а...

— То я вас підвезу на баштан до діда Павла, а опісля організуємо прес-бар.

— Кого-чого?

— Прес-бар: пообідаємо, побалакаємо.

— А-а...

Сіли у «Волгу». Поїхали.

— Телешогли стійко вписалися у пейзаж села,— відзначив я.

— Телевізорів, як гною,— підтвердив голова.— Гною не вистачає.

— Бетон і скло на тлі предковічних верб!

— Ага, нова крамниця,— пояснив голова.

— Як у місті!

— Точно! Теж нічого путнього нема.

— Культура йде вперед!

— Ще й як! Учора наш комірник періщив дружину французькими підтяжками. Замість віжок...

— Асфальт веде село за обрій! — повернув я розмову у позитивне русло.

— Якби ж — лише до ферм замостили. А за обрієм учора всюдихід райшляхвідділу в багні втопився.

— А-а...

Звернули до лісосмуги. Над полем тріпотів велетенський паперовий змій. За ним бігли хлопчак.

— Наша зміна, — сказав я. — Зоряні мрійники. Майбутні космонавти. Аргонавти всесвіту.

— Механізатори! — засміявся голова. — З інструкцій і вказівок таке диво змайстрували. Один заїжджий кореспондент казав, що з цього змія добрива розсівати можна.

— Здібний журналіст? — ревниво запитав я.

— Талант — допоміг нам дістати трактор-бульдозер «С-100»! А у вас нема часом зв'язків у «Сільгосптехніці»?

— Нема, — буркнув я.

— Жаль, — зітхнув голова. — У нас із трубами для консервного заводу діло труба.

— Дайте заявку, — порадив я. — Є відповідні фонди.

— Із фондів тих хіба що пару пищиків для дітлахів змайструвати можна.

— А-а...

— Тпру-у! — голова урізав по гальмах. — Приїхали. Курінь посеред баштану бачите? Ото і є літня резиденція діда Павла. До скорого побачення!

Курінь був темний, як студент-заочник. У кутку дід давав хропака.

— Привіт, діду! — гукнув я.

— Салют, старий! — почув я хрипкий бас. — На практику, чи що?

— На практику, — схитрував я на користь неупередженого інтерв'ю. — Як життя?

— Мерсі, паскудно. Дай в зуби, щоб дим пішов.

— Та що ви, діду!

— Хохма така, означає — закурити дай. Не чув?

«Перша ідіома»,— подумав я, простягаючи в куток пачку «Прими».

Чиркнула запальничка. Вогник вихопив з темряви скуйовджену бороду й колючі очиці.

«Від кресала до запальнички»,— зафіксував я у пам'яті психологічну деталь.

— Відстаєш од життя, старий! — критикнув мене дід.— Пристойні люди курять сигарети з фільтром.

— Діду, може, на сонечко вийдемо? — запропонував я, поспіхом намацуючи у темряві записничок.

— Пардонуюсь, старий! Радикуліту не боюсь — у мене техаські джинси.

«Взаємопроникнення культур!» — майнула в мене думка.

— Не те нині село, діду, як колись,— підстроювався я. Дід продекламував:

Колись було, та загуло!
Тепер як крашанка село!

— Як писанка! — вихопилось у мене.

— «Як писанка» — вже хтось використав. Власна образна концепція світу— ось що головне. Така селявуха!

— Хто-що?

— Така селявуха. Знаменита хохма від французького «се ля ві», що означає — «таке життя». Не шурупаєш у культурі, бебі!

«Не дід, а золота жила,— затрусився я.— Інтелектуал ріллі!»

— Які думки навіює вам сучасне поле, діду?

— Інтелігентність скрізь своє візьме, хоч у полі, хоч у холі,— відгукнувся дід.— Слухай рядки, які народилися у мене біля силосної ями:

Нас за рентабельність беруть в дрючки,
Нам респектабельність до лампочки!
Відвезем, доярко Дарко,
Шість надобів молока.

Злізем з МАЗа — дамо газу

І ушкварим гопака!

Шейк! Шейк! Шейк!

«Шейк опушу, бо не повірять,— мізкував я, гарячково занотовуючи поезію землі.— От дає!»

— Відчуваєш, старий, як тонко я ввів сучасний ритм і дух в інтерпретацію а ля примітив? — коментував геніальний дід.— І головне, є підтекст у контексті основного тексту. Лафа для асоціативної критики! Це лише уривок з великого лірико-епічного полотна...

— Ваша думка про культурне будівництво на селі? — кував я залізо мудрості.

— Цю проблему треба вирішувати комплексно, старий: спочатку звести пивний бар, біля нього — більярд, поряд — коктейль-хол...

— Далі бібліотеку і клуб,— підключився я.

— Та ні, цих точок до біса! Потім — кафе-експрес, танц-клас...

— А якщо...

— Слухай, старий, ти мені набрид! Хиляй по своїх справах, а я вдарю по сну. Мені ще цілу ніч у преферанс різатися — в епіцентрі райцентру залізна компашка підбралася. Гуд баюсь!

...До вагона мене підсаджував голова з усіма своїми помічниками. Дався взнаки прес-бар.

— Не дід, а Гомер! — кричав я.— Нарис напишу. Баладу-репортаж! Есе-ноктюрні!

— Тільки без художнього домислу, — вмовляв мене голова.— Бо, чує мое серце, щось не те набалакав дід Павло. Мо', жартував? Не забудьте, кожний гектар дасть п'ятсот карбованців прибутку, що більше проти минулого року на...

— Геть цифри, які затуляють живих людей! — репетував я.— Поему в прозі утну! Реквієм застарілим поняттям про село! Джинси діда Павла на сто рядків розпишу!

— Що-що?

— Джинси! Техаські штани з мідними клепками!

— Щось із клепками у вас не той... Я ж просив без художнього домислу! — розхвилювався голова. — Звичайнісінькі штани у діда, ватяні!

— Погано знаєте людей! — гарячкував я. — Може, й бороди у діда Павла нема?

— А нема! Таки нема! Зроду не було! — загомоніли проважаті.

— Товариші! — засіпався я. — Облиште недоречні жарти. Ваш дід навіть вірші пише, а ви...

— Та стривайте! — втрутився голова. — Техаські штани, борода, вірші... Про свинарку Варку?

— Про доярку Дарку!

— Ой, щоб мене грім побив! Ой, гвалт! Та ви ж надибали в курені оте бородаче ледашо, яке в діда Павла щоранку кавунами похмеляється! Воно десь на поета вчиться. А у нас життя вивчає. По чайних...

— Ря-туй-те! — заголосив я.

— Без паніки! — голова втримав мене на підніжці. — Клуб наш розпишіть — п'ять мільйонів старими поклали, самодіяльність намалюйте — у Болгарію їздила, їй-бо!

— Зупиніть експрес! — волав я. — Уб'ю лжедіда!

— Та грець із ним! — умовляв голова. — Тримайте краще оце для підтримки духу...

І він тицьнув мені на ходу... пляшку мускатного шампанського! Заткнуту кукурудзяним качаном.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИБУХ

СВЯТО МОЛОДОСТІ І КРАСИ

Як повідомили нашого кореспондента, до нас приходить Новий рік.

З раннього ранку під радісним промінням груднево-січневого сонця ніби помолоділо древне, але вічно юне

місто. Із стародавніх районів і нинішніх хуторів-новобудов полилися святково вдягнені гомінки ручаї, які злилися на древньому, але вічно юному Звїздчатику в повинь всенародної радості. І ось уже ніби швидше котить хвилі древній, але вічно юний Славута.

Хлюпає радість у тисячоголосому хоралі пісень трипозної молодості на імпровізованому острівці людського щастя біля новорічної ялинки. Пішли у танок невтомні ентузіасти, і ось їх уже підтримують. Під пахви.

Линуть урочисті звуки. Не стихає схвильований гомін. До ялинки підходять Діди Морози зі Снігуроньками, Баби Яги з масовиками-витівниками та інші керівники новорічної імпровізації. Де, в якій країні шанують так людей труда? І хай дехто на Заході виношує плани зазіхання — їм не спинити поступу нашого свята!

— Дами і мужчини! — сказала зокрема краща Снігуронька. — Щоб їлося і пилося, щоб хтілося і моглося виконувати й перевиконувати!

Всі встають і дивляться на ялинку. «Гордість зеленої зони», — так образно назвали її лісоруби.

На закінчення відбувся концерт силами кращих мистецьких сил.

НОП У ДІІ

Після впровадження наукової організації праці у тресті «Мала індустрія» зекономили годину. Обідаючи безпосередньо на робочих місцях, працівники на годину ранише відбувають додому.

ЛЮДИ МІСТО ПРИКРАШАЮТЬ

Облагородив архітектуру мікрорайону Слобідські Черемушки комірник Корбюзюк, який звів тут власний будинок у мавританському стилі. Починаю Корбюзюка вже зацікавились.

ЩАСТЯ БАТЬКА

Як стало відомо, в інженера-техніка Сироти народилися троє синів. «Усі три породіллі почувають себе добре,— повідомили нам у міліції.— Батька розшукуємо».

ОДЕРЖИМІСТЬ

«Ваше хобі?» — запитали соціологи майстра Абияка.
«Робота!» — чесно зізнався той.

РЕГУЛЯТОР БАЗАРНОЇ СТИХІЇ

Паніку у фруктових рядах критого привозу викликав зять директора магазину «Ой у саді-винограді» громадянин Фрукт, який продав на базарі п'ять ящиків апельсинів з Марокко за державною ціною.

МОЛОДЦІ І РОЗЗЯВИ

На недільнику по збиранню металобрухту перше місце вибороли школярі Молодіжного району.

У понеділок на будівництві у Молодіжному районі виявили зникнення висотного крана.

ВІДМІННІ ЗНАННЯ

«Що можете сказати про останні збірки поета Д.?» — запитав викладач у студента Мислюка.

«Нічого», — знітився майбутній філолог.

«Правильно!» — погодився викладач.

СУБ'ЄКТИВІЗМ КРИТИКА

«Який поет вам найдорожчий?» — запитали літстудійці критика Л. С. Мічмана.

«Фред Голий, — відповів маститий літературознавець. — Він позичив у мене дві тисячі карбованців на кооператив».

БЛОК І ХАРЧОБЛОК

«І вічний бій! — сказав бармен пивбару «Ліра», списуючи розбиті келихи. — Нам спокій тільки сниться!»

ЖУРНАЛІСТ ЗМІНЮЄ ПРОФЕСІЮ

Після свого чергового фейлетону змінив професію журналіст Обушок. Нині він передовик у бригаді вантажників.

АКСЕЛЕРАЦІЯ У ДІІ

Громадянин Б. вирішив провчити свого п'ятнадцятилітнього сінка Ілька за низьку успішність при незадовільній поведінці. Внаслідок цього Ілько доставив батька до найближчого травмопункту.

НОВИНИ ТЕЛЕПАТІІ

Одразу після початку нової комедійної п'єси у залі зазвучав відомий гіпнотизер-телепат Дивовижнер.

СОН В РУКУ

Складне запитання було поставлене на лекції «Наука про сон і сновидіння»:

- А якщо сниться, що зраджує дружина?
- Це до грошей, — відповів лектор.

ДЕЛЬФІНИ КОНТАКТУЮТЬ З ЛЮДЬМИ

На вимогу науковця Акульчика дістати червінця до полочки дельфін Аванс послав його під три чорти азбукою Морзе.

У СВІТІ ПРЕКРАСНОГО

Невідомий народний умілець вирізьбив на столітньому каштані античну композицію «Амур посилає стрілу в серце Мирослави Кузькіної».

УСПІХ РОМАНІСТА

Плодовитий письменник Х. Тось успішно закінчив черговий роман. Йому вдалося уникнути аліментів.

ДАЛІ ВІД БІЗЕ

Оперу на сучасну тему створив композитор-ентузіаст Симфонюх. «Мій поліфонічний твір нагадує досить відому оперу «Кармен» Георгія Бізе, — повідомив митець. — Але на противагу циганщині мені вдалося порушити актуальні проблеми громадського харчування. Так, колишній сержант, а нині метрдотель Хосенко перевиховує неврівноважену офіціантку Кармен Ситу. «Друзі, тост за вас я підіймаю, — зокрема співає він. — Метрдотель клієнту друг і брат».

ТВОРЧА ПЛІДНІСТЬ

Десять прем'єр на рік — такий творчий ужинок Театру трагікомедії. «Це більше, ніж поставили за цей час МХАТ, франківці, «Гранд Опера» та Лондонський королівський театр разом узяті», — відзначив головний режисер театру Тараня-Бренді.

НАПУТТЯ

Відбувся фестиваль поетів-початківців. Форум ліриків пройшов під девізом «Поэтом можешь ты не быть...»

У СВІТІ ПРИГОД

Вдруге за поточний місяць позбувся у трамваї гаманця юрист Н. Е. Обережний. «На біса мені такі пригоди?» — заявив він.

ПЕРЕМІГ НАЙСИЛЬНІШИЙ

Болючої поразки зазнали в ігровому павільйоні майстри з міжнародних шашок Левченко та Барсман. Їх побив майстер-водопровідник Зайчук, коли вони відмовилися зіграти з ним у доміно «на інтерес».

40° — 3 — 3

Три форварди команди «Залізобетон» при підтримці напівзахисників дійшли до воріт міського парку. Далі довелось їхати на машині з «лампасами».

КУБОК ЗМІНЮЄ АДРЕСУ

Особи, які залишилися невідомими, в ніч на суботу вивесли зі спортклубу «Молот» срібний кубок.

У ЛАБЕТАХ ЗВІРА

За таємничих обставин потрапив вночі до клітки ведмедя-гризлі громадянин Заблудига. Вранці його знайшли в обіймах північноамериканського чудовиська. «Я тільки запитав, чи він мені друг?» — заявив потерпілий. Напівзадушеного гризлі вдалося врятувати.

ДОДОМУ З СУДАКОМ

Завзятий рибалка Карасик нарешті повернувся додому з рибою. Дружина виявила в його рюкзаку залишки судака в тісті.

ВИПАДОК НА ПОЛЮВАННІ

Відкрили сезон чотириста мисливців нашого міста. Їм вдалося підстрелити одного зайця. Ним виявився кріль колгоспниці Артеміди Лютенької. «Ви мені дорого за це запластите!» — заявила хазяйка. Так воно і сталося.

НОТАТКИ НАТУРАЛІСТА

Тішить око веселе різнобарв'я плавок, купальників, тенісок, брилів та панамок на прилавках магазинів. Отже, прийшла зима — пора Сніговиць і Морозенків.

АНОТАЦІЯ

У своїй новій книжці байкар Шустряк висміює дармоїдів, п'яниць, хуліганів, усіх тих, хто разом з автором паплюжить ім'я людини.

ЗАХОДІВ УЖИТО

Майстер К. навів факти зловживання службовим становищем з боку директора комбінату. Як повідомила нам адміністрація, заходів ужито: майстер К. звільнився за власним бажанням.

З КНИЖКИ

"Тюмо сапієнс"

(1977)

КОНСУЛЬТАЦІЯ ПОСТФАКТУМ

— Дозвольте за ваш столик? Ні, дякую, непитуший... Як засвідчують сумні тости, ви успішно завалили екзаменаційну сесію? Ні, навряд чи зможу допомогти... Думаю, що вся справа у диспропорції. Наука гайнула вперед, а шпаргалізм — могутнє знаряддя інтелектуального прогресу — тупцює на старих позиціях. Отож і трапляються масові поодинокі випадки, коли окремі студенти з'являються на деякі сесії темні як ніч.

Ну, погодьтеся, шановні мікрозоологи... Що? І мікрофілологів теж нема? Ах так, так! Мікробіологи... Вибачте, я людина макро-темна... Отож погодьтеся, що студент і нині тягне шпаргалкову гармошку з рукава, а підручник — з-за пояса. Підручник падає, штани падають, викладач наголошує, що він ще не зовсім дурний, студент з переляку заперечує, і відбувається вульгарна сцена вигнання. Потім невдаха падає ниць перед екзаменатором і белькоче, що напередодні сесії його вкусив кажан. Який примітив!

А коли поворушити звивинами? Ось лише одна з можливих комбінацій. Ви ангажуєте на період сесії гіпнотизера. Так і так, мовляв, шановний телепате, хочу примножити ряди дипломованих фахівців, але на заваді стоїть екзаменатор. Телепатніть зануду! Гіпнотизер їде з вами на вищу математику, навіює викладачеві думку спитати, скільки буде двічі по два. Ви задумливо відповідаєте: — «Чотири» — і отримуєте «п'ять».

Або інший варіант. Запрошуєте відомого футболіста Ігоря Петрушанського. Який, скажіть, професор утримається від спокуси отримати з перших ніг подробиці

про мадрідський матч? А ви тим часом спокійно списуєте відповіді. Бо коли говорить футбол, наука мовчить. Окрім, зрозуміло, науки про футбол, складовими частинами якої, за останніми даними, є біоніка, психологія, кібернетика...

Дивак, кажете? Добре, хоч чокнутим не охрестили. Бачите, у мій час кафе, дансінгів, барів було обмаль, а часу та грошей ще менше. Отож і доводилось над підручниками та саморобними пристроями гнутись. І так гнувся, що якимось в академіки проліз... Та куди ж ви, хлоп'ята? Я свою каву допив — і в бібліотеку, дещо підучити треба. А ви лише третю пляшку замовили. Часу у вас, як кажуть енциклопедисти, навалом — аж до наступної сесії...

КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК

У нервову лікарню прибув новий головлікар.

— Колеги! — звернувся він до медперсоналу. — Перший обхід я зроблю сам.

Два перспективних (з штангістської точки зору) санітари погуркотіли за швидким головлікарем.

Інцидентів не було — новий знав свою справу.

І лише в останній палаті № 66 сталася затримка: головлікар інтуїтивно виявив помилку в діагнозі.

Та й пацієнт — розсудливий мужчина із замріяними очима — не крився:

— Ні, я не форвард Блохін, не балерина Надя Павлова і не імператор Нерон. Я людина скромної професії — м'ясник. Маю своє місце на колгоспно-радгоспному привозі — шостий ряд, третя палатка, перша колода ліворуч. Звичайно, в грошві я купався, як хряк у баюрі, і хтось кинув око на мій шматок філе. Почалися інтриги, нервові напруження — і от я перед вами, а хтось на моїй колоді вбивається у колодки...

Ще кілька діагностично-провокаційних запитань, на які могли б клюнути навіть нормальні люди, і головлікар упевнився: морально неохайний пацієнт— морально здоровий.

— Колеги! — виступив він, зібравши синкліт.— Я сказав би, що ви блискуєте працюєте! Але... є одне «але». Нашо тримати симулянта? Ну, підрихтували нерви — і женіть його в три... тобто виписуйте додому. Хай ним прокуратура займається. І що за дивний діагноз: манія величності!

— Про кого йдеться, шеф? — здивувався заступник.

— Про хворого з палати № 66...

— Але ж він справді того...— загув медперсонал.

— Чому ж? Ну, м'ясник, ну, купався в асигнаціях, але ж...

— Та який він м'ясник!— верескнув заступник не своїм голосом.— Він звичайнісінький кібернетик! Класична манія величності!

В очах шефа зблиснув божевільний вогник...

МОНОЛОГ БЕЗСМЕРТНОГО АКТОРА

Вибрався з театром на гастроль.

А в аеропорту, як завжди, нелітна погода.

Залітаю в буфет. А там — культурна молодь.

Конешно, впізнали. Конешно, приємно.

Тягнуть попід руки до стойки. Бо люблять театр. Наш.

Я пручаюсь, але не дуже. Бо люблю молодь. Нашу.

— Хлопці! Ставлю сам! — речу.

— Ні в жисть! — скандують.

Перший тост, конешно, за мене.

Другий тост, конешно, за женщин.

Потім пішло на біс.

— Покажіть перевтілення! — просять.— Ви ж артист!

— Сипо-кійно! — речу. — Закусюйте, хлопці. Бо усі перевтелючимось...

І наврочив.

Прокидаюсь, бо дюдя. Холодно, як на полюсі.

Софіти світять. Що за мізансцена?

Кліп сюди. Кліп туди.

Ліворуч бачу голі ноги.

Праворуч бачу голі ноги.

Посередині лежу я. Геть голий. Лише на нозі номерок теліпається.

Лап попід себе. Мармур! На мармурі лежу!

Господи, куди ж я залетів?

Сипо-кійно! Оно віконце. Загратоване.

Що у віконці?

Человек при берданці.

— Любезний! — тарабаню в шибку.— Випусти мене звідси! Бо ввечері тре грать п'есу. На моральну тему.

Человек обертається. Руку до лоба дере. Ружжо падає.

Человек падає.

Нервенний...

Що діяти?

Кручу бирку. Знімаю її з ноги. Читаю:

«№ 17. Труп неопознаний».

Сипо-кійно! Я в морзі. Гутен морген!

І сам, конешно, одключаюся.

Така драма. Затим трагедія. На профкомі мене розби-
рали.

Тільки один заступився. Він у нашому театрі подлецов
грає.

— Безобразіє! — виступив.— Живого актора в трупар-
ню засунули!

Конешно, зразу вліз режисер. З ремаркою, дракон!

— Живого? — каже.— Ха-ха! П'яного в смерть. Ще й
підмерзлого. До анабіозу дійшов! Його, як мамонта,—

каже,— у сугробі знайшли. Діждався,— каже,— наш театрик безсмертного актора!

Отакий, товаришочки, водевіль зіграв.

Добре, що не в ящик...

ПРОНЕСИ, ГОСПОДИ...

— Наша секція вийшла в лідери по завалу роботи!

Лектори принишкли, мов потерчата.

— Лише один ганебний факт! — гримів, як Саваоф, завідувач секції. — У клубі села Соколівка наш лектор не зміг відповісти попові, що таке антисвіт і гравітація!

«З тим попом зв'яжись,— зіщулився лектор Фантомасенко.— Усі атеїстичні журнали випишує, антихрист».

— І це в селі, де функціонує церква,— розвінчував зав.

«А до церкви ходять півтори старушенції — резерв геронтології,— подумки поправив Фантомасенко.— Піп молодий, ні в чорта, ні в бога не вірить, гаспид...»

— І є сигнал, що тамтешній піп п'яничка і паливода,— розлягався трубний бас зава.

«Справді,— згадав Фантомасенко,— той стиляжний попик якось відпустив у чайній гріхи механізаторам і студенткам. Ще й проповідував, що голова колгоспу ні біса в гульні не смислить. От чортяка!»

— Цю ситуацію треба виправити!

«Мадонна міа! Що він надумав?»

— Треба дати гідну відсіч!

«От сам і дай. Розспівався, ангел...»

— Треба, нарешті, провчити отця-халамидника...

«Як мені відхреститися?»

— І добряче провчити...

«Забожусь, що на бюлетені».

— Від нас поїде...

«Свят, свят, свят...»

— Досвідчений лектор...

«Пронеси, господи...»

— Товариш Фантомасенко!

У мозочку Фантомасенка розпросторився хор: «Радуйся, ой радуйся, ни-и-во-о, син божий народився...»

Він відчув, що його кроплять.

Розплющив очі — і побачив блідий лик зава. Той лив на Фантомасенка воду просто з графина.

— Боже милосердний,— смикався зав,— що з вами?

— Хіба ж діло, отак, з кондачка, відповідальне завдання давати,— гомоніли навкруг лектори.— Запросто богіві душу віддати можна...

АФОРИЗМИ

З місця — в кар'єру.

Дебютував лебединою піснею.

Між керівником і підлеглими встановилися сер-
дечно-інфарктні стосунки.

Мовчазний дурень — то вже розумний чоловік.

Вивіска: «Хімчистилище».

З усіх криків моди білі тапочки — справді останній.

ПОДЯКА

— Як бачите, з недоліками у нас чудово,— підсумував директор таксопарку,— маємо цілий ряд рекламацій. З подяками гірше. У наявності є одна. Відзначився водій Полундрак.

Іменинник від подиву роззявив рота.

— Федюнчику, щось у лісі здохло? — нахилився до Полундрака напарник Фред.

Директор відкашлявся і почав:

— «Подяка. Ми, група агроспеціалістів у кількості трьох осіб, стовбичили біля входу (він же і вихід)

Центрального вокзалу. Осторонь, на стоянці таксі, відбувався шарварок, що виключав надію на машинізацію, а часу в нас було катма. Зненацька перед нашими клумаками у скреготі гальм стало дибки таксі...»

— Порушення! — видихнув Фред.

— «...хм ...стало дибки таксі ХЕК 03-62. Шофер гукнув звідти: «Гей, пілігрими, божі коровки, хутко валіть у тачку!» Ми вमितь осідлали ландо, і водій покермував у затінок. «Прочани, така петрушка,— сказав він,—сервіс вимагає оплати вдвічі проти лічильника, який е механічною цяцькою без усякого поняття про душевність...»

Полундрак засовався під цікаві погляди.

— Що ж вони пишуть, чорти,— простогнав Фред.

— «...хм ...без усякого поняття про душевність. Ми охоче погодились і назвали благодійникові адресу — Зеленушки. «Не маю права, паломнички, це за містом,— розхвилювався шофер.— Хіба що забашляете втричі проти лічильника...»

— Хм! — Директор перегорнув сторінку.— Ну, тут нецікаво...

— Цікаво! Цікаво! — відгукнувся зал.

— Тихше! — гримнув директор.— Так... кгм... ось по суті: «...таких асів шукати й шукати. Віз нас, мов у колісці. А на лісовій дорозі ваш Федюнчик, так він назвався, навіть виключив лічильник, пояснивши, що клацання бездушної цяцьки багатьом пасажирам псуе нервову систему».

— Знову порушення...— шепотів Полундракові Фред.

— Катайте подяку далі! — вимагав зал.

Директор протер окуляри і продовжив:

— «Сподобався Федюнчик і нашому товаришеві у Зеленушках...»

Полундрак здригнувся.

— «...який попросив дістати за певну винагороду протидощові автомобільні щітки, по-простому — «двірни-

ки». Федюнчик тут-таки здер з ввіреного йому таксі «двірники», взявши навзаєм лише лантух картоплі».

— Будуть тобі картопляники! — скиглив Фред.

— «За столом Федюнчик співав у парі з кумою, тобто жінкою нашого товариша, і нічого не пив...»

— Хоч тут пронесло! — зрадив Фред.

— «...хм ...і нічого не пив, крім чистого спирту, який, за його словами, зовсім не тхне, якщо освіжитися маслом кропу. Масло кропу якраз було, але справа не в цьому, а в тому, що Федюнчик люб'язно прихопив у зворотну путь ще кума і куму (вона худенька)...»

— Це ж п'ять персон виходить! — рахував порушення Фред.

— «...і за ризик нічого не взяв, крім службового телефону куми, а з нас, як і домовлялись, втричі, без усякого здирства. За що і просимо оголосити Федюнчику подяку».

Перекриваючи бурхливі оплески, директор гарикнув Полундракові:

— Зайдеш до мене, пілігриме!

...Від директора Полундрак вискочив білий, але з червоними очима.

— Зв'язався з піджаками! — силав сіль на рани Фред.— Хіба ж вони у жартах тягнуть?

— Якраз тягнуть! — махнув рукою Полундрак.— Возив їх третього квітня, а вони підписали: перше квітня...

— Ну? Якраз день сміху!

— Кому день... А мені три місяці гараж мести...

ЛЕГЕНДАРНА ШУБА

— Доповідай НП! — Директор пригладив зачіску на півбок і нервово струсив прах «Казбеку» на френч.

— Слухаюсь! — Главспец зблід і клацнув підборами.— Спроектвана нами труба у процесі зведення виявила тенденції Пізанської вежі.

- Судити мало!
- Становище виправив на місці Непролаза. Є у нас такий тямущий інженер.
- Добро! Додаткові витрати віднести на рахунок замовника. Непролазу підвищити. Компрометуючих плям нема?
- Не перебував, не має, боже борони, ні... Хіба що була якась історія з шубою...
- Цигейковою?
- Не можу знати!
- Дрібнобуржуазний ухил. З підвищенням зачекаємо. Преміюємо половиною окладу за тарифною сіткою...

- Рекламації є? — Директор пригладив зачіску «їжак» і недбало струсив прах сигарети на жилетку.
- Мають місце, — зам'явся главспец. — Розраховані нами перекриття роблять з панелей гармошку.
- Вигнати мало!
- Становище виправив на місці інженер Непролаза за рахунок стандартних блоків.
- Добро! Додаткові витрати віднести на раціоналізаторські пошуки. Непролазу підвищити. Компромете нема?
- Нібито ні. Окрім тієї історії з шубою...
- Нейловою?
- Не поцікавився...
- Пережитки минулого. З підвищенням зачекаємо. Підкинемо премію з мого фонду...

- Як з недоробками? — директор пригладив бакенбарди і звично струсив прах «Марлборо» на смокінг.
- Дещо є, — і собі задимів главспец. — Поплив об'єкт «Ікс-ігрек», не врахували місцевих аномалій вічної мерзлоти.
- Відшмагати мало!
- Становище виправив на місці інженер Непролаза за рахунок бурових паль.

— О'кей! Тобто, добро! Додаткові витрати віднести на користь науково-технічної революції. Непролазу підвищити. Аморалки нема?

— Чистий янгол! Хіба що ота історія з шубою...

— Котиковою?

— Не маю зеленої уяви...

— Рецидиви добробуту. З підвищенням зачекаємо. Відвалимо подвійну прогресивку...

— Товаришу директор!

— Якісь огріхи?

— Не вгадали! Йде на пенсію інженер Непролаза. Запрошує на бенкет.

— А! Надійний кадр. Прибуду. У нього щось було з дублянкою?

— З шубою, Пал Палич.

— Норковою?

— Біличою!

— То що за історія?

— Анекдот, Пал Палич! У незапам'ятні часи відзначили Непролазу путівкою до санаторію. І там у його дружини шубу потягли...

ГІСТЬ ІЗ НОЧІ

О першій годині ночі у мікрорайоні Академмістечко зупинився асенізаторський грузовик. З кабіни притьмом вихопився молодик у вечірньому костюмі.

— Шеф! — прохрипів шофер.— А валюта?

— Мільйон пардонів! — обернувся невідомий.— Тримай!

Зблиснуло срібло грубенської монети. Автомобіль рушив.

Молодик кількома натренованими стрибками досяг затіненого боку вулиці. Тут він причаївся у декоративних

кущах навпроти непоказного, на перший погляд, будинку. Йому був потрібен саме цей будинок, хоч інші на масиві нічим не відрізнялися.

Якби хтось пильнував за молодиком, відразу здогадався б — не наша людина. Справді, від незнайомця ледь пахло дорогим коньяком і несло жіночими парфумами. Коли б у кущах зібралися троє — це зрозуміло, але він був один.

Невідомий втупив погляд у крайнє зліва вікно на п'ятому поверсі. Йшла друга година ночі, а там ще світилося.

«Ризикнути? — подумав невідомий. — Ні, попадуся!»

Чалап... Чалап... — почулися кроки. І голос:

— Твою дивізію!

Незнайомиць похапцем настроїв чорні окуляри, прилип до куща.

«Двірник! — обпик здогад. — Якщо засіче, обов'язково повідомить!»

Тіло молодика вкрив липкий піт. Підкочувалася гикавка.

«Нерви здають», — встиг подумати невідомий. І тої ж миті його ляснуло, засліпило, заюшило...

Він знепритомнів, а коли отямився — поруч нікого не було.

Тхнуло...

«Вилив помні, дебіл!» — вмент зорієнтувався молодик. Втер мармизу і ледь не зойкнув. У крайньому зліва вікні згасло світло! Фосфоресцентний циферблат на руці невідомого показував рівно дві години ночі.

Незнайомиць, мов привид, посунув кущами до будинку і за мить ковзнув у під'їзд.

Тремтячий палець ледь не торкнувся кнопки ліфта. «Без шуму!» — подумки наказав собі молодик. Зняв штіблети. В самих шкарпетках нечутно дістався п'ятого поверху. Заліг, щоб не помітили крізь вічко. Зняв пальцем дещицю брильянтину із зачіски і обережно змастив

замок. Вправним поворотом ключа відчинив двері. Прослизнув до кімнати.

Зорієнтувався.

«Головне — без пригод проникнути до кабінету»,—подумав. Поліз навпочіпки...

Позаду нечутно розсунулася порт'єра. Тонка хижа рука з довгими кривавими нігтями й золотою обручкою повільно підняла макогона...

(Далі йому буде!)

ГОЛІВНА ВУЛИЦЯ

Вибрався, нарешті, на пейзажне лоно.

Вік на селі не був — урбанізація засмоктала.

Лечу на мотоциклі битими шляхами. Дегустую чебрецеве повітря. Різнобарв'ям впиваюся. Верби побачу — плачу.

Розкіш яка зелена! Солодко до щему. Як на телепередачі «Вікно у світ природи».

Пісні в грудях вибрунькуються:

— Як на ті чорнобривці погляну...

— А дзяучина жита жала...

— В тихім шелесті трав...

— И все вокруг мое!

Рідних місць не впізнаю. Села-причепури обіч плывуть. Мов у широкоформатному кіно.

Які писанки запишалися! Вілли, їй-право!

Які кам'яниці вимурувалися! Палаці, право слово!

І без гармидеру. Прошкують, як по шнурку, котеджі у вишневих кучерях. Антени хрестять небо вище дзвіниць. Комбікормові заводи виринають з пшениць, як парламенти. Силосні башти перпендикуляряться — не те, що в Пізі, італійському райцентрі.

Може, й стріх вже катма? Ні. Витикаються деінде.

У ліси вкручуюсь. У глушину супішану.

Сільце... Вилітаю на вулицю, збиту з древніх пилома-теріалів.

Хати мигтять: тут стріха — там толь, тут стріха — там черепиця, тут стріха — там цинк з корит розплесканих... Ех, поліщуки!

Коли — видиво на узліссі. Проспект: котедж глазурований; двоповерхова хижа з мансардою; дім — як гамазей; зруб — як гражина; кам'яниця — як Палац культури... Екзотика! Не панельний мікрорайон.

Прообраз?

О, від галявини гід на мотопеді підстрибує — акселерований підпасок при батіжку і «Спідоли-231».

— Добридень!

І «Яву» мою оцінює.

— Це,— киваю на архітектуру,— головна вулиця буде?

— Не так головна,— каже,— як голівна.

— Чому?

— У нас все приймаки в головах.

— Ну?

— І всі з будівництва починають.

— Ого!

— І кожен носа втирає попередникові. Своєю домівкою...

— Ага!

— П'ятого голову, — хлопець махнув на палаццо,— недавно зняли.

— А де шостий фундамент? — виявляю розуміння місцевої специфіки.

— Новий не будується...

— Нарешті!

— Бо в місті живе...

— Як?

— «Волгою» сюди-туди мотається...

— Ну?

— Колгоспівською...

- Ага!
- Грані стирає. Між містом й селом.
- І протектори!
- То пусте! — байдуже цв'юхає батіжком (а в очах — бісики). Машин ниньки повно. Прудкі машини. Такі прудкі — свідомість обганяють...

АФОРИЗМИ

Демагог — той же Демосфен, тільки камінці у нього за пазухою.

Мене звинуватили в інтимних зв'язках з балериною Х. На мій превеликий жаль, анонімка не підтвердилась.

Думка назавжди заблукала у звивинах його мозку.

ПЛАТА ЗА СТРАХ

Заявляю без будь-яких «але»: я — за страхування.

Я за всі види страхування і за всі його підвиди: від вогню, дощу, духових інструментів, сімейних обставин тощо.

Я люблю страхування.

Я обома руками за те, що «страхова сума виплачується при дожитті застрахованим до вказаного у договорі строку».

Хоча ви не знаєте моєї дружини, не кажучи вже про мого тестя.

Я за всі мудрі й гуманні пункти страхування, особливо за § 68 «Правил змішаного страхування життя»:

«Якщо смерть застрахованого настала внаслідок умислу особи, призначеної для одержання страхової суми, то цій особі страхова сума не виплачується».

Хоча ви не знаєте мого тестя, не кажучи вже про мою дружину.

Це патетика. А патологія у тому, що я боюся страх-агентів.

Він прийшов, коли вдома я лишився сам — дружина й тесть відбули у середземноморський круїз.

Я показав страхагентові останній червінець, передостанні штани, а на додачу — ікебану страхових квитанцій.

Та кругленький страхагент, попри кролячі очі, мав анакондову хватку. Зігнорувавши доказові червінець і штани, він миттю виявив за квитанціями, що я не застрахований від постійної втрати працездатності од нещасного випадку, не кажучи вже про летальний кінець. Дружина й тесть, звичайно, були застраховані й від цих прикростей. Хто-хто, а я таки добре їх знаю. А вони мене.

Ну, нежданий візитер вчепився за мою особу, як кліщ весняно-літнього енцефаліту. Цей страхагент був якимсь неперевершеним ентузіастом летального кінця.

Із запаморочливими подробицями він наводив хвилюючі приклади виплати чималих сум за летальний кінець застрахованих «внаслідок вибуху, обвалу, опіку, удару блискавки, дії електричного струму, обморожування, нападу злочинця, нападу тварини, раптового отруєння, крім алкогольного (що мене насторожило), та отруєння іншими речовинами, вжитими замість алкоголю (що теж не порадувало з огляду на дружину, не кажучи вже про тестя), а також від кліщового весняно-літнього енцефаліту (який згадувався вище), патологічних родів або задушення внаслідок попадання в дихальні шляхи стороннього тіла».

— Помирать нам ранувато! — грянув я, намагаючись заглушити страх-агента.

Він витримав мій спів до кінця (не летального) і сувовито посміхнувся.

— Днями один клієнт, викапаний ви, по-хулігансько-

му викинув мене із своєї квартири. Поки я обтрушувався, він з'їв тарілю їстівних грибів, серед яких був один неїстівний. І гаплик, тобто — летальний кінець. А яка радість сім'ї, коли страховки нема?..

Тут я оскаженів і, озброївшись досвідом покійного, потяг страхагента за петельки на східці. Він пручався, але я, тренований тестем, не кажучи вже про дружину, успішно спустив летальника вниз.

— Допоможіть! — почувся стогін.

Я блискавично скотився до бідолахи.

— Здається, зламана нога, — мужньо мовив він. — Бюлетень бюлетенем, але ви, як чесний клієнт, маєте утримувати мене принаймні місяць. Ну, ліки, соки...

— А страхова? — недоречно прохопився я.

— Чого нема, того нема! — скрушно зітхнув страхагент. — Кожна копійка на обліку: на «Жигулі» збираю...

ТВОРЕЦЬ ДОСТАТКУ

Гексохлоранський, пробивний фотокор, вхопив мене за гудзика:

— Позич троячку!

— У кого?

— Мені позич!

— Звідки? Завтра получка. Завтра позичу.

— Ет! Завтра я буду купатися в шампанському.

— А сьогодні молоком обійдешся.

— Не вмієш жити!

— Ти вмієш. Позичаєшся, як каса взаємодопомоги.

— Парі! — спалахнув Гексохлоранський. — Парі, що ввечері, без копійки, буду дегустувати коньяк під гиндичку!

— Холодильник напханий?

— Голий, як факт!

— Сільські родичі наспіли?

Промашку свою він зрозумів лише тоді, коли, вдаривши палець об палець — на щастя! — останнім представ перед грізним екзаменатором.

На заочника з цікавістю позирав зухвалий дідок-порушник. Тобто, сам бог криміналістики Муромець Ілля Давидович.

Хай це лишиться глибоко між нами, але Стрільчук зомлів.

Очуняв Віктор лише тоді, коли перелякане світило спорожнило на нього сифон газованої води.

— Ах, нещасне дитя! — бідкався професор, гарячково пригадуючи методи штучного дихання.

Двометрове дитя само зіп'ялося на рівні і клацнуло за каблуками.

— До-доз-вольте відповідати...

— Ні в якому разі... Що ви! — зовсім розхвилювався професор.

Стрільчука знову захилитало.

— П'ять! Ставлю п'ять! — нарешті знайшовся Муромець. — За професіональну принциповість! За почиття обов'язку навіть у цивільному костюмі!

На вулицю Віктор вийшов у стані «грогі». Добре, хоч на прощання професор пригадав (феноменальна пам'ять!), що його напівсвідомий студент і є той лейтенант Стрільчук, який здійснив одчайдушний стрибок з мотоцикла на машину рецидивіста...

Віктор перепочив у сквері і рушив додому. Недалеко від підземного переходу лейтенант побачив професора Муромця, який... знову кинувся навпростець через вулицю, вміло маневруючи між тролейбусом, моторолером і «Волгою».

«Така людина! Небезпека!» — Майнула думка, а ноги вже перекинули Стрільчука через парапет і понесли на порятунок старого.

Знайома до болю сила крутонула Віктора за руку і він опинився в обіймах сержанта.

— Пусти! — крикнув лейтенант, намагаючись вирватися.

Сержант виявився кріпкеньким.

— Штраф мінімум п'ять карбованців! — виголосив він.

Краєм ока Стрільчук помітив, що професор благополучно причалив до протилежного тротуару.

— П'ять карбованців! — повторив сержант.

— Ти знаєш, хто я! — скипів Стрільчук.

— Хоч генерал, — збиткувався сержант. — Закон для всіх закон.

— А старого чого не спинив! Я за ним біг!

— Старого! — передражнив сержант. — Це професор Муромець — бог криміналістики! Мені йому завтра екзамен складати...

— Завалиш! — зловтішно сказав Віктор.

— А ви не тикайте, громадянине порушнику! — гримнув сержант. — Виписувати квитанцію будемо чи, може, пройдемо?

Стрільчук зітхнув і поліз до кишені за останньою п'ятіркою.

БОРЕЦЬ

Він увірвався в мікрорайон, як цунамі.

...Прооравши кооперативну лісосмугу (благо — в'їздив у бельетаж), здоровань організував входи́ни просто через вікно.

Утвердившись на трояндовому кущі, він левиним риком скеровував розвантаження:

— Комод!.. Буфет!.. Шифон'єр!.. Койку!.. Абажур!.. Етажерку!..

Летіло у вікно гарнітурне начиння.

Зойкав зелений друг — рукотворна флора.

Під комодом зіграла в ящик верба.

Під буфетом — берізка, біла подруга.

— Пальцем в небо!
— Десь в розстрочку вгошають?
— Тю! Продаю методу, йолопе! В кишенях, значить, голографія. Сідаю на телефон. Дзвоню, скажімо, Степану. Гальо! Стьопчику? Казимірчик турбує. Слухай нюанс. Моя тітка притарабанилася. З райцентру. Знаєш, що привезла? Півкабана смаженого, раз. Пів-оленя в'яленого, два. Ні, не заливаю... У них уже розводять... Голубих оленів... Бо з кормами... А олені мох їдять... Ага, слухай далі: відро раків! Живих. Яка містика!? У них договір по споживспілці. З Парижем. Ага... Літаками доставляють. Бортмеханік дав, кум її чи свояк. Ще — курчата-табака. У них одразу. Пневмометодом. Інкубатори під тиском. То запрошую! І не думай! Тільки горючого в мене ні краплі... Перед получкою... Таку закусь — гріх... Ні, білу не треба... У них район передовий... Ну, півкіло коньяку... Гуляти так гуляти! Шампанії візьми. Тітка молода, співає після шипучки... Отож-бо! За півгодини встигнеш? То ми розігріваємо...

— Високий клас! — зазначив я. — А з закускою як?

— Тут-таки кручу диск. Дзвоню, скажімо, Вільямчику. Гальо! Шекспір? Привіт від лорда Бекона! Прошу без латині, це я — Казимірчик. Слухай нюанс. Щойно Нодар прилетів. Ага... Ми кровні кунаки. На курорті познайомились... На шампурах поклялися, шашлик зняли — і поклялися... Знаєш, що привіз? Це само собою. Два бурдюки. І чачу! Ну! Сто один градус... Зрозуміло, мандарини, гранати, чурчелу... А в мене — будеш реготати! — і шкоринки хліба в хаті нема... Перед получкою... На тебе вся надія. Заріже! Ну, позич. Такі напої киснуть! В Івана є? Тягни Івана! Тут на батальйон вистачить. Ковбасу? Незручно. Що ми — старці? Візьміть півгиндички. Насмажимо... За півгодини впораєтесь? То я дістаю гранчаки... Кришталеві... Гамарджос!

— Архіталановито! — похвалив я. — За таке і канде-лябром можна...

— Пам'ять головне. Щоб на заангажованих знову не наскочити. Але ж і знайомих — півміста. Отак і стрічаються в мене: один — з випивкою, другий — із закускою. Сміхи! Але царська вечеря забезпечена!

...У получку здивався з Гексохлоранським. Ой-ой-ой! Фізіономія — у бинтах. На щоках — нашльопки.

— Невже наскочив?

— І не кажи! Зліва били пляшкою, справа — гиндичкою... Склероз підвів. Отакий нюанс.

П'ЯТІРКА

Лейтенант міліції Віктор Стрільчук при партикулярному костюмі і препоганому настрої наближався до університету.

На те були свої причини: студент-заочник Стрільчук ішов на екзамен до професора криміналістики Муромця Іллі Давидовича, відомого своїм драконівським характером.

Нараз Віктор застиг. Якийсь дідок, стрельнувши очима навсебіч, перемахнув через парапет і, лавіруючи між машинами, підстрибом подався вперед. Лейтенант кинувся за ним, ухиляючись від важких шоферських компліментів. Він наздогнав порушника, коли той скоком намагався подолати загорожу над протилежним тротуаром.

Дідок бризкав слиною, лаявся, як завклубом, і навіть замірявся ціпком.

Віктор передав старого черговому старшині і командирським голосом наказав:

— Штраф — п'ять карбованців! І повідомити на роботу! Проте, яка в нього робота...

Старшина оком виконав наказ. Він знав Стрільчука в обличчя.

А з приводу роботи дідугана Віктор фатально помилився.

Промашку свою він зрозумів лише тоді, коли, вдаривши палець об палець — на щастя! — останнім представ перед грізним екзаменатором.

На заочника з цікавістю позирав зухвалий дідок-порушник. Тобто, сам бог криміналістики Муромець Ілля Давидович.

Хай це лишиться глибоко між нами, але Стрільчук зомлів.

Очуняв Віктор лише тоді, коли перелякане світило спорожнило на нього сифон газованої води.

— Ах, нещасне дитя! — бідкався професор, гарячково пригадуючи методи штучного дихання.

Двометрове дитя само зіп'ялося на рівні і клацнуло за каблуками.

— До-доз-вольте відповідати...

— Ні в якому разі... Що ви! — зовсім розхвилювався професор.

Стрільчука знову захилитало.

— П'ять! Ставлю п'ять! — нарешті знайшовся Муромець. — За професіональну принциповість! За почуття обов'язку навіть у цивільному костюмі!

На вулицю Віктор вийшов у стані «грогої». Добре, хоч на прощання професор пригадав (феноменальна пам'ять!), що його напівсвідомий студент і є той лейтенант Стрільчук, який здійснив одчайдушний стрибок з мотоцикла на машину рецидивіста...

Віктор перепочив у сквері і рушив додому. Недалеко від підземного переходу лейтенант побачив професора Муромця, який... знову кинувся навпростець через вулицю, вміло маневруючи між тролейбусом, моторолером і «Волгою».

«Така людина! Небезпека!» — Майнула думка, а ноги вже перекинули Стрільчука через парапет і понесли на порятунок старого.

Знайома до болю сила крутонула Віктора за руку і він опинився в обіймах сержанта.

— Пусти! — крикнув лейтенант, намагаючись вирватися.

Сержант виявився кріпкеньким.

— Штраф мінімум п'ять карбованців! — виголосив він.

Краєм ока Стрільчук помітив, що професор благополучно причалив до протилежного тротуару.

— П'ять карбованців! — повторив сержант.

— Ти знаєш, хто я! — скипів Стрільчук.

— Хоч генерал, — збиткувався сержант. — Закон для всіх закон.

— А старого чого не спинив! Я за ним біг!

— Старого! — передражнив сержант. — Це професор Муромець — бог криміналістики! Мені йому завтра екзамен складати...

— Завалиш! — зловтішно сказав Віктор.

— А ви не тикайте, громадянине порушнику! — гримнув сержант. — Виписувати квитанцію будемо чи, може, пройдемо?

Стрільчук зітхнув і поліз до кишені за останньою п'ятіркою.

БОРЕЦЬ

Він увірвався в мікрорайон, як цунамі.

...Прооравши кооперативну лісосмугу (благо — в'їздив у бельетаж), здоровань організував входи́ни просто через вікно.

Утвердившись на трояндовому кущі, він левиним риком скеровував розвантаження:

— Комод!.. Буфет!.. Шифон'єр!.. Койку!.. Абажур!.. Етажерку!..

Летіло у вікно гарнітурне начиння.

Зойкав зелений друг — рукотворна флора.

Під комодом зіграла в ящик верба.

Під буфетом — берізка, біла подруга.

Під шифоньєром — вічнозелений самшит.

Як з-під землі виник провідний склочник — сам голова кооперативу. Гронами звисли з вікон цікаві. Голова роззявив шербатого рота, та здоровань недбалим помахом руки змів його в урну.

Розлігся іржавий бас:

— А хто боровся?!

І, пригвіздований грізним гуком новосела, нещасний склочник-голова вкляк в урні.

...Могутній торс здорованя зім'яв залізну чергу пенсіонерів. Розправившись у такий стосіб з конкурентами, нахаба вправно заштовхав у свою авоську-невід кільканадцять диво-кавунів.

Отямившись, дика дивізія наманікюрених бабусь, надихаючи лементом відставників, пішла в жахну контратаку.

Але стихійний гнів правдоборців живої черги захлинувся у реві здорованя:

— А хто боровся?!

...Залізною ногою він висадив сусідські двері.

Людським голосом варнякнула придавлена ангорська кішка.

З рук переляканої господині вистрибнув назавжди кришталевий жбан — дорога сімейна реліквія.

Іменинник — уславлений токар — ледь не став заїкою.

Жалібно заливався магнітофон:

Калина красная,
Калина вызрела,
Я у залеточки
Характер вызнала...

Засукуючи дакронові рукава, бригадні хлопці підняли-ся як стій за честь свого наставника.

Іх зупинив магічний рик:

— А хто боровся?!

І здоровань, колупнувши нігтем циферблат наручного

будильника, стрілки якого показували 23 години 01 хвилину, безкарно подався геть.

...Я зустрівся з ним на пляжі.

Здоровань сидів у довгих чорних трусах з оранжевими лампасами і дудлив коньяк. Морально витриманий — три зірочки.

Його обличчя не було спотворене інтелектом. Але зламні вуха засвідчували важкий життєвий шлях. Волохаті груди облагороджувала тілогравюра: орел-стерв'ятник несе в пазурах розкішну молодицю, яка хтиво посміхається попри трагізм моменту. В написі теж вчувався символізм: «Не забудем, не простим».

Зграйка довгоногих дівчат пролетіла над водою, розплескуючи навсебіч бризки.

Здоровань гримнув як з гаубиці:

— А хто боровся?!

Дівчата шубовснули в річку. Я засунув голову в пісок.

Над пляжем гриміло:

— А хто боровся?!

Я відповз до знайомого рибалки — далі від гріха.

— Справжній борець... — проказав знічев'я.

— Ага! — охоче відгукнувся рибалка. — Він усе життя боровся у пересувному цирку. Колись були такі — шапіто називалися...

АФОРИЗМИ

Всі люди брати. Навіть тещі.

Об'ява: «Батьки до 16 років на фільм не допускаються».

Впав у щасливе дитинство.

Наказ: «Забезпечити ентузіазм!»

СМАЧНОГО!

Добре думати про вічність.

У наших ресторанах.

Мав хвилину сто вісімдесят вільних, а тому сміливо зайшов у храм шлунку.

Взвод офіціанток звично тримав оборону біля службового столика. Загнані за найдовші столи різнокаліберні клієнти мляво працювали щелепами.

Поодинокі любителі затишку скніли, як сироти, у сподобаних кутках, крадькома мастячи хліб гірчицею.

Стягнувши по дорозі меню, я навгинці почовгав до вільного столика, очікуючи на шрапнельне:

— Ти б іще за банкетний стіл вперся!..

Минулося.

Втупив очі в меню.

Салат столичний — є.

Салат овочевий — нема.

Рибне асорті — кусається.

Солянка — м'ясна — є.

Солянка рибна — нема.

Котлети по-київськи — є.

Судак у тісті — нема.

Лангет — є.

Печеня з грибами — нема.

Пива нема. Є кава-глясе.

Все.

Пішли позіхи...

— Вибачте! — випурхнула молоденька, гарненька, білявенька, чепурненька офіціанточка.— У нас замовлення — за п'ять хвилин. Я вже зайву згаяла. Але порадую вас шампінйонами — щойно привезли. Рекомендую взяти і в маслі, і в сметані.

Мені відібрало мову.

— Солянка сьогодні невдала, але зелений борщик —

як з материних рук, рекомендую,— щebetала білявка, простеляючи свіжу скатертину.

У мене засвербіли очі.

— Асорті не гребуйте: дорого, та мило. Ікорку кладемо до мікрона, — витьохкувала чарівниця.— Шашличок по-карськи рекомендую. Із солодощів вибір, на жаль, невеликий, але дещо знайдеться: банани і кава по-турецьки влаштують?

— Плям... Плям... — млів я.— Випивки!

— Нащо? — сплеснула руками мавка.— Ви такий інтересний, мужчина в соку, а під очима вже мішечки. Це ж від неї, клятої! Хіба що до шашлика візьміть келих хванчари, а до кави двадцять шість грамів коньячку, вірменського. І ще пляшечку новоросійської пепсі-коли рекомендую.

Я лиш розчулено мугикав.

— Сигарети антинікотинні є в буфеті. Беріть одразу блок,— голубила душу солодоня.— І ще раджу прихопити додому балічок, сулугуні, салямі, буженину найсмачнішу — з хутора Воронкова, що під Борисполем. Я акуратний паунок загорну. Що вже сім'я зрадіє!

Гаряча сльоза облекла мені шоку.

— Чудово! — підсумувала принцеса сервісу. — Шампінйони будуть за сім хвилин. А взагалі не дуже поспішайте — у програмі нашого ансамблю сьогодні старовинні романси.

— Може, півлітру? Символічно! Для плану! — стогнав я від захоплення.

— Спиртне з плану знято. На виробіток не впливає,— співав янгольський голосок.

— Я не сплю? Вщипніть мене!

І тут-таки вщипнуло. Боляче! За вухо.

— Куняти на вокзалі будеш! — Ніжне піанісімо враз набрало тембр месіанської труби.

Я підскочив. Перед моїм носом швиргала серветкою-ганчіркою дебела молодиця.

Таки закуняв! Рівно сорок хвилин!

— Що будемо? У розблюдовку заглядав? — Офіціантка налаштувалася чкурнути у безвість.

— Півлітру! — заволав я.— І якогось закусону!

— Та не кричи! — стрельнула очима навсебіч можливо-владка.— Зараз подам. У графинчику. Бачу, свій хлопець. Не перебирало жебракувате...

КИМ БУДЕ ВАЛЬОК?

Відзначали десятиріччя Валька.

Вечеря була лукуллівською.

Гості відкинулись у зручних фотелях, як римляни після симпозіуму.

— Уф! — відсапувався господар. — Якби хто сказав мені десь у сорок шостому, що отак молотити будемо, пику набив би за ідеалізм.

— Згадав! Мене тоді й на світі не було,—кокетувала господиня.— Я про інше думаю, як при такому життєвому рівні фігуру на рівні втримати? На діету сісти?

— Хай на Заході режимлять,— не схвалив господар,— там раціони на дистрофіків розраховані. А я люблю, щоб в тілі...

— До кави, рідні, до кави,—припрошувала господиня.— Змішала «плантейшен» та «арабіку». Закачається!

— А Вальок щось на ф-ні змендельсонить для кайфу,— підтримав господар.— Ану, Вальок, влупи по клавішах, щоб не розсохлись!

Іменинник поважно вибренькав класику.

— Ще в ізостудію ходить і в хореографічну секцію,— шепотіла господиня,— оце про іноземні мови домовилась...

— Ех-ма! Культура! — розчулився дядько Спиридон.—
Йди сюди, Ріхтер. Сідай дядькові на коліна. Артистом
будеш, племінничку?

— Таке скажете, дядьку! — розсудливо мовив іменин-
ник.— Хіба без блату в народні проб'єшся? А всі інші —
кловуни, потаскуни.

— То катай до мене, разом пошахтарюємо,— засміяв-
ся Спиридон.— У нас без блату, аби руки золоті й голо-
ва світла.

— Пупок рвати, килу наживати? — батьковим голосом
прорік Вальок.

Спиридон похлинувся кавою.

— В науку давай, Вальок! — кинув клич Дормидонт,
аспірант.

— Ха! Наука! — маминим голосом мовив іменин-
ник.— Очі в окулярах, а зад голий.

Аспірант вдавився цукеркою «Космос».

— Ну жартівник! — прийняла естафету тітка Малан-
ка.— Ну Тарапунька, Ільченко й Қарцев! В радіо катай,
у нас гумор у шані.

— Ха! Не смішіть, тьотю. Мама каже: лопоче щодня
наша радіодама, а шубу пристойну ніяк вибалакати не
може.

Маланка вимкнулась.

— Що мелеш! — бахнув кулаком господар.

— Обережно, чеський сервіз,— зойкнула господиня.—
У синулі жар, грип, мабуть, пандемія ходить австралій-
ська. Подивись, Парфентію, ти ж лікар...

— Ортопедом ти, зрозуміло, не будеш,— одразу поста-
вив діагноз Парфентій, садовлячи спадкоємця на коліна.

— Ще чого, дядьку! — батьковим голосом мовив Ва-
льок.— Сім років штани терти, щоб у костоломи виби-
тись...

— Здоровий! — жорстко поставив діагноз Парфен-
тій.— То ким будеш, симулянте?

— Писателем можна,— відповів іменинник.— Наш сусіда анонімки писав, як романи. Тато й мама хвалили — оце писатель! Інвалідного «Запорожця» й трикімнатну квартиру виписав.

— Замовкни! — гахнула чашку господиня.

Гості розтанули, як привиди. Ні тобі — дякую! Ні тобі — до побачення! На англійський манір.

Лише бовванів у кутку монументально мовчазний Гервасій.

— Так їх, Вальок! — загув він, перехиляючи десертний коньяк просто з пляшки.— Я в меблевому магазині, приміром, а всього навалом. Академіки, бува, руку ти-снуть...

— Вас скоро посадять,— сказав Вальок татковим голосом. І з маминим зітханням додав: — Бо гуляете, як інтурист.

— От спасибі! Сердечне вам мерсі, свояки! — зійшов на поросячий вереск монументальний Гервасій.— Як кажуть, вік не забуду!

І випівся, як вихор, не випускаючи пляшки.

Так ніхто й не дізнався, ким буде Вальок. До вух Гервасія ще долинув його зойк:

— Ой, не буду! Ой, не буду!

СЛОВА

Директор заводу промінився.
Я підготувався до найкращого.

— План по обсягу?

— Сто два відсотки.

— План по реалізації?

— Сто один відсоток.

— Кругом вперед? — заяснів я.

— Про що мова! — засяяв директор.

— І останнє...

- Взяли підвищені...
- Я не про це...
- Дякую за увагу!
- Як з продуктивністю праці?
- А-а-а... Порядок...
- Який?
- Залізний!
- Скільки процентів?
- Кого?
- Продуктивності!
- Чого?
- Праці!
- Норма.
- Прошу процент.
- А люди? — зманеврував директор.
- Творці продуктивності? — уточнив я.
- Ну!
- Внесли свій вклад?
- Ого-го-го!
- На скільки процентів?
- А дрібносерійне виробництво? — відбився директор.
- А новітня оснастка? — напосідав я.
- А напружений план? — парирував директор.
- А НТреволюція? — я загнав його в куток.
- Вас зрозумів,— здався директор.— Як благородна людина — кореспондента.
- Отже, продуктивність?
- План недовиконали.
- Не виконали?
- Недовиконали.
- ???
- Ну, майже виконали. З маніпусінським недо,— і директор для наочності показав мені півмізниця.
- То виконали чи...
- Ще б ледь-ледь,— директор підстрибнув у кріслі,— і в дамках!

— То виконали чи не виконали? — приречено тягнув я.
— Рецидивни лобової журналістики! — перейшов у наступ директор.

— Виконали?

— Недо...

— Не виконали?

— До...

— Ре!

— Мі!

— Фа!

— Соль!

— Ля!

— Сі!

— Не пита-ай... — чомусь затягнув я.

— Не пита-ай, чого в мене заплакані очі, — приемним баритоном підтягнув директор. І звичним рухом увімкнув світлове табло.

На екранчику дужа рука затуляла рота пустобрехові. Напис проголошував: «Час — матеріальна цінність».

Я втер зволожені очі записничком і тихо запитав:

— Що таке «перенедопив»?

У директорових очах майнула зацікавленість, і він вимкнув табло.

— Вперше чую!

— Це коли випив більше, ніж міг, але менше, ніж хотів.

— Го-го-го-го... Люблю парадокси! — І директор натиснув кнопку селектора: — Головного інженера. Це ти? Катай сюди! У мене кореспондент — послухаємо побрехеньки. Про наші успіхи я вже розповів...

ПСИХОЛОГ

Ще раз про психів.

Точніше — про психологію.

Найліпші психологи зайняті у сфері сервісу, де у нас відставання. Це — офіціанти й таксисти, бармени й театральні адміністратори, провідники й продавці.

Їх би у психологічну науку, де у нас теж відставання!

Але річ не в тім. Я з дружиною запізнився на традиційну вечірку до шефа. Безрезультатно голосував і галасував. Нарешті дружина створила аварійну ситуацію і грудьми спинила таксі. Курортним тенором завищали гальма.

— Вам до крематорію? — з нахабною ввічливістю спитав таксист.

Мені заціпило. Та, дякуючи дружині, ми встигли вдертися в авто.

— На проспект Прогресу, дім номер тринадцять, — крижаним тоном наказала моя половина.

— От-от, там і реанімація поряд, — прокоментував шофер, але рушив.

— Чи не можна швидше? — крізь зуби процідив я.

— Можна, ще й як можна! — охоче відгукнувся таксист. — Сьогодні вранці один такий швидкий голоснув машину з другого таксопарку. «В аеропорт! — кричить. — Жени!» Водій — на газ. Тут з-за тролейбуса вискакує довгожителька, нині покійниця. Таксист — на гальма, в свинячий голос. Отой швидкий головою уперед — лобового скла як не було! — полетів доганяти свого літака. В машині тільки шкарпетки та штиблети лишилися. Імпозантний був пасажир...

Мені знову заціпило.

— Менше базікайте, більше на сошу дивіться! — відрізала дружина.

Таксист повів носом.

Мовчун. Капуста овоч-таки. Візьмеш тугеньких качанів двійко і шаткуеш. Душа грає...

Говіркий. Кажу тобі — в кубометрах. Капуста — в тоннах. Прокат — в тоннах. Як капуста. Консерви в умовних банках. Гроші — в державних. І в секретері. Тс-с! А пиломатеріали — в кубометрах. Я їм — нате дошки. В кубометрах. Наріжайте самі, хай з вас тирса сиплеться. Хаваєш?

Мовчун. Овоч капуста таки. Двійко візьмеш тугеньких качанів і шаткуеш. Душа підстрибує...

Говіркий. Хай підстрибують. Капусти, кажу, нема. Беріть дошки. Кубометр кожна. Шаткуйте... Номенклатура виробів? Не чую. Мотивація — реалізація! Овація... Де оплески? Не чую. Ану давай, бо...

Мовчун. Таки овоч капуста. Тугеньких двійко качанів візьмеш і шаткуеш. Душа вигецує...

Говіркий. Дай, кажуть, номенклатуру капусти. Якої капусти? Шаткованої... Тьху! Оскаржуйте, кажу! А я з вас плінтусів, планочок, поличок, усякої столярочки настругаю. Паркету дам. Шість дощок. Сороковочок. Скриньку таку збити можна. А до неї критиканів — хай полежать, заспокояться. Хаваєш? Відповідай!

Мовчун. Капуста овоч-таки. Візьмеш качанів двійко тугеньких і шаткуеш. Душа висвистує...

Говіркий. Всіх на капусту! Хто сигналізує? Я не качан! Зловживаєш, кажуть, становищем. Зловживаю. Бо є становище. Шатковане. А у вас, кажу, нема. І не зловживайте. Моїм терпінням. Посічу на капусту! Дай капусту! Як друга прошу, дай. Двійко тугеньких... Дай, бо плакати буду...

Мовчун. Таки овоч капуста. Двійко качанів візьмеш тугеньких і шаткуеш. Душа вицокує...

Говіркий. Нащо капуста? Ревізія? А! Офіціант! Капусту провансаль. У нас строго. Режим економії. І окремо — все меню. Прошу тост! Як казав поет: «Поднімем бокалы и вдвинем их в разум!» Дозвольте доповісти: роз-

робляємо заходи. Клянусь — становище виправимо...
Под крылом само-лета зачем-то поет зеленое море ка-
пу-сты... Наче сніг в капустяному ли-сті...

М о в ч у н. Овоч-таки капуста. Тугеньких качанів візь-
меш двійко і шаткуеш. Душа вибренькуе...

Г о в і р к и й. Яка капуста? Я вибачаюсь! Причім ка-
пуста? Де ми? Що ви прив'язалися зі своєю капустою!

М о в ч у н. Капуста. Тугенька. Шаткуеш. Радіеш.

Г о в і р к и й. Таксист, стій! Яка вулиця? Шолом-Алей-
хема? Я зиходжу! Кому потрібна ця капуста! Якись бо-
жевільні їздять! Нудить від цієї капусти! Сам знаю, де
виходити Тримайте п'ятірку. Три качани здачі... Тьху!

На цьому «пиломатеріал» вивалився з таксі. Тверезий,
як кінь. Кілометрів з три йому додому галопувати. А мов-
чун вийшов через квартал. Побажав щасливого чергу-
вання. І порядних пасажирів. Щоб обходилися без ка-
пусти.

Р. С. Цю капустяну історію розповів мені водій таксі
Йоган Іванович Ян. Правда, не до кінця. Як виявилось
пізніше, годі він розвернувся і чомусь махнув на Воскре-
сенку. І там, несподівано для себе, загальмував біля ово-
чевого коска. І мимоволі взяв двійко качанів. Тугеньких!

А втім — капуста таки овоч!

АЙ! ДЕ БАРАН?

Без усякого домислу.

Викладаю голий факт.

Він зійшов до репортерської надвечір. І цього разу
впіймає мене.

Присв, не роздягаючись, до столу (вік невловимий,
очі запалені) і посунув зжовклий рукопис.

— Пягляньте. Цього ніхто не знає. Хто надрукує —
увійде в історію.

— Ане влипне?

— З огляду на вашу імпорتنу перуку, ви культурна жінчина. І духи у вас культурні — «Нефертіті», арабські. Мабуть, начальник на роботі подарував, бо чоловіки не купують дружинам духи за сім карбованців, та й до Восьмого березня ще далеко... То я й кажу — духи дорогі, культурні, а культурною, вибачаюсь, не пахне...

Моя благовірна розкрила було рота, але таксист підгазував, і дружина захлинулась струменем навколишнього середовища. Може, я внутрішньо й посміхнувся б, але дурний натяк на духи — я таки не дарував! — вимагав гідної відсічі.

— Знаєте що!..

— Знаю, все знаю,— перебив таксист.— Вас це, зрозуміло, не стосується, але часто так буває: везеш якусь дамочку з ресторану, видно, з порядної сім'ї, а чоловіка поруч не видно. Підсаджує її в машину якась гоп-кумпанія, найвусатіший ручки цілує. Скаже вона свою адресу, а потім за півкварталу машину зупиняє і купує чоловікові на вечерю молочні сосиски, грамів двісті, мовляв, наробилася, та про тебе не забула, по роботі в чергах парилася...

— Всяко буває,— сказав я і підозріло подивився на свою половину. Вона відповіла гнівним поглядом.

— Але найгірше,— розп'якував далі таксист,— коли подружжя в таксі розплачується. Оце комедія! Якийсь жебрацький водевіль! Чоловік одразу першим вискакує, ніби за ним чорти женуться. Щоб не пекти раків, поки дружина мідяки відраховує...

Мене кинуло в жар, я гарячково пригадував, у яку кишеню сховав заповітну троячку.

— Вибачте за балаканину, це професійне, щоб за кермом не закуняти. Вас не стосується — одразу видно, ви благородна людина. Зважте, таксисти не помиляються: ви науковець, у гарному чині. От і приїхали!

Дружина кулею вилетіла з машини.

— Прощу! — гречно сказав я, вручаючи водієві троячку.— Здачі не треба!

— Дякую, дорогий науковцю! — з гідністю відповів він.

Я поблажливо поплескав шофера по плечу.

— І все ж ви переоцінили свої здібності. Я не науковець, а інженер, правда, кгм... старший. Отож не такий вже ви й психолог!

— Можливо,— погодився таксист.— Зате маю троячку! — І він помахав перед моїм носом моєю ж асигнацією.— А на лічильнику вісімдесят п'ять копійок. Це варто психології, га?..

АФОРИЗМИ

Коли наступає склероз, так хочеться поділитися своїми думками!

Втелюшив свої мрії у життя.

— Так, фальшивлю! Але ж на високій ноті!

Консерви «Сало туриста».

ТВІР ЗБАГАЧУЄ

Рецензія

Розміри не дозволяють сказати все, що я думаю. Проте нова повістина Мартина Мартинчика «Аве Маруся» заслуговує. Звичайно, рецензований твір не позбавлений, образно висловлюючись, галіматні. Однак він приваблює щирістю і, щоб не сказати більше, безпосередністю. Головне, що автор спромігся уникнути інтелектуалізму. Варто одразу зазначити: зміст відповідає формі, тоді як форма, навпаки, змістові, що приваблює.

Фабула повістини приємно насторожує: дояр Цезар Пустоцвіт їде на колгоспну стипендію у столицю вивча-

ти латинь. У цей час дівчина Марусина виховує групу його корів (усі ялові), хоч і сама вивчає не наші мови, щоправда — заочно. Цезар підступно обирає для переддипломної практики Рим, хоч у рідному селі перед ним відкриті усі двері, у тому числі вікно Марусини, яка продовжує заочно кохати Пустоцвіта.

Перед від'їздом у закордони Цезар приїжджає додому і на пікніку-риболовлі нарізається, образно висловлюючись, як свиня, і припускається неетичного вчинку по відношенню до Марусини. Вона дає героєві гідну відсіч. Як наслідок, колишній дояр тікає, стрибає у гречку, а потім — у річку і пливе, образно висловлюючись, чортибатьказна-куди. Його вчасно зупиняють дружинники, отже Рим — тю-тю! На щастя, Марусина бере Цезаря на поруки і несе до Палацу одруження. Герой протверезів, але вже пізно. Щаслива пара співає відому латинську кантату «Аве Маруся» рідною мовою. Тут є над чим замислитись...

Автор вимогливий у мовних засобах, неупереджене око не помітить нічого зайвого, крім деяких латинських висловів і рідних вставних слів. Цим досягається, образно висловлюючись, стислість або, щоб не сказати більше, лаоконізм.

Стосовно ж закидів протилежної мені критики, то ці, з дозволу сказати, критики є, образно висловлюючись, критиканами і, щоб не сказати більше, кретинами.

Твір збагачує не тільки автора.

КАПУСТА

Перший клієнт сів на Бесарабці.

Неговіркий. Мовив:

— Водопарк.— І ні пари з вуст.

Другий голоснув біля «Півника». Гальмує. Питаю:

— Візьмемо?

Кивнув:

— Людина людині...

А той друг уже рве дверцята.

Влітає: попереду — сублимація коньячної індустрії, за-
тим — сам дегустатор.

Бряк! Амортизація: вяк!

— Шефе! Рулюй на Лісовий!

Ясно. Дуже інтелігент. Не скучиш.

— Бос! Чого куняєш? — Це сублиматор до мовчуна.

— Давай краще про кохання, — веду політику розряд-
ки. — Чи про любов.

— Хаваю, шефе! Видаю анекдот. Підставляй лопухи:
він голий, а тут чоловік, та не справді, а вона зумисне
будильник завела, і в того голого — параліч, а ця йому
кашу варить, гречану, ні, манну, точно — манну! — а той
паралітик — сіп, сіп! — що, мовляв, настрахала, споку-
снице! Хаваєш? Усім заливатись!

Ну, думаю, бути конфлікту. Тут і мовчун озвався. І пі-
шов такий приблизно текст.

Г о в і р к и й. Наказую реготати або...

М о в ч у н. Капуста таки овоч. Візьмеш двійко тугень-
ких качанів і шаткуєш. Душа співає...

Г о в і р к и й. Прокинувся, летаргик! Слухай сюди.
Я бог. Всі на колінах: дай! І дам, кажу. Дам! Хоч кому!
Так дам, що рамочка чорненька буде. І група товаришів.
Хаваєш?

М о в ч у н. Овоч-таки капуста. Двійко тугеньких кача-
нів візьмеш і шаткуєш. Душа віршує...

Г о в і р к и й. Кажу тобі, я бог. Пиломатеріалів. Дай
більше, просять. На більше, кажу. Номенклатуру виро-
бів, кажуть, дай. ГОСТи дай. Звиняйте-посуньтесь, кажу.
Хаваєш?

М о в ч у н. Таки капуста овоч. Тугеньких двійко візь-
меш качанів і шаткуєш. Душа танцює...

Г о в і р к и й. Бо голова в мене. Не качан. Пиломате-
ріали! План як спускають? В кубометрах. Хаваєш?

Мовчун. Капуста овоч-таки. Візьмеш тугеньких качанів двійко і шаткуеш. Душа грає...

Говіркий. Кажу тобі — в кубометрах. Капуста — в тоннах. Прокат — в тоннах. Як капуста. Консерви в умовних банках. Гроші — в державних. І в секретері. Тс-с! А пиломатеріали — в кубометрах. Я їм — нате дошки. В кубометрах. Нарізайте самі, хай з вас тирса сиплеться. Хаваєш?

Мовчун. Овоч капуста таки. Двійко візьмеш тугеньких качанів і шаткуеш. Душа підстрибує...

Говіркий. Хай підстрибують. Капусти, кажу, нема. Беріть дошки. Кубометр можна. Шаткуйте... Номенклатура виробів? Не чую. Мотивація — реалізація! Овація... Де оплески? Не чую. Ану давай, бо...

Мовчун. Таки овоч капуста. Тугеньких двійко качанів візьмеш і шаткуеш. Душа вигецує...

Говіркий. Дай, кажуть, номенклатуру капусти. Якої капусти? Шаткованої... Тьху! Оскаржуйте, кажу! А я з вас плінтусів, планочок, поличок, усякої столярочки настругаю. Паркету дам. Шість дощок. Сороковочок. Скриньку таку збити можна. А до неї критиканів — хай полежать, заспокояться. Хаваєш? Відповідай!

Мовчун. Капуста овоч-таки. Візьмеш качанів двійко тугеньких і шаткуеш. Душа висвистує...

Говіркий. Всіх на капусту! Хто сигналізує? Я не качан! Зловживаєш, кажуть, становищем. Зловживаю. Бо є становище. Шатковане. А у вас, кажу, нема. І не зловживайте. Моїм терпінням. Посічу на капусту! Дай капусту! Як друга прошу, дай. Двійко тугеньких... Дай, бо плакати буду...

Мовчун. Таки овоч капуста. Двійко качанів візьмеш тугеньких і шаткуеш. Душа вицокує...

Говіркий. Нащо капуста? Ревізія? А! Офіціант! Капусту провансаль. У нас строго. Режим економії. І окремо — все меню. Прошу тост! Як казав поет: «Поднімем бокалы и вдвинем их в разум!» Дозвольте доповісти: роз-

робляємо заходи. Клянусь — становище виправимо...
Под крылом само-лета зачем-то поет зеленое море ка-
пу-сты... Наче сніг в капустианому ли-сті...

М о в ч у н. Овоч-таки капуста. Тугеньких качанів візь-
меш двійко і шаткуеш. Душа вибренькуе...

Г о в і р к и й. Яка капуста? Я вибачаюсь! Причім ка-
пуста? Де ми? Що ви прив'язалися зі своєю капустою!

М о в ч у н. Капуста. Тугенька. Шаткуеш. Радіеш.

Г о в і р к и й. Таксист, стій! Яка вулиця? Шолом-Алей-
хема? Я виходжу! Кому потрібна ця капуста! Якись бо-
жевільні їздять! Нудить від цієї капусти! Сам знаю, де
виходити. Тримайте п'ятірку. Три качани здачі... Тьху!

На цьому «пиломатеріал» вивалився з таксі. Тверезий,
як кінь. Кілометрів з три йому додому галопувати. А мов-
чун вийшов через квартал. Побажав щасливого чергу-
вання. І порядних пасажирів. Щоб обходилися без ка-
пусти.

Р. С. Цю капустиану історію розповів мені водій таксі
Йоган Іванович Ян. Правда, не до кінця. Як виявилось
пізніше, тоді він розвернувся і чомусь махнув на Воскре-
сенку. І там, несподівано для себе, загальмував біля ово-
чевого кіоска. І мимоволі взяв двійко качанів. Тугеньких!

А втім — капуста таки овоч!

АЙ! ДЕ БАРАН?

Без усякого домислу.

Викладаю голий факт.

Він зайшов до репортерської надвечір. І цього разу
впіймав мене.

Присів, не роздягаючись, до столу (вік невловимий,
очі запалені) і посунув зжовклий рукопис.

— Погляньте. Цього ніхто не знає. Хто надрукує —
увійде в історію.

— А не вплине?

— Ви читайте, читайте...

Я пробіг кілька сторінок, як добре тренований спринтер.

— Гумор? — спитав, відсуваючи опус автору.— Не за адресою. У нас інформаційна контора.

— Який гумор? Ви неухажно... Це наука. Наукова розвідка. Перша у світі.

І він посунув рукопис до мене.

Я тицьнув пальцем навмання:

— Давайте про Коннектікут.

— Колись... Може, за скіфів. Або за черняхівської культури. Перепливли океан на дубках, під вітрилами. А потім на коней пересіли, знаця. Коні злякалися...

— Кого?

— Койотів. Злякалися і розбіглися. Повтікали, знаця. Коні тікають. Коннектікут.

— Ясно! — Я перегорнув інкунабулу.— Тепер Міссісіпі.

— Теж човнами пливли, знаця. Таври чи древляни. А може, поляни. Пливуть собі, а ріка вихиляси дає, колінами вигинається. А на вигинах — миси. Миси сипле, знаця. Вийшло Міссісіпі.

— Ясно! — Я шелеснув сторінками.— Сади Семіраміди.

— Самиренкові яблуні. На пірамідах висаджували.

— Ти диви, як на териконах. Пішли далі по Африці. От Кіліманджаро.

— Мажара, знаця.

— Іван? Байкар? Що він там забув?

— Не Манжара, а мажара. Велика бричка, знаця. Для воликів.

— Ну?

— Нукають коням. А воликам — цоб-цобе! Мовляв, що ж угору дертися, коли мажара не сунеться. Кіліманджаро, знаця.

— А Нефертіті?

- Тут складно. Я йшов від «тіті».
- Тьотя?
- Перса...
- Ну! А Нефер? Ліфчик?
- Хтозна. Може, лайка...
- Здуріти можна! А тут що намаракане? Ось — Буенос-Айрес.
- Теж не до кінця дослідив. Бий в ніс, знаця, спочатку. А друге причепили пізніше.
- Техас.
- Де газ. Там нафта, знаця.!
- Теннессі?
- Ти неси. Важко нести було.
- Кого?
- Лантухи зі збіжжям. Там горбки. Засапалися. По черзі несли. Я ніс — ти неси. Теннессі, знаця.
- Ага! А в Канаді? Ось провінція Саскачеван.
- Зіскоч, Іван.
- З кого?
- З мустангової кобили. Землі родючі. Зіскоч і засівай пшеницю.
- Яку?
- Тверду. М'яких сортів вистачає...
- Так. Гайнемо в Європу. От Біскай?
- Біс і хай. Хай йому біс, Біскаю, знаця. Бо шторми. Дубки перекидалися.
- Ясно! А на небо предки не вилізли?
- Вилізли. Мабуть, з Перу поперли.
- Куди?
- А Чумацький Шлях? А Великий Віз?
- Ти диви! А взяти Андромеду?
- Андрій. Пасічник. Меду прихопив у дорогу. Щоб калорії. Андрій з медом, знаця.
- А як з Альдебараном?
- Тут просто. Приїхали і розгубили баранців, знаця. Ай, у гвалт, де барани?

- Ясно. Дозвольте запитання — хто ви за фахом?
- Зоотехнік. Бувший.
- То забирайте свій опус і йдіть волам хвости крутити.
- А Даль? — Його очі заблищали.
- Даль це Даль. Геній словників.
- А за фахом був ветеринаром,— повідомив історичний зоотехнік.
- Паняйте до своїх баранів! — зовсім запсихував я. Він узяв трактат і почовгав до виходу. Біля дверей обернувся.
- А слони?
- Які ще слони? Може, віслюки?
- Наші слони. Мене наприкінці завжди про слонів питають.
- Ну, зі слонами просто. Слон — від ослону,— зметив я. Вловив-таки методу!
- От бачите,— сказав візитер,— все геніальне — просте. Тільки додуматись першим ой як непросто!..
- І він розтанув у сутінках.
- А втім, з шизофреніками цікавіше, ніж з графоманами. Шизи не такі пробивні. І з ідеями.

ВСЕ ВИЩА...

Новоспечений декан Петренко-Валуа вскочив у халепу. Затьмарений молодечим запалом, він зголосився бути відповідальним секретарем приймальної комісії рідного університету. Петренка-Валуа блискавично загнуждали відповідним наказом. По наївності він устиг вискнуту: «Я зворушений!» — і його впрягли у бричку, яка репалася від засилля абітурієнтів. Найловкіші з борців за високу освіту відразу ж перелізли на секретареву шию. І не самі. А з уболівальниками, секундантами, меценатами і предками при клеветках та нукерах.

Отож життя засвітилося Петренкові-Валуа новими гранями, кожна з яких могла порізати. Вже на початку своєї приймальної діяльності наш секретар міг стати мільйонером. З перспективою подальшого існування в краях золотих розсипів... На щастя, він у потрійному стрибку подолав східцеві марші, рятуючись від чадолюбної трійці — білобрового помора, акакала, спеченого сонцем середньоазіатських пустель, і ще одного джигіта з Подолу. Кожен з них пропонував дещо, вимірюване каратами, за університетське майбутнє своїх діамантових нащадків....

Телефон, який Петренко-Валуа виборов дорогою ціною принижень, довелося перевести на тестя, який жив у сусідньому під'їзді. Після кількох цілодобових телефонних тортур тестя влупив стрес. Принаймні, свідки запевняли, що він тупотів ногами на зятя-декана і верещав:

— Забери телефоняку, бо як стресну!..

На Петренка-Валуа тисли знизу і згори, і він опинився, за образним висловлюванням одного аспіранта філологічного факультету, — між Цилею і Карбідом.

Добила бідолаху балерина, перед якою падав ниць увесь бомонд Парижа і Лондона, не кажучи вже про Мальорку і Шрі-Ланка. Прима опустилася перед секретарем на коліна і, простягнувши лебедині руки, благала записати свого племінника Зігфріда зі спортінтернату в якісь міфічні «прохідні» списки. Виявилось, що той Зігфрідунчик розчарувався у народній греблі і вирішив стати міжнародником...

Отут і чкурнув Петренко-Валуа світ за очі, точніше — в рідне село. Проте, знаючи про високий освітній ценз свого і сусідніх хуторів, а також про природну міграцію юних хліборобів до університетських центрів, декан-секретар не затримався в отчій хаті. Наспіх почоломкавшись з працювитою ріднею і прийнявши скромні подарунки (кожуха — від батька, піджак-блейзер — від

матері), він, яко тать вночі, відбув на далеку лісову па-сіку до дядька Аристарха, щоб відпочити душею і тілом.

У глухій сторожці Аристарх Платонович за один вечір облагородив нервову систему племінника медом та узваром. І потекла неквапна розмова про вино, бджоли та про мед, і світло стало на декановій душі...

— Щільники в мене, як дзвін, медку я тобі підкину,— чув дядькове бурмотіння Петренко-Валуа, склеплюючи повіки.— А ти мені по-вченому розтовкмач, племінничку: оті всі протони, нейтрони, електрони, позитрони, мезони — путяще діло чи якісь витребеньки?

Було вже приспаний декан розплющив одне око:

— Вершина наукового прогресу... А вам воно нащо, дядьку?

— Мені воно, конешно, без надобності, а от Вітька, небіж куми Мотрі, тої, що на емтеєсівському кутку живе, сильно цими штуками інтересується...

Вчений небіж розліпив друге око.

— Не повіриш, цей Вітька усі транзистори порозбирав, що на премії дають, старого телевізора розшаботив, десь генератора списаного потягнув. І що ж втнув, гаспид,— зладнав якогось електронного Лазаря і вмент розрізав тим Лазарем негодящий хлів, що портив пейзаж при битому шляху, а розвалити руки не доходили. Сам голова зачудувався, обіцяв Вітьку на ВДНГ послати... То до чого я веду — встрой Вітька по-сімейному у якусь там радіофізику, чи, на лиху годину, у кібернетику, щоб талан у хлопця не пропав... А медку я тобі підкину, про це не турбуйся, щільники в мене, як дзвін...

Коротше — з дядькової сторожки декан «бежал быстрее лани». Трьома типами літаків — АН-2, ЯК-40 і ТУ-134 Петренко-Валуа дістався передгір'я Паміру, а потім на ішаку — захмарного альпіністського табору. Тут, у гордій високості, серед людей веселих і мужніх, декан почувався у повній безпеці.

Одного разу, заблукавши десь в околицях табору, Пет-

ренко-Валуа вирішив спуститися до гірської стежки до сить небезпечною ущелиною. Підстрахувавшись ливною, він почав спуск... і нараз відчув на комірці чиюсь кам'яну руку. Ця рука легко, мов цибулинку з грядки, висмикнула його з ущелини, поставила на скельну площадку і розвернула на сто вісімдесят градусів.

Декан перевів подих, звів очі, і доречне у таких випадках словосполучення застрягло йому в горлі.

Велетенська статура... Два з половиною метра зросту... Ноги-стовбури... Шкури ведмедів на плечах і стегнах... Обдерта сосонка у правиці... Так, сумніву не було — перед Петренком-Валуа стояла снігова людина! Він був першим, хто побачив її на власні очі!

— Йеті... Снігова людина! — прошепотів декан.

— Я йеті! — громоподібно підтвердило створіння. І нараз його обличчя набуло улесливого виразу, з очей ринули великі фальшиві сльози, і він по-підлабузницькому заскиглив: — О, декане, барсе приймальних урвищ, тигре таємних голосувань, гомо сапієнс при ректораті, надіє печерного віку! Встрой мое дитя, декане, перстом-рогом молю — встрой! — і буде тобі докторська з проблем йеті, і всі багатства Паміру будуть твої...

— Куди встро... влаштувати? — машинально видихнув декан.

— Куди хоч, — радісно залопотів йеті, — хоч на зоологічний, хоч на дефектологічний. Аби дитю вища! Що вже ми поневірялися, недоїдали, недосипали — то хоч діти наші хай у культурі порозкошують...

АФОРИЗМИ

Епітафія: «Вперше без співавторів».

Начальство буває як безпосереднє, так і посереднє.

Епітафія: «Потрапив під локомотив історії».

«Користується авторитетом». Це гарно чи погано?

Фінал футбольних дворових команд: двір ЖЕКУ проти королівського двору.

З анкети: «Освіта — висча».

ГНОМО САПІЄНС

Теперки не розгуляєшся! А було ж! Приймеш з причепом — у шлунку май, кулацюри грають... Фіксу на зуб, кепуру на черепушку — і на танцюлю. Гуляй, Васю!

Без церемоній, за талію — просю! — і ріжеш падеспа-нець, і дріботиш впадепатінер! Тарілки: дзінь-дзень! Труба: ба-бу! Щебетушечки: хі-хі! Культурно! Чого не вистача? Фраера! Хто в шляпі? Є в шляпі! Шляпу — на носяру, і по ній кулацурою, як праскою. А тут і попурі — погуляли, пора на бокову...

А ниньки? Ну, кльош повернули. Заробітки — во! Сам — технік. А гульні ніякої. Самі неприємності. Стрів якось Колюню, кореша колишнього. Теж по техніці пішов — доктором технічних наук влаштувався.

— Гульнемо, — кажу, — Колюню? Як колись.

— Мастодонт ти, Васю, — відповідає, — і коли вже з тебе гомо сапієнс вистругають...

— Від такого чую, — кажу. Бо не второпав. І гуляю далі. Біля пивавтомата якраз очкарик нагодився. В шляпі. З ним дамочка: перука, а решта — ніжки. Фігура — во! Все є. Міліції нема.

— Мадам! — кажу. — Просю в ресторацію, на предмет тет на тет.

Шляпа окулярчики знімає, очиці жмурить, виступає:

— Катай, дитя прерій, далі від гріха...

— Ах ти, — кажу, — камбала одноока...

— У мене, — пищить, — два ока...

— Зараз, — заспокоюю, — буде одне...

Дамочка в паніку:

— Не зв'язуйся з цим мастодонтом, Славцю...

Я їй:

— Мерсікаю за не наш компліментарій!

І йому:

— Пошезни, медузо обморочна...

І шляпу — на баньки...

Хотів...

Бо в горлі мені — хрясь, у коліні — хрясь! Лечу — соянچه затемнення, земля дибки стала. Ширяю — центнер живої ваги, бо я завжди закусюю...

— Хрясь! — приземлився. — А-а-а-у!..

— Нащо ти, Славцю, цього буфета подвійним звалив, — підсвідомо чую шебетання дамочки. — Він же без реакції, некоординований — і підсічки вистачило б...

— Міліці!... — хриплю, а встати — зась.

— Циц! — тупає перед моїм носом дамочка. — Славця в мене нервовий, бо на педагогічній роботі... А вам со-ром, ви ж гомо сапієнс...

— Сама ти...

— Це по-латині!

Тут і я по-латині — вони ходу.

Ледь підвівся. Пивом заливаюсь. А сам киплю. Зиркаю — хто в шляпі?

Ага! Стоїть один. У брилі. Зуби вишкірив. Я — до нього. Щось не те: піджак малиновий, сорочка малинова, штани малинові, черевики малинові. В аристократа грає чи зарубіжний іноземець? Мабуть, акула імперіалізму. Ікру жерти приїхала...

Коли до малинового дамочка цокає, вся в штанях. А фігура — во! Все є. Міліції нема.

— Ферапонтіку! — виспіває. — До Дарниці, нараяли, краще на метро.

Ага! Наші! Рідні! Зараз погуляємо!

— Нащо Дарниця? — включаюсь. — Вам у бік Нивок треба.

— Чом-чому? — Це Ферапонт і Ферапонтова.

— Бо там зоопарк. А в зоопарку якраз конкурс на кращого папугу. Ферапонтик має шанс.

Піжон малиновіє. У тон вбранню. І вирубується.

Ферапонтова заводиться:

— Сором майте, чоловіче, ми вам неабищо. Мій Ферапонт вчений агроном, селекціонер...

— Я сам мічурінець,— перебиваю,— з вчених роблю товчених...

І за Ферапонтового бриля...

Хотів...

Бо рука мені до лопатки закручується, як в лобогрійці. Щось бульдозерне б'є в поперек. Лечу! В очах — зорі...

— Хрясь! — приземлився.— А-а-а-у!..

— Тікаймо, Ферапонтику,— доліта ніби з космосу,— з ким зв'язався, він до нашого биці Мاستодонта подібний...

— Я цього шифон'єра вмент на гомо сапієнс окульту-рю! — чую Ферапонта.

Такий може!

— Міліці... — хриплю. — Мать... Мать... Мамо!..

Полопотіли.

Так! Зіп'явся! Пиво — пріч! Давай плодовигідне! Чор-нило давай! Я ще погуляю! Хто в шляпі?! Розбіглися... Ага! Дівуля підстрибує. Сама. Добре, що сама.

— Дечотка! — підсипаюсь. — Просю ручку, швиргоне-мо на файний клок.

— Малошановний амбал! — відповідає. — П'янений мастодонтику! Випаріться хутко, бо я з вас вовни настрижу.

Очі — мов у пантери. Плаття — до п'ят. Далеко не втече. Фігура — во! Все є. Міліції нема.

— Кльова скубенточко,— видаю молодіжний текст,— не виламайся, бачили таких...

— Студенточка-юристочка! — загрожує.

— Я гомо! — задкую в культуру.

— Цього ще не вистачало!

— Цапієнс!

І — цап! — за плечико...

Хотів...

Лечу... Через плече! У неї — метр вісімдесят. Як помножити на мій центнер... Хрясь!

— Мілі... И никто-о не у-зна-а-ет...

Лікарня. Чисто, як у витверезнику. Перед очима ляля— ніженька моя. На блоках. І поліспаствах. Думки з'являються. Ех, колись було... Гуляй, Васю! А ниньки? Хоч пощезни: кожне гомо з тебе сапієнса може зробити...

БАБЦЯ З КОПЕНГАГЕНА

Виступав я в одному селі. Оприділили мене на постій до Улити Луківни, а простіше — до баби Лити.

— Ласкаво просимо до господи! — привітала мене жвава, як на свої роки, бабуса.

У світлиці вже був накритий стіл.

— За знайомство по крапельночці не гріх,— і господиня поставила на стіл розцяцьковану пляшку.

— Віскі? — зачудувався я.

— Еге ж, шотландський самогон. Наливайте по вінця, щоб очі не западали.

— Щастя вашій хаті!

— Будьмо! Та до денця, щоб лихо в чарці не лишилося.

— Хух! Вибачте, але звідки у вас «Вайт хорз»?

— А, «Біла кобила»! Подарунок дипломатичний... А вам у правлінні хіба не розповідали?

— Ні...

— Ну й слава богу! Бо набалакають лишнього, а я, щоб ви знали, на парниках передова. Разом з кумою Мотрею...

— Гарне віскі! — знічев'я похвалив я.

— Отакої! — засміялася баба Лита. — Бачу, цікавить вас закордонна цяцька. Та ви їжте, поправляйте своє городське здоров'я, а я вам усю історію переповім, як на духу. Отож колись, ніде правди діти, я не в колгоспі, а по базарах славилась ударним трудом. Огірочки у нас з діда-прадіда знамениті, мабуть, на всьньому світі найраніші. Та не гідропонт якийсь, а справжнісінькі — диво матінки-землі. Зберемо ми, бувало, з кумою Мотрею наші гірки, всядемось на аероплан і — на північ летимо, мов янголята. Людям — вітаміни, нам — у сім'ю копійка. Отак якось аж до Мурманська дісталися.

Базарюємо розкішно! Коли один шмендрик, щоб йому жаба цицьки дала, і напоумив: мотайте, каже, старушенці, на острів Шпіцберген по навігації — там вас нашенські шахтарі озолотять...

Помізували з Мотрею — діло! На квитки гроші тринькати — нема дурних! Як звечоріло, пролізли в порт. Пароплавів — до біса. Вибрали якесь задрипане корито, щоб не дорого сторгуватися. Бачимо, біля драба матросик хилитається, та вже такий темний, як ніч. Кума йому:

— На Шпіцберген встроїш? — і четвертаком манить.

Той, хоч і лика не в'яже, зрадів, белькоче:

— Ієсть! Ієсть!

— Та що з ним довго розп'якувати! — ріже кума, а вона бідова.— Запрягай!

Помочі з того матросика було, як з дитини нерозумної. Та якось погрузилися, щастя, жодної душі на пароплаві не було. Пристроїлися нагорі у човні, ще й брезентом для конспірації прикрилися. Піди знайди!

А матросик — за четвертак, та й здимів, як дідько. Пішов очі свої бідолашні заливати...

На світанку — гудок. І сидимо ми з кумою під брезентом, тихі, як миші, і пливемо на острів Шпіцберген. Хилитає нас немилосердно, але тримаємось, сало та часник виручають.

Пливли довго, мов на край світу. Але припливли врешті, слава мореходству! Вилізли на світ божий, ой леле! Будинки стирчать, як чортові голоблі — за хмари чіпляються. Народу — гвалт! — як на толоці!

— Не полошись, кумо! — підбадьорює Мотря.— Ми їм зараз ціну накинемо — повтихають! — і рукава плюшів засукує. — Відбазарюємося тут — мотоциклетку своєму дідові куплю, грім мене бий, коли брешу!

Її б устами та мед п'ють. Бо тут якраз і наспіло лихо. Оточили нас матроси і гелготять усі, як гуси, не по-нашому. Потім пани якісь поважні наспіли і потягли нас до приміщення, вроді контори. Лантухи з гірками випрожують...

— По якому такому праву! — бушує Мотря.— До прокурора дійду, баньки погані видряпаю. Не чіпайте гірків, гаспиди окаянні! Огірочки наші по десятці за кіло йдуть!

— Куди лізете, іроди! — веду і я підголоском.— За пазухою своє, зароблене! На, подавись моїм документом, щоб твою неньку затіпало!

Що було, поки свої прибігли!

— Цитьте, баби! — кричить один.— Їє в своєму селі на гулянці — в Копенгаген попали! Містика! Міжнародний скандал!

І рідне наше аташе за голову схопилося.

Тут ми з Мотрею вже у парі заголосили, мов на панахиді.

Не буду переповідати, як переправляли нас на Батьківщину, і про те, як у селі стрічали, не буду... Біда! На що вже Мотрин Панько Аполлонович тихий — сорок літ за її спідницю тримався і ні пари з уст, і той сказився, до ультимату дійшов:

— Сію секунду в двадцять чотири години,— кувікає,— подаю на розвод. Бо загальноєвропейського скандалу стерпіти не можу...

Одне слово, хоч вішайся. Ось тоді й рішили ми з Мотрею, що не буде нам прощення ні від людю, ні від совісті

своєї, коли громада нас, як бджіл працьовитих, не визнає... Ну, я вже хвалилася, що на парниках ми перші, а Мотрі точно медаль вийшла б, якби не той Копенгаген...

А пляшечку цю — віскі — і хустину барвисту один польський хлопець подарував, земляк наш. Душевний парубок, усе сміявся та приповідав: «Ну, бабулі, влипли ви в історію дипломатії».

Та ви їжте, пригощайтеся на здоров'я. Холодець у мене, як пісня,— з копитків, кров'яночка свіжісінька — щойно пацю заколола, цибульку, капустку, помідори беріть, редькою не гребуйте... Жаль тільки, що гірків наших знаменитих у мене не скуштуєте. Після того Копенгагена я на них дивитися не можу...

ТЕХДОПОМОГА

Двірниківський, автосервісний механік, визнавав тільки гіпнотичний метод самоосвіти.

Одразу по обіді він влігся на підшивках журналу «За кермом» у своєму закапелку.

Та підвищити кваліфікацію не вдалося.

Скреготнув селектор, і почувся стереоогидний голос завгара:

— Поза чергою візьми ракету. Профілактика-два.

Зачудований Двірниківський викотився у гараж. На ямі справді стояла невеличка ракетка. Біля неї юрмилася автослюсарівська братія.

З бічного люку, як із старого «Запорожця», крекчучи, видряпався огрядний космонавт з пласким обличчям.

«Селюк,— подумав Двірниківський. — Облапошимо».

А вголос сказав:

— Хитра штука!

— Елементарна, — стеноу плечима космонавт. — Сімнадцять гайок, чотири шпильки.

— Як-не-як — ракета! — торгувався Двірниківський, — Лайнер всесвіту!

— Від сьогодні ракети по профілактиці прирівняні до «Жигулька», — пояснив космонавт. — Газет не читаєте?

— Читаємо, — невпевнено сказав Двірниківський (він і справді дещо читав, а саме — програми телебачення, лотерейні таблиці та некрологи).

І машинально видав:

— Навар буде?

Космонавт розгублено помацав кишені оранжевого комбінезона.

— Десятку дам...

— Мало!

— А прокурор додасть, — розсудливо сказав космонавт.

— Шуруйте, слюсарики, в темпі, — індиферентно розпорядився Двірниківський.

І пірнув до закапелка. Та селектор швидко відірвав його від теплих підшивок:

— Вже зляпали, механік! У них змащення — на автоматичі. Закривай наряд.

«Халтурнули? — подумав Двірниківський на ходу. — Ні, на перший раз побоятся».

Космонавт стояв біля відчиненого люка. Хлопці для годиться шатирили ракету ганчірками.

— Давайте червінець, — кинув Двірниківський. — І полум'яний привіт марсіянам.

— А пробний виліт? — спитав космонавт.

— А летить хоч під три чорти! — звично підсумував сервіс Двірниківський.

— Чому я? Хто лагодив, той і випробує, — відповів космонавт. І не встиг механік отямитися, як причепаклієнт вхопив його обіруч і вкинув у люк.

Двірниківський ляпнувся у пілотовське крісло, відзначивши його амортизаційні якості. У люку з'явилося пласке обличчя:

— Зелена кнопка — газ. Червона — гальмування. Повороти — кермом, як в машині. Жовтий промінь на екрані — ваш курс до околиць Волопаса. Суміщуйте з променем стрілку напруму — і всі діла. І не метляйтеся по узбіччях, бо КАІН — космічна автоінспекція — зажене на штрафмайданчик аж у сузір'ї Дракона. Там покуку-рікаєте!

— Заявляю протест! — рипнувся Двірниківський. — Вимагаю засідання профкому!

— Старт автоматичний! — вів своє космонавт. І люк одразу хряпнув. Заблимали прилади. Ракета загула й завібрувала, як холодильник після ремонту реостата.

Механікове серце йойкнуло і провалилося у шлунок — він зрозумів, що летить.

Проте ракета йшла легко, як «Волга» в експортному варіанті. І перший переляк минув.

«Так, — оговтався Двірниківський, маніпулюючи кермом, — повернуся — здеру командировочні... і підйомні... і за швидкість... і за невагомість... і за шкідливість... Сам увесь фонд зарплати з'їм! Я їм покажу експеримент!»

У бічні ілюмінатори підморгували велетенські зорі. Навстріч вигулькнув метеоритний щит: «Підвищимо видобуток солі у районі Чумацького Шляху!»

«От дають!» — подумав механік, закладаючи віраж.

Але на курс повернувся без пригод. Попереду метлялася кометка з довгим газовим шлейфом.

«Хуліганить, — розсердився Двірниківський. — А карбюратор не регульований».

Почав гальмувати. У бічні ілюмінатори вдарили червонясті бризки.

«Гальмівна рідина! — обпекло. — Спрацьовані прокладки поставили. Халтурники!»

Хід зразу ж прискорився. Кометка крутилася на курсі як п'яна.

Двірниківський безнадійно тис червону кнопку. «Так-

так,— билося у скронях,— манжети не замінили, троси не підтягнули».

«Обійду на швидкості,— знайшовся,— газ!»

Ракета пішла, як застояний кінь. Почулося: чмих-чмих! Рвонуло: вперед-назад, вперед-назад! Механік ледь не розтросив лобом екран.

«Карбюратор! — здогадався.— Не прочистили. Голку не змінили. Насосом прокачали — і все! Бракороби!»

Кометка, яка виросла до розмірів БелАЗа, теж за-смикалася. «Наша профілактика! — майнула божевільна думка.— Розжену всіх. І себе! Тільки б повернутися!»

— Дзень! — почулося. Ракету завалило ліворуч.

«Стабілізатор відвалився! — визначив дев'ятим чуттям механік.— Підпаяти не додумались».

— Дзень! — ракета завалилася праворуч. Туди ж шугнула кометка-кометуля-кометище!

«Все!» — подумав Двірниківський, вдавлюючись у крісло.

І тут-таки ракета влипла в комету...

— Механік, живий? — почувся вереск.

Двірниківський розкрив очі і побачив, що лежить на моріжку, а над ним заливається слізьми Боря — шофер ремонтної літучки.

— Ми в кометі?

— У кюветі! — скиглив Боря.— Виїхали на лінію. За викликом. А тут рульова тяга луснула! І залетіли в кювет. Я вас ледь витяг з кабіни!

— А ракета де? — безтямно спитав Двірниківський.

— Ракета? Літучка? — ридав Боря.— Оця стара черепаха — ракета? Оно в кюветі доходить...

Двірниківський повернув голову і побачив літучку, що завалилася на узбіччя. З борту просто в очі били чіткі літери:

ТЕХДОПОМОГА.

НЕОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

Як на мене, процедура дисертаційного захисту — не таке вже стихійне лихо.

Зачувши боягузливий голос дисертанта: «Вельмишановний голово... Вельмишановні члени Вченої ради...» — я одразу поринаю в тихий сон, вельми доречний перед банкетним фіналом.

Так було і цього разу. Прокинувся я вчасно — аудиторія пожвавилася.

На трибуні саяв вставними щелепами білогривий колобок.

— ...приєднуюся до думки моїх високознаних колег, — доспівавав він. — Дисертант, безперечно, вніс... Сподіваюсь, — ніхто не кине чорний шар в молодість, яка пробиває... Фініта ля комедія, тобто пропоную скінчити дебати!

І під грім оплесків колобок скотився з трибуни, вітаючи присутніх зчепленими над головою руками.

Його обличчя видалося мені знайомим.

— Що за один? — пошепки спитав я у дами науково-фантастичного вигляду.

— Як? Ви не знаєте? Професор Свирид Коловорот з Координаційного центру! Улюбленець аспірантських мас, ліберал, душка!

Оголосили голосування: одноголосно!

Новоспечений кандидат, блідий, як мрець, і весь у квітах поплив до виходу. І тут я нарешті пригадав...

Років з п'ять тому мені довелося висвітлювати судовий процес, окрасою якого (на лаві підсудних) був інтелегентний шулер за кличкою Доцент. Вибачаюся, нині вже професор — оцей Свирид Коловорот, який щойно вітійствував на дисертаційній трибуні! Чіпка репортерська пам'ять не могла мене зрадити...

Не чуючи біди, люмпен-науковець весело базікав у колі професури та великої рідні аспіранта...

— Громадянине Доцент! — покликав я.

— Професор! Професор! — затюкали мене присутні.

Колобок крутнувся в мій бік. Чіпка шахрайська пам'ять не могла його зрадити...

— О! Прошу пардону! — знайшовся він.— Інтерв'ю великій пресі...— і поволік мене в темний куток.

— Поздоровляю з черговим званням,— кинув я дво-значний комплімент.

— Ви поводитесь некоректно,— обірвав Коловорот.— Минулому — амба! Зав'язав! Повністю віддався науці.

— Спалах альтруїзму, прикритий професорською ман-теєю?

— Під монастир не підведете? — озирнувся навсебіч колобок.

— Сподіваюся на щире сповідь...

— Добро! Для вас розколюсь! У науку я увійшов чесним банкетним шляхом. Після курорту, тобто відсидки, шастав якимось під ресторацією. І от спостерігаю мерзенну картину: нетесаний швейцар виставляє з вестибюля інтелігентну жертву при золотому пенсне і тугенькому крокодилячому саквояжі. Я — при метелику і манжетах — по-джентльменському поспішаю на поміч. Згоряючи від сорому, очкарик переповідає на інтимі, що в портфелі у нього — горілка, а в ресторані — кореші, молоді вчені з нобелівським майбутнім, давляться нарзаном. Один з них захистив дисертацію, але ресторанні націнки знівелювали тріумф. Коротше, провів я саквояж вкупі з очкариком чорним ходом і за столом мене стріли, як рідного...

Того вечора я вперше відчув, що таке справжнє життя. Вчені при застіллі — довірливі, відкриті й пустотливі, як діти, і в той же час по-справжньому великі у своїх неосяжних задумах і проектах.

За що ми тільки не пили! За фазотрон і сінестрол, за АСУ і азу, за біоніку та іоніку, за гравітацію й компіляцію, за центрифуги і фуґи Баха, за бар і барокамеру, за

інтеграцію, за комп'ютери третього покоління, їхніх пращурів і просто за баб-сі! Ніде наука не розсуває так свої гігантські обрії, як у стані забухону...

Новоспечений кандидат пив зі мною брудершафт і кричав: «Зізнайтеся, колего, ви наш, я бачив вас у Новосибірському академмістечку!» І тут мене пойняла гординя, смикнув, зізнаюсь, лишне, і я поніс якусь беліберду щодо свого професорського сану і Координаційного центру... «Гіп-гіп-ура, професора! — скандували наївні технократи. — Прить завтра до нас, захищається Васько — збацав потрясну дисерташку!»

— І ви наважилися...

— Так, я осягнув всю ницість свого минулого і пішов ва-банк у чисті об'їми науки!

— Але ж професорство...

— О, з цим не було жодних складностей! Записався до бібліотеки Академії наук, одержав ксиву, слово «бібліотека» витравив, «Академія наук» лишилася, вписав звання і одногolosно скріпив його печаткою, вирізьбленою мною ж на сирій картоплині...

— А Координаційний центр?

— Ет! Чи мало міфічних установ? Координаційних центрів нині стільки, що ніякій координації вони не підлягають! Тек-сі! — продовжую — тоді у Васька, це для мене він Васько, а для інших давно Василь Васильович — член-кор, розв'язав якусь паскудно-вічну теорему, — так от у Васька я перевершив сам себе в організації спиртної контрабанди, спіцах і панегіриках. Перезнайомився з масою корифеїв науки і від науки. Впіймав на гарячому (деволяй) офіціантку, яка обрахувала нас на червінець сімнадцять копійок, — і зажив відтоді слави математика класичної школи. До речі, врятований червінець став моїм першим науковим гонораром.

І пішло... В банкетній справі я швидко висунувся на передній край науки. Запрошень — море. Тричі виїздив на захист дисертацій до Томська, Махачкали та Донець-

ка. Переманювали на високі наукові пости, але я лишився вірним своєму Координаційному центру, бо анкетне паблісіті мені, самі розумієте, ні до чого. Отже, я не розміняв свій духовний багаж —респектабельність, доброзичливість, оптимізм — на примарне адміністративне благополуччя, як деякі абсолютні наукові нулі.

Потроху почав виступати на захистах і — тьху! тьху! — при мені не завалили жодного дисертанта. Подейкують, лише моя поява в залі розтоплює лід опонентських сердець... І я пишаюся тим, що у науковому розвої є,— хай не прямий, хай опосередкований,— але об'єктивно чесний внесок Свирида Коловорота!

— А яка матеріальна винагорода?

— Ну... Дисертації захищаються майже щодня... Люди в нас не меркантильні, як на Заході... Перепадають крихти з кожного дисертбельного столу... Одне слово, заробляю як ординарний професор... Відповідно званню...

— Чи не забагато?

— Що ви! Одна респектабельність — це дистрофія портмоне. Смокінг, масаж, пластрон, теніс, штиблети, діловий коктейль — то грубі гроші. А перебої з замшею? Потім — підвищення кваліфікації. Наука пре, як на буфет, а в мене, знаєте, сім класів і вчився, так би мовити, факультативно — по допрах... Збираю бібліотеку — «Цікава фізика», «Цікава хімія», «Цікава математика», «Цікава лінгвістика», «Кібернетичний словник», твори Бредбері, Лема, Азімова, наукові анекдоти, а вчені дорого жартують, особливо фізики...

— Свириде Томасовичу! — прибіг новонароджений кандидат.— КORTEЖ прибув. Біля під'їзду на вас чекає «Чайка»...

— Один момент, мій юний друже, преса варта того...

— Слухайте,— нахилився я до колобка,— але ж банкети давно відмінили!

— В тому й річ,— зашепотів Коловорот,— тим в більшій я ціні. Тихі заміські ресторанчики, пікніки на

впілїлих оазисах навколишнього середовища... Ву компрене?

— Йес!

— Але знаєте...— в очах білогривого містифікатора за-світилися тривожні вогники. Він припав до мого вуха: — Знаєте, мабуть, ця лафа скоро скінчиться... У мене таке враження, що кандидатів наук уже більше, ніж самої науки...

— Ви перебільшуєте, професоре! — вигукнув я цілком щиро.

Ще б пак! Адже попереду на мене чекав захист власної дисертації!

АФОРИЗМИ

Нарешті Фортуна повернула до нього своє роз-лючене обличчя.

Тверезо дивився на речі — пропивав їх.

З характеристики: «Скромний розумом».

Писав з принципово касових позицій.

ФЕНОМЕН

Урологія — не мед. Урологія — це нирки. А втім, тут ліпше бути дилетантом, ніж пацієнтом...

Після вечері у телехолі урологічного відділення спа-лахували оповіді, сповнені непідробного художнього тем-пераменту вкупі з суворим документалізмом: про вихід назовні камінця, подібного обрисами до піка Ай-Петрі, про жовчні міхури, натоптані булигами, про піщані са-муми та про інші урологічні — пардон! — катаклізми, які не в силі відтворити квол естетична думка.

Хором ниркоманів непомітно, але твердо диригував довгожитель відділення, давньоримського типу дідок у

пурпуровому жіночому халаті. Йому допомагала дама, що нагадувала катрана, правда, засушеного. Новачки тихцем панікували, хапалися за боки, ковтали пігулки, стенографували рецепти диво-узварів, вимолювали закони конспіровані (від фінінспекторів) адреси заслужених знахарів (народних гомеопатів), уповні осягаючи усю безпорадність медицини у справах наших внутрішніх органів.

Окремих оптимістів катраниха вколошувала словесним нагаєм, сплетеним з чистого сарказму.

— Наші лікарі справді дещо тямлять,— підтримувала вона надії. І додавала: -- У нирках-соте під соусом — є така ресто-ранна страва. Тільки-но я з'являюсь тут, мій лікар одразу відбуває на курси підвищення декваліфікації. Воленс-неволенс усі тутешні ескулапи долали на моїх нирках лікнеп,— губи дами тоншали, зуби більшали,— тобто, лікарський непросвіток.

Санітари якраз протранспортували чергового неофіта. Він був кольору хакі.

— Напівфабрикат реанімації! — поставив діагноз дідок-кесар.

І всі потяглися до палат, приречено човгаючи капцями.

Проте остання теза виявилась помилковою. Ще вчора пожмаканий і жовто-зелений, як солдатське галіфе, неофіт за ніч оклигав. Він притупав на сніданок самостійно, стрясаючи сивою гривую і перечіпляючи столи полами халату.

— Привіт симулянтам! — невимушено привітався сивоголовий.

Пурпуровий дідок викотив очі.

— Що, батьку, вдавився казенною закускою?

Старійшина перевершив себе у лютих витрішках і захрипів. Усі напружились, але марно,— дідок справді вдавився від гніву.

Неофіт ляснув його межі плечі лопатою-дланню, а вільною рукою згріб зі стіни меню.

— Цікаво, чим давлються на снідання? Кнелі парові... Бр-р... Білковий омлет... Хм... А жовтки куди йдуть? На гоголь-моголь діабетикам? Від такого харчу і здоровий згибіє!

— У нас прийнято говорити тихо! — гаркнув нарешті дідок.

— А у нас навпаки.

— Киньте демагогію!

— Куди?

Пацієнти пожвавішали.

— За вісімдесят років я нічого подібного не... — набрав повітря довгожитель.

— Як? — підхопив неофіт. — Дожити з каміннонирковою хворобою до такого віку? Батьку! Я ледь стримуюся, щоб не поцілувати вашу пантофлю! Таких аксакалів за гроші показувати треба! Ах, сплять наші геронтологи, втрачають ходячу дисертацію! Товариство, переконайтесь, наші кольки — то дурнички. Йду на парі, що дідуган переховується тут від ревнощів старої або від здирства патлатих племінничків, які шматують персональну пенсію на аморальні коктейлі!

Шелеснув підпільний смішок.

Пурпуровий старійшина зовсім заполум'янів і знову вдавився. Його понесли в палату.

Похваливши у такий спосіб дідка, сивоголовий кинув клич медсестричкам:

— Дівчатка! Щоб на обід було пиво! Краще «Праздрой», воно на нирки не впливає... Як відчую кольки, завжди жену консультантів за чеським. По-перше, камінь, як з праці, вискакує, по-друге, фестиваль для шлунку!

— Дикунство... — тихо і страшно зронила дама-катран.

— Цілком згоден, мадам, — підхопив неофіт. — Замість пива ковтають імпортований «Уроліт-У», завдаючи шкоди і ниркам, і валютним запасам.

— Якийсь нонсенс! — мекнула катраниха. — Хтось плує лікарню з кабаре!

— Ах, мадам, ви вгадуєте мої думки! Нащо влаштувати стриптиз навкруг лікарів, коли є спокій, режим і змога цілодобово розважатися! — правив своє неофіт.— Променад до ліска, спортивні ігри, флірт з сестричками — виключно заради мензурки чистого медичного, абсолютно нешкідливо для нирок, повністю йде у голову. А телевізор? І ніякого тобі начальства! Нам поталанило, мадам! Усі хвороби, як відомо, від нервів, лише любовні — від задоволення...

— Припиніть балаган! — зірвалася з безособового тону катраниха.

— Рибонько моя...

— Я вам не рибонька!

— Ах, ах, а я обожаю рибоньок! Особливо тараню. Де речі, мадам, до мене дійшли чутки, що ви замінили вечірнє телебачення не менш цікавими заупокійними вікторинами. Цього досить, щоб проголосити вас міс Реанімацією!

Катраниха вистригнула з-за столу летючою рибою, розсіваючи навсебіч неінтелігентні слова вітчизняного походження.

Поки неофіт зорганізував гоп-компанію для міні-футбольної зустрічі з гастритниками, грізна дама достроково випарилася з лікарні.

Реванш спробував узяти пурпуровий диктатор.

— Дехто,— виступив він на вечері,— злочинно применшує небезпеку нашої хвороби...

— Аналогічний випадок був у моїй системі,— без паузи підхопив сивоголовий.— Один експерт, світла голова, вбив собі в голову, що у нього хворі нирки, ліг у лікарню і ледь не загнувся. На щастя, ми втовкмачили йому, що треба закусувати, і він до цього часу гецає зі мною на полігоні.

— Я взагалі непитущий! — кудакнув дідок-кесар.

— Взагалі не п'ють тільки сови.

— Які сови? — втрачав ініціативу диктатор.— Чому?

— Бо вдень вони сплять, а вночі гастрономи зачинені.
— Що за смішки! — напинався бідний дідусь.— Я сорок років працював у банку!

— Невже... Невже ви ковтали коштовне каміння?!

— А-бе-бе-бе...

І дідка знову понесли. На щастя, крім склочного характеру, він мав воляче здоров'я (неофіт якось вивідав цю лікарську таємницю). Чи треба говорити, що кесар не забарився з випискою?

Занепадницьке відділення непомітно переінакшилося на хі-хі та ха-ха. Негативні емоції згорали у спортивних дискусіях біля телевізора. Молодші засмагли, бавлячись м'ячем у ближньому ліску. Звучали фривольні куплети. Невгамовний сивоголовий з ватагою лжеасистентів брав у новачків аналізи поту, вкутуючи останніх усіма наявними ковдрами й перинами.

Летальна самодіагностика перейшла в розряд моветону. Натомість зажили популярності клініцистичні парадокси.

— Аналогічний випадок,— підключав вдячних слухачів сивоголовий,— був у моїй родині. Ще за кукурудзяних баталій мого діда Андрона забрали з весілля — він тамадував — і розітнули на предмет ниркового нефриту. А виявилось, що у нього банальний рак, до того ж застарілий. Тут його похапцем зшили й повернули на гулянку. Оце відбив мені телеграму, що сьомий день справляє двадцятирічний ювілей злополучного розтину...

І лише одного разу душа-неофіт скипів.

Одному новачкові (з породи сердитих молодих людей) сивоголовий порадив вдатися до хабара.

— Петрушка в тому,— довірливо пояснював він,— що ваш палатний лікар експериментує з двоцеберковим клістиром. Я ледь врятувався від цієї садистської процедури, тицьнувши йому червінця. У вас є червінець?

Новітній клерк, попри всю свою серйозність, клюнув.

По веселому скандальчику він посунув на сивоголового, озброєний олівцем.

— Дозвольте подікавитися,— вкрадливо почала жертва містифікації,— де маєте честь працювати?

— А нащо?

— Скажімо, на предмет сигналу...

— Ах ти ж чорнильний довгоносик! Я тобі зляпаю персональний супутник і закину в туманність Андромеди. Будеш звідти сигналізувати!

Сердитий молодик вмент переорієнтувався і мало не припав до руки містифікатора. Боляче було дивитися, як з особистості вилузгався підлабузник...

Виписувався сивоголовий при велелюдному збіговиську. Лікарі тисли йому руку. Сестрички ронили солону росу. Та й пацієнти чухали очі.

Старенький генерал, спустившись долу після обіймів з неофітом-життєлюбом, верескнув зірваним дискантом:

— До зустрічі на громадянці!

— Вище голову! — гримкотів сивоголовий на прощання.— Не куриш, не п'єш — здоровеньким помреш!

Невдовзі урологічне відділення спустіло...

ХАЛЕПА З ХЕПІ-ЕНДОМ

Бестселер

Інколи, подеколи, часом трапляються поодинокі випадки, коли окремі літератори створюють деякі твори методом «галопом по Європам».

З критики

Стояв уїк-енд, тобто хепі-енд трудового тижня. Та диво дивне — у барі «Гуд бай» («Добрий сон») ніякого шарварку не спостерігалось.

За шинквасом бовванів корчмар Джек Амадей Джин-Джус.

А за столиком напроти дверей розчепіжився Джон Бидл — бос фірми «Ситуейшн».

Між ними сновигав зі склотарою — то по вінця, то до денця — бойс-метис (битий циган).

Бидл встиг смикнути гранчаків з п'ять дрінку (коктейль-холу) і тепер наминав стек (м'ясце). Нараз він вихопив стейк (ковіньку) і уперішив ним метиса-офіціанта межиплечі.

— За що, дядьку-сер? — схлипнув бідний парубійко.

— Про всяк випадок,— зареготав Бидл.— Щоб не забував, хто бос, а хто босяк.— І просичав, як кобра підколодна: — Швендяєш, мов сновида, двері затуляєш. Уб'ю, бой!

Пригноблений працівник громадського харчування позадкував до шинквасу, щоб оговтатись, але там його злапав Джек Амадей і почав трусити, як чорт суху грушу.

— Пусти його, куме,— процідив Бидл.— Хтось сунеться...

Справді, у забігайлівку лізли якісь патлаті жевжики, лаючись, мов биндюжники.

Джон Бидл розпросторив плечі. Вздрівши бугаєву статуру, голову-стріху та кнурячі очі, гультяї одразу припирили художню самодіяльність і кинулися навтьоки.

І це зрозуміло. Бо тут, на західному сході шосе «ГБ» (гарна бруківка), у райцентрі Сплін, усі джентльмени, баби та бебі знали Бидла не лише як завідуючого контрою по розповсюдженню трико й іншої вторсировини. Він був відомий і як гангстер-хуліган, та ніхто про це теревені не правив, щоб не наблизити свій неминучий енд (кінець).

— Превеликий гуд! — задоволено тер черево Джон.— Ач, гультяї!

— Туди їхню маму, сер! — підхихикнув Джек.

Бидл вп'явся поглядом у двері — хтось знову пхався через сіни.

Просунулася пика, хоч телят бий. Полісмен! На тобі, небоже, приймай о'кейчик!

— Зачинено! — знайшовся Джин-Джус.— Переоблік!

— Помовч, бидло! — одповів новий центуріон і рушив до Бидла.

Той зиркнув на нахабу впівока.

— Насмоктався, алкаш? — задушевно спитав полісмен. Бидл виричався, як жаба.

— Мармизу б тобі начистити, п'яндиго,— вів далі страж.— Вдома, либонь, доньки плачуть, бодай ти вдавився тою шпагатівкою!

Бидл роздувся, аки гиндик:

— Ах ти ж... Паняй звідси, містере полісмен! Життя набридло?

Страж закону видобув з галіфе наганяку.

— Ще й патякає, дармоїд. За витверезником скучив? То зараз пройдемо...

— Амадейовичу! — ледь стримуючись, крикнув Джон бармену (людина-бар, тобто завідувач кафе).— Поясни паразиту, хто є хто...

— З глузду з'їхав? — бризкав слиною на полісмена людина-бар.— Перед тобою сам Джон Бидл!

— Невелике цабе! — посміхнувся полісмен.

— Забирайся геть! — верескнув отетерілий бармен, насуваючись на полісмена.

Той відмахнувся правицею, і ствол потонув у череві буфетника, як у діжі з тістом. Людина-бар кувікнула і сповзла на долівку, загібаючи руками, мов на міроприємстві «Вчися плавати сам».

Тут-таки Бидл вихопив з-за підтяжки кольт, але страж вибив пушку з Бидлової руки, як іграшку.

Метис аж рота затис.

— А тепер слухай сюди, Джончику! — сказав полісмен.— Я і є той бізнесмен, який запропонував тобі зу-

стріч для продажу за півмільйона краденої ікони «Маня-Ліза». ХХ вік до нашої ери. Грошва при тобі?

— Аа-а! — зрадив Бидл. — А де ікона?

— В музеї, — пустив смішок лжеполісмен. — Хочеш подивитися, злітай в Європу. Вхід всього двадцять копійок, а позичиш десь студентський квиток — за десять пройдеш.

— А тепер послухай мене, жартівник! — оговтався Бидл. — Мої хлоп'ята тримають бар на прицілі. Живим ти звідси не вилізеш. Усі ходи-виходи перекриті.

І Джон ковтнув самограй із содовою, занюхавши спатетті.

— Ай! — удавано жажнувся авантюрик. — Невже вони наважаться смалити з обрізів у вашу доньку?

— Яку ще доньку?

— Старшеньку. Мерілін. Та ось і вона, ніби скупана в любистку.

— Папашко! — кинулася на шию Бидлу Мерілін. — Це і є той Айк, якому ти відмовив у моїй руці, а відтак і в моєму посагові. Айк вчиться зі мною у Східному коледжі. Теж на філолога. Не гнівайся на нього за цю витівку. Сам винен. Жени монету, і ми поберемося!

— Міс Бидл! — суворо-родинно-ніжно вигукнув батько-гангстер.

— Була міс, поки зі мною не здибалась, а тепер, само собою, місіс! — заливався містифікатор-філолог.

— Була баба дівкою! — захоплено вискнуж метис.

— Розбещувач! Аморальник! Спокусник! — волав Джон Бидл.

— Від такого чую! Сам рекетир! — нахабнів студент. — Гуляш з омарами щодня жереш! А ми — на біляхах! Давай півмільйона!

— Дулю з маком!

— Давай! — махав кишеньковою базукою зятьок. — Бо жаба цицьки дасть!

— У нас дитина буде, папашко! — відлила і свою кулю доця.

— Сиротою вона буде, сиротою! — погрожував крізь схлипи бізнесмен-бандит.

— Або без діда зростатиме... — рюмсала Мерілін.

— Жени посаг! — веселився лжеполісмен. — Ве віктіс — горе переможеним!

Рипнули двері. Нечиста трійця обернулася.

Нова дійова особа також виявилася полісменом. Пика — возом не об'їдеш. Солодка така і нахабна водночас.

— Сери! — слейно-фальшивим голосом проспівала поліційна мордяка. — Хто з вас буде містер Бидл — джентльмен, бізнесмен і сім'янин?

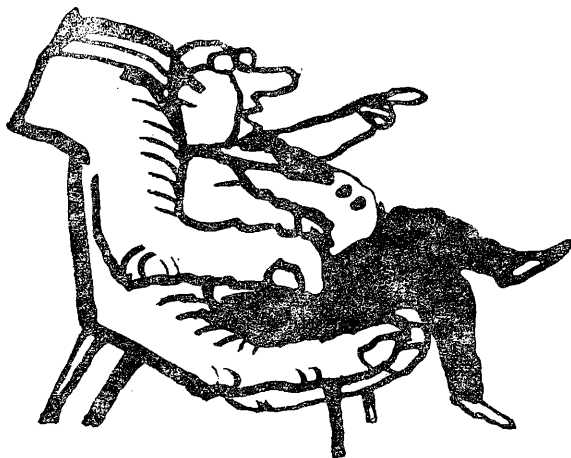
— Теж переодягнений студент? — затіпався гангстер, стискуючи гаманець і пригадуючи образ молодшої доньки, Бриджіт, студентки Західного коледжу, майбутнього історика...

(Далі буде)

*„Кажуть люди,
кажуть“*

ІРОНІЧНІ ВІРШІ РІЗНИХ РОКІВ

СМІХ І СЛЬОЗИ

— Мій лірику сумний!
Скажи мені,
Невже печаль з тобою
День при дні?
— О ні! О ні!
Коли побачу,
    Що вірш мій перейшов
В сльозу гарячу
Поміж людських повік
І тихий сум
Наповнює джерела
Майських дум,
Тоді всміхаюсь я,
Тоді не плачу...
А ти, сатирику,
А ти, козаче?
Смієшся повсякчас?
    — Авжеж! Одначе,
Бува, сміюсь,
А краєм ока бачу,
Як тихий сум
Всю залу огорта,
В очах страждання,
Зціплені вуста...
Все, як у тебе...
І тоді я плачу!

ЗАЙВОГО НЕ ТРЕБА

Як про права —
Двома
Голосував.
Як про обов'язки —
Ревма
Галасував.

РЕЦЕНЗІЯ

Відкину дьоготь чи елей,
Скажу з позицій правди-сили:
Співачка — справжній соловей!
Всі слухачі посоловіли...

ЛИКО Й ЛИК

Гарне мав обличчя зав,
Нині — синю пику.
Часто лика не в'язав
І змінився з лику.

ЗАОЧНИЙ ПРОРЕКТОР

Послухав,
Як заочники
Белькочуть,
Заплакав
І подався
Світ за очі.

ДРАЧЛИВЕ

Пародію проглянув на Драча —
Поет і тут нічого не втрача.
А от чимало лірико-нікчем
Втрачають все порівняно з Драчем.

ГРАНЬ

Не бійся взяти анекдот
В основу іронічних од.
Та бійся, щоб твоя робота
Не породила анекдота.

ПОП-КУЛЬТУРА

Так воно
Буває часом:
Церква — настіж,
Клуб — на засув.
В церкві — хор,
У клубі — кури.
Благодать
Для поп-культури!

РІЗНИЦЯ

— Життя коротке, тож палю мости,
Йду за Хайямом — славлю шури-мури
Й вино! Все інше шлю під три чорти!
— Безсмертним рубаї Хайям платив
За шасні миті Вакха та Амура..
Отож питання — чим заплатиш ти?

МИСЛИВСЬКЕ

- Пам'ятаю, в хащах брів,
Ледь тягнули ноги...
Аж — шелесь! І з двох стволів
Я ліплю між роги!
Вцілив, господи прости,
Постріл — перша кляса!
— Та кого між роги ти?
— Як кого! Бекаса!

ПРОФІЛАКТИКА

- По роботі баба й дід
Посідали за обід.
Ополоник дістає
Вуйко із каструлі
Та по лобі вуйну б'є,
Садить вуйні гулю.
— За що, гаспид? — та у крик.
Валер'яну пив би! —
Йй на це старий прорік:
— Знав би за що — вбив би!

ГАРТ

- До лазні підемо, Степку?
— Не хочу, звик-бо у ставку...
— Та зимно ж — білі килими...
— Ет! Скільки там тії зими!

ХТО КОГО?

Ставлять Гната на колгосп,
Ставлять керувати...
— А чи витримаєш ти
Клопіт, брате Гнате?
— Видержу! — запевнив Гнат.—
Що робити маю?
От чи видержить мене
Той колгосп — не знаю...

АНТИНАЧИННЯ

Лектор втер натхнення піт:
— Що незрозуміло?
Підійнявся дід Свирид:
— Тут таке діло...
Лазар-квазар, антисвіт —
То дитяча тема,
От мене півсотні літ
Муляє проблема.
Карамель візьміть... Бетон!
Дірочки немає.
І повідло не протон.
Як всеред воно, пардон,
Кляте, проникає?

САТИРИКОН

Де сміх, там горе —
Не біда,
Світи ясніють сміхом.
Він шлях до сонця
Проклада,

Кепкуючи над лихом.
Сміливець-сміх
Не обмина
Підступних та жорстоких,
Все нице
На дугу згина
В ім'я надій високих.
Ти бач,
Як сміхові везе —
Співаєм панегірик...
А хто там
Зігнутий повзе?
Звичайно, то сатирик!

ВАГОМИЙ АРГУМЕНТ

Безбарвний камінь,
Гострий та важучий,
Униз зірвався
Зі стрімкої кручі.
— Куди летиш? —
Орел його пита.—
У кожного польоту
Є мета.
— Мені байдуже! —
Камінь той прорік.—
Аби лиш стрівся
Гарний чоловік...

ЗАГАДКА

З загадкою синек
Підсів до мамі:
— А відгадайте,

Що за диво з див:
Летить донизу,
Кігті розпустив
І лається
Нікчемними словами? —
Матуся до розгадки
Пристапа:
— То хижий птах...
Але при чім тут лайка?
— Бо то не птах! —
Сміється син-всезнайка.—
То електромонтер
Злетів з стовпа!

З НЕБЕС НА ЗЕМЛЮ

Стривожився Аерофлот —
Зазнав аварії пілот.
Відкриєм істину святу:
Його підвів не славний ТУ,
Не флагман ІЛ, не вічний АН,
А власний автошарабан.
Казав пілот: — Містичне діло!
Лишив коток якийсь бурмило
Серед шосе... Та мав я час —
Дав оберти на повний газ,
Кермо тягну на себе вміло...
А «Волга» так і не злетіла!

ВАРІАЦІЯ

Де шумує річка,
Де стримить смерічка,
З відрами Марічка
Гнеться до потічка.

А побіля плаю,
На галяві гаю
Ніжаться Іванко,
Шандор та Степанко.

П р и с п і в:

Марічко ти, Марічко,
Кохана наша чічко,
Ми любим твою вроду!
На хлопців не зважай,
До ферми поспішай,
Бо вівці ждуть на воду! } *Кілька разів*

КАВКАЗЬКИЙ ТОСТ

П'ю за твою труну!
Нехай вона
З столітнього
Видлубується дуба,
Із древа-патріарха,
Що найпершим
Ростком своїм
Завдячить жолудинню,
Яке узавтра
Зронить ненароком
Затятий недруг
Під твоїм вікном...

МОДЕРН-ОТЕЛЛО

Дружиною ти звешся?
І тікаєш?
Вже скільки літ
Кохаю до нестями

Тебе... Єдину!
Ти ж з моїх обійм
До іншого щоразу
Йдеш... Убив би!
Та щастя маєш,
Що дружина ти
Мого колеги...

ПОТОЙБІЧНЕ

На кладовище
Я забрів
І там такий
Шедевр уздрів:
«Увага!
В л а с н и к и
М о г и л!
Ото як підтрете
Пил
Та просапаєте
Ковил,
Свій реманент
Кладіть у шафу
До сторожа...
Бо буде штрафу!»

О філологіє безсмертна!

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ

Історію повідаю таку:
Над річкою
Стояло сонце в силі...
Палило голови...

І от на моріжку
Два байкарі
Зчепилися підпилі.
— Баран!
— Осел!
Стилістику важку
Полишили —
І вдарилися в груди...

Баран й Осел
Паслись на моріжку,
Шепнув вухань рогатому:
— Ну й люди!

ЛАНЦЮГОВА РЕАКЦІЯ

На першу збірку Гусака
Була рецензія така:
«Хоч просівай, хоч провівай,
Сама вода. Вода — і край!»
Вже друга збірка в Гусака,
І знов рецензія гірка:
«Пісок — не слово золоте,
Лиш суховій в рядках мете».
Та мало Гусаку біди,
Гусак собі сміється,
Сухим виходить із води
І... знову видається!
Затих Гусак оце тепер,
Затих тому, що Крижень вмер
На горі графоманській справі...
Причім тут Крижень? Бо така
Закономірність виника:
Був Крижень тестем Гусака,
А ще — служив у «Птахвидаві».

ХІПІ МИМОВОЛІ

Якось в місто із села
Бабця завітала
І в патлатого «орла»
Чемно запитала:
— Синку! Вибач і прости,
На Хрещатик як пройти?
Тутки хідників ген-ген,
Заблукать боюся...—
Йй на те абориген
Цідить межі вуса:
— Не синок я, а чувак!
Ви з пампасів, бабо, так?
Як прокоцать на Брод-стріт,
Білая вороно,
Ви, пардон, візьміть одвіт
У центуріона.—
Бабця з почуттям вини
Підійшла до старшини.
— Слухай, синку... Ні — чувак!
Попросю пардону!
На Брод-стріт прокоцать як,
Мій центуріоне? —
Зсунув з дива набакир
Страж закону шапку
Йй каже: — Гріх в твої роки
Хіпувати, бабко!

КОНІ НЕ ВИННІ

Аж стугонів від збіжжя
Важкий старезний віз.
А кінь крєктав з напруги,
Той віз нагору віз.

Ще дядько гейкав-нукав,
Воно йому не лінь.
— А трясця вашій мамі! —
По-людськи скрикнув кінь.
А дядько з того дива
Хреститися поліз:
— Таке уперше чую!
— Я теж! — промовив віз.

Народну давню притчу
Я вам переповів,
Бо вистача й донині
Аналогічних див.
Бува, трудяга тягне,
Як кінь, доручень віз,
А тягне — ще вантажать,
Мовляв, не візьме біс!
А потім здивування,
Як він підупада
Й в прощальному іржанні
Копита відкида.

БУКІНІСТИЧНЕ

Чимало викликає дум
Книжковий бум, книжковий бум...

І от за детективні лишки
Мені віддав він Буало,
А потім лицар ощадкнижки
Показував своє кубло:
— Все в стилі ретро, не халтурно,
Все в килимах — персидський рай!
Ото обставились культурно,
Тепер культуру подавай!

Щоб нас мішанство не приспало,
Книжковий потрусив товчок,
Дістав якогось Ювенала
Та ще Марка, який Вовчок,
І Занда взяв, которий Жора,
Теж палітурки — красота!
І про рейтузи Піфагора,
І щось французьке про ката.
Ти бач, як в кришталі відбились
І Гоголь, і Арістофан?
А щоб, бува, не запилились,
Усіх заклеїв в целофан.

Стоїть він, імпортом цілований,
На лобі — бездуму печать.
А в саркофагах полірованих
Безмовно класики кричать.

НАТУРАЛІСТИ

Метр сотворив
Автопортрет:
Зір полум'яний,
Рух вперед,
І чуб,
І горда голова,
І пензель —
Творча булава.
Найоб'єктивніші
Знавці,
Що з вулиці
На виставці.
Метр дочекався
Іх реприз:
— Поглянь на очі!

Мабуть, шиз!
— А чуб,
Неначе помело.
Ще й карк
Судомою звело.
— А як за пензля
Ухопивсь!
— Триматись мусить,
Бо напивсь.
— Як на долоні
Вся натура...
— І справді —
Зла карикатура!

ДІАЛОГ ПРО РУКУ

— Не гріх, коли «рука»,
І владна, і легка,
Підштовхує угору
Свояка.
Тут інше, мабуть,
Варто осягти:
Що та «рука»,
Як безголовий ти?
— Ні! Саме дурень
Добре розуміє,
Що без «руки»
Він місця не нагріє.
І лиже руку (й інше)
Без думок,
Бо голова — бери
Й теши кілок.
А вилізе? Хіба
Його рука
Розумного потягне

Свояка?
На це не сподівайся
І на мить —
Хто схоче власну
Дурість відтінить?
Які жнива —
Вирішує сівба:
Протекції лише
Папуг леліють.
Тягло й причеп —
Вони брудні обá,
Як руки ті,
Що одна одну миють.

СПОРТИВНЕ

Всім програвав
Хокейний клуб «Маяк».
Отож на нього
Вішали собак.
Хотілось вигравати,
Але як?
Вирощувати власний
Молодняк?
Є вихід! Дальні
Лебідь, Щука й Рак
В хокеї, кажуть,
З'їли сто собак.
Нехай відкриють
Перемог парад!
Зібрали поодинці
Трійку дужу:
Ширяє Лебідь,
Рак повзе назад,
А Щука зовсім

Сіла у калюжу.
Виймали шайби
Зі своїх воріт,
Сухі голи
Варяги рахували...
Фізкульт-привіт!
Хоч баняком об лід —
Ото вже дров
І ключок наламали!
Себе зганьбили
Лебідь, Щука, Рак,
Ті аси, що зреклись
Своїх пенатів...
А ще на кого
Вішати собак,
Коли у нас
Немає меценатів?

ОТО НАЖЕНИХАВСЯ

На прадідівській пічці
Пригрілися старі...
Надворі хуга свище,
Гуде у димарі.
І порожньо в світлиці,
В дітей свої діла —
Вивчають у столиці
Міграцію з села.
— А пам'ятаєш,— голос
Старенька подала,—
Як люта сніговиця
Нам маєм розцвіла?
Кахикав ти під тином,
А я крізь гострий сніг
Летіла до багаття

Гарячих рук твоїх.
— Було, було, старенька! —
Заворушився дід.
— А чом не повернутись
В меди далеких літ? —
У чоботи влізає,
Прикрився кожухом...
— Ти... тее... не барися,
Як шкрябну під вікном.—
У віхолу виходить,
Що відьмою луна,
Шкребе здубілим пальцем
Жовтавий лик вікна.
Вже насправжки кахика,
Ногами дріботить...
Не поспіша старенька
Згадать солодку мить.
Вже поперека ломить
Підступний сніговій...
— Ото наженихався! —
Бурчить під ніс старий.
Бурчить і повертає
У теплий хатній рай,
А на печі куняє
Розчулена стара.
— Чого ж ти не виходиш? —
Дід мовив, сопучи.
— А мати не пускають,—
Почулось на печі.

БАЙКА ПРО БАЙКУ

У пошуках життєвого сюжету
Один Байкар заглибився в газету.
Він повсякчас сповідував «живинку»

І стиль гострив у гущі мас. На ринку.
Хвала! Усіх, включаючи Езопа,
Переспівав. Бо голова! Не знаю,
Як з байкою упоралась Європа,
А в нас дорога байці, як до раю.
Ну, закидали, правда, щодо тем.
— Всі теми вічні, тут нема проблем,—
Відповідав Байкар.— Я дух часу
Донести маю. Маю й донесу!
Знайдіть в Гребінки слово «автокар»,
Чи візьмемо для сміху Лафонтена,
У Лафонтена термін є «антена»? —
Як не крути, кругом правий Байкар.
Коротше, жанр від нього багатів,
Байкар, само собою, й поготів.
Тверділа в образах новітня мідь:
Осел — заочник, футболіст — Ведмідь,
Лев — бюрократ при чині, Вовк — «хіпак»,
Косий — трамвайний заєць і пияк.
У Рака — рак, Кіт наплотив сиріт,
Свиня — свиня, цабе вусате — Кит,
Бо зобижать Планктон — то моветон,
В Дельфінів міг розвинулись Планктон.
Шпиг Алігатор... Гена-Крокодил
Його накрив і вибиває пил.
Лисиця — вертихвістка не проста,
Кріль — то студент без жодного «хвоста».
Ну, Мавпа... Та співає про красу...
Стоп! Наш Байкар намацав дух часу:
    «А Качечка впливає
    З Качуром за ними,
    Про Хімію розмовляє
    З Дітками своїми:
    — Ой, не пийте цюю воду
    Діти — наші квіти,
    Злив Шакал із хімзаводу

Хлорвінілгідриди.
За «художества» такі
Вже догани мало!
Діткам непереливки —
Річечка пропала...—
Нарконтрoль гряде! Мораль:
Нам губителів не жаль!»

Мораль? Мені сучасну байку жаль,
Бо епігонство відкида мораль.

ПРОМІНЬ

Час і простір. І людина.
Що людині треба?
Волі треба. Хто без волі
Думає про небо?

Рідне поле. І людина.
Що людині треба?
Праці треба. Хто без праці
Доторкнеться неба?

Світ і всесвіт. І людина.
Що людині треба?
Пісню треба, що єднає
Землю, душу, небо.

Ну, а сміх, як промінь сонця,
Теж людині треба —
Не сміється сонце в небі
І не гріє небо.

ЗНАЙШЛА ЧАС!

Липень...
Лупить без утоми
Сонячний батіг...
Я доплентався додому,
В холодку заліг.

Хоч би протяг!
Бо конаю,
Піт потьмарив зір...
А дружина не зважає
І жене надвір.

Спека
Африканська дмуха,
Я позбувся сил.
А жона сичить над вухом:
— Винеси!

Я стогну:
— Така задуха,
Дай спочить хвилинку...—
А вона дзижчить, як муха:
— Винеси ялинку!

ВАРІАНТ ДАВНЬОЇ БАЙКИ

Синиця море
Запалить схотіла...
Склав резюме Баклан:
— Нехитре діло!
Вже скільки літ
В цілющу нашу воду

Мастило ллють
Із авторемзаводу.
На пляжі дикий кемпінг
Виник нині —
Пливеш як не в мазуті,
То в бензині.
Тож запалити море
Всім з руки...

І відібрав в Синиці
Сірники.

ПОМСТА

Сторонній молодиці
Сторонній чоловік
На приступці трамвая
Піднятись допоміг.
Зненацька молодиця
Підскочила, мов біс,
І тицьнула правицю
Інтелігенту в ніс.
У того — юшка з носа,
А дама, люта вкрай,
Влетіла до трамвая,
І покотив трамвай.
А скривджений шукає
В плащі носовичок,
А поруч співчуває
Школярик-малючок.
— Не плачте! Об цю злюку
Спіткнувся я до вас,
Мені скрутила вухо,
Та відплатив я враз!
І знаєте, дядюлю,

Яку я штуку втнув?
Її ви підсадили,
А я її вщипнув! —
Знов вухо малюкове
Бере важка рука...
Школярик зойка з болю,
А в дядька біль стиха.

ДЕЛІКАТНИЙ ПОКУПЕЦЬ

У Львові на риночку
Господар торгував.
Він свинячі писочки
Рядочком та ладочком
На лаві розіслав.
А як ціну накинув,
Від люду вчув тоді:
— Не варті й половини
Ті лишки від свинини,
Ті голови худі...—
Став газда червоненький,
Подібний до борщу:
— То ви такі гарненькі,
Як свині на дощу!
Ні, вмію я глядіти
За свиньми, за свома!
Вони мені, мов діти,
І порчі в них нема!
Голівки, як з колиски,
Мов мальви на воді!
То в вас свинячі писки
І голови худі! —
Ту чергу наче змило.
Хто схоче слухать це?
Лиш хлопець захмелілий

Наблизився несміло,
Почухав ближне рило
Й спитав:
— Почім лице?

У ЗООПАРКУ

Зоопарки успіх мають —
Людно день у день.
Люди звірів розглядають,
Звірина — людей.

Якось, в пошуках гостинців
Обійшовши круг,
Опинився у звіринці
Літній поліщук.

Похвалив піжаму зебри,
Подражнив вовка,
По-хазяйськи мацав ребра
Поні-лошака.

Про верблюда думав гарно,
Бо не п'є, не їсть:
— Їх на ферму б, на товарну,
От настала б жисть!

Оленятам повну жменю
Печива віддав,
Співчував рогам оленя —
Кума пригадав.

Взнав, що крокодила дітки
Лупляться з яець:
— Їх під квочку — і сусідку
Виправить правець!

Раптом за бетонним тином
Виник пагорб-слон.
— Треба мати на цю скотину
Добрий раціон!

Кажуть, їсть мішками крупи,
Фрукту надурняк,
На закуску, кажуть, лупить
Двадцять батоняк!

Та хіба він може вперти
Тих харчів напасть?
— Може! — наглядач підтвердив.—
Та хто ж йому дасть?

ПІСНЯ ТЕХНОКРАТІВ

Змоделювати з бугая
Ми в силі навіть мамонта,
Технічна революція
Для нас як рідна мама та.

З солідними дипломами —
Звання щедріші за знання —
Зібралися в конторах ми
Прогресу дасть впровадження.

Димить вулканом комбінат...
Як вирішить проблему ту?
Зростити радим пальмосад
Для психомікроклімату.

Затіпало новітній стан...
Як уколошкати його?
Ми радим взяти менший план
І техніка японського.

Залихоманило завод...
Для нас смішні проблеми ті!
В цехах крутити вальс-гавот
Ми радим для ритмічності.

Бо технократи — це одвіт,
Як втілити новації.
Ще де одвіт, а вже обід
В модерній ресторації.

Вечерю тягне той обід,
Овації, амбіції...
І науковий свій одвіт,
Бува, даєм міліції.

На хвилі НТР-чудес
Прикриє нас наука вся,
Дорогу сам проб'є прогрес,
За прогресивку биймося!

Складаєм шану НТР,
Сердечній альма-матері,
Як на буфет прогрес попер,
А ми за ним в кільватері.

Ми при науці, в цьому суть,
Тримаємось на кратері,
Допоки нас не відішлють
Туди... до альма-матері.

РЕЗЮМЕ

Завітали в «Соки-води»,
Щось для настрою взяли,
Говорили про погоду,
На жіноцтво перейшли.

Перший згадував таємне —
Довгоногих пав,
Ну, а другий на сімейне
Мову повертав.
Перший відчува провину,
Тон бере облесний:
— Що скажу я про дружину?
Ангел піднебесний!
Другий співчутливо тужить,
Добира слова:
— Щастя маєш, милий друже!
А моя — жива...

ХАЙ ПИШУТЬ

В культурній забудові
Врожайний є резон...
Про успіхи культурні
Рапортував район.

Мовляв, усюди клуби,
Світильники, гудрон...
Нашестя журналістів
Накликав той район.

Гостям у ближні села
Намітили шляхи,
А ті чомусь гайнули
В колгосп, що мав гріхи.

І голові з району
Дзвіночки прогули:
— Столичні журналісти
До тебе відбули!

У голови від того
Аж настрій підупав:
— А що їм показати?
— А все, що обіцяв.

Дитячим комбінатом
Зумій прикрити гріхи,
Нехай гостей розчулять
Веселі дітлахи.

— А з дитсадком халепа,
Бо муляри-орли
Фундамент замостили,
А цеглу розтягли.

— Так! — доліта з району.—
А в клубі як діла?
Як музика, і танці,
І співи, і слова?

— А там таки не пусто,
Бо не ловив я гав,
У клуб заклав капусту
І гарбузи заклав.

— Мерсі тобі велике! —
Подякував район.—
На вулиці центральній
Ти вкласти мав гудрон.

— А мав... Та тільки руки
Не дотягну ніяк,
Біля контори днями
Втонув в баюрі хряк...—

Заголосила трубка:
— Тоді тобі — привіт!

Ославлять журналісти
Район на цілий світ.

А вже тебе розпишуть
На всі лихі слова...
— Хай пишуть! Хай клевещуть! —
Одвітив голова.

TV БАЛАДА

Палажчин виводок
Склював усе,
Посіяне в городі
У Параски...
Страшні були
Парасчині прокльони:
Гонконгський грип,
Безплідні біоритми,
Підступні стреси,
Втрату прогресивки
(За буряки)
Й подібні марципани
Вона індукувала
У печінку
Підступної сусідки.
Найтеплішим
З лихих проклять
Парасчиних було:
«Щоб електричний
Дріт упав на тебе...»
А що ж Палажка?
Знай собі регоче,
Аж груди ходять
Ходором.
Ну, чисто

Тобі цунамі!
Добре, хоч жакетка
Не луснула
(Вона була джинсова).
Параска, звісно,
Зовсім знавісніла,
Передала, як кажуть,
Куті меду і бовкнула:
«Нехай згорить до пня
Твій телевізор,
Диво кольорове.
Та саме на свята,
Як «Вогник голубий».
Кирилов і зірки
естради світу...»
Палажка,
Що повітря набирала,
Захлинулась,
Мов риба у воді
(Того ставка,
Що біля цукроварні),
І гепнулась
На рідний чорнозем,
Та так, що пальми
Десь заколивались
На балів п'ять
За Ріхтера шкалою
(Не піаніста).
Та воно й не дивно,
Бо наші жіночки
Таки при силі,
А надто у селі —
Дядьків уже
Із тракторів зганяють
Та комбайнів.
Мігрують ті

В контори і ларки
(Але в сільпо
Вони найліпше тягнуть)...
Та нумо до Палажки!
Ох, сердешна,
Лежить, мов та
Афіна мармурова,
Лиш губи шепчуть:
«Цур... Не на свята...
Рятуйте телик...
Серце... Телепевта!»

На щастя, тут
Оговталась Параска,
Перестрибнула віник —
Та на «Яву»,
Та раз — на газ,
Та здиміла до міста
І прилетіла звідти
З телемайстром.
Вмикав юнак столичний
Всі канали,
Хвалив гуманно
Переливи барв,
Витьохкував, що
Жодне із проклять
Палажчин телевізор
Не зачепить,
Бо має той
Чудовий талісман —
Знак якості.
Та лиш тоді до тьми
Прийшла Палажка,
Як телечаклун
Йй запобіжника
Подарував на пам'ять...

Не про курей тут,
Звісно, мова йшла,
Що ледь не спричинилися
До драми.
Хай плодяться!
А з ними — й ательє
У кожному райцентрі,
Й на колеса
Хай всядуться майстри,
Щоб телевогник
Світвся завжди
У світі широкі
В сільці найдальшому...

МАЛОВІДОМІ РУБАІ

В жаркій пустелі на розкопках храму
Наслідування я знайшов Хайяму
І переклав прадавні рубаї.
Претензії адресувать Хайяму.

Раніш пісні співали про косу,
І де тепер побачиш ту красу?
Найшла коса-краса на камінь моди,
Немов косою зрізало косу.

Ми бюрократів беремо за душу,
А наслідки мізерні, визнать мушу.
— За що взялися? — голос долина.—
Чи бачив хто у бюрократа душу?

На жаль, подібні парадокси є ще:
Дружина-відьма і ласкава теща.
Якби на тещі одружився я,
Ту доньку-відьму ми притисли б дещо!

Скарб золотий ховав він у вбиральні.
Знайшли. І він відбув в райони дальні,
Щоб хист удосконалювати там,
Де розробляють золоті копальні.

— Сьогодні ще не снідав я уже,—
Сказав мені мій юний протеже,
Якого я в педінститут пристроїв.
На мовника ще вчиться він уже.

З каліцтвами боровся ортопед,
Двотисячний відрихтував скелет.
А чи діждався б того ювілею,
Якби не існував мотоциклет?

Я суперфорварда прийшов вітати.
Між іншим, запитав його про тата.
— Не повезло старому! — форвард мовив.—
Професор він, яких у нас багато.

Завод суцільним браком плодоносить,
Поняття «якість» під коріння косить.
Проте і позитивний є момент —
Ніхто й ніщо з заводу не виносить.

О Персіє! Твої жаркі краї
На рік чотири родять врожай!
«То добре. А коли ж студентам вчитись?» —
Тривожно билися думки мої.

Зліпивсь вареник в роті — кум не мука.
Із муки тої вплива наука:
Не обирай, кумась, собі куми,
Для котрої кулінарія — мука.

Застав коханця. Лютий до нестями,
Лупив його руками і ногами.

А благовірна голос подала:
— Рогами добивай його, рогами!

Спіткнулись батько. А невістці сміх.
— Та я тобі! Сміялись з батька гріх! —
Татусин син дружиноньку соромив.—
Що ж, як спіткнулись? Біс не візьме їх!

З огидою поет читав свій текст.
— Халтура! — точно визначив контекст.—
Хіба що критика мене врятує,
Якийсь глибинний відшука підтекст?

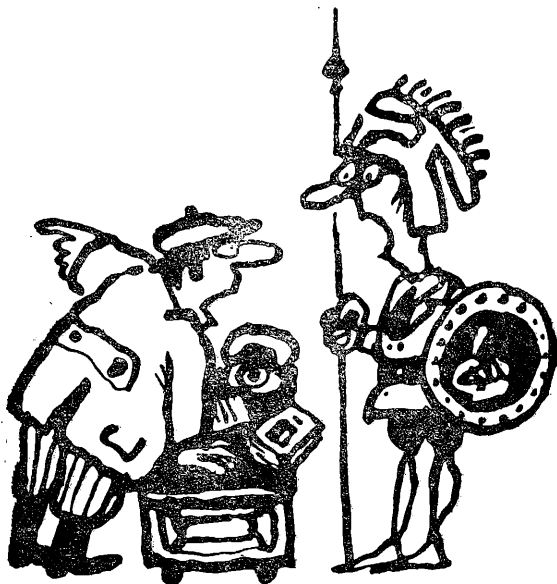
Вдень етик вчив студентів красно жити,
Коханням першим вічно дорожити.
А по ночах коханкам сповідався,
Яка то мука — бовдурівчити!

Мені аж смішно слухати дебати,
Як дефіцит торговий подолати.
Проблема зникне, як усім роздати
Нікчемні папірці — сертифікати.

3 КНИЖКИ

"Что стали в Карфаген?"

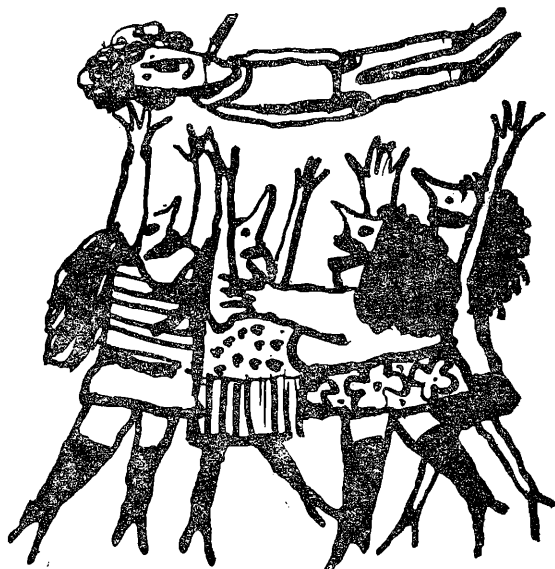
(1980)

3 КНИЖКИ

“Стрибок
з Парнасу”

(1982)

ВИХОВНИЙ МОМЕНТ

- Івасику... Івасику, вставай!
- Ух... Ще рано... Спатоньки хочу...
- Вставай, бо хлюпну води!
- Ой! Встаю, уже встаю... Дай пиріжок!
- Ось тобі по руках, невмивако! Марш митися!
- Бр-р-р... Знову гарячої нема...
- Гартуйся! Зубки почистити не забудь!
- Емаль стирається...
- Не знаю, як емаль, а штани ти стер... На тебе не напасешся! Ні, щоб сидіти тихо, либонь, крутишся-вертишся...
- А на сорочці... той... чорнила нема?
- Ой, лишенько! Звичайно, є! Промокашка нещасна!
- Вуха шатир — там, мабуть, чорнильні озера.
- Все! Помився! Чистий, аж бридко...
- Не колуйся в носі! Вчиш тебе, вчиш...
- То я думаю... Думаю з пиріжків почати...
- Ага! Циганське весілля обійдеться без марципанів!
- Поклади пиріжок! Берись за манну кашу. Ну! Ложечку за себе, ложечку за мавпу...
- Бр-р-р... Що я — маленький?
- Дурненький!
- Чого ти, чого!?
- А того! Цукерки з шафи потяг?
- Взяв...
- Не взяв, а поцупив!
- Чого ти, чого!?
- А того! Не тягни капусту рукою — виделка є.
- Все! Я пішов!
- А що сказати треба?
- Я більше не буду...

- Більше снідати не будеш?
  - А!.. Дякую за сніданок!
  - Стій! Портфеля забув. Забудько!
  - Набрид той портфель — зошити, підручники...
  - Івасику! Щоб я цього не чула!
  - Добре, добре...
  - Обережно через вулицю... На зелене світло...
  - Та знаю! Побіг, бо сам директор сьогодні на дверях чатуватиме...
  - Дожилися! Вже до науки вас ломакою заганяють...
  - Біжу!
  - Щасливо, Івасику!
- Івасик, а якщо офіційно — кандидат педагогічних наук Іван Іванович Пацанівський, поцілував дружину і стрілою полетів до інституту.

ЩЕ РАЗ ПРО МЕХАНІЗМ СПАДКОВОСТІ

Шановний директоре біологічного інституту, драстуйте!

Ми були змушені вивчити інститутські монографії, присвячені генному принципу та механізму спадковості. Праці солідні, але багато голої теорії. Краще б ви брали живі факти з вулиці, а вже потім пояснювали їх генами та іншими хромосомами.

Приміром, коли син академіка стає членом-кореспондентом, дочка академіка виходить заміж за вченого секретаря, а дружина академіка цікавиться молодими аспірантами, то навіть дурню зрозуміло, що такий родинний механізм діє — будь здоров!

Але є і невідгідні для вашої науки факти. Приміром, подружжя кирпате й блондинисте, тоді як син — лисий, з орлиним носом і чорними бакенбардами, а дочка — викапана Нефертіті. Цікаво, де набралися дітки подібних генів?

Та найбільше засмучує той факт, що трактати ввіреного вам інституту не прояснили нам біологічну сутність начальника нашого ЖЕКу Прокопа Ненужного. Методи виконання своїх безпосередніх обов'язків цим біологічним типом давно хвилюють жеківську громадськість. Прокіп Ненужний досягнув віртуозного рівня відфутболовання справедливої критики, у той час як цілий квартал руйнується без ремонтів.

Монографії вашого інституту, на перший погляд, далеко від малоприємної діяльності начальника нашого ЖЕКу. Та на другий погляд, є прямий біологічний зв'язок Прокопа з ввіреним вам інститутом та його працями. Саме у вас працює доктор біологічних наук Прокіп Прокіпович Ненужний, рідний син вищенаведеного начальника ЖЕКу. Згідно з генною теорією, яку ви поширюєте, виходить, що у процесі своєї еволюції до потрібного йому звання син Прокіп Прокіпович забрав у батька Прокопа всі пристойні гени, залишивши нам, мешканцям цілого кварталу, суцільне непорозуміння.

У цьому зв'язку пропонуємо вам забезпечити передачу сином батькові певної кількості культурних генів методом зворотного ввімкнення механізму спадковості. Альтернативи у ввіреного вам інституту нема, бо ми звернемось у вищі інстанції, і вже не біологічні, а ідеологічні.

ПО-СВОЕМУ

У НДІ «Півпроект» гострі дискусії спалахували досить часто. Але до травм не доходило — усіх виручав розважливий Середнянський.

Коли зчепилися Заремба і Лимар, третейським суддею, як завжди, опинився Середнянський.

— Проект без очисних споруд — це містика! — кричав Заремба.

- По-своєму Заремба правий,— включився Середнянський.
- Допроєктуємо в процесі будівництва,— парирував Лимар.
- Лимар правий по-своєму,— погодився Середнянський.
- Це окозамилування!
- По-своєму Заремба правий,— зазначив Середнянський.
- Зате будівництво розпочинається в строк!
- Лимар правий по-своєму,— вставив Середнянський.
- І потягне додаткові мільйони!
- По-своєму Заремба правий,— сказав Середнянський.
- Не вперше і не востаннє...
- Лимар правий по-своєму! — підтвердив Середнянський.
- Позиція демагога і марнотратника!
- По-своєму Заремба правий,— підтримав Середнянський.
- Від ідеаліста чую!
- Лимар правий по-своєму,— почухав потилицю Середнянський.
- А по-моєму...
- А по-моєму...
- Ви обидва праві,— розсудив Середнянський.— По-своєму.
- Заремба приклався правицею до лівого вуха Середнянського.
- Лимар дістав лівицею праве вуха Середнянського.
- І вони мали рацію. По-своєму.
- Р. С. — По-моєму, у цій репризі щось є,— сказав я, простягаючи вищенаведений твір редакторові.
- По-своєму ти правий,— відповів редактор, відправляючи опус до кошика зі сміттям...

А ВСЕ ТІ ЗЕРНА

На вашу настійну вимогу подаю наукову записку щодо виробничої дисципліни. Міський транспорт у даному разі ні при чім, а вся вина падає на кофейні плантації. Пам'ятаєте, яке лихо опосіло пеонів, фелахів та інших селян непомірного клімату? Вдарили заморозки і побили цвіт на кофейних деревах. Як у тій пісні співається: «Сніг, як гріх, на кофейному листі...» Відповідно підскочили ціни.

Ну, кава — то не сало. Колись ті зерна у нас навіть свині не їли. А тепер п'ють. Я, скажімо, не п'ю. Каву. А моя половина хлебче, як студентка. Для тонусу, каже, і для фігури. Йй тонус, а сім'ї збитки.

От і сьогодні моя половина скочила ще вдосвіта, намолола собі кави і гайнула як скажена на роботу. Але поспіхом розсипала ті зерна. Я точно чув — сім разів цокнуло. Почав лазити і збирати. Два знайшов під столом, два — під холодильником, а ще два — ви не повірите! — аж у коридор закотилися. Де ще одне? Розраховую різні траєкторії відскоку. Використовую теорію ймовірності, лізу під батарею, б'юся головою, але дістаю зернятко!

А тепер полічіть самі: дві хвилини згаяв під столом, дві — під холодильником, дві — у коридорі. Математичні розрахунки забрали ще чотири хвилини. Дві хвилини вмощувався під батареєю (це, вважайте, швидко, бо у мене живіт, як кормозапарник), а ще три хвилини дала вдарена батареєю голова.

Таким чином маємо саме ті п'ятнадцять хвилин, на які я запізнився на роботу.

Отож прошу вас, шановний начальник цеху, віднести моє п'ятнадцятихвилинне запізнення на рахунок заморозків на кофейних плантаціях та відповідних змін ко-

фейної кон'юнктури. У внутрішньому плані прошу взяти до уваги вивішений мною плакат:

«Запам'ятай, друже! Хвилина простою твого верстата завдає цехові п'ять карбованців збитку!»

Г-О-Л!

Вмикаю телевізор — і одразу заплющую очі. Хай футболісти мляво бавляться м'ячиком, мені що? Бринить у душі пристрасний голос:

— Удар! Бив Тигран Кріль. Великий майстер нашого футболу! Але промахнувся...

— Набрав швидкість Лев Ссавець. Великий майстер! А-я-яй! Упав! Зачепився за суддю...

— Дріблінгує Миша Амфібія. Великий майстер нашого футболу! Але упав. Наступив на м'яч...

— Азарій Хек красиво пробив з ходу! Пробив би, але м'яч проскочив повз Хека. Хек за ним поповз, але пізно... Все-таки великий майстер ударів з ходу...

— Молодий Андрон Муха стрибає, як Блохін! Великий майстер росте!

— Ось Альберт Барановський веде головоломну дуель. Все-таки великий майстер боротьби на другому поверсі! М'яч відскакує. Ні, то голова. А м'яч уже на землі. Барановський знову просить м'яч на голову. Великий майстер, головатий!

— Наші бігають. Бо розуміють всю відповідальність. А їхні не розуміють. Ліниво відбирають м'яч...

— Їхні возяться з м'ячем... Я вже нарахував сім передач... Таке враження, ніби їхні буквально хочуть завести м'яч у сітку... Ніхто не б'є... Догралися! Буквально завели м'яч у сітку! Гм... Все-таки великі майстри не нашого футболу...

— Час іде. Наші бігають. Ще можна відігратися. А як відіграються — напевне заб'ють переможний гол...

— Увага! Вітьок Кажан залишив за спиною всіх захисників. Удар! Г-о-л!

Розплюшую очі. Дивлюся повтор радісного моменту. Вітьок справді прогулювався за спинами захисників. Явне положення поза грою. Суддя надувся, як дирижабль,— свистить. Боковий арбітр відчайдушно вимахує білим прапорцем, ніби збирається негайно здатися у полон. Але Вітьок Кажан нічого не бачить і не чує. Він мчить просто на воротаря і лупить у нього зі страшною силою. Воротар рятується від смертельного удару, стрибнувши за штангу.

— На жаль, офсайд... — констатує коментатор.

Суддя жестами показує Кажану — положення поза грою. Кажан показує судді на голову. Суддя показує Кажану жовту картку. Кажан показує судді... Суддя показує Кажанові — з поля!

Я заплюшую очі. І слухаю, слухаю...

— А-я-яй! Кажана усунули з гри. Не стримався великий майстер... Гра триває... Але мало часу... Важко щось вдіяти... Звучить фінальна сирена... Футболісти знімають футболки... Тренер знімає капелюха... Тренера теж знімають...

Вимикаю телевізор. Сиджу із заплющеними очима. А в плоті і крові моїй бринять безсмертні знахідки: «великий майстер» та «г-о-л». «Г-о-ла» нема. «Великі майстри» є. На біса майстрам той «г-о-л», якщо вони і без нього великі?

ЩОСЬ ТРЕБА РОБИТИ

Уперше відчув себе обікраденим.

Відчуття було гостре, як радикаліт.

«Тебе обікрали!» — тьохнуло серце.

«Обі-кра-ли!» — пашекувало гайвороння.

Я приречено опустився на лаву в скверіку.

Де портмоне? Ось портмоне. Посвідчення, права, резервний п'ятдесятник однією асигнацією. Ось він, рідненький! Порядок! Більше красти нічого.

«Обікрали, обікрали, обікрали!» — цвірінькали у мозок горобці.

Так... Вимикаю емоції, вмикаю здоровий глузд.

«Такого обікрадеш, аякже! — посміхнувся здоровий глузд.— А втім — аналізуй».

Аналізую. Спочатку — громадське, потім — особисте.

У чині нібито не ошуканий.

«Не ошуканий? — включився здоровий глузд.— Перевищений! Передрав ідею друга і вліз у крісло, яке належало іншому».

Так... У чині справді не ошуканий. Беру день нинішній. Зіпхнули плановий проект.

«З масою недоробок», — підказав здоровий глузд.

У всіх недоробки. Зіпхнули у строк. Подяки не треба — премія забезпечена.

«Подарував шоферові запальничку», — нагадав здоровий глузд.

Чудова запальничка! Оздоблена перламутром. Подарував! Від серця одірвав...

«Ну, артист! — хихикнув здоровий глузд.— Навзаєм новенький скат перекотився зі службового автоланда на твоє власне, а твій підтоптаний — на службове».

Ну й що? Держава багата. А от мене хтось обікрвав. Може, дружина? Скупердяйка! І взагалі не Мерілін Монро.

«А столична прописка?» — нагадав здоровий глузд.

Було. Мені в зуби — диплом і розподілення у незабутній край босоногого дитинства. А я — шлюбне посвідчення і прописку. Підніс під ніс. Потім номенклатурний тесть підпер...

«А щодо Мерілін Монро, — телепатнув здоровий глузд, — оформив секретарку з формами».

Ну! Стегна, скажу я вам... Де ж мене обікрали? Дача! Точно — дача! На біса мені здалася та латифундія? Сво-їх підлеглих не використовував — тільки стіни звели. А на дах запросив шабашників. Обідрали, як липку! Хоча...

«Хоча збитки перекрила черепиця, яку тобі списали ніби брак»,— обчислив здоровий глузд.

Справді... Але ж почувуюся ошуканим! Нутрощами чую, що обчистили!

«Не повірю, хіба щось у лісі здохло»,— ущипнув здо-ровий глузд.

Так... Перевірю ще раз. Носовичок на місці. Десять ко-пійок мідяками. А було п'ятнадцять. Ага! Як машину відпустив, вліз до автобуса. П'ятак кинув до каси. А про-їхав дві зупинки. Куди їхав? Іхав до пивбару! Точно! Вирішив прийняти кухоль пива у демократичній обста-новці. Дружина, сердобольна дурепа, тицьнула вранці рубляку. Де рубляка? Носовичок осьдечки... Десять ко-пійок мідяками... А рубляки нема. Нема рубляки! Витяг-ли в автобусі! Притисли до каси і витягли! Рубляку ви-тягли! Розплодили, розумієте, кишенькових активістів! Пропала рубляка! Випарилася, згнула, шелеснула! Не-ма рубляки! Ні, щось треба робити...

ДЖИНСИ АБО ЖДИНСИ

З хуліганством у нас прогрес. Штани знімають.

І є де знімати. Лісок у мікрорайоні. Озон. Пенсіонери тиняються. Дихають. І молодші, які нерівно дишуть. Теж кущами лазять. У кущах якраз і граблять штани. Але не всякі, а на вибір.

Один професор у ліску бігав. Добігався! Побіг профе-сором, а прибіг спринтером. І без штанів. А штани модні. Були! Ждинси називаються. Зняли! Професор у трусах прибіг. Прибіг і труситься. У трусах. Ледь привели до

тями. Тепер професор у шортах бігає. Теж штани. Але заразом — і труси. То вже спокійно бігає. І не від інфаркту, а від нервів.

Потім з трьох хлопців у кушах зняли. І з дівчини. Думали, що хлопець. Один втратив здоров'я. Од розчарування без штанів. І од того, що пручався. Коли з нього штани грабили.

З мене ще не знімали. Я по натурі здоровий. Фізично підготовлений. І умственно — теж. Детективи ковтаю, мов тюльку. Умственно детективний. Я сам можу зняти! Голову! Як хтось з мене штани стягти спробує.

А що, гадаю, як пройтись у лісок? На почві геройства. Га? Пройтись, де кущі — зелені други. Де штани знімають. Може, в газету потраплю? Я це люблю, але ніяк не виходить.

Спочатку чешу у промтовари.

— Просю ждинси! — претендую.

Викидають якесь сине лахміття місцевого виробництва. Я не грабив би.

Вліз у ті ждинси і попхався у лісок. Ломаку заготовив. Для самонападенія. Сів під кущиком і дихаю. Але нерівно. Поспівав дурним голосом. Для приманки. Сонце одразу закотилося. А на мене викотилися чотири шкодники. Ще пацани, але по-своєму здорові. Не морально, конешно, а кулаками.

— Знімай, папашо, скоренько ждинси! — пропонують.— І накульгуй зі своєю ковінкою без стороннього звуку.

Якби їх двоє — зняв би голови. А так знімаю ждинси. Проти чотирьох не попреш. У кальсонах холодно. Але здоров'я дорожче. Почалапав від шкодників на ватяних ногах...

— Стоп, папашо! — мацають мої ждинси крадії.— Де брав?

— У промтоварах,— кажу.

— Старий маразматика! — хором ображають. — Імпортні треба брати.

— А почім? — питаю.

— Двісті ре. Можемо загнати!

— За двісті ре, — кажу, — хай студенти купують!

— Долбак ти, папашо! — шумлять шкодники. І кидають мої ждинси. На мою голову. І змиваються.

Стягую ждинси з голови, натягую на кальсони і даю одпор:

— Самі ви долбаки і штанокради!

Ну, їх невдовзі зловили. Міліція зловила. Але річ не в тім. Обидно якось за легку промисловість. З одного боку, добре, що вона випускає штани, які не граблять. А з другого, як не граблять, то кому вони потрібні? Зате імпорт сильно нас грабить. З третього боку...

НІЧОГО ПОГАНОВОГО НЕ СКАЖУ

— Вибачте, жодного негативного слова про моїх колеги ви не почувете. Тим паче що йдеться про висування. Хай ви згори, хай складете думку, що я ліберал, але заявляю категорично: всі мої колеги — люди високого польоту. І варяги нам не потрібні. Чому я не сокіл? — так формулює питання фольклор. А я відповідаю: тому, що людська заздрість обтяла крила не одному соколу, який міг би ширяти у вищих сферах...

— Візьмемо Мукузанського. Орел. Енергійний, компетентний. І от поширили плітку, що він випиває. А хто не випиває? Я перший підніс келих шампанського за перевиконання, хоч на робочому місці такі акції заборонені. Підніс за нові успіхи, а Мукузанський вибив келих у мене з рук. Вибив у падінні, головою, як форвард. Сміху було! Мабуть, устиг в інших відділах товаришів поздоровити. Ну, поклав я Мукузанського у таксі і відвіз додому,

щоб зайві балачки не плодилися. Отож голосую за нього, як кажуть, обома руками...

— Що можна сказати про Дорфманчука? Чудова людина. Роботу веде, як по нотах. Акуратист. А тихий — мухи не зачепить. А на тихих, як відомо, їздять. Одному допоміг, другого пристроїв, третьому протекцію склав... Якби ми всі так своїх родичів любили! Отож голосую за нього, як кажуть, обома руками...

— Візьмемо Пляспігальську. Вулкан ідей. Пам'ятаєте репліку Шекспіра: «О жінчини, підступність вам ім'я!» Так от, при всій повазі до цього популярного автора я категорично проти подібних узагальнень. Ми затискаємо жінок не там, де треба. У тої ж Пляспігальської інтелекту більше, ніж у дюжини мислителів нашої установи. До того ж вона демократична, особливо до молоді. Чоловік у неї геолог, їздять, знаєте, Вусатого Аполлона з лабораторії бачили? А патлатого Нарциса з техбюро? Яюсь Пляспігальська вкупі з ними до мене серед ночі заявилася. «Працювати — то працювати, а гуляти — то гуляти!» — каже. Вулкан-баба! Отож голосую за неї, як кажуть, обома руками.

— Що про Юрчишина можна сказати? Талант! І голвне — з кожним поділиться всім, що має. У нас, знаєте, є звичка розповсюдженням дефіцитом хвалитися. Він не з таких. Учора два блоки американських сигарет колегам роздав. У нього дід у Канаді, мабуть, посиочки підкидає...

— Черепакін? Сокіл! Коршун! Гриф! Папку з грифом «Секретно» посіяв. Але не в цьому суть. Найважчу справу витягне. А як захищає свої ідеї! Двічі на колишнього шефа з кулаками кидався. Галасливий, кажуть. А хто не галасливий? Візьміть хоча б мене. На дружину сьогодні накричав, сніданок довго готувала. «Вибач,— кричу,— я не Черепакін, не маю такої звички на роботу запізнюватись!» Отож голосую за нього, як кажуть, обома руками...

— М-да... Нічого на кріслах моститися. Розмова не затягнеться. Критиканствуете? Заздрите, що не вас, а мене затвердили? А я, дурний, розпинався за кожного: Мукузанський — орел, Пляспігальська — вулкан ідей, Юрчишин — талант, Дорфманчук роботу веде, як по нотах, Черепакіна хоч зараз у міністри... Ні, не самодура треба у мене випікати, а ліберала! І випечу! Всіх випечу розпаленим залізом. Мов-чать-ать-ать-ать!

АФОРИЗМИ

Життя дається один раз, зате дитинство — двічі.
Інколи лаврові вінки слід вручати разом з говою.

Добро торжествує. Зло діє.

Некролог — єдиний жанр, де проблема позитивного героя вирішена повністю.

А чому не зараховують стаж керівної роботи жінкам, які керують керівними чоловіками?

Дисертація «Аналіз синтезу».

ПОСМІЯЛИСЯ

Чекали на нового шефа — людину збоку.

Задзеленчав телефон. Трубку взяв Сидоров.

— Так! Ні! Здирський кудись вийшов. Так — непоганий спеціаліст. Але є й інші достойні кандидатури. Передаю трубку Маляренку.

— Хто? — пошепки спитав Маляренко.

— Згори...

— Радий слухати і слухати! Тут Маляренко. Зрозумів! Безумовно, справу знає, безумовно, товариський. Вибачте, йдеться про висування? Зрозумів! Радий мовчати і мовчати! Передаю трубку Саунському.

— Слухаю! У принципі, може бути. Спеціаліст не дуже поганий. Я нічого проти не маю, але у нас багато таких. Взагалі, більше знає Дримба. Передаю йому трубку.

— З відповідною повагою, Дримба! Зрозумів! У мене дещо на нього є. Дозвольте передзвонити з іншого телефону. Ай! Усе вирішено? Тоді доповідаю: прекрасний спеціаліст, чуйний колега, любить жінку і взагалі жінок... Так, так — нащо нам людина збоку? Мое шануваннячко з відповідним привітом!

Трубка вклалася на важелі.

— Отже, на шефа тягнуть Здирського, — сказав Сидоров. — А чим, скажімо, гірший я?

— Я теж не з дуба впав, — насупився Саунський.

— Згори видніше, — зауважив Маляренко.

— Нащо патякати, коли усе вирішено! — додав Дримба.

Тут прибіг Здирський.

— Я піду в далекі го-о-ри! — заспівав він. — Завтра викликають пагору. Де б його взяти пащо?

— Медом помажуть, — сказав Сидоров.

— Киш містику! — махнув рукою Здирський. — Тут від своїх навіть на каву запрошення не діждешся, а який вже мед там...

— Запрошую і запрошую! — скрикнув Маляренко.

— З твоїми копійками? — перехопив ініціативу Саунський. — Каву беру на себе!

— Я теж радий здійснити акцію з кавою на честь колеги Здирського! — відрапортував Дримба.

— Кінчай роботу! — підсумував Саунський.

Кава трансформувалася у досить теплий бенкет. Здирський насолоджувався загальною увагою.

— Демократичність для шефа — перше діло! — казав Саунський.

— Ми всі мостили тобі крісельце! — нагадував Маляренко.

— Я завжди підкидатиму тобі відповідну інформацію,— ліз цілуватися Дримба.

— Не забувай друзів! — повторював Сидоров.

Шелеснули «на стремено» останні купюри, і товариство, обіймаючи Здирського, вивалилося з неонового кубельця у сутінки провулка.

— Братця! — веселився Здирський.— Що маємо на календарі?

— Перший день першої декади першого місяця другого кварталу,— доповів Дримба.

— А по-людському?

— Перше квітня! — напружив пам'ять квартет.

— З чим вас і поздоровляю! — зайшовся Здирський.— То я дзвонив по телефону з приводу мого висування — ха! ха! — дурники мої дорогесенькі! З днем сміху, не втями!

Запанувала драматична пауза. А потім брудний, зате вагомий портфель Сидорова стер посмішку з єдиного щасливого обличчя — обличчя містифікатора. Інші портфелі виявилися теж досить натоптаними...

Ми розуміємо, що портфелі мають виконувати інші функції, але з глибоким реалістичним сумом змушені констатувати, що в конкретному випадку благородні шкіряногалантерейні вироби послугували знаряддям фізичного мордування людини веселої вдачі. Здирський на власній шкірі відчув усі нюанси переходу від комічного до трагічного, а його колеги, навпаки, з кожним помахом портфелів веселішали...

Однак наступного дня на пожмаканому обличчі містифікатора знову засвітився усміх, а веселий настрій його колег розтанув у трагічній задумі: надійшов наказ про призначення Здирського шефом.

Сміх, як бачите, штука тонка і серйозна. А головне — двосічна.

ХТО КУДИ ДИВИТЬСЯ?

Перейшли до кави і взялися за начальство, за сер- дешне. Критикували по матеріальній лінії і нематеріаль- ній теж, лише за сферу сервісу не лаяли, а здіймали руки до неба, атеїсти:

— Куди дивиться начальство?

Господар дому, Петренко, зауважив, що нові моделі мають викидатися до магазинів за тиждень після роз- робки.

— А насправжки? — запитав Карлсон.

— Рік стрибають по інстанціях.

— Куди дивиться начальство?

Галаган побував у підшефній сільгосптехніці і спосте- рігав, як сільгосптехніки ледь зліпили одного залізного коня з п'яти побитих тракторів різних марок.

— Жодного уніфікованого вузла? — запитав Карлсон.

— Атож! Кожен видумує велосипед.

— Куди дивиться начальство?

Канканюк повідав про одного культурного діяча, який особисто взявся вести концертну програму і оголосив:

— Чайковський! «Полонез Огінського!»

— А яка освіта у шановного культуртрегера? — поці- кавився Карлсон.

— Звичайно, вища! — відповів Канканюк.— Вища ве- теринарна.

— Це не той, який затвердив камерний квартет у скла- ді семи чоловік? — запитав Галаган.

— Ні, не той, а наступник того,— пояснив Канканюк.

— Куди дивиться начальство?

Розгул демократії перепинив телефонний дзвінок.

Петренко переговорив і повернувся до столу, блідий до меморіальності.

— Мене затвердили вашим начальником,— повідомив він.

- Нарешті! Нарешті визнали твій аналітичний талант! — вигукнув Галаган.
- Ти завжди був безкомпромісним до недоліків, — сказав Канканюк.
- І талановитішим за нас усіх, — підсумував Карлсон.
- Став штрафну пляшенцію, зюмбумбунчик ти наш керівний! — висловив заповітну думку Галаган.
- Поставив би, — зітхнув Петренко, — але ж з перебору ти прителіпаєшся на роботу, як завжди, після дванадцятої і, зрозуміло, зірвеш графік.
- І, як завжди, звалиш власні гріхи на начальство, — додав Канканюк.
- Так, я не ангел, — насупився Галаган, — але Карлсон теж гарна цяця. Рахує графіки за дідівською методою!
- Зате я не приписую умовні проценти, як це блискуче робить Канканюк, — відбився Карлсон.
- Інтриги, — сказав Канканюк. — То Галаган згріб премію за пропозицію, яка виявилась пшиком.
- Ти краще повернув би на службу калькулятор, який випадково заніс додому, — парирував Галаган.
- Я поверну, — відповів Канканюк, — але не раніше, ніж ти повернеш службовий телевізор.
- Телевізор у мене з місяць, а в карлсонівській хаті вже рік вичовгується інвентарний килим, — виправдався Галаган.
- Ябеда! — сказав Карлсон.
- Одне слово, час засукувати рукава, братця, — сказав Петренко, проводжаючи гостей. — Не з вас спитують — з мене, мовляв, куди дивиться начальство?
- Круто бере Петренко, — сказав на вулиці Карлсон.
- Вислужується, — буркнув Галаган, — а ми за нього горою стояли.

— Ми що? Там вирішували,— штрикнув пальцем в небо Канканюк.

— Куди дивиться начальство? — водночас зітхнула трійця.

ДРАМАТИЧНИЙ ДІАЛОГ

Завідувач літературної частини театру трагікомедії запросив драматурга Сидоренкова на заключну розмову.

У драматурга очі були сумні. У завіта очі були мужні. Вони постійно переборювали страх.

— П'еса вдалася,— сказав завіт.

— Я знаю,— сказав Сидоренков.— Забрати?

— Навпаки! Ніяких претензій!

Драматург мовчав.

— Я тільки хотів порадитися з вами щодо прохідної ролі керуючого,— сказав завіт.

— Роль справді прохідна,— погодився драматург,— але важлива для розвитку дії.

— Я розумію. Але з усього видно, що змальований вами керуючий, м'яко кажучи, не талант.

— Досить обмежений чоловік,— погодився Сидоренков.

— Тобто дурень?

— Чому дурень? У всьому, що стосується власної кар'єри, він далеко не дурень.

— А взагалі?

— А взагалі не кладезь мудрості.

— Ясно, що дурень!

— Хай буде по-вашому...

— Е! Так діло не піде! Не по-моєму, а по-вашому!

— Хай буде по-моєму.

— Не буде, а є!

— Є то є.

— Вибачте, але дурних керуючих у нас нема!

— Розумієте,— сказав драматург,— дурнів у дистильованому вигляді взагалі не існує. Тим паче сучасні пристосуванці блискуче володіють мистецтвом мімікрії. Розпізнати їх не так легко, як може здатися...

— Дурний керуючий — це вже занадто!

— Він не дурний, він обмежений.

— Ні, дурний!

— Якщо ви наполягаєте...

— Я не наполягаю!

— Ну і слава богу!

— Дурний керуючий — і слава богу?

— Не дурний, а обмежений.

— Не вмер Данило, так болячка задавила! Нема таких, не буває!

Сидоренков навів низку прізвищ з короткими коментарями: знятий за розвал роботи, знятий за некомпетентність, знятий за самодурство...

Завліта тіпало.

— Але ж їх зняли! — оговтався він.

— І мого знімуть.

— Послухайте,— заяснів завліт.— Наша суперечка й шеляга не варта. Хай він буде заступником керуючого!

— Чудова ідея,— сказав драматург.— І головне — оригінальна.

— От-от! — зрадів завліт.— А що, коли дурнем буде виконроб?

— Або взагалі помзамзав.

— Блискуче! І звучить смішно!

— Штамп,— сумно сказав драматург.— Ви помітили, що всі негативні персонажі ходять у замах?

— Ех! — махнув рукою завліт.— Хай буде керуючий.

Драматург мовчав.

— Хай буде керуючий! — не вгавав завліт.

Драматург мовчав.

— Хай буде керуючий! — розпалювався завліт.— І хай буде репліка у фіналі.

— Яка репліка? — насторожився драматург.

— Тонка, делікатна репліка, що того керуючого зняли.

— У мене п'еса, а не офіційна хроніка,— сказав Сидоренков, шнуруючи папку.

— Не знаю, як з вами говорити! Сперечатися за одну сіньку репліку, їй-бо, смішно!

— Пам'ятаєте у Горького: «Эх... испортил песню... дуррак!» Одна-єдина репліка.

— Ви не Горький!

— Згоден,— сказав драматург.

— А я не дурень!

— Згоден,— сказав драматург.

— І дурних керуючих нема!

— Згоден,— сказав драматург.

— І взагалі дурнів у нас нема!

Сидоренков узяв папку і подався на вихід. Причиняючи двері, він почув:

— Дурень!

Як бачите, дурні у нас все-таки є.

СПОГАД ПРО МАТРІАРХАТ

Міжпромівська контора перелетіла до хмарочоса на околиці міста, полишивши у старому обшарпаному приміщенні обірвані телефони та бухгалтерію.

Бухгалтерія складалася виключно з осіб ніжної статі. Забезпеченість фінансової олігархії загсочоловіками була досить високою, якщо не рахувати дівиць Ліду і Люду і незалежну молодицю Ладу.

У Лади був день народження.

— Ніяка холера з тої околиці не прителіпається! — сказала Нінель Домкратівна, головбух.— Відгуляємо самі!

Із сумок випурхнули наїдки та напої, шампанське поєдналося з домашньою вишнівкою, і Нінель Домкратівна виголосила тост:

— За Ладусю! Жоден з мужчин-слизняків і мізинця її не вартий!

— Жаль, що переселяємося в останню чергу,— зітхнула іменинниця.— Якось незвично без мужчин...

Усі засмутилися.

— Наливай! — перепинила мінор Нінель Домкратівна.— Що є мужчина? Істота слабкодуха і підступна. Згадайте часи матріархату! Мужчина тоді виконував функції, що не вимагали великого розуму,— чубився і добував їжу. А жінки вершили справи вічні — підтримували родинне вогнище і виховували дітей. Вибивши неповоротких мамонтів, мужчина винайшов тайні вечери та гру в дурня і посіяв перші чвари серед жіноцтва. Бо потрапляв з тих міроприємств у безтямному стані до чужих печер. З неймовірними труднощами жіноцтво привернуло мужчину до землеробства. Наслідки тої аграрної політики даються взнаки й донині. Надалі завдяки бійкам, тютюну і шпагатівці мужчина почав катастрофічно вироджуватись. Жіноцтво сполошилось, перебрало на себе добрячий шмат мужчинської роботи, щоб забезпечити дітей молоком, а нахлібників — закускою, і до того ж передало мужчині владу, сподіваючись на її дисциплінуючий вплив. То вже була непоправна помилка: мужчина зовсім розсобачився, сів жінкам на шию і викинув гасло: «Бережіть мужчин!»

— Їх за статистикою менше! — водночас пискнули Ліда та Люда.

— Брехня! — сказала Нінель Домкратівна.— Мужчина для статистики невловимий, бо шастає від куми до куми!

Усі опустили очі долу.

— Вперед, до матріархату! — піднесла келих Нінель Домкратівна.

Лада тицьнула клавіш магнітофона, і той зайшовся в одчайдушному ритмі «стегно-біт». Амазонки вчинили неймовірну хитавицю з елементами рідних дріботушок.

— Хоч би чорт приніс якогось завалючого мужчину! — простогнала Лада серед розгулу матриархату.

І приніс! Рипнули двері, і до бухгалтерії вкотилось щось кривоноге, волохате, з ріденькими патлами і легковажною хустиною на гиндичій шії.

— Салют жрицям любові! — заверещало створіння, що мало деякі ознаки мужчини (запалі груди, хтиві очіці, нетверда хода).

— Ура! Мужчина! Мужчина! — захоплено відгукнулися амазонки.

Танок набрав екстатичної могуті, бо створіння, пожбуривши у куток шубу й підсмикнувши джинсові панталони, хвацько вкрутилось у стегнобітний вир, застрибало, пішло скоком, встигло притулитися до кожної солістки і розпалило справжні мавританські пристрасті.

На ніжних жіночих (і дівочих) руках створіння попливло до столу.

— Який ти молодець, Бобчику, що не забув поздоровити Ладусю! — пишалась Нінель Домкратівна на правах законної дружини створіння.

— Штрафну Бобу Степановичу! — щебетали жінки (і дівчата). — Тост! Тост!

— Я вас люблю! — клацнув високими підборами Боб Степанович. — Так ніхто не любив! Що можу я іще сказати? Через тисячу літ лиш приходить подібне кохання!

— Браво! Браво! — співало жіноцтво, обдаровуючи Бобчика цілунками.

Нінель Домкратівна вчепилася у благовірного обіруч, згадуючи качалку, випробований передаточний механізм священних почуттів — любові і ненависті.

Бобчик охоче приймав поцілунки, намагаючись втримати у мізку телефони Ліди, Люди і Лади, вивідані у танцювальній веремії.

— За мужчин! За мужчин! — дзвеніли схвильовані жіночі (і дівочі) голоси.

Епоха нового матриархату відкладалася до кращих часів...

СТРИБОК З ПАРНАСУ

Ікс, поет-талант, якимось відчув огиду до холостяцького життя. І проміняв свій робочий стіл на столик у кафе «Парнас».

Не подумайте, що він... той... Справжні поети вживають тільки востаннє («Й-бо, хлопці, оце востаннє!»).

З «Парнасом» поета пов'язало інше. Точніше — інша. А ще точніше — буфетниця Надія. Надія була окрасою кафе і завжди вирізняла поета з кафедральної пастви. Колись Ікс просто біля стойки, на серветці, створив експромт «Надія». Ліричним панегіриком зачитувався весь галк кафе і ресторанів, до керуючого (теж жінки) включно. «Єсенін», — сказала керуюча жінка. І преміювала Надію «за культурну роботу з художньою інтелігенцією».

Надія, як і поет, була нічиєю. Її колишній чоловік, нині небожитель, віддав останні сили боротьбі за посаду шефа «Шашличної», досяг мети і спікся на шампурах інтриг.

Увага! Сюжет уместився на колеса тандема «Ікс—Надія».

Залишивши буфет на практикантку, окраса кафе підсіла до поета. Ікс поцілував руку володарці нектару й амброзії і провів ліричну атаку:

Не залишай мене, надіє!
Моя надія — ти, Надіє.
Хустину з пурпуру надінь,
В обійми йди, ма шер Надіє!

— Піду! — коротко відповіла Надія.

(Зазначимо на шкоду розвитку дії, що до подібної халтури Ікс вдавався тільки у реальному інтимі. Колись, іще

в студентські роки, такі естетично-матеріальні експромти відкривали йому серця Надій, Любок, Вірунь. Важко сказати, що вабило дівчат більше: активна авторська позиція чи ливарна вишуканість форми. Нумо спробуємо: «Не залишай мене, любове! Уся любов — в тобі, Любо-ве!» Або: «Мене не залишає віра, що віддано кохає Віра». Чудово! Хоч поезія тут, звісно, не ночувала, зате поет інколи підночо... А втім, то вже проза).

— Піду! — повторила Надія. — Тільки через загс.

Вона не дуже розумілася на поезії, але на поетах — будьте певні!

Ікс потонув — вибачте за образ! — в чорних озерах її очей і, не виринувши, пустив бульку:

— Згоден!

— Сьогодні по роботі і розпишемось, у мене в загсі блат, — одностайно вирішила Надія. — Паспорт при тобі? Закоханій Ікс не пручався.

По-мендельсонівському теленькнули келихи.

— Кохана! — сказав поет. — Я відкрию тобі високості радощів! Що бачила ти у цьому бедламі?

— Частенько бачила тебе...

Поет похлинувся.

— І чому я бідна? — спитала Надія. — Ти скільки на місяць маєш?

— У нас або все, або нічого! — відповів поет.

— А все ж?

— Пересічно — двісті, — мужньо збрехав поет.

— Нічого! — зітхнула Надія. — Якось проживемо.

— Ти маєш більше? — вщипнув іронічну струну поет, далекий від матеріального життя.

— Звичайно, дурненький! Набагато більше!

Поет знову похлинувся.

— Уф! — оговтався він. — Не в грошах щастя! А в духовності, у мистецьких святах...

— На всіх мистецьких святах буваю, любий! Де ж іще коштовностями похвалитися?

- А яким чином...
- А таким, що знаю, кому в борг келишок давати. Віддячують контрамарками... От з хатою у тебе як?
- Однокімнатна з усіма вигодами.
- З усіма вигодами буває тільки чотирикімнатна.
- Ну, ти даєш!
- Елементарно. А машина в тебе є?
- «Запорожець».
- У мене трикімнатна і «Жигуль». Обмінємо на чотирикімнатну і «Волгу». Поезія простір любить... Ікс загнuzдано стрепенувся.
- Ти не дуже... Існують такі поняття, як талант, як ім'я, як слава нарешті!
- Хіба я проти, любий? Уявляю... Колись... Пам'ятник з білого мармуру... І люди читають моє і твоє ім'я... Я знаю, нам поставлять!
- Мені — можливо, — криво посміхнувся поет. — А тобі навряд чи...
- Ти порядку не знаєш! При таланті й дружину прихоронюють. Маю повне право на місце. Та не кривися, на пам'ятник я вже назбирала...
- То йди за пам'ятник, а не за мене! — верескнув поет.
- Ой, які ви усі, поети, нервені та чувствительні! Усе моє багатство — твій талант!
- А! — посміхнувся Ікс. — То інша справа...
- Так! Твій талант! — Очі Надії зблиснули справжнім натхненням. — Хай спробує хто у книгу скарг щось шкрябнути! Ах, бидло, скажу! Думаєш, перед тобою нещасна жертва? Я сама поетеса! Законна половина прославленого Ікса! Пиши! А мій так тебе в саржі розпише, що діти твої прізвище змінять. Пиши, пиши — і визнаєш, на що здатний справжній талант!

ТЕЛЕФОННА ПРИГОДА

Ельдар Голота, відомий детективний автор, теленькнув з дачі додому.

— Уважно слухаю,— відповів приємний баритональний бас.

Голота на мить розгубився, бо вдома мали бути тільки дружина та донька.

— А ви хто? — запитав творець.

— Дзеркально перепрошую: хто ви, га?

— А я господар цієї квартири.

— О! Ельдаре Хомичу! Дуже приємно познайомитись! Я пристрасний шанувальник вашого детективного таланту! Вашої половини, Маргарити Петрівни, нема вдома — відбули до вас на дачу.

— А-а... А Мирослава?

— Дочка відбула на весілля до університетської подруги. Я тут сам.

— Вибачте, а хто ви?

— Ельдаре Хомичу, скажіть чесно, як у вас із серцем?

— Швидко кажіть, що скоїлося! Пожежа, газ?!

— Боже борони! Просто до вас заліз злодій-початківець, тобто я, з вашого дозволу.

— Пожартували, й доста! Хто ви, чорт забирай!

— Не хвилюйтесь, Ельдаре Хомичу! Слухайте уважно. Я завітав до вашої господи, як повноважний представник газорозподільчої мережі. Поки перевіряв параметри притоку й відтоку блакитного золота, ваші єдинокровні дами збиралися на променад, вголос ділячись своїми планами. З квартири ми вийшли разом, ваші викликали ліфт, а я спустився на поверх нижче...

— Не кривляйтесь! Ви переповідаєте, і, до речі, бездарно, початок мого оповідання «Розшук тривав годину»...

— Свята правда! Але я вирішив перевірити ваш сюжет насправжки. Як було в оповіданні? Злодій поцупив два чемодани добра. А мій вилов скромніший: щойно я загорнув у хустину чотири каблучки, кольє, сережки, два браслети — це з трільяжу Маргарити Петрівни, гадаю, речі достойної золотої проби, дружина ваша, вибачте, меркантильна; з серванта взяв дві іменні чари, столовий набір, гадаю, це переважно срібло; ще позичив п'ятсот карбованців готівкою з того ж таки трельяжа... Пижикову шапку брати?

— Це подарунок оленярів Далекої Півночі,— вихопилось у приголомшеного Ельдара Хомича.

— Подарунок брати гріх... А ондатрова теж подарунок?

Трубка хекнула.

— Не хвилюйтесь, Ельдаре Хомичу! До шапок, шуб та подібного м'якого золота я не доторкнувся, якраз на них і ловляться злодії при збуті, як ви блискуче показуєте у своїх творах...

— Слухайте уважно, товаришу,— оговтався Ельдар Хомич.

— Громадянине,— підказала трубка.

— Тьху! Так от, громадянине! Покладіть усе на місце і тихенько йдіть з дому. Ви прекрасно знаєте, хоча б з моїх творів, що жоден злочин не лишається безкарним. Спіймають вас швидко, ви ж читали моє оповідання «Розшук триває годину»...

— Врешті-решт спіймають,— приречено сказав злодій.— Але не швидко. Жодної помилки, яких припустив рецидивіст з вашого твору, я не зробив і, маю надію, не зроблю. Я уважний і вдячний читач, Ельдаре Хомичу!

— Те, що ви три хвилини базикаєте зі мною по телефону, вже помилка...

— Вибачте, вибачте, дорогий Ельдаре Хомичу, абсолютно з вами не згоден! Як було в оповіданні? Поки рецидивіст патякав по телефону з обікраденим, той кивком

голови підзвав свого колегу, приклав палець до губів і, підтримуючи розмову, написав записку, щоб колега терміново подзвонив у міліцію. А ви на дачі самі, цю інформацію я почув з уст Маргарити Петрівни...

— Сліди так чи так ви залишите, а потім вас впізнають дочка чи дружина!

— Я працював у рукавичках, Ельдаре Хомичу. Причём у гумових подвійних. Як ви писали, тонкі рукавички можуть лишати сліди, а інші — ворс чи залишки шкіри... Крім того, я загримований. А прибуду до своєї хати, сплячу перуку, рукавички й черевики, у мене каблуки збиті, а це слід...

— А як ви збудете нагробоване?

— Мине час, переплавлю золото й срібло, я дещо тямлю у фізиці твердого тіла, змайструю грубенькі каблучки і реалізую зубним технікам, як спадщину незабутньої бабусі... От ви шепелявите, можливо, дещина вашого до вас і повернеться у вигляді вставних зубів...

— Вас спіймають раніше!

— Я продам переплавлені коштовності у Кушці або на Камчатці, і не зараз — мені поспішати нікуди. За номерами асигнацій мене теж не викриють, усе розтринькаю у відпустці, розміняю у перекупок на базарах Криму, Прибалтики, а може, й Середньої Азії. Ага!

Запанувало мовчання.

— Я знаю, що ви обмірковуєте, Ельдаре Хомичу. Зараз ми покладемо трубки. Ви набираєте номер міліції. За сім хвилин тут буде машина. А я спакований — дві хвилини, і розчиняюсь у натовпі біля універсаму, ще чотири хвилини — і я в метрополітені. Руки порожні, коштовності — у пазусі. Як затримали у вашому оповіданні рецидивіста? Він відчув, що господар навмисне затягує розмову. Тікав, як заець, і залишив на підступному гвіздку шмат рукава. До того ж двірник примітив біля двору жовту «Ладу». Через годину цю машину затримав за місцем пост ДАІ. Крадених речей у водія не знайшли (він

встиг передати чемодани спільнику в місті), але злодія притисли діркою на рукаві і відповідним шматком матерії на гвіздку...

— Послухайте, чоловіче,— задушевно сказав Ельдар Хомич,— певний, що ми заприятелюємо. Понад те, наступну повість я присвячу вам. Погодьтеся, це набагато приємніше, ніж почати труситися над краденим...

— О ці! Труситися я не буду. Я не тільки уважний читач, але, вибачте за нескромність, злодій-психолог. Думаю, ви не заявите про крадіжку. Бо хочете того чи не хочете, а своїми творами нібито вчите жити наш славний карний розшук. Заявите, сорому не оберетеся. Хто після цього віритиме вашим художнім домислам? До того ж останні ваші публікації свідчать про певну творчу кризу. Все якось спрощено, надумано. А цей випадок дасть вам прекрасний сюжет. Нарешті перепаде на горіхи Маргариті Петрівні! Гадаю, це вона штовхає вас на халтуристику. Неприємно повторюватись, але ваша половина — меркантилістка та скупердяйка. Навіть карбованця за перевірку газу не тицьнула. Зате доньку Мирославу ви виховали чудово. Вона презентувала мені карбованець. Справа, зрозуміло, не в грошах, а в повазі до чужої праці...

— І ви смієте говорити про повагу до чужої праці після того, як з відмичкою пробралися у мій дім! — вибухнув Ельдар Хомич.

— Відмичка не знадобилася. Маргарита Петрівна так гахнула дверима, що заціпка відскочила од того удару...

— І це не вперше! — бовкнув Ельдар Хомич.

— От бачите, до чого призводить відсутність виховної роботи! Я віддав би обидва браслети, якби зміг бути присутнім на вашій профілактичній бесіді з Маргаритою Петрівною...— І в трубці почулися короткі гудки.

АСТРОРЕВІЗІЯ

Якщо з П'ятого астротрейдера дати доброго лівака до Сузір'я Діви, можна перестріти провінціальну планетку, що ніжитья у променях ординарного Сонця. А втім, ця планетка здатна зацікавити кожного, хто надає перевагу білкоплазменним принципам розвитку матерії. Коли земляни навчаться літати з швидкістю думки, яку нині погоджують, вони назвуть вищезгадану планетку Дилетантиною на честь розповсюдженого стихійного явища Землі. Але не в тім річ.

Річ у тім, що індекс високоорганізованої матерії на Дилетантині був удесятеро вищий за відповідний показник Землі. Статистика малоприємна для сумарного земного інтелекту, але проти фактів (вони будуть наведені нижче), як кажуть, не попреш. Дилетантиністи здавна ганяли на антигравітонах по різних регіонах Космогонії, відшукували фотосинтезні планетки і залишали там біомоделі, подібні до себе. Справу довершували еволюція природи та НТР. Але річ не в тім.

Річ у тім, що дилетантиністи надібали Землю у тім таклізмічні часи, коли на молодій планеті бавилися іхтіозаври, геозаври, атмозаври та інша дивина, яка вимерла завдяки перетворюючій діяльності біомоделей, експортованих сюди з Дилетантини. Колонізатори залишили на Землі саморозмножувальні моделі різних типів, розроблені конкуруючими інститутокмбінатами. Найбільш перспективними парними моделями вважалися ГОМО, посилена антикорозійна конструкція ГОРИЛА (горизонтальний лайдак) та деякі інші, зокрема ОРАНГУТАНГ, ПАВІАН, ШИМПАНЗЕ і цікава студентська розробка МАВПЕНЯ. Але не в тім річ.

Річ у тім, що ГОМО з часом еволюціонували аж до пізнання кібернетики і почали здогадуватися про свій біосистемний статус-кво. Зазнали експериментів, як кажуть, на власній шкірі ГОРИЛА, ОРАНГУТАНГ, ПАВІ-

АН, ШИМПАНЗЕ і цікава студентська розробка МАВ-ПЕНЯ. Кібернетику, правда, оголосили лженаукою, але поскільки накопичена інформація зникала невідомо куди, дозволили. Дозволили і задумалися, хто підклав землянам біосвиню. Свинини від того не побільшало, проте відбувся спалах мозкової активності, зареєстрований під назвою «науково-технічна революція». Але не в тім річ.

Річ у тім, що у вищезгадані часи Земля удостоїлася другого візиту високоорганізованих дилетантиністів. Хоч вони і вміли спресовувати час, але такий контроль ефективним назвати важко. Врахуємо, однак, безліч підзвітних планеток з незавершеним біоциклом і неприємність, яка сталася з попередньою астроревізією. Дилетантиністський антигравітон дав дуба над Землею внаслідок порушення інструкцій про додержання спортивного режиму. Головний навігатор зазнав найвищої дилетантиністської кари — був посмертно зарахований до примусового Товариства тверезості. Прикру пригоду з некерованим антигравітоном зареєстрували також земні аннали під назвою Тунгуський метеорит. Але не в тім річ.

Річ у тім, що нова експедиція дилетантиністів з повноваженнями до оргвисновоків включно успішно приземлилася у районі так званого Тунгуського метеорита і провела ревізію діяльності своїх біомоделей на Землі (порівняльний потенціал інтелекту — один до десяти не на користь землян — взятий з матеріалів ревізії). Після повернення ревізорів на Дилетантині відбувся симпозіум за участю зацікавлених інститутокомбінатів. Обстановка була піднесено нервозною. У кулуарах перемовлялися кодом. Наведемо деякі репліки з дешифровкою, яка напевно чи щось прояснить землянинові.

- Буде баня! (Гігієнічна процедура).
- Вставлять клістир! (Гігієнічна процедура).
- Намилять шию! (Гігієнічна процедура).
- Я вмиваю руки! (Гігієнічна процедура).

— Я начальник — дурень ти, ти начальник — дурень я. (Дилетантиністська гра слів, що не перекладається).
Дешифровку кулуарних балачок можна було б продовжити. Але не в тім річ.

— Річ у тім, що створення біомоделей за власним образом та подобою блискуче виправдало себе,— такими словами відкрив дилетантиністський симпозиум Координатор.— Ось головний висновок астроревізії. (Бурхливі оплески). Наші біомоделі на Землі розвинули інтелект один до десяти — поки що на нашу користь — і вийшли у навколосемний простір! (Бурхливі, тривалі оплески). Наші біомоделі на Землі вважають себе мислячими першооригіналами Космогонії. (Сміх). Над ким смієтесь? (Тривала тиша). Адже ми теж вважаємо себе мислячими першооригіналами Космогонії!

Вигуки з аудиторії: Браво! Ганьба!

Координатор: Цить! (Тривала тиша). У всякому разі, ідея триєдиного духу, яка побутувала на зорі нашої цивілізації, на практиці виявилась адміністративним трикутником. (Сміх).

Наступний головний висновок астроревізії — на Землі цілком і повністю запанували моделі типу ГОМО, створені інститутокомбінатом під керівництвом дійсного члена Адама і члена-кореспондента Єви! (Овації).

Окремі вигуки з аудиторії: Брехня! Інтриги!

Координатор: Щодо біомоделей типу ГОРИЛА, які зжерли левову частку асигнувань та матеріальних ресурсів, то на Землі їх показують під телерубрикою «У світі тварин». (Сміх). З чим і поздоровляємо відповідний інститутокомбінат на чолі з дійсним членом Каїном та grosмагістром технічних наук Авелем! (Perit).

Каїн: У всьому винен Авель! (Свист. Авель відкидає копита. Його виносять до реанімації).

Координатор: Успіх цільової програми ГОМО незаперечний. Модель чудова і з почуттям гумору. До речі, про почуття гумору. В процесі еволюційно-генного

саморозвитку біомоделей ГОМО спостерігалися випадки, коли почуття гумору перероджувалося на почуття глибокого задоволення.

Адам: Нічого дивного. Суміжники недопоставили приблизно сорок процентів нейрогумороклітин для нашої біосистеми.

Координатор: Ото гумористи! (Хихикання). Слід розібратися також, чому черепні коробки підвищеної міцності були поставлені для захисту примітивних комп'ютерів на моделях ГОРИЛА, ШИМПАНЗЕ, ПАВІАН, ОРАНГУТАНГ та цікавій студентській розробці МАВ-ПЕНЯ. Навіть мавпі ясно, що посилені черепушки мали захищати самопрограмуєчий ЕОМ (електронно-обчислювальний мозок) на моделі ГОМО.

Адам: Нам дісталися черепні коробки, випущені в останній думкодень третьої думкодекади четвертого думкоквартилу.

Координатор: З протекціонізмом та штурмівщиною слід кінчати! (Оплески).

Перший астроревізор: Мушу доповісти, що на негодящі моделі потрапили кращі моторні клапани, артеріодрти, мускулоджгути, киснебалони, волосяна оснастка та деякі інші дефіцитні пристрої та матеріали. Не дивно, що біоресурс моделі ГОМО, розрахований на земне століття, спрацьовується значно раніше. Зокрема нездатне протистояти канцероїржі малоефективне антикорозійне покриття. Слід вирішити питання про допомогу Землі трансплантозапчастинами.

Репліка з аудиторії: Вміла жінка готувати та не вміла подавати! (Сміх).

Єва: Одне діло гавкати, інше — плуга перти! (Тривалі оплески).

Адам: Недостатній біоресурс пов'язаний також з неправильною самоексплуатацією. Так, біомодель не розрахована на високооктанову заправку кофєйном, нікоти-

ном, наркотином і випивомом, а тому, природно, завчасно простягає ноги.

Координатор: Головне, що ЕОМ — електронно-обчислювальний мозок — має невичерпні резерви самовдосконалення. (Бурхливі оплески). Отже, пріоритет біомоделі ГОМО незаперечний. (Овація). Інші програми ми згортаємо, як малопродуктивні. Тим паче що серед мислячих біоземлян розплодилося чимало горил, павіанів і шимпанзе. (Сміх).

Репліка з аудиторії: А як бути з інерцією плануючих та постачальних інституцій?

Координатор: А з ними буде окрема розмова! (Бурхливі тривалі оплески. Всі встають і виходять).

* * *

— Виходить, я теж біомодель? — запитав видавець.

— Як усі. Але не в тім річ...— почав автор.

— Річ у тім,— перебив видавець,— що я опублікую ваш опус...

— Красно дякую! — вигукнув автор.

— ...опублікую тоді,— закінчив свою думку видавець,— коли дилетантиністи знову відвідають Землю.

ДВОЄ В БАРІ, ЯКИЙ НЕ ВІДВІДУВАВ ХЕМІНГВЕЙ

Двоє, видублені вітрами і сонцем, зайшли до бару субтропічного пансіонату «Колгоспник».

«Селяни»,— визначив бармен. Але нічим свого подиву не виказав.

Гості вперлися на почесні місця за стойкою. Якраз навпроти бармена.

— Добре сідало,— сказав русявий, вмощуючись на гвинтовому сидінні.

- Ти схожий на орла, дорогий,— схвалив чорнявий.
- Може, на курку?
- Як мінімум, на бойового кочета, дорогий.
- Ти втішив мене, Іраклію,— сказав русявий.
- Твоя втіха — моя втіха, Остапе,— відповів чорнявий.
- Закусимо, Іраклію?
- Ти читаєш мої думки, Остапе.
- Поруч з пансіонатом функціонує їдальня,— повідомив бармен.
- Я поважаю їдальні, що функціонують,— сказав Остап.
- Чудова їдальня! — сказав Іраклій.
- Особливо мухи,— сказав Остап.
- Чудові мухи! — підтримав Іраклій.
- І черга.
- Чудова черга!
- Як на елеваторі,— сказав Остап.
- На елеваторі менша,— заявив Іраклій.
- Там і мухи менші,— сказав Остап.
- Там не мухи, а якісь ліліпути,— погодився Іраклій.
- Інша річ — в їдальні.
- Ви з нашого пансіонату? — поцікавився бармен.
- Ти з нашого пансіонату, Остапе? — спитав чорнявий.
- Так само, як і ти, Іраклію,— відповів русявий.
- Ми з нашого пансіонату,— повідомив бармена чорнявий.
- Хіба ми не схожі на завсідників «Колгоспника»? — спитав русявий.
- Серпень — не сезон для селян,— ухильно відповів бармен.
- Кому потрібний цей серпень? — підтримав Іраклій.
- Море як парне молоко,— сказав Остап.
- А сонце мов щойно спечений лаваш,— продовжив Іраклій.

- Мое тіло проситься в лютий,— сказав Остап.
- Грудень теж має свої принади, дорогий.
- Тільки лютий! — затявся Остап.
- У лютому фрукти,— згадав Іраклій.
- Навіть сухофрукти,— сказав Остап.
- Саме їх я мав на думці, дорогий.
- А лютневі дощі?
- Чудові дощі!
- Вони назавжди залишаться у моєму серці!
- І в попереку, дорогий.
- Чудовий сезон!
- Сезон для селян.
- Все чудове — селянам!
- Що будемо? — перебив бармен.
- Що будемо? — повернувся Остап до Іраклія.
- Що будемо? — повернувся Іраклій до бармена.
- Коньяк і шампанське,— повідомив бармен.— Портвейну нема.
- Нема портвейну, Остапе!
- Портвейн є в їдальні,— підказав бармен.
- Чудова їдальня! — сказав чорнявий.
- Чудові мухи,— сказав русявий.
- Чудовий портвейн! Чому ти не любиш портвейну, Остапе?
- Люди кажуть, що коньяк корисніший, друже.
- Вір людям, Остапе!
- Я вірю їм, Іраклію!
- Правда, дорогий?
- Свята правда, друже.
- Ти віриш, що я теж їм вірю, Остапе?
- Я вірю тобі, як собі, Іраклію.
- Добре вірити людям! Візьмемо коньяк.
- І шампанське.
- Як? Хіба я не замовив шампанське?
- Ти замовив, але подумки, друже.

— Бармен має вгадувати думки клієнтів! — заявив чорнявий.

— Якщо він справжній бармен,— уточнив русявий.

Бармен позеленів.

— Важко вивчитися на справжнього бармена, Остапе!

— Важко, але вивчаються, Іраклію.

— Вивчаються робити коньяк з портвейну та горілки.

— Приємно чути.

— Але не пити.

Бармен почервонів.

— Коньяк і шампанське,— замовив чорнявий.

— Чи не забагато? — спитав бармен.

— Ми візьмемо ще,— заспокоїв русявий.

— Між іншим,— зауважив бармен, розкорковуючи пляшки,— наша професія за навантаженням прирівнюється до металургів.

— Жаль барменів,— сказав русявий.

— Жаль до сліз! — схлипнув чорнявий.

— Допоможемо людині?

— Влаштуй, влаштуй його на мартен, дорогий!

— Я влаштую його на конвертор.

— Влаштуй, влаштуй на конвертор, він з дитинства марив конверторами!

— Я використаю свої парламентські зв'язки,— сказав Остап.— Де телефон?

— Не треба,— зблід бармен.

— Жаль,— зітхнув русявий.

— Жаль до сліз чорну металургію! — схлипнув чорнявий.

Бармен одсунувся у темний закуток.

— Твоє здоров'я, Остапе!

— Твоє здоров'я, Іраклію!

— Не забувай стару дорогу і старих друзів!

— Будь квітучий, як весна, багатий, як земля, здоровий, як вода!

— За Миргород!

— За Сурамі!

— Гамарджос!

— Будьмо!

Поступово дійшли до Владивостока.

— Тут тихо,— схвалив русявий.

— Післяобідній час,— пояснив бармен.

— Сієста,— додав чорнявий.

— Зараз прийдуть,— сказав бармен.— У вечірніх туалетах.

— Ми бережемо вечірні туалети,— повідомив чорнявий.

— Ми люди дипломатичного протоколу,— сказав русявий.

— Дипломатичний протокол вимагає вечірню каву, Остапе!

— Ти читаєш мої дипломатичні думки, Іраклію!

— Спочатку розплатіться,— заявив бармен.

— Ти завжди розплачуєшся, Остапе?

— Це наріжний принцип мого існування,— сказав русявий, видобуваючи солідну асигнацію.

— Наші кредо збігаються,— сказав чорнявий, простягаючи купюру ідентичного достоїнства.

— Прошу на місця для почесних гостей! — розцвів бармен.

— Почесні гості ніколи не розплачуються,— зауважив русявий.

— Я теж помітив таку тенденцію,— підтримав Іраклій.

Тим часом бар пансіонату «Колгоспник» олюднів. Переважали глибокі декольте, час від часу спалахували діаманти чистої води, але траплялися і джинси з символами маловідомих артільей.

— Землелюбці,— сказав Іраклій.

— Хлібодари,— сказав Остап.

Стойку атакувала акселерована отара. Верховодили емоційна юнка та довготелесий обормот, облагороджений прищами.

— Якісь зайди вперлися на наші місця! — пищала юнка.

— Піджаки! — висловився обормот.

— Чортили! — шуміла отара.

— Наша зміна, — зазначив русявий.

— Юні колгоспники, — розчулився чорнявий.

— Ці дітки нам насіють, Іраклію!

— І головне — нажнуть, Остапе!

— Оголена пищалка, напевне, доярка! — показав русявий на емоційну юнку.

— А юний прищ, напевне, ветеринар, — показав чорнявий на довготелесого обормота.

— Ви знаєте, хто мій папа?! — зойкнув прищ. — Він вам покаже!

— І мій папа вам покаже! — пищала пищалка.

— Як думаєш, Остапе, чий папа вище?

— Гадаю, папа папиного синка вище, Іраклію.

— Чому так думаєш, Остапе?

— Бо пищалка, хоч і нахабна, але красива, і навряд чи упадала б біля юного прища, якби її папа був вище.

— В цьому є резон, бо коли зніматимуть її папу, допоможе його папа.

— Такі шлюби нині популярні, Іраклію.

— Надзвичайно популярні, Остапе.

— Ви багато собі дозволяєте! — галасували акселерати.

— Дай діткам соку! — наказав чорнявий барменові.

— Вони п'ють інше, — зауважив бармен.

— Вони п'ють соки! — наполягав чорнявий.

— Наші соки, — додав русявий.

Акселерована отара випарувалася.

— Бачу справжніх мужчин! — по праву руку Іраклія вместилися пишна блондинка.

— Справжні мужчини тут дефіцит! — по ліву руку Остапа вмостилася струнка брюнетка.

— Ах, вперше бачу зблизька живих селян! — стріпнула білою гривною світська левиця і присунулася до Іраклія.

— Ах, милі наші пейзажники! — кліпнула чорними віями емансипована пантера і присунулася до Остапа.

— Але ж ваші чоловіки... — почав Іраклій.

— Ах, не нагадуйте нам про тих архівних кажанів! — закотила очі блондинка, переміщуючи обручку на ліву руку.

— Нас рятують від них тільки курорти! — пустила бісики брюнетка, дублюючи комбінацію з обручкою.

— Джентльмени! Є пропозиція махнути в шашличну на Ріцу! — проголосила левиця.

— Зловимо кайф! — підтримала пантера. — У вас є машини?

— Є! — сказав Остап. — У нього «Сакартвелло».

— Є! — сказав Іраклій. — У нього «Колос».

— Ура! — піднесли келишки дами. — Вип'ємо за свято, яке завжди з нами!

— Хемінгуея на них нема, — шепнув русявий.

— Його, — кивнув чорнявий. — Ернеста...

АФОРИЗМИ

Його чоло увінчали фіговим листком.

Інколи замкнене коло — це трикутник.

Людина честі. Козиряє кожному.

Думки приходять і йдуть, а дурні залишаються.

І коли тебе не виносять — погано і коли тебе виносять — погано.

КИЇВ ПОСМІХАЄТЬСЯ

Погляд на ювіляра крізь веселий кінооб'єктив

Травень підсвічує Місто дивовижним білим сяйвом. Але то — не прихід білих ночей. То трепетне світло каштанових свічок.

Білі свічки каштанів сяють скрізь — у «граді верхньому» біля Золотих воріт і на Подолі — «граді нижньому», на елегантному Печерську і в задніпрівій Дарниці.

Той цвіт — своєрідний символ Києва. І штрих його неповторної усміхненості.

Не стерли усміх Міста многотрудні віки, що лишилися за його плечима-кручами. Але найсвітліша посмішка завжди належить прийдешньому.

Є на придніпрових схилах дитячий палац, дзвінкий і затишний. І є там студія юних художників. Між іншим, студія з міжнародним визнанням, чого бажано і дорослим лицарям пензля. А в художників, тим паче юних, — зір особливий...

Але хто це легковажно гасає між мольбертами, хто натяг на голову гіпсового Аполлона кепку? А вони ж, вони — малі художники. Якою бачиться їм посмішка Міста?

- Просто кияни люблять сміятися...
- То зелень, з якої визирають веселі будинки...
- І завжди радісний Хрещатик...
- І срібло Дніпра, і сади, і золото пляжів...

У рамі вікна — сяйво каштанового квіту, а в перспективі — тополиний стрій, і вербні руки до води, і білі ритми лівобережних кварталів.

Різнокольорові грифелі торкаються чистих аркушів. Кожен з юних художників малює свою посмішку. Адже вони — часточка Міста. І кожен — особистість.

А ми побачимо на малюнках усміхнене сонце, віддзеркалене у дніпрових плесах. І білий хмарочос серед кора-

бельних сосон. І триступінчастий космічний корабель біля триступінчастої Лаврської дзвінниці. І несподівану ретроспекцію Хрещатика — глибокий видолинок у густому, аж синьому, різнотрав'ї. І веселий танок дітлахів — парламентаріїв ХХІ століття, а в дитячому колі побачимо ми трьох мужів у білих шатах і дівчину-царівну у цілком сучасних чобітках...

То гості з далеких віків. Згадаймо «Повість временных лет»:

«И быша 3 братья: единому имя Кий, а другому — Щек, а третьему Хорив, и сестра их Лыбедь. Седяше Кий на горе, где же ныне увоз Боричев, а Щек седяше на горе, где же ныне зовется Щековица, а Хорив на третьей горе, от него же прозвася Хоревица. И створиша град во имя брата своего старейшаго и нарекоша имя ему Киев».

І тут саме час включити кінооб'єктив біля Історичного музею. Бо постав він напрочуд вдало — на Старокиївській горі. Оце і є сама історія. Оце і є гора Кія. Оце і є неприступна колись круча над Дніпром. Першопочаток Міста.

На Старокиївській горі ми побачимо глинобитну піч, що служила сподвижникам Кія. І визначить ця піч рубіж V та VI віків. І залишки фундаменту Десятинної церкви побачимо — то вже схил віку X, час хрещення Русі. З цього плато центробіжними колами ширився град Володимира і град Ярослава.

Але хто ж був легендарний Кий? Скільки ріс град Великий Київ, стільки й дебатовалося питання. Добре годувала істориків ця проблема. Не раз і не двічі у минулому намагалися принизити князя слов'янського племені полян до рівня звичайного перевізника через Дніпро. Але ж ще Нестор-літописець зауважив, що Кий, «княжаше в роде своем», ходив до Царгорода, і сам візантійський цар віддавав йому шану. Погодьтеся — перевізників так не приймають, як мовиться, не та номенклатура. А от архітектори одноставно визнають будівничий талант Кія.

Він так вдало розташував Місто на дніпрових кручах, забезпечив йому таке природне провітрювання, ніби по-слуговувався комп'ютерними розрахунками.

«Верхній град» подарує нам ще одне диво — Софійський собор, зведений Ярославом Мудрим у 1017—1037 роках. «Церковь дивна і славна всем окружным странам, яко же она не обрящется во всем полунощи земном от Востока до Запада»,— писав свідок спорудження Софії. І наш сучасник по-особливому відчує тут велич Київської Русі.

Грандіозність і мистецька довершенність собору вражають як могутній органний акорд. Краса неземна поставала із земних діянь, з бурхливого розвитку ремесел. Сто сімдесят сім відтінків кольорів і напівтонів знали майстри київської мозаїки. У соборі діяли школи, велася літописання, започаткувалася перша бібліотека Давньоруської держави. Мудро! Що ж, Софія і означає — мудра.

Знаменитий фресковий розпис Софії... Не тільки життя святих, а саме життя: скоморохи, мисливці, музики. Ось дочки Ярослава Мудрого: Анна — королева Франції, Єлизавета — королева Норвегії, Анастасія — королева Угорщини. Звучить?

А в древніх написах — графітті — взагалі вільнодумство. Є тут і сміх, є тут і гріх. «Хо-хо, клірашанин Святої Богородиці!» — ущиплива репліка на адресу представника конкуруючого церковного клану. А от компрометуючий напис: «Кузьма — порося». І не спростуєш. Підпису нема. Перша анонімка? Ще графітті — зразок самокритики: «Блуд сотворил в свят день». Гріх, звичайно, але головне — вчасно покаятись.

Ми виходимо з Софії у затишок придніпрових схилів, і безперервна стрічка парків приведе нас до Києво-Печерської лаври. Подивуємося живописом Троїцької надвратної церкви (1106 рік), народними вишиванками — кольоровою музикою на полотні, історичними коштовнос-

тями і нарешті золотою скіфською пектораллю — знахідкою ХХ віку. А потім спустимося до знаменитих підземних печер. Саме сюди, до «нетлінних мощей», стікалися колись звідусіль прочани (згадайте прислів'я: «Язик до Києва доведе»). За диво правила муміфіційовані тіла страсотерпців. Щоправда, вже у ХVІІ столітті допитливий француз Гільом Боплан розгадав феномен київських печер: «Я думаю, що мумії збереглися неушкодженими завдяки природі їх гротів... Печери ці піщані, сухі і теплі зимою, прохолодні і зовсім сухі влітку». Браво, моєє Гільом! Що то є екологічна рівновага! Але порушили її своїм нашествям ті ж таки прочани. Тлін тліном, а моші довго лишалися рентабельними — на банківські рахунки місцевих монахів перед першою світовою війною набігло понад три мільйони нетлінних карбованців...

А поряд з лаврою — стіни київського «Арсеналу». Вони пощерблені бойовими шрамами. Гірські гармати, змайстровані руками робітників-арсенальців, розпросторили над Містом віщий грім «Аврори». Під знаменом Жовтня громив київський пролетаріат білу гвардію та націоналістичну Центральну раду, влучно перейменовану робітниками на «центральну зраду».

З печерського узвишся ми спускаємося у прадавню долину, відтворену уявою юного художника. А кінооб'єктив панорамує весняний людський потік, і малинове полум'я тюльпанів, і довершений еліпс головної площі, і жовтневий монумент над кольоровим фонтаном-водоспадом, і керамічний орнамент будинків. Прискорені ритми. Рух.

Хрещатик. Центральна магістраль Міста.

Хіба можна стріти тут похмурих людей. А найсвітліші посмішки — гостям. І лєнінградцям, у яких є Нєвський проспект, і одеситам, які одразу згадають свою Дерібасівску, і тбілісцям, у яких є проспект Шота Руставелі...

Так, Хрещатик сам — посмішка. Здається, ми сказали прописну істину? Але одна з прописних істин полягає

саме в тому, де ти прописаний. Якщо у Києві, та ще на Хрещатику— є від чого посміхатися! Взагалі по очах багатьох гостей видно, що вони б не відмовилися поповнити ряди киян. Важко щось радити, але найбільший шанс мають автолюбителі. Як у когось з моторизованих туристів зламається машина і він стане в чергу на станцію автосервісу, то затримається у Києві надовго, може — назавжди.

Хрещатик... Соковита назва! Колись тут справді була долина, перехрещена ярами. Від хрещатої долини і пішло — Хрещатик. Неможливо нині уявити, що ця сонячна магістраль була дощенту спалена війною. Відроджувалась вона за допомогою старовинного гончарного мистецтва. Чимало суперечок точилося про повоєнну архітектуру Хрещатика. Скептики жартували: «Як для будинків — солодко, як для тортів — громіздко». Але час розвіяв сумніви. Хрещатик увійшов до світових архітектурних аналів як взірець новітнього українського ренесансу. Додамо — відродження не лише у переносному, але й у прямому смислі.

Що ж нині нагадає нам тут, у модерній веремії, прадавню долину? Може, аромат свіжого хліба? Завернемо у булочну. Спочатку впадуть в око яскраво-коричневі круги українського житнього хліба. Він неперевершений, особливо у товаристві з салом та часником. А втім, смакуватиме запашний житній і з російським сиром, і з прибалтійською кількою, і з вірменською бастурмою. Недарма київські дипломати везуть у регіони ООН та ЮНЕСКО цілі лантухи житнього хліба, розпарюють його у духовках і подають на круглі столи з гострими дипломатичними кутами. І от уже згадується дитинство на запорізьких гонах, вільних від будь-яких дипломатичних умовностей, і лунає пісня «Іхав козак за Дунай», яку, до речі, вперше почув Захід в інтерпретації Людвіга ван Бетховена...

А нас уже вабить, запрошує до полиць кругловида пшенична паляниця. Посмішкою видається апетитна борозенка на жовтавій шкоринці. Випічка духмяного хліба — ціла народна наука. А головний секрет цієї науки — вкласти в кожну хлібину душу. Бачите, як посміхається паляниця? Значить, є душа, є! Попри всю хлібопекарську автоматику оту апетитну борозенку роблять доторком долоні...

А тепер — до кондитерського відділу. Прибув торт «Київський». Він користується заслуженою популярністю від Таллінна до Владивостока. Особливо рекомендує це мигдалеве диво тим, хто лікується дієтичним голодуванням. Не має значення, на якій дієті ви сидите — на буддійській чи на елементарній фруктово-овочевій, не має значення, скільки ви голодуєте, місяць чи рік — торт «Київський» поверне вашу попередню вагу в лічені хвилини...

А щоб уповні відчути ширість київської землі, заскочимо на знаменитий Бессарабський ринок. На початку віку відкриті конструкції склепіння ринку вважалися архімодерном. А нині Бессарабка примостилася у кінці Хрещатика таким собі старомодним ангаром. Не пожалкуйте часу для ринку. Тут гори фруктів і джунглі овочів, і мед у сотах, і пласти сала, і сметана, хоч ножем ріж. Чим божественніші натюрморти, тим безбожніші ціни. Але ціну можна збити, якщо вмієш торгуватися. Головне — не піддатися рекламі, не електронній, не неоновій, а живій, непідробній, співучій:

- Картопля мов лялечка! З пісків!
- Беріть квашені яблучка. Тільки в мене та в раю!
- Півень худий? Сам ти худий! Теж мені гусак!
- А от редиска, солодша за ананас!
- Сало — і для комплекції, і для розуму!
- Дорого, кажете? Дорого, та мило!
- Перед засідачкою поласуйте качкою!

— Квашена капуста з клюквою, ісключітельна! Пробуйте, скільки влізе! Ну, ви вже допалися! Ще раз по-пробуєте — і торгувати буде нічим!

— Мед з прополісом — і солодко, і від язви, і волосся у лисих росте!

— Всі сюди! Віддаю безплатно! П'ять рублів кіло!

Бессарабка — не просто рай для гурманів. То круго-верть найцікавішої інформації. Тут вам повідають, що овочі Броварського району йдуть навіть в Антарктиді по «шамошедшій» ціні. А дари конкуруючого Бориспільського району, навпаки, гниль, бо там прорвало небо і все вимокло на пні. Але бориспільські негоціантки тут-таки візьмуть реванш, закликаючи у свідки небо і санітарний контроль і ганьблячи сусідську продукцію анти-науковим словом «гідропонт». Тут ви дізнаєтесь, що й місяць можна засіяти, аби туди трохи чорнозему, та добрі руки, та перевірені сорти, та плоскорізи. Тут ви почуєте непередавані на письмі колючі висловлювання про «отця» нейтронної бомби і дещо про його маму... Дуже рекомендуємо Бессарабку командированим. Ходить і пробуйте: там сальце, тут огірок, там сир, тут яблучко. Економію на сніданку гарантуємо. Особливою прихильністю у трудівниць Бессарабки користуються люди статечні, бажано у капелюхах та при галстуках. А як до цього ще окуляри — можна інтелігентно підобідати. Те, що законите на обіді, з вас витрусять у квітникарських рядах. Бо ж недалечко місце побачень — і ділових і просто примних.

То — головний поштамт. Між іншим, його годинник показує час усіх світових столиць. Дуже зручно для тих, хто не відзначається пунктуальністю. Можна пояснити, що мали на увазі паризький час або празький. Щоправда, до втаємничених киянок на побачення запізнюватись не радимо. Це вони трансформували популярний заклик «Бережіть мужчин!» на дещо інше: «Бережіться, мужчини!»

Отут саме час згадати найпершу киянку — Либідь. На її честь постав сучасний терем із скла і бетону — готель «Либідь». Взагалі у Києві багато комфортабельних готелів. Вони різні, але всіх їх ріднить нетлінна табличка «Місце нема». Воістину, з усіх фортець найнадійніше заброньовані готелі! І все ж спробуйте пробитися у «Русь». Особливо, як ви — футбольний болільник. Під вікнами готелю — стадіон, де грає київське «Динамо». Тут-таки розгортає своє дійство імпровізований клуб болільників. Крім футболу, вони люблять тільки життя. Кажуть, драматичне мистецтво Міста переживає деякий спад. Не вірю! Подивіться, які трагедії розігрують київські болільники після поразки улюбленої команди. Відчай, сльози, биття в груди, видирання заповітного волосся... Як правдиво виступають! А які щирі панегірики народжує перемога! Однак київські болільники досить об'єктивні:

— Ні, не вміють наші грати, не вміють!

— Ну, грають не гірше за «Спартак»...

— А гірше не можна...

— Можна! Ті хоч бігають, а наші стоять...

— Стоять всі за одного!

— І один за всіх — це воротар...

— А хто виграв у «Баварії» Суперкубок?

— От пам'ять, от пам'ять!

— А хто приз в Іспанії взяв?

— А там бик допоміг виграти...

— А не бугай?

— Поцілуйся зі своїм бугаєм!

— Товаришочки, що за Бугай? З дубля?

— З якого дубля? Бик, кажу, в Іспанії на поле вискочив, з кориди втік, отут наші так забігали, що навіть виграли...

То не біда, що нас розпалили футбольні пристрасті. Дніпро поряд. І міст — один з небагатьох, що слугують не автомобілям, не поїздам, а пляжникам — пішохідний міст. Дуже зручно: щойно шатиривав штиблетами бруківку

центру, і от уже ступаєш босоніж на золотий килим пляжу...

І от виявляється, що Хрещатик має гідного суперника. Бо саме Дніпро став центральною містобудівною магістраллю Києва. Місто перейшло ріку і заповнило піщане Лівобережжя світлими мікрорайонами. А поєднали береги унікальні київські переправи: перший цільнозварний Патонівський міст, і вантовий гігант — Московський, і швидкий, крилатий метроміст. Лівобережне будівництво цілком переінакшило прислів'я «Будувати дім на піску». Бо ошатні масиви, по суті другий Київ, вирости буквально на піску. Спресований пісок гідронамиву виявився напрочуд надійним фундаментом. А який чудовий мікроклімат на Лівобережжі! Ось спалахнула веселка у високих водяних розсипах — то заграли фонтани Русанівки. Оточена затокою і каналом, Русанівка примирила урбаністичні кути з живою округлістю природи. Справді, вискочив з висотного вулика — і вже на пляжі, і вже з вудкою, і вже на човні, і вже рветься з грудей серенада, і вже ти — венеціанець, правда, при полтавському солон'яному брилі. А головне, що разом з будинками на піску вирости-запишалися парки. Захистилися русанівці від автомобільної лавини потрійним живоplotом: спочатку виструнчилися тополі, потім постав кленовий ряд, а вже на третій лінії, серед кущів і клумб, вибігли на смарагдовий газон гайки берізок, горобини, калини. Воістину щасливе Місто, де площа зелених насаджень перевищує площу забудови!

Мчать по метромосту голубі вагони, еднаючи береги. Бо ж відомо — рідкісна птиця долетить до середини Дніпра. Чудовий гоголівський образ. І, на жаль, гіпербола. Чимало води збігло з Славутича. Звучали фанфари про осушення Дніпра в його витоках. І відгукувалися фанфари про обводнення земель в його гирлі. І тонує унікальний чорнозем у рукотворних морях-калюжах. Одна

річ, коли цвіте Київ, і зовсім інша, коли цвіте Київське море.

І все ж — чудовий Дніпро при тихій погоді! Якщо ви воднолижник, то можете промчатися за течією від правданої гавані Почайної до Видубецького монастиря. І то буде шлях язичеського бога Перуна, скинутого Володимиром Святославовичем у Дніпро під час хрещення Русі. Від богів відмовлятися не просто. Отож, як свідчать літописи, бігли кияни-язичники берегом за Перуном і кричали: «Видибай, боже!» Видибав, видибав важкий дерев'яний ідол і все ж, як нині мовиться, останній раз не видибнув, тобто не випірнув. Правда, оце зовсім недавно один затятий рибалка присягався, що на траверзі Видубечів сам Перун допомагав йому заганяти в підсаку гігантського сома. Скафандрога голова могла б зацікавити прихильників гіпотези інопланетних візитів, але сомова епопея вищезгаданого рибалка збіглася з вододлазними роботами по розчищенню фарватеру, і цінне дослідження згорнули...

У суцільному оксамиті придніпрових парків — солов'їне царство. А де солов'ї, там і закохані. І вже боїшся потикатися в гушавину, бо тьохкання й поцілунки сплітаються в єдину мелодію, і ти вже шкребеш десятий проділ і пригадуєш, що й сам був колись одчайдушним солов'єм-розбійником... Щасти вам, закохані! І вам, захекані «батьки міста». Є від чого хекати. Бо ж за поцілунками йдуть обручки, і от уже окільцьований жених на руках виносить наречену з Палацу одружень. Потім доцілюються остаточно, і з'являється «это чудо великое» — діти. А «батьки міста» впрівають під солов'їний акомпанемент над житловими планами і надають третину новозбудованих квартир молодожонам. І питання з дитячими садками вирішують вони так вдало, що відходить у минуле афоризм одного київського карапуза: «Я — ветеран черги у дитячий садок». І школи будуються швидко, як

нормальні, так і з ухилами — математичні та іншомовні, аж до шкіл для дітей особливо обдарованих батьків.

Розбудовується Київ. Але механічний приріст населення аж надто великий. І прийде Місто на поріг двадцять першого віку не тримільйонним, як передбачалося, а, мабуть, чотиримільйонним. Бо природна міграція в Київ вже стає неприродною. І стираються грані між містом і селом не так, як воно хотілося б, і цілі сільські кутки голосять гармошками в ущелинах крупноблочних кварталів. І згасають на бетонованих призьбах бабусі у квітчастих хустинах, бо ж де й руки докласти, як не дозволяють висівати на клумбах цибулю, петрушку, укріп, не кажучи вже про картоплю. А їхні беручки сини, вдаривши в бубон, рушають через гранітні тиночки і перелази на вечорниці попід культурний заклад «Міцні та інші безалкогольні напої», де якраз прилаштувався кум-агроном. А навстріч київські службові автобуси везуть шефів у придеснянські та приірпінські села... І від стирання грані можуть гострішати. Нині глибинно вирішуються проблеми села, щоб не осідала хліборобська зав'язь на асфальті.

Розбудовується Київ. Переплітається старе і нове. Скажімо, вертикальні ритми готелю «Київ» добросусідствують з вісімнадцятим віком — Маріїнським палацом, барокко знаменитого Растреллі, загадковий «дім з химерами» Городецького аж ніяк не применшить враження від біломармурового сучасного палацу «Україна». А висотне будівництво з архітектурної точки зору висот не сягнуло. От навис над оперним театром безликий паралелепіпед і «подавив» його. Проект опери, попри деяку її еkleктичність, отримав першу премію на Всесвітньому конкурсі театральної архітектури ще на початку віку, а важкий візаві ніякої премії не отримав і, зрозуміло, не отримає. Нові масиви чіткі, але одноманітні, впадають зодчі у швидкоблочне дитинство, а монументальне мистецтво, бува, перетворюється на моментальне. Є досвід

нових меморіалів. І засвідчив він, що вміють кияни будувати для віків.

Багато воріт у Міста. Повітряні. Водні — «з варяг у греки». Залізничні. А найдавніші — Золоті — нині у самому центрі Києва. Це була велична оборонна споруда. Її ворота, скріплені мідними пластинами, сяяли подібно сонцю. Ніхто не зміг взяти штурмом Золотих воріт. Навіть батиева орда відступила тут зі своїми пороками — стінобитними знаряддями. Місто було взяте в обхід, і тільки тоді ординці зруйнували Золоті ворота. Збереглися лише залишки кладки. Але нині кияни бережно поновили парадний в'їзд у Місто.

Усміхнено дивиться у дні і віки грядущі Київ — майстровий і воїн, митець і вчений. Вогні його електрозварок працюють на землі і в космосі, майбутнє закладено в пам'ять його кібернетичних машин, долають милі водні і небесні його кораблі і крилаті лайнери — «Аннушки» та «Антеї», злітають над світовими партерами його іскрометні танці та невмирущі пісні-думи.

Це диво. Це Місто. Це віче. Торкнувся Дніпро струн своїх — і ожили віки. Гомін золотий, гомін зелений. Колись стояли у Дарниці посли з багатими дарами і дивувалися будівничим кручам «матери городов русских». І, мабуть, вбачалася їм горда слов'янка. Срібляста поstatt Матері-заступниці. Їй стояти вічно.

А на дитячих малюнках — пророча булава Хмельницького. І тополиний стрій бульвару Шевченка, і сонячний стрій вулиці Леніна, що зливаються на площі Перемоги.

П'ятнадцять віків прошуміло відтоді, як постав над Дніпром символ могуті Давньоруської держави. Як засяяла між круч колиска братніх народів — російського, українського, білоруського. Та молодий Київ. І молода його посмішка.

ГАЗЕТНІ ЖАНРИ

УВАГУ СНІГОВІ

Передова

Дякуючи невтомним турботам, до нас прийшла зима. Це явище природи характеризується атмосферними опадами у вигляді снігу. На селі сніг треба затримувати, а в містах — прибирати.

Взявши, розгорнувши та вишукавши, усі одностайно включились у боротьбу з снігопадами. Розгортання виконання снігозбирання особливо успішно йде там, де є техніка та організовано роботу. І навпаки, де нема техніки і не організовано роботу, має місце недовиконання розгортання снігозбирання.

Необхідно ширше впроваджувати передовий досвід. Зокрема непоганих результатів домоглися на Кримщині, Бухарщині, Ашхабадщині. Впевнено веде перед Каракумщина у змаганні з розрекламованою Каліфорнійщиною.

Треба негайно, ще до приходу весни, впровадити, усунути, підвищити, зміцнити, розробити, забезпечити.

Снігові — гідну зустріч.

РАДІСТЬ ПЕРШОГО СНІГУ

Репортаж

Ще вчора ні про що було писати — брудні патьоки, грязюка на тротуарах. А ниньки зранку перо саме стрибнуло до рук: погляньте у вікно, люди, випав перший сніг, одяг місто у сліпучо-білі шати! Усе стало чистим, незайманим, таємничим. Іменини серця, та й годі!

Вискакую на вулицю, у вир життя. Бадьорить тіло морозець. Біжу-ковзаюсь разом з людьми. Як хороше! Мабуть, усім згадалося щасливе дитинство, розваги на ім-

провізованих ковзанках. Бо й справді — скільки того життя? Сім років до школи і п'ять після пенсії. І як добре, що ниньки іскриться-спалахує, мов сніг, щирий сміх. Оно не втрималася на слизоті молодичка, в'їхала симпатичною пичкою просто в кучугуру, а он перекинувся через голову пустун-дідок, втрапивши на притрушену снігом ковзанку. То діти притрусили, наша весела зміна. А ось одне насуплене обличчя: стара з лопатою й ломиком сварить дотепну дітлашню. А-я-яй, бабо! Непедагогічно це! Вам би записатися до університету культури!

Треба, ой як треба вміти бачити диво у звичайнісіньких речах. Оно тролейбуси застигли в ряд перед замелоті. Вони схожі на мамонтів, що заніміли у вічній мерзлоті. Та не біда, скоро звільняться електричні мамонти з білого полону, бо вже гарчить сніжними барсами снігозбиральна техніка. А люди пробіжаться по морозцю, нахапаються щерть цілющого повітря, розпашіло увірвуться на робочі місця і довго згадуватимуть перший сніг!

ГОТУЙ САНИ ВЛІТКУ

Кореспонденція

Славитися гарячою працею не лише влітку, але й взимку — під таким девізом трудиться більшість виробничих колективів.

Перед ведуть ті, хто вирішив проблему енергоозброєності до холодів, так би мовити, комплексно: заготував паливо, заткнув шпарини, залатав дахи, посипав піском під'їзні шляхи, укомплектував сантехніків-опалювачів. Іншими словами, для тих, хто підготував сани влітку, перший сніг не впав, як сніг на голову.

Не знизили темпів виробничники «Мехмашу», «Спецбуду», «Точметалу», «Сільшатуна», «Чорвортрлїтва», «Ексслгторхарчобладнання» та багато інших. Вони виконують виробничі завдання відповідно на 101, 101,5, 102,

102,5, 103, 103,1 процента. Тут нічого додати, бо цифри говорять самі за себе.

Але не всі підійшли до проблеми зими комплексно, упустили аспекти заготування або дірозатикання, поси-пання або укомплектування. Як наслідок, маємо недовиконання на «Машмеху», «Головбуді», «Комплектметалі», «Сільгайці», «Хімпуху», «Дослідважпромпостачі» та багатьох інших. Недовиконання становить відповідно 95,5, 96,3, 97,1, 98,2, 98,8, 99,1 процента. Тут нічого додати, бо цифри говорять самі за себе.

Зима не причина для недовиконання. Треба лише вміло відшукувати приховані під снігом резерви перевиконання. І правильно роблять там, де вже нині готують сани до весни.

СКЛАДОВІ УСПІХУ СНІГОЗБИРАННЯ

Інтерв'ю

Трест «Бумбарашснігмаш» успішно веде снігозбирання. Керуючий трестом дав інтерв'ю нашому кореспондентові, який його взяв.

ҚОР. Успіх сам не приходить, він пов'язаний із зміцненням трудової дисципліни, з впровадженням нової техніки, чи не так?

ҚЕР. Так, хочу підкреслити, що успіх сам не приходить, він, по-перше, пов'язаний із зміцненням трудової дисципліни і, по-друге, з впровадженням нової техніки, що дуже важливо.

ҚОР. Звичайно, не слід забувати про добрий психологічний мікроклімат, що панує, але нові снігозбирачі ПХУ-18-ТПРУ теж сприяли успіхові, чи не так?

ҚЕР. Так, хочу підкреслити, що, по-перше, не слід забувати про добрий психологічний мікроклімат, що панує,

але, по-друге, нові снігозбирачі ПХУ-18-ТПРУ теж сприяли успіхові, що дуже важливо.

КОР. І, звичайно, хто добре працює, той добре відпочиває, чи не так?

КЕР. Так, хочу підкреслити, що, по-перше, хто добре працює, той, по-друге, добре відпочиває, що дуже важливо, бо хто погано працює, той просто відпочиває, а хто просто відпочиває, той просто не працює, а хто...

КОР. Бажаю здоров'я!

КЕР. Нема за що!

СНІГОВА ФАНТАЗІЯ

Нарис

Сьогодні мій глибокий ранковий сон порушив дзвінок з редакції: «З першим снігом вас, дорогий Мішелю Лукичу, чекаємо на добірне слово з цього приводу!»

Добірне слово... О, як не просто виплекати його у голіві і висипати золотими зернами на папір!

Перший сніг, перші думки... Виглядаю у вікно, і чудернацький білий сфінкс постає перед моїм зором. Гра фантазії — то мій автомобіль під снігом. І ось вже виліплюється не міф, а реальна проблема: хіба не можна проектувати будинки з підземними гаражами? Не на Трінідаді і Тобаго живемо, де, між іншим, я загоряв і купався взимку у виснажливій турподорожі.

Але не особисте навіває мені перший сніг, а загальнолюдське, що впливає з особистого, так само, як особисте впливає з загальнолюдського, і навпаки. Я міг би пригадати африканські савани, де загоряв інтуристом і де всі ходять без штанів, бо про сніг там навіть не чували. Я міг би розповісти про Гаваї, де жириють мільйонери, а я спостерігав з вікна готелю за бездомними на пляжах і думав, що їм тільки снігу не вистачає. Я міг би повідати про середньоморське узбережжя, де парився на

якомусь безглуздому симпозіумі, а думками линув у рідні сніги, до снігових баб. Ні, не буду переповідати про все оте лаковане, тлінне, несправжнє...

А згадаю підсліпувату хатинку під снігом, звідки я випурхнув босоногим пташенням в орлиний лет, щоб уславити своє чорноземне коріння — основу всього сушого. Місто й досі осоружне мені з усіма отими інститутами, туалетами, тротуарами, будуарами, гарнітурами, кулуарами, партитурами, процедурами.

Пам'ятаю, так само сіявся перший сніг, а я завітав у рідне село, пожбурих шапку-соболівку, став на коліна й мовив: «Спасибі тобі, плідна рілля, що виростила мене такого!» Тоді я застудив голову, і мій дядько Онисько-комірник, ліплячи компреса на моє розпечене чоло, казав: «Не журися, бо ти сієш щось дуже розумне, а лежнів і без тебе у селі вистачає». Мудрі, джерельні слова! Як ви там, дорогі мої земляки, чи не забули без мене про славний агротехнічний захід — снігозатримання?

Іскриться снігова фантазія, а я вже думаю про весну, про майбутні зерна, бадилля, дерть і полову...

**ЦАР АВГІЙ, ГЕРАКЛ
ТА ДИРЕКТОР ГАСТРОНОМУ
ПЕТРО САЛЬТИСОН**

Фейлетон

Усі, звичайно, пам'ятають царя Авгія з Древньої Греції. Царі нам, як кажуть, до лампочки, але з антисанітарією треба кінчати. І як тут не згадати, що саме Авгій розвів справжнє свинство у своїх стайнях. Усе могло бути, навіть епідемія, поки вичистив ті стайні з допомогою гідросистеми Геракл, передовий для свого часу юнак, який здійснивав профорієнтацію за допомогою всіляких подвигів, котрим, і це вже не секрет, завжди є місце у житті.

Директор гастроному Петро Сальтисон не Авгій і живе, як ви здогадалися, не у Древній Греції, але теж припустився антисанітарного свинства у дворі ввіреного йому гастроному. Невже він сподівається, що прийде Геракл і прибере снігові кучугури, що прикрили тару, покидьки, гніль? Дзуськи! — як справедливо відзначали у тій-таки Древній Греції. Як хтось і прийде, то санінспекція, і гірко заридують тоді антисанітарники усіх часів від Авгія до Сальтисона. Смійтеся на здоров'я!

СНІГ ІДЕ

Новела

Сніг іде... Падає сніг...

Вкриває землю білим простирадлом.

Землю вкриває...

І тоді падав сніг. І падав я. Але прибіг.

Прибіг! Не скорився підступній і жорстокій заметілі!
Я такий!

Холодні білі зірочки танули у солоних гейзерах моїх очей.

Я стояв. Сніг ішов. Ти не йшла. Я пішов.

Засніжена велетенська ялинка, мов сестра-жалібниця, шепнула мені вітами: «Спочинь піді мною...»

Прийми заповітне мерсі, моя предковична ялино!

Хтось реготнув...

Я завмер під ялиною, мов дуб.

О, чом я не спочив у снігові назавжди? Як хтось сказав — нам спокій тільки сниться!

Тебе побачив я. Усю в снігу. В його обіймах.

Чому дівчата так люблять негідників?

«Бо вони красиві і при грошві...» — свиснув вітер.

— Не вір йому, у нього на серці сніг! — кричала, аж розривалася, моя душа.

Ні, не почули вони мого внутрішнього зойку. Вони цілувалися, і сніг видавався їм яблуневим цвітом, білою фатою, простирадлом...

Скільки зим минуло відтоді! А сніг знову падає, ніби нічого не сталося...

Нині негідник — професор. І зрадниця — теж професор. У них четверо дітей, які могли бути моїми. Пізно!

Падає сніг.

Сніг...

Падає...

Тож не питайте, чом так рано засніжилися мої скроні!

3 КНИЖКИ

"Концерт
для скрипки
з реєстром"

(1985)

НЕПЕРЕВЕРШЕНИЙ

Кім Іванович не любив загальних слів. Говорив — як печаткою бив. І головне — точно. «Постаралися!» — тобто робили, як треба, і трохи більше. «Пасете задніх!» — тобто відстали, хай хоч трохи, але ж відстали. І ніякої тобі загальщини типу «на рівні». Рівні, вони різні бувають. Є вищий рівень. А «на рівні» — завжди нижче вищого рівня.

«Гадаєте, взяли бога за бороду? — питав Кім Іванович тих, які «на рівні». — А бог нині з економічною освітою, високо літає, з вашого рівня його не побачиш».

Дослухалися до слів Кіма Івановича.

Якось завітав він до солідної організації. Супроводжували його, як належить, і директор, і головний спеціаліст, і начальники відділів. В одному закутку здибали ненароком чоловіка тихого, непримітного, і, на подив почту, тихий-непримітний церемонно розкланявся з Кімом Івановичем.

Той кивнув, на ходу обернувся до супроводжуючих й зауважив:

— І цей у вас? От хто неперевершений...

Супроводжуючі теж кивнули — на знак згоди. А як чесно, то ніхто не міг згадати навіть прізвища унікуму.

Назавтра, зрозуміло, поцікавилися.

— Що за один? — запитав директор у головного спеціаліста.

— Не так давно до нас прийшов. Посада скромна, ставка скромна. Сидить, вхідні папери розписує... Канцеляристика...

— Може, прогавили людину?

— Мабуть, прогавили...

— Прізвище?

- Решето.
- Жартуєш?
- Та ні, серйозно. А що? Нормальне прізвище. Он у мене заступник — Друшляк, а працює, як ЕОМ.
- Решето... Невже прогавили?
- Таки прогавили... Кім Іванович слів на вітер не кидає...
- Це точно... Слухай, хто у нас вихідною документацією завідує?
- А нащо завідувати? Відділи розсилають.
- А як централізувати розсил?
- Уяснив! І поставимо зава... Оцього Решета... Хай себе покаже...
- А що? Тебе чи мене хтось неперевершеним називав?
- І не назве...
- Решето показав себе. Клав документацію у довгий ящик, а на гнівні репліки відповідав індіферентно:
- Розбираюсь! Ви там накарлюкаєте — і кінці у воду...
- Поки Решето розбирався, неприємні хвилі пішли. Телефонні. Кім Іванович теж не забарився подзвонити.
- Чому затримуєш документацію?
- Розумієте,— виправдовувався директор,— поставив нового зава...
- Це кого?
- Решета...
- Ти що, розуму позбувся?
- Ви ж самі сказали...
- Що сказав?
- Неперевершений!
- Неперевершений невіглас! — загримів Кім Іванович.— Мав щастячко колись із ним працювати, ледь позбувся...

АСПІРАНТУРА

Весело в аспірантурі. Воля! Тільки часу обмаль. І сили волі — теж. Не встиг погецати — дисертацію давай. Нащо? Треба! Кому треба? Дивуються. Науці? Не треба. Майбуттю? Тим паче. Нікому не треба. Крім тебе. А тобі не горить. А вони вимагають. Ніби жити без тієї дисертації не можуть. Ти можеш. Наука може. Майбуття — тим паче. А вони не можуть. Підганяють.

І кидаш напризволяще найсвятіше... Майбутніх матерів.

І пишеш. Перепишеш. Допишеш. Спишеш.

А життя біжить. Повз тебе.

А ти сидиш. А професор їздить. На тобі.

І на конгреси їздить. Нащо? Він ходить, як ти сидиш. Зігнутий. Такий прикрасить конгрес? Що він може? А в тебе здоров'я. Моральне. І фізичне — біцепси, трицепси. А в тебе голова світла. Блондин. Все можеш. Коктейль? Наливай!.. Бурхливі оплески. Були б. Якби послали. На конгрес. Посилають інколи. Але не туди. Бо дисертацію не захистив. Коктейлю потрібна дисертація? Ах, конгресу! Ми не індивідуалісти. Можна чуже зачитати. Зате яким голосом!

А всі штрикають. Остання відстрочка. Далі нікуди. Папери в саквояж — і навздогін за часом. Кудись у Прибалтику. Там час на годину або й на дві відстає.

Отак двоє поїхали. З аспірантури до пансіонату. Дисертації дописувати. Здається, біологи. А може, хіміки. Найімовірніше — біохіміки.

Поселилися. У Петра кімната на південь. У Павла — на північ.

Півдня у Петра. З кавою. Півночі у Павла. З бальзамом. Бальзам — для душевних ран. Щоб затягнулися. Перед вирішальним кидком.

А тут молодички знайшлися. Теж з науки. Без забо-

бонів. Люся до Петра прихилилася. Люда — до Павла. Так і розділилися.

Славно! Якби час не біг.

Схаменувся Павло. Побіг до Петра. А той сам. І при лампі. І з конторським зошитом. А там рядочків рясно. Посилання на авторитети. Хитромудрі карлючки. Робота!

— А Люся? — це Павло.

— Пожертвував заради науки! — це Петро.

— Як?!

— А так! Вона до мене. І на шию. Я знімаю її з шиї. Як галстук. І довкола полонезом. А потім видаю текст: «А ноги в тебе кривулясті!»

— Ти сказився? — це Павло.

— І вона теж! — це Петро. — І ходу від мене. А я — до роботи. Вчись!

Побіг Павло до себе. А Люда вже там. Прокрутився навколо неї. А потім видав текст:

«А пропади вона пропадом, ця біохімія!»

Петро пише. Зітхає. Павло дише. Зітхає.

І Петро, зрозуміло, першим прийшов до захисту. Прийшов гренадером. Пішов кавалеристом. На кривулястих ногах.

Опонент провалив. Тобто провалила. Люся в опоненти пробилася. Бо відомою в науці була! Здається, у біології. А може, в хімії. Найімовірніше — у біохімії. Або у мистецтвознавстві: клоуна з Петра зробила.

А Павло вплив на вчену раду поза всіма строками. І дістався кандидатського берега. Люда потонути не дала. Її чоловік чоловіком у науці був. Здається, у біології. А може, в хімії. Найімовірніше — у біохімії. Люда натисла, чоловік напружився, Павло захистив дисертацію.

Бо в науці не лише себе любити треба. А й інших. Люся, приміром. Або Люду. А ще краще — обох.

І НАЩО НАГАДУВАТИ?

Олегу Ярославовичу стукнуло п'ятдесят. Він зробив усе можливе, щоб пам'ятна дата не запам'яталася. Підгадав собі відпустку саме на ювілей і чкурнув у туристичний похід по стежках гірського Криму.

Не молодився Олег Ярославович, ні. Просто не хотів здаватися рокам: ти їх не помічаєш, вони тебе не помічають — і всі задоволені.

Сам він був струнким. Чи худим? Одне слово — спортивним. І дружина була тендітною. Чи стрункою? В усякому разі, з аеробікою справлялася без вивихів і задишки. Бо вирішила колись: «До тридцятиліття буду йти! Куди дінешся! А от за тридцять — дзуськи! Паспорт пошматую, але за тридцять не перескочу!» Виходило повсякому. Поза спиною лунало: «Дівчино, я за вами!», а віч-на-віч чулося: «Женщина!» чи: «Дама!». Одного разу навіть: «Леді!» Був, правда, малоприємний випадок, коли половина Олега Ярославовича з авоськами в обох руках і сумкою опліч підстрибом доганяла автобус. Якийсь акселератик захоплено зауважив: «Ну, бабка плигає! Як фізкультурниця!» І поплатився за комплімент лівим вухом. Як крутити чуже вухо з авоськами в руках — загадка. Але вийшло хвацько, по-молодому.

Щодо Олега Ярославовича, то й після п'ятдесяти він чув приємне: «Молодий чоловіче!»

От в Криму інструктор вишикував туристів на стежці й сказав: «А ми з молодим чоловіком — як тебе? — ага, Олег... Ми з Олежкою йдемо останніми, страхуємо вас...»

Олежка Ярославович звертався до інструктора на «ви». І небезпідставно: той мав видатний живіт і патріаршу бороду. А народився спортивний діяч під бібікання першого супутника — війни не знав, хлібних карточок — теж.

Звичайно, роки брали своє. Діяли підступно, у моменти невідходящі. Було: вискочив Олег Ярославович з мет-

ро, а перед ним дві юнки — міні-спіднички, макси-врода. Зрозуміло, в Олега Ярославовича рот навстіж, в очі са-ло затекло. Бо краса! І дружини нема поруч.

А тут камінчик під ногу трапився. Як наступив, так і шпигнуло у поперек, ніби шилом.

Роки нагадали: не календарем — радикулітом. Так і застиг напівприсядки.

Картина! Навіть карикатура.

А дівчата:

— Хи-хи! Хо-хо! Ха-ха!

А потім:

— Ах-ах! Що з вами, дядечку?

На лавку всадили.

— Нічого, дівчата... — викрутився він.— Це від великого спорту...

Жалісливі дівчата спіймали жертві великого спорту таксі.

Вже вдома довелося з гримасами накручувати диск телефону: відпроситися з роботи й додати роботи дільничному лікарю.

З'явилося двадцятип'ятирічне диво з стетоскопом.

— Гм... А де Ян Остапович? — поцікавився Олег Ярославович.

— На пенсію відправили старикашку! — пояснила мо-лода лікарка.— Ну? Що сталося?

Олег Ярославович, долаючи біль у поперек, намагався прибрати позу патриція.

— Розумієте... Можливо, рецидив... Суто спортивний... У мене норма — вранці шістдесят присідань і шістдесят обертів... В стилі хула-хуп... А вчора, розумієте, теніс... Серйозний був суперник... Десь під перший розряд тя-не... Ага, ще лижі, ви розумієте...

— Я не розумію! — перебила лікарка.— Ви у свій пас-порт давно заглядали?

— Причім тут паспорт? — стрепенувся Олег Яросла-вович.

Хотів стрепенутися...

Пролунало радикулітно-паровозне:

— У-у-у...

— Отож-бо! — констатувало диво.— Ніяких зайвих рухів! Прийшли з роботи — влягайтеся на канапі, телевізор вмикайте, подушечками обкладайтесь і чекайте на книжечку...

— Яку ще книжечку? — простогнав Олег Ярославович.

— Пенсійну...

ПРАВА

Уповноважених на селі поменшало. Порядку побільшало. Аж ось нагрянули. Оточили правління. Голову вимагають.

— Та буде... Він на полі, що за лісом...

— А ліс великий?

— Та нічогенький...

— А вовки... той... мають місце?

— З'являються вряди-годи.

— А коли?

— А як уповноважені прибувають. Тоді й чуеш: там теличку зарізали, а там баранця оббілували...

Підлітав засапаний голова, кланявся, просив усіх заходити.

Але кожний заходив особисто. Передавав вказівку. Наголошував на особливій важливості саме свого візиту.

А вже як виходив гість, чув голова однаковісіньке, ніби всі змовилися:

— А кабінетик у вас темнуватий, ви б стіни під світлий горіх роздраконили...

Голова погоджувався, вибачався, дякував і переправляв прибульців до лісового озера, де ховався у гущавині цілком сучасний котедж.

Вже як висіялися у піднебесі зорі, прибув до котеджу

голова. Та не сам, а з скатертиною-самобранкою. Схрестилися келихи, стукотіли, як кастаньети, щелепи. Щоб уповноважені уповні важили.

— Ох, ці голови! Що хочуть, те й роблять! — шуміло добірне товариство.— Нам би такі права!

— Що ж права,— хитав головою голова,— спочатку обов'язки.

— А тут і помилочка ваша,— притисли його адміністративною мудрістю.— Права і обов'язки слід використовувати у їхньому діалектичному взаємозв'язку.

— Дак ота діалектика починається з першими півнями,— боронився голова.— На фермі фуражир нерентабельний з горя — сусіда нову хату поставив, дві молоточки не вийшли на дойку. Ось і маєш обов'язок — забезпеч фураж, знайди підміну...

— А завфермою? Що ж він...

— Не він, а вона. В декреті завфермою. Є у неї таке право.

— А коли...

— Ніколи! Впорав ферму — лечу до механізаторів. Бригадир нетранспортабельний з радощів — нову хату саме він поставив, два трактори обламалися. Ось і маєш обов'язок — наряд дати, запчастини за горизонтом добути...

— Гнати бригадира!

— Руки золоті — не завалється... Сусіди підберуть. Є у них таке право.

— А коли...

— Ніколи! Мчу на будівництво. А там симпозиум: як затягти перекриття на бетонну коробку. Ось і маєш обов'язок — знайти кран...

— А інженер?

— Париться на заочному... Є в нього таке право.

— А коли...

— Ніколи! Виміняв у меліораторів кран на бочку меду — і до контори. Тут теж не мед. Телефон сипле

вказівки, завдання, догани. Найперший обов'язок — прискорити обробіток міжрядь...

— А агроном?

— А він якраз наспів. Радуге: прополка йде, як мокре горить. І ланкову наперед виштовхує. Є в нього таке право.

— А ланкова...

— Як з ансамблю Вірського! Руки в боки і ніженською підлогу копирсає. Є в неї таке право.

Уповноважені припишкли. Уявляли собі Наталку.

А голова вів далі.

— Ех, Наталко,— починаю,— що ж ти зі мною робиш?

А Наталка на язик не млява:

— Як платите,— каже,— так і сапаємо!

Тут вже я зриваюсь на крик:

— Та за такі слова!..

А Настя ріже з напівоберту:

— Чи не пішли б ви, Микито Трохимовичу, туди, де чорти з відьмами навкулачки б'ються?

Голова зітхнув:

— Отут якраз і починаються мої права: схочу — піду, не схочу — не піду.

ЖОРСТОКІСТЬ

Ополониченко застогнав. Приглушено, але від душі.

Колеги відірвалися від паперів й оточили травмованого чимось або кимось товариша.

— Що там? Що сталося? Що таке?

Ополониченко тримався за праву щоку. Прийняв руку і, кривлячись, повідомив:

— Кутній... Нариває... Клятий...

— Зуб — питання гостре,— почухав потилицю найдосвідченіший.— Та вирішувати його можна...

— Не лише можна, а й треба! — підхопив наймолод-

ший.— Бо траплялися випадки, коли запалення від зуба йшло просто в мозок. І — з музичним привітом!

— Тіпун тобі на язик! — затюкали наймолодшого.

Тіпнуло, однак, Ополониченка.

— Це суто теоретично! — виправдовувався наймолодший.— І взагалі було в Уругваї.

— А не в Парагваї?

— Це чому?

— Тому, що їх плутають. Особливо невідготовлені.

— Я підготовлений! — скипів наймолодший.

— А як підготовлений, що запропонуєш?

— В якому ракурсі?

— У ракурсі зуба! — пояснив найдосвідченіший.

— Анальгін!

Побігли за анальгіном.

— Ковтай одразу дві пігулки! — радили Ополониченку.— І води більше, хоч і півграфіна, ліки швидше розчиняться.

— Може, хай кавою зап'є? — вніс пропозицію наймолодший.— У мене трохи є розчинної.

— Ну, ти даєш! Кава б'є по нервах. Як вип'є — під стелю злетить!

— А в графіні — мікроби...

— Чай! Чай! — пролунали голоси.

— Ні в якому разі, колеги! — заперечив найдосвідченіший.— Чай, щоб ви знали, в'яже ясна. Ополониченко потім рота не розтулить...

Ополониченко махнув рукою, злизав з руки пігулки й одчайдушно висьорбав півграфіна. Потім вхопив голову обіруч, ніби збирався вкидати м'яч з ауту, і заляк у трагічній позі.

— Зараз ойкне... — шепнув наймолодший.

Усі навшпиньки, один за одним, вийшли в коридор. Закурили. Приєдналися також уболівальники з сусідніх відділів.

— Як він там?

— Ніби затих. Оце анальгін прийняв...

— Анальгін — то на півгодини. Сода! Содою прополоскати, як рукою зніме!

— Як сказати! Для мене сода — як йод на свіжу рану. А от шалфей — як жива вода. Спочатку ніби й стьобне, а потім біль стихає.

— А справді, чи не збігати в аптеку? Взяти і соди, і шалфею, перемішати — хай прополоще...

— А от йоги, кажуть, на голову стають...

— Це не наш метод...

У відділі щось глухо стукнуло. А потім почувся зойк. Всі побігли туди.

Ополониченко сидів блідий, як стіна.

— Що?!

— Закуняв... І головою об стіл... Ой!

— Все! — сказав найдосвідченіший. — Рятуємо радикальним методом.

Він дістав з портфеля стограмову сувенірну пляшечку коньяку.

— Відкривай рота...

Ополониченко слухняно відкрив. Видно було, що йому все одно — чи коньяк, чи смола.

— Одразу не ковтай, — давали інструкції зцілителі, — а положи зуб. Буде тобі дезинфекція, антисептика, так би мовити, і навіть наркоз. А потім ковтнеш — памороки заб'є. І порядок!

Ополониченко закрив очі й почав полоскати.

На очах уболівальників шока нещасного роздулася, як на дріжджах. Наймолодший і найдосвідченіший підхопили його попід руки.

— Додому повеземо! Хай приляже... Шока як подушка...

Вахтерка на виході сплеснула руками:

— Що сталося? Куди?

— Додому... Зуб нарвав... Ми вже все перепробували...

— Що там пробувати? Як зуб — до стоматолога треба. І хутчі!

Трійця аж присіла. І стрекотання бормащини ніби вчулося. Та ні — просто на сусідню вулицю в'їхав бульдозер.

— Ну й порада... — процідив крізь зуби найдосвідченіший.

Все ж трапляються серед нас черстві, бездушні люди!

ЩО РОБИТИ З ДИЛЕТАНТАМИ?

Дилетантів розплодилося... Жах!

У багатьох конструкторських бюро та галузевих інститутах паніка почалася. З одного боку тиснуть, щоб не плутали науково-технічний прогрес із науково-технічною прогресивкою. А з іншого боку — дилетанти наступають.

Боротися треба на два фронти. І розпорошується дослідницький потенціал.

А дилетант нині підготовлений пішов.

КБ — сотня голів з верхньою освітою — міні-трактор розробляє. Рік розробляє, десять років розробляє. Почали впроваджувати. А він не хоче. Ламається, як дівка на виданні...

Тут до КБ якийсь механізатор прибув. На власному міні-тракторі. Одна деталь — зі списаного комбайна. Друга — з розбитого моторолера. Інші взагалі з металобрухту.

Посміялися, звичайно. І показали дослідний зразок. Чудо дизайну.

А механізатор каже:

— Гарний коник! Але бігати не буде. Від власної вібрації розвалиться. І деталі дороги, неуніфіковані...

— А твій утиль не розвалиться?

— Раз розвалився — на німецьку авіабомбу наскочив. А так нічого — п'ять років усьому селу городи орю...

Ну, зорав механізатор шмат території КБ — під квітник. І поїхав собі у свої прерії.

— Доганяйте! — махнув на прощання рукою.

Не догнали. Дослідний зразок не завівся...

А один дідок припер саморобний прес. Для переробки яблук на сік. Ніби до нього ніхто не поклопотався. Ще шумери преси видумували. І вавілоняни. У нас НДІ впріває.

— Важкий ваш прес,— стає проти НДІ дідок.— На слоні його везти в садок? Так зі слонами дефіцит. Потім ви дірки не там просвердлили...

Тут дідка придавили томами з кресленнями й розрахунками. Щоб не тикав носа куди не слід. Виборсався старий з-під креслень і розрахунків. Витяг пачку «Прими» і нашкрябав олівцем дитячий малюнок.

— Дарую безвідмовну конструкцію,— каже.— Ось казан, ось поршень, ось ручний домкрат, ось два друшляки...

Винесли дідка з НДІ на руках і посадили під телевежею. Розійшлися по домах, включили блакитні екрани. А там не балет Великого театру і не Сан-Ремо. Там дідок свій прес демонструє. І теж бурхливі оплески. Результат: старигану-шкоднику сто тисяч листів з проханням дати креслення, а НДІ сто тисяч листів з рекламаціями...

Щодо розробок я не дуже. Але виробництво знаю на всі сто. Як інженер. Нам КБ машину підкинуло. Потрібна машина. Та біда: на стенді працює, в цеху — ні. А тут один слюсар подібну машину показав. Стенда в нього не було, але на виробництві машина крутилася безвідмовно. В КБ скандал. Кинули мене туди. Для зміцнення науки й практики.

— Що будемо робити? — питають.

— З машиною?

— Зі слюсарем!

— А що?

— Дилетант! — в один голос кричить КБ.— Поставити його на місце.

Я вдаю, що пришелелупуватий. І ставлю слюсаря на місце. На місце розробника-винахідника. З підвищеною ставкою.

— Що ви наробили?!

— Ви ж самі сказали — поставити його на місце...

— У переносному розумінні! Ми сказали, що він дилетант!

— У мене,— кажу,— з іноземними мовами... того... окремих недолік. Я більше по експлуатації всього залізного... Дилетант — це асистент чи аспірант? А може, щось проміжне?

Поки про мене анекдоти розказували, підкинув слюсарю групу тямковитих хлопців. З теорією у них — грім! А з практикою — грім на голі дерева... У слюсаря, зрозуміло, навпаки. А як поєдналися, диво-машину сотворили.

Заясніло. Моральним і матеріальним.

— А нам що робити? — розгубилися інші в КБ.

— Як що? — кажу.— Пробивати серійний випуск. Титанічна справа! Треба віз цілий віз...

Вибили сто віз!

Пішла машинка. Прилетіли премії. Директор комбінату прийшов.

— КБ кебету має! — зазначив.— Приєднуйтеся до нас. Годі вам фантастичні звіти строчити та на сторону скорорідки й зубочистки проектувати...

Приєдналися. Я знову в цех. Все ж дилетант для КБ. А от по експлуатації... І є що експлуатувати!

Коли поєднуються наука і практика, дилетантів менше стає. Як в інститутських стінах, так і поза ними.

СМІХИ

Біля правління колгоспу розбирали культурних шефів.

Шефи були відомі, навіть популярні.

— Сергію Сергійовичу, до нас! — вручала букет літня худенька ланкова.

— Признала, Степанівно! — приймав квіти співак.

— Як чесно, то ледь-ледь. Пам'ятаю ваш перший концерт, голос як грім, а самі худенькі, аж світилися.

— Скільки років сплигло...

— От-от, я й кажу — ледь вгадала. Шоки як м'ячі, та й жива вага, либонь, за центнер перевалила?

— То я спух на голодній дієті, — виправдовувався співак. — Пішли хутчій на ланку, Степанівно, бо як іще похвалиш — голос сяде, півнів пускатиму...

— Пішли, пішли! Півні нам ні до чого, у нас інша спеціалізація...

Отак і розбирали. Поетес перехопили механізатори, вчительки з допомогою учнів відстояли собі романіста й вокальний квартет, правлінню дістався критик, клубу — кінорежисер і композитор, а от гумориста уподобав завідуючий свинофермою.

Гуморист був молоденький, стояв трохи осторонь й тримав під пахвою однісіньку тоненьку книжечку, таку собі барвисту брошурку. Це була дуже дорога книжечка. Коштувала вона десять копійок. Та для гумориста була найцінніша: по-перше, своя, по-друге — перша.

Завідуючий свинофермою недолюблював тих, хто в тілі, хоча за посадою мав би триматися іншої думки. Підмайстер сміху відчув могутню руку на своєму плечі й одразу вгруз у землю. Рука була такою, як увесь гуморист.

— Дякуємо, значить, що не забуваєте. Свині здорові, вагу набирають справно. Є на що подивитися. І вас послухаємо...

Ферма була хоч і старенька, але ретельно доглянута. І квітники майорилися, й старі горіхові дерева розкошували, й червоний куток був, як писанка.

Зав опустив літератора на стілець, і той (літератор, а не стілець) глипнув на аудиторію з-під бузкової гілки. Його ввібрали очі — ніби в купіль пірнув. Приємну купіль — теплу, добру.

Жіночки — переважно в літах — були вбрані в сині робочі халати, а хустки мали білі, і краями тих хустин усі прикривали уста.

«Щоб стримувати сміх,— майнула у гумориста зухвала думка.— Ні! Мабуть, вимоги санітарії...»

Зав кашлянув і почав:

— Ото, щоб ви не балакали, де не слід, що я не проводжу серед вас культурну роботу, привів живого писателя. На вид він ніби й плохенький, але вже добре відомий...

Тут зав зробив паузу й повернувся до сміхотворця.

— Як вас величати, звиняйте?

— Юрчик... Тобто Юрій Русланович...

— Ага... Так от всюди відомий Юрчик Русланович щось вам зачитає... Це недовго... Просимо, значить...

І вимівся як вихор.

Гуморист читав, і все оте читання супроводжувала мертва тиша.

— Не смішно? — заплакав гуморист.

— Смішно! — відгукнулися жіночки.

— А чому ж не смієтеся?

— А хіба можна?

Сміхотворець аж рота роззявив.

Жіночки оточили гумориста:

— Ви не думайте... Зав, розумієте, інструкцію дав: прийдуть, каже, говоряки, язики у них такі, що город зорати можуть, то хай собі патякають, а ви куняйте нишком. І щоб мертва тиша була! Як хто пискне — на порох зітру!

Полегшало, звичайно. І гуморист ніби вдруге народився.

Але вже як сатирик.

ПРОВЧИЛА

Рай уявити неважко. Молодий рай.

Його параметри: кімната — двадцять метрів, кухня — дев'ять метрів. У кімнаті — ніша. У ніші — розлога тахта. Якраз на двох. Адам і Єва були б дуже задоволені.

А що? Хоч однокімнатний, зате окремий рай. Ніяких тобі зайвих громовержців. Будуй життя, як заманеться. Без сумнівних експериментів з адамовим ребром, без примарних райських кушів, де змій-спокусник намагається підкинути молодим червиве яблуко...

Саме у такому раю почали подружнє життя Юра та Іра. Молоді, симпатичні. Чим не боги? Медовий місяць перейшов у медовий рік. Юрій став старшим техніком, Ірина — старшою лаборанткою. Отож і п'ятирічка обіцяла бути медовою.

Аж тут Юра почав затримуватися на роботі...

Звичайно, без роботи медів не буває. Хіба що гіркі меди. Або ті — з наклейкою: «Мед штучний». Тому Ірина не давала волі емоціям. Тим паче, що Юра дзвонив-попереджав, приходив тихий-мирний.

У чоловіків є безліч причин, щоб затримуватися на роботі. Більшість пояснень — то фантастичний жанр. Але й логіка за чоловіків: з одного боку — напружений план, з іншого боку — перекури.

Жінки, як правило, вчасно йдуть і на роботу, і з роботи. А чому? Бо наука неспростовно довела, що світ тримається не на трьох китах, не на трьох слонах і навіть не на трьох стовпах, а на нижніх плечах жінки. На її відданості й любові. Треба й дітей викохати, й сімейний побут забезпечити, а вже ближче до ночі прийняти того,

хто затримується, помити його, висушити, вкласти спатоньки, а вранці розбудити, розгладити праскою спухле від думок личко, дати рубляку — й відправити на нові звершення...

Перше запізнення додому — йдеться про благовірно-го — то перший тривожний дзвінок. І хоч Ірина знала, що Юрко трудяга, а все ж поділилася з подругою, бувало у сімейних бувальцях.

Досвідчена подруга слухала із задоволенням.

— Значить, приходить пізно?

— Пізно...

— Горить виробнича програма?

— Горить...

— А ця програма, бува, не в спідниці?

— Скажеш, Юлько!

— Я скажу. Він не скаже! Засекречена програма. Розвідна або незаміжня. Поклала око на твого Юрка — і загорілась.

— Юра не такий!

— Всі вони такі! Вішають нам спагеті на вуха... Мій теж затримувався на роботі. Яюсь затримався з Восьмого березня по перше квітня. Довелося його програму за коси таскати!

— Я такого відразу кинула б!

— Розкидалася! Такого шахтаря, як мій, шукати й шукати!

— Не сміши мене, Юлько, який він шахтар?

— А такий, що все з-під землі дістає...

— У Юри робота технічна, новий агрегат збої дає...

— А ти впевнена, що агрегат, а не агрегатка?

Ірина задумалась.

— Скоро він і дзвонити перестане,— напропорочила подруга.

— Що ж робити?

— Провчи його раз і назавжди, поки не пізно.

— Але як?

— Прокрути йому закордонне кіно! Не сиди сиднем, не дивись крізь сльози на зорі... Гайни з дому, переночуй у мене, хай він чекає, гасає, переживає...

І день помсти настав. Не так день, як ніч. Було пів на дванадцяту ночі, а Юрка не було. Ірина примружила очі й рішуче набрала номер Юльчиного телефону.

— Хвалю! — відповіла Юлька-порадниця. — Сідлай таксомотора...

На роботу Іра не прийшла — прилетіла на годину раніше.

— Сама не дзвони! — напучувала Юлька.— Бо всю виховну роботу нанівець пустиш...

Телефон мовчав. У Ірини все валилося з рук.

«Він подзвонить, мабуть, о дев'ятій. Господи, скільки ще часу... — Вона почала терти скроні.— Подзвоню до дому, почую його голос і... і тихо покладу трубку».

Трубку вона не поклала, а кинула, бо рідний телефон не відповідав.

«Мабуть, подався до мами. Або в міліцію. І чекає, і шукає...»

Телефон задзвонив точно о дев'ятій. Старша лаборантка Ірина гайнула на зв'язок, ледь не збивши з ніг Олю — молодшу лаборантку.

Та ламкий, схвильований голос попросив саме Олю.

Молодша лаборантка приклеїлась до трубки десь на півгодини. Розмова була змістовною:

— Ах, це ти... Він козел... Вона шкапа... Залізобетон! Так я і повірила... Ну! Ділю на шістнадцять... Кіно! Це нюанс... Балдьож!

Потім телефон дзвякав без угаву. Але — не до Ірини.

Всі колежанки вирішили безліч справ. О пів на одинадцяту по телефону вийшла заміж Оля.

Об одинадцятій, коли Ірина запивала валер'янку кавою, а каву — валер'янкою, її покликали до телефону:

— Твій Юрчик...

— Слухаю! — взяла трубку Ірина.

- Іришко, це я!
  - Чую...
  - Як там у тебе?
  - Нормально...
  - Ти на мене сердишся?
  - А хіба є причина?
  - Та агрегат, щоб він згорів... Ні, добре, що не згорів!
- Таки знайшли помилку в схемі...
- І ти дзвониш, щоб це повідомити?
  - Ну, аякже? Вранці я трохи заспав, прокинувся — тебе вже нема...
- Трубка ледь не випала з руки Ірини.
- Послухай, ти коли вчора прийшов? — тихо спитала вона.
  - Десь близько першої... На розвозці приїхав...
  - Ну і...
  - Ну і вирішив тебе не будити. Світла не вмикав, при-мостився скраєчку — і як у прірву провалився... Ти чого не розштовхала, як вранці бігла? У тебе на роботі завал?
  - Завал... — кволо відповіла Ірина.

ТРИУМФ

Випадково стрів мистецтвознавця. Заснувалася напів-світська розмова. З аліментів ми несподівано перескочили на балет.

— Пам'ятаєте балерину Х? — запитав я.— Щось не бачу нині подібних танцівниць.

— Не скажіть!

— Згадайте її стрибки! — наполягав я.

— Акробатика!

— А фуєте? — запалювався я.— Вона крутила тридцять два фуєте, не хекнувши!

— Дзига,— сказав мистецтвознавець.

— Ну, знаєте! — гарячкував я.

— Дещо знаю. Знаю, що природа й хореографічна бурса дали їй все: високий стрибок, конячу витривалість, мотоциклетні піруети...

— От-от! — підхопив я.— Віртуозна техніка!

— Скоріш залізна, бо танцювала вона, як робот.

— А її зірковий час? — не вгавав я.— Згадайте партію шахині! Бенефісний спектакль! Висока мистецька премія!

— О, ви були на тій виставі? — примружив око мистецтвознавець.— Може, знаєте подробиці?

Подробиць я не знав. Знав лише примхливу еволюцію спектаклю. Річ у тім, що у першому лібретто ніякої шахині не було. А була цариця виноградних плантацій — ланкова. Танцювальний сюжет стрибав під гарну музику по любовно-виробничому трикутнику: ланкова — молодий агроном — голова колгоспу. Ланкова горнулася до агронома, який палко підтримував її стан та агротехнічні новації. У заключному па-де-труа молоді герої затанцювали голову — джигуна та ортодокса — до строгача... Коротше, спектакль провалився з великим успіхом. Однак лібреттист швидко переорієнтувався: переніс дію з плантації, колгоспної контори та загальних зборів у прадавній сад, на бранне поле та у будуар шахині. Відповідно трансформувалися й герої: ланкова стала шахинею, агроном — джигітом, голова колгоспу — підступним візіром. І витанцювався балет!

От і все, що я знав. Мистецтвознавець, як виявилось, знав більше.

— Спектакль справді потягнув на премію,— підтвердив він.— А з тріумфом вашої прими було так...

Нервові дрижаки передували прем'єрі.

— Завалить прима спектакль! — бідкався танцівник, який виконував партію джигіта.

— Кам'яна бабенція! — поділив думку колеги соліст-візір.

— Вона позбавлена будь-яких емоцій! — бідкався джигіт.

— Кінь у спідниці! — констатував візир.— Гавкнеться наша премія!

— Хоча б якийсь зблиск очей!

— Ага! Зблисне вона... П'ятою до сонця... (Тут слід зауважити, що майстри найумовнішого з усіх видів мистецтва у житті висловлюються без усіляких умовностей).

— Як її розворушити? — ламали руки солісти.

— Як? Як?! Як?!!

Уже сяяли у партері пробори та лисини балетоманів, уже віддзеркалювалася люстра у діамантах перших (торговельних) рядів, уже вклалася на плюш директорської ложі вагома оглядова комісія, уже за сутанами куліс підставив лоба під хресне знамення пожежниці баби Насті балетмейстер (атеїст),— коли соліст-візир висловив дикунську пропозицію: провести виробничу п'ятихвилинку.

Балетмейстер затупотів хворими ногами, але вчасно згадав, що візир, він же голова місцевкому, теж неабияка сила у мистецтві, особливо у мистецтві розподілу матеріальних благ,— і скис.

— Саме після тої п'ятихвилинки,— наголосив мистецтвознавець,— і почався триумф. Ви пам'ятаєте...

Ще б пак! Прима Х перевершила тоді всіх. Де й поділась її скам'янілість! Вона була живим нервом, динамітом, катаклізмом... Очі, губи, руки, все тіло її співало у танці з джигітом: кохаю, кохаю, кохаю... А гнівні стрибки навколо підступного візира зі страшною силою викривали його дрібнофеодальну, міщанську, аморальну сутність...

«Розлучуся!» — ревнував в оркестровій ямі корнет-апістон, законний чоловік прими. А в ложі приречено хлюпнула носом дружина (теж законна) соліста-джигіта — домогосподарка-психолог.

До заключної овації на порушення усіх правил приєдналася навіть оглядова комісія.

— Дякую за чудовий спогад! — сказав я мистецтвознавеці.— Як бачите, жевріло у душі балерини Х високе почуття!

— Ніщо у ній не жевріло й навіть не тліло,— хитнув головою мистецтвознавець.— Успіх забезпечила саме виробнича п'ятихвилинка, про яку ви й гадки не мали...

— А причім тут отой безглуздий захід? — здивувався я.

— А притім, що він зіграв роль детонатора мистецьких пристрастей.

— Якого ще детонатора?

— Найжиттєвішого. Склочного! А було так...

П'ятихвилинку відкрив візир (голова місцевкому).

— Добірне товариство! — сказав він.— Є така думка, що прімі Х більше пасує роль няньки шахині, а на партію шахині слід висунути когось із молодих балерин...

— Браво! Давно пора! — заверещав кордебалет.

— Дозвольте вважати ваші вигуки за схвалення цієї пропозиції,— підхопив склочну ноту візир.

— Не забувайте, що я народна! — вкрилася червоними плямами прима.

— Ми всі народні! — подала голос мімічна група.

— Крім заслужених! — бовкнув балетмейстер (заслужений діяч мистецтв).

— Висловлюю протест! — став на захист прими джигіт (член місцевкому).— Наша шановна Х неперевершена!

Закричали усі, розкрутилися веремія, шарварок, гармидер, рок-опера, розгардіяш, вакханалія, але тут грянула увертюра й розпашілі профспілкові активісти вискотилися на публіку...

— От вам і непідробні пристрасті, любов і ненависть, триумф балерини Х,— підсумував мистецтвознавець.

— Жорстока містифікація,— промимрив я.

— Париж вартий меси...

— Врешті-решт, — розмірковував я, — мистецька премія мирить усіх...

— Якби ж то так! — заперечив мистецтвознавець. — Після тої вистави ваша люба прима зчинила таку бучу, що соліст-візир злетів з голови місцевкому, вилетів з преміального списку і всох на другорядних ролях. Мистецтво, як відомо, завжди вимагає жертв...

НЕЧИСТА СИЛА

Олег Павлович, рідний типаж — ніс картоплиною, безхмарне чоло — був філософом за освітою, проте людиною небезталанною. Він якраз дописував лекцію про помилки античних філософів. Саме на вищезгаданих філософах та їхніх історичних помилках Олег Павлович захистив дисертацію, а тому копирсав філософську давнину і розважливо, і поблажливо. Давав чортів лише всілякій містиці, що вигулькувала як в ідеалістичній лінії Платона, так і в матеріалістичній лінії Демокріта.

«Містика, — по-сучасному мислив Олег Павлович, — це коли вантажник заробляє більше, ніж міністр. Проте і це не містика, — переводив себе на матеріалістичні рейки філософ, — а прикра *realia* нашого дивовижного часу».

Олег Павлович підсмикнув бухарський халат — подарунок колег, поправив чорну професорську шапочку — рукоділля дружини, підніс, як спис, перо і втнув заключний абзац:

«Рациональне суть антипод ірраціонального, тоді як ірраціональне суть антагоніст рационального, що виключає інтеграцію цих дефініцій в рамках діалектики».

Діалектика, якщо вона діалектика, не визнає рамок — це не портрет підвищеного товариша, і все ж фінішну репліку Олега Павловича здатний був зрозуміти не кожний, а незрозуміле завжди звучить переконливо.

Щось пружне вдарило в шибку, розчачнуло квартиру і жбурнуло на рукопис добрячу пригорщу снігу.

«Що за чортівня?» — подумав Олег Павлович, прилип носом до вікна й одразу став схожим на гнома, щоправда — доброго.

За вікном сіявся теплий сніг. Але у білу заспокійливу течію підступно вдирався вітер, розвихрюючи мережаний плін. Важка хмара, що сунулась сонним небом, безпardonно поглинула місяць. «Чорт місяць вкрав», — фольклорно подумав філософ і згадав, що надходить різдвяна ніч.

Він старанно зачинив квартиру й знову опинився у реальному світі, матеріалізованому лампою під зеленим плафоном, віддаленим жіночим сміхом й не менш подразливим ароматом смаженої качки, облагородженої яблуками та чорносливом.

Олег Павлович примостив сторінку рукопису на калорифері — просушитися, натоптав люльку «кепстеном», розкурив її й почовгав на кухню.

На кухні був рай. Дві сусідки й дружина філософа щбетали про щось своє — інтимне, хвилююче, парфумне. В духовці умлівала качка, на столі іскрилося шампанське. Жіноцтво вже встигло причаститися й стріло господаря з ентузіазмом.

— Олежко Павловичу, любасику, що нового у філософії?

— Все нове, — посміхнувся мислитель, — крім старого.

— А різдво можна відзначати? — кокетувала не дуже розумна, але красива сусідка зліва.

— Суто символічно, — пихкнув люлькою Олег Павлович. — Нині відзначають чортибатьказна-що — от вам зворотний ефект добробуту...

— А чому на різдво активізується нечиста сила? — подала голос не зовсім обмежена, але теж красива сусідка справа.

— Забобони! — махнув рукою Олег Павлович.

— Ха! Забобони! У Федька жінка дві ночі дома не ночує, а вранці до нього стукав чорт з рогами... Іван Альфонсович перестрів циганку, кажуть, на помелі, а підвечір його замели, кажуть, з конфіскацією... У правому під'їзді з'явилась чорна кішка, двірника вилаяла по-людськи й ледь очі не видряпала — він їй на хвіст наступив... І от вода у правому під'їзді пропала...

— Ай-я-яй, дівчата! — Олег Павлович оповився кільцями ароматного диму. — До містики докотилися, і це в той час, коли розум набув справді космічного...

— Як ти такий розумний, то йди диміти в туалет, — перебила дружина, видобуваючи з духовки качку.

— Хай говорить! — вигукнули сусідки. — Хай філософствує!

— Встигне! Після качки він у мене філософ хоч куди...

Олег Павлович слухняно перемістився у кабінетик за думи.

«Отак завжди, — думав він. — Тільки-но розвинеш свіжу думку, як посилають в туалет».

Філософ всівся на стільчак і затягнувся до млості. Щось гримнуло під ним, і мислитель злетів з стільчака, ледь втримавши рівновагу. З судна виринув звивистий лискучий — змії?! — вивищився й згори націлився на Олега Павловича. «Клюне!» — жахнувся той і засіпався в обмеженому просторі. Звивистий клюнув, промахнувся, але зачепив халат, здер його з філософського тіла, кинув на трубу і з божевільним скреготом зник у гігієнічному отворі.

Олег Павлович лишився в прострації, трусах і футболці з написом англійською «Я — супермен». Все це вінчала чорна професорська шапочка.

Саме шапочка трохи замортизувала удар, яким вибив двері санвузла Олег Павлович, і «Я — супермен» влетів до кухні.

Побачивши напівголого матеріаліста, — видовище було не з кращих, — жіноцтво втратило мову.

А тут ще бухнуло під посудомийкою. Керамічний патрубок взявся тріщинами й луснув, звідти вискочив звивистий лискучий — змії?! — метнувся до столу, перекинув шампанське, стебнув качку, відскочив на висхідну позицію й почав загрозливо вгвинчуватись під стелю.

Ось тут і заверещали жінки, так заверещали, що Олег Павлович прийшов до тями.

— Брись, примара! — зішов він на дискант.

Примара здивовано завмерла й тут-таки нахуліганила знов: зірвала з шворки серветку, фартушок, в'язку грибів...

— Іменем закону! — закричав філософ. І чомусь додав: — Амінь!

Примара сіпнула, обірвала шворку і швидко зникла разом з трофеями у розламаному патрубку...

А на пласкому дахові будинку дві постаті у задубілих ватянках мучилися з тридцятиметровим сантехнічним тросом.

— Що там? — гукнув один, викручуючи трос.

— Чортівня якась... Фартушок, в'язка грибів...

— От халепа! Мабуть, у лівий стояк попали. А треба у правий — там грязюкою всі труби забило...

— Давай крути праворуч... Мусимо пробити, бо воду відключили...

— Крути веселіше...

— Та кручу... А закуску добрячу маємо, грибочки, видно, білі... Як зварити, а потім підсмажити...

КУРОРТИ І ТЕЛЕФОНИ-АВТОМАТИ

Що не кажіть, а в мужчині є щось одчайдушне. Особливо у відпустці. І без контролю. Коли він сам на сам з природою.

О, тоді майже кожний — козарлюга, орел-зальотник,

джигіт. Навіть якщо миршавенький і з вухами-парашу-
тами.

І ніяких тобі скромних професій. Всі — засекречені фі-
зики, всі — кібернетики, всі аташе у загадкових країнах
Сан-Діабло або Чао-Какао...

І сидить невідоме світило поруч із розкішною феміною
десь попід запахущою магнолією чи попід не менш запа-
хущим мангалом, і ніби ненароком опускає руку (свою)
на плече (її), і городить щось несусвітне про свою воле-
любну душу, яка спізнала все, крім жіночої ласки... Хто
думає про зміст, коли перед очима такі бездоганні фор-
ми?

Вперед, орли! Далеко, далеко, подалі від хати... Туди,
де гори, чинари і шашлики (можна — чебуреки). Туди,
де не вгавають природні транзистори — цикади, туди, де
кожна зустрічна жінка — цариця Тамар...

Вперед, орли... І ось вже хтось приземлився на Стежці
закоханих. На тому гірському серпантині, що веде з фе-
шенебельної Алеї інфарктів до самшитового ресторанчи-
ка «Пам'ять серця».

Приземлився і прибрав пози Аполлона.

Невже це він? Невже Артур Мстиславович? Люди-
на-параграф, адміністратор-сухар, при зустрічі з яким у
службовій обстановці хочеться кудись бігти, щось дороб-
ляти, допрацьовувати, довершувати або, в крайньому ра-
зі, негайно подати заяву про звільнення...

Він? Але де гранітна стриманість, де чорний костюм,
що нагадує підлеглим про тлінність всього земного, де
офіційний проділ на офіційній зачісці, де лихий поблиск
пенсне? Нема...

Натомість маємо артистично скуйовджену чуприну, зо-
лотий ланцюжок на відкритій шії, елегантну футболку
й не менш елегантні вельветові джинси, які завершують-
ся зухвало кирпатими кросовками. Еталон «Погибель
дівкам».

Невже Артур Мстиславович?

Він і не він. Як портрет Доріана Грея.

Але це натуральний Артур Мстиславович. У курортному варіанті.

І все ж нічого такого не може бути. Зараз він побіжить. Випробує кросовки, вдихне на повні груди вітамінне повітря...

Ні, не побіжить. Як побіжиш, коли назустріч випурхнула кріпкенька молодичка?

— Томочко! Ви затрималися на десять хвилин,— докірливо-ніжно мовив Артур Мстиславович.

— Ах, я не знала — йти чи не йти... Ви такий таємничий... Такий небезпечний...

— Просто я вірю в любов з першого погляду, рибонько...

— Ах, я не звикла до таких темпів...

— У нас путівки всього на двадцять чотири дні,— нагадав Артур Мстиславович.

— І вже один день минув,— опустила очі Томочка.

— От бачите, рибонько! Скільки того життя...

— А того ще менше,— докинула молодичка.

— Ор-р-ригінально! Запрошую вас на келих шампанського.— І він узяв її під руку.

— А потім?

— Ми підем в далекі гори-и! — заспівав Артур Мстиславович.

— У вас приємний голос,— зазначила Томочка. І руки не відняла.

І вони подалися до ресторанчика «Пам'ять серця».

По дорозі Артур Мстиславович примітив будку міжміського телефону-автомата.

— Зачекай десь у затінку, рибонько. А я швиденько передзвоню на службу... Дам ЦУ.

— Давай, котику! Накрути їм хвоста...

Артур Мстиславович накрутив номер свого домашнього телефону.

У трубці музично потеленькало, потім кілька разів писнуло й одразу виник голос дружини:

— Я рада, що ти подзвонив, котику...

Артур Мстиславович не встиг подати заготовану репліку, як прозвучав інший голос, безперечно, чоловічий:

— А я щасливий, що чую тебе, рибонько! Коли зустрінемось?

Артур Мстиславович вкляк.

— Ах, я не знаю... — відповіла дружина.

— А що тут знати? Твій дзвонив?

— Ще ні...

— А мав би ще вчора подзвонити, як добродесний чоловік...

Артур Мстиславович ледь не крикнув. «Автоматично включився у розмову»,— зрозумів він. І вкрився холодним потом.

— Добродесний! — почув він голос дружини.— Гадає, що я нічого не знаю про його курортні зальоти! Мабуть, уже підчепив якусь неперебірливу дівицю...

— Молодіжну амуніцію взяв? — виявив обізнаність чоловічий голос.

— Само собою! І нові джинси десь потайки придбав. Уявляю на ньому ті джинси — як на корові сідло...

Тут Артур Мстиславович дочекався комплімента від невідомого:

— Ну, ну! Він у тебе ще нічого, тільки зануда...

Артур Мстиславович крикнув, затис рот і вгроз забагрянілим вухом у мембрану.

— Алло! Алло! — почув він голос дружини.— Що там у тебе?

— Це десь на лінії,— відповів чоловічий голос.— Чекаю на восьму, там, де завжди...

— А як він подзвонить?

— Поясниш, що була у Будинку кіно. Там сьогодні перегляд фестивалів фільмів.

— Ну, добре, котику...

— До зустрічі, рибонько...

Двоє за горами поклали трубки. Артур Мстиславович трубку повісив. І ніс теж.

Навстріч випливала рибонька.

— Ах, котику, хіба можна залишати даму так надовго? Я помираю без шампусика...

— Не помреш! — налився кров'ю котик. — Процедури треба приймати, а не шампусик. І з чоловіком на курорті їздити, зі своїм чоловіком! Чхати я хотів на тебе... І на телефони-автомати!

Грубо, звичайно. Але телефонну автоматику треба якось удосконалювати.

ДИПЛОМАТІЯ

Трохим Трохимович, генеральний директор об'єднання «Електра», дав аудієнцію Івану Вишняківському, слюсарю-складальнику шостого розряду того ж таки об'єднання.

— Ну-с? — спитав Трохим Трохимович.

— Тут така петрушка, — розпочав дипломатію Іван. — Не так давно у складі туристичної делегації я мав честь відвідати країну мушкетерів.

— Ась?

— У Франції побував, кажу.

— І що з того, мосьє?

— Встановив прямий контакт на неофіційному рівні, сїр!

— Цікаво! — зацікавився Трохим Трохимович.

— Ще б пак! — підігрівав інтерес Іван.

— А з ким контактив? — спитав Трохим Трохимович.

— З боку Франції — граф Жан де Забілье. З нашого боку — я, слюсар-складальник шостого розряду, пер каси взаємодопомоги.

— А як ти здивався з графом?

— Французькі активісти сприяння дружбі розібрали нас, туристів рюс, на добу по хатах. І я розподілився до Жана де Забілье, графа-активіста. Він повіз мене до свого родинного замку.

— Знай наших! — потер руки Трохим Трохимович.— І як там замок?

— Вимагає капітального ремонту.

— А! Тоді розвалиться.

— Схоже на те. Один техаський мульті пропонував Жану півмільйона доларів,— повідомив Іван.— Я б продав.

— Тобі що! — не схвалив Трохим Трохимович.— А графу — пам'ять.

— До того ж інфляція,— передумав Іван.

— А як ви спілкувалися?

— Граф трохи кумекає по-нашому. Закінчив слов'янський факультет у Сорбонні.

— Хвалю! — похвалив графа Трохим Трохимович.— А що пили?

— Кисляк під сири.

— Сири у них знамениті,— зазначив Трохим Трохимович.

— І кисляк дай боже!

— А що потім?

— Потім я полагодив товаришу графу камін, «еврику» та старовинний дзигар, випущений у четвертому кварталі XVI століття. У них служба побуту кусається, знаєте. Гангстери!

— А в нас непротивленці?

— Не в тім річ. Після того, як дзигар зацокав, граф настільки розчулився, що одноголосно посвятив мене в лицарі і назвав шер фрером, тобто дорогим братом.

— І що з того?

— Нічого. Але незабаром шеф фрер Жан прибуває до нас у складі спеціалізованої делегації рибалок-любителів, і я маю запросити його до свого родинного гнізда.

- А може, в ресторан? — запитав Трохим Трохимович.
- Ви б запросили свого шеф фрера до ресторану? Директор зашарівся.
- Отож-бо! — сказав Іван Вишняківський.
- У тебе двокімнатна? — поцікавився Трохим Трохимович.
- З усіма вигодами.
- Враховуючи лорда, трикімнатна була б зручнішою...
- І не враховуючи — теж.
- Ну, ти не дуже! — сказав Трохим Трохимович.— Лоджія, вид на Дніпро, а сім'я у тебе маленька...
- Ви давно були у заводському мікрорайоні? — поцікавився Іван.
- Напружена виробнича програма... — почав директор.
- Не повинна відсувати на другий план турботу про побут! — закінчив складальник.
- Є недоробки?
- Ліфт не працює, облицювальна плитка сиплеться, на шосе — вибоїна на вибоїні.
- Сучий син цей зам із побутових питань! — скипів директор.
- Бюрократ і мафіозі! — підтвердив Іван.
- Шампуренка на зв'язок!
- Я тут! — відгукнувся динамік.
- А будеш тама! Без чину зама! — гримнув директор.— Що з ремонтом мікрорайону?
- Доповідаю! — пискнув динамік.— Ремонт заплановано на третій квартал...
- Минулого року! — перебив директор.— Щоб завтра навів порядок на шосе, підмарафетив будинок номер три — облицювання, ліфти...
- Світильники хай полагодить,— підказав Вишняківський.

— І придорожні ліхтарі не забудь! Перевірю особисто! — допінгував зама Трохим Трохимович.

— Уже робимо! — зойкнув динамік.

— У тебе все? — повернувся до Івана директор.

— У мене все. Крім «Жугулів». У вас є резервний талон,— сказав Вишняківський.

— Тримаю для нового головного інженера,— пояснив директор.— Візьмеш мою «Волгу».

— Кому потрібна ця показуха? — розігрував міжнародну карту Іван.— Франції?

— Бери талон на «Жигулі», хай тобі біс!

— Мерсі боку! — подякував Іван.— Я, моя дружина й наша доня Наталка запрошують вас на а ля фужер з приводу візиту графа-свояка Жана де Забільє.

— Дякую вас і вашу доню Наталку! — пробелькотів Трохим Трохимович, обвисаючи на бильцях крісла...

Міжнародний раут на квартирі Івана Вишняківського пройшов в обстановці взаєморозуміння і зближення точок зору. Жан де Забільє, попри графську номенклатуру, виявився досить культурним, а головне — свійським хлопцем. Особливо сподобались графу вареники з вишнями, судак у тісті та племінниця Івана Едіт Бабець, випускниця торговельного технікуму. Жан вривав з нею брудершафт і публічно пожалкував, що заручений з леді Честерфілд.

— Його щастя,— шепнув Іванові Трохим Трохимович.— Едітка запросто розбазарила б усю муніципальну торгівлю...

Іван подарував шер фреру набір унікальних гачків власної роботи.

— Змайстрував у цеху? — поцікавився директор.

Мімікою й жестами Іван дав зрозуміти, що виробничі розмови при графах недоречні.

Жан де Забільє відбував з гостинної господи у преудовому настрої.

— Повезеш на «Жигульку»? — спитав Івана директор.

— Товариство рибалок забезпечило графа «Чайкою», — пояснив Іван. — Якби знав, талон у вас не просив би.

— Так я тобі й повірив, мосє! До речі, у профкомі є турпутівки до Великого Герцогства Люксембург.

— Подумаємо, — сказав Іван.

— А що думати, — захопив директор. — Може, побратешся там з яким-небудь герцогом, і виб'ємо фонди на будівництво прямого шосе від вокзалу до рідного об'єднання «Електра».

НОГА У СІРІЙ ХОЛОШІ

У бібліотеках дискусії: ох, химерна проза, ух, такого не буває, ах, нащо таке писати?

Все буває. От позавчора. Чи вчора? І не у бібліотеці, а в тролейбусі третього маршруту. А може, в автобусі. Першого маршруту або останнього.

Брали, як завжди, приступом. Тіла, плечі, крилаті вислови. Дітям до шістнадцяти слухати не рекомендується. Ветеранам — теж.

Хто вломився, прослизнув, упхався — сплющилися. Як у консервах. У власному соку. Недомірки взагалі заніміли. Між чужих грудей.

Потім сопіння, крктання, мацання, хекання, гекання. Лікті пішли, пішов гомін...

— Посунься!

— Ку-у-ди?

Сказали куди.

— Вуха відпусти, вухо це — не лямка...

— Ти диви, справді!

Але не відпустив:

— Відпустю — впаду...

Аж ось інтелігентно:

— Перепрошую, мадам, ви не туди коліном...

— Терпи, я ще не двигнула...

— А як двигнете, пардон?

— Стерпиш...

— Ой-йой-йой-йо-о-о-о!..

Таки двигнула. Переплелося місто з селом.

— Муж-чи-на! — доліта.

— Я тутки!

— На холеру мені дистрофік... Тобі кажу, мордовороге!

— Ну?

— Ти б на мене ще з ногами вперся!

— Ну, розмечталася...

Отак їхали, аж поки вакуум намітився. Голови стирчали якось розрізнено. Порахувати можна. Посунули туди.

— Ще трохи, товаришочки!

— Нікуди!

— Он туди, туди, ліворуч!

— Не можу!

— Як не можеш?

— Тут нога.

— Яка нога?

— Нормальна. З коліном.

— Ясно, що не з лебединою шиєю!

— Суньтєся, суньтєся, люди!

— Куди? Оно лебедя придавили!

— Сунься, страусе, лебедю вже не допоможеш...

— Та нікуди! Осьосьь нога!

— Що там? Що таке?

— Та нога!

— Ногу знайшли!

— Ногу хтось посіяв!

— Таки відкрили... От дають!

— Ну ето вообще!

— Випустіть мене!

- І мене!
  - Випустить, я нервовий!
  - Без паніки! Товариші, перевірте свої нижні кінцівки...
  - Ой, лоскотно, хі-хі-хі...
  - Не моя нога... Гола! А де ж моя?
  - Ой, або не лоскочить, або одружуйтесь!
  - Браточки, не тисніть! Де нога?
  - Ось у проході...
  - Гола нога?
  - Та ні! У сірій холоші!
  - Просліди, до кого веде...
  - Тут простежиш! На плечах висять, як на турніку...
  - Товаришочки, чия нога?
  - Тільки не моя!
  - А де твоя?
  - Ось... На голові...
  - Приберіть ногу! Востаннє питаю: чия нога? Сіроштанна. У проході. Ну?
  - Не трать нерви. Копирсай!
  - Ти звідти, а я звідси...
- Копирснули. Поточилися. Потягли донизу цікавих. Виборсалися. Врівноважилися. І нога вигулькнула. У сірій холоші.
- Чи-и-я? Признавайся, бо вкушу!
  - Оно, оно — на даму присів. Сам присів, а очі бігають. Його нога!
  - Забирай ногу, бо як пуцу руку...
  - Заступіться, люди-и! Мене останнім внесли, притулили тут практично без штанів!
  - Сірі штани були?
  - Зелені, з іскрою...
  - Не його нога!
  - А чия?
  - Може, женська? У них фантазія — поголовно у штани влізли!

Жіночий голосок:

— Щоб ви під спідницями не ховалися...

— Ану, покажись, жартівнице!

— Ніколи. Виходжу. Ой, нога!

Не вийшла — вилетіла. За сіроштанну ногу перечепилася. За нею кілька незграбних достроково випали з громадського транспорту.

— Терпець урвався! Хто автор ноги? Х-хто? Уб'ю!

— Дай пропхатися, а там розберешся...

— Я й сам приїхав... Буду проштовхуватися...

— А не твоя була нога?

— Ображаєш! Я в чоботях...

— Справді... Чия ж нога?

— Давай, падай...

Випали.

— От зараз розшифруємо ногу...

— Ой, а коліно гостре...

— Виходь, виходь, затримуєш...

Пробивалися до виходу.

— Ага! Прояснюється! Твоя нога!

— Здурів? Моя ось — на виході. А твоя?

— І моя на виході...

— А чия ж...

— Вивалюємося!

Вивалися майже всі.

Водій прибіг:

— Яка нога? Де нога?

— Та оно... Тю! Зникла!

— Ось щойно була, всіх підсікала...

Водій махнув рукою, побіг до кабіни, тільки сірі штани майнули...

Що то була за нога, хто знає? Може, не наша нога. Підступна. А може, рідна. Не зовсім підкована. Несвідомо. Хто знає...

СЮЖЕТ ПРО СЮЖЕТ

У письменників теж є дружини. Красиві й некрасиві, розумні й не дуже, галасливі й тихі. Все, як у людей. Проте жіночність, темперамент, вередливість та інші чарівні витребеньки у письменницьких дружин дещо приглушені. Або приховані.

Натомість маємо іншу визначальну ознаку. Критик сказав би — домінанту. А саме — довготерпіння. Коли воно є, літератор обов'язково здобуде свого читача (який при перевірці може виявитися читачкою, але то вже інша тема).

Не той розумний, хто б'є, а той, хто витримає. Так от — хто витримує перші удари натхнення? Письменник? Буває. Є такі, хто при перших ознаках натхнення хапає його за петельки, кидає під клавіші друкарської машинки й гамселиє дотоді, допоки з натхнення не потечуть бурхливі, а часом навіть естетичні рядки.

Та загалом першою жертвою натхнення є дружина письменника. Саме від її витримки у великій мірі залежить читач.

Отже... О шостій годині ранку підмайстер слова вистрибує з ліжка з криком:

— Придумав!

(Поважні майстри відкидають цей катапультний метод, бо знають, що придумати казна-що можна за лічені хвилини, а от написати — й не казна-що! — то справа років).

Дружина підмайстра спросоння, але завчено, відповідає:

— Геніально... І добре, що вчасно розбудив мене... Точно о восьмій маю бути на роботі...

— Причім тут твоя робота? Ти слухай! Даю тільки сюжет... Без деталей...

— Ой, як цікаво! Я буду поратися й слухати, слухати, слухати...

— Давай! Так от...

Поки вона дає лад квартирі, готує сніданок, наводить марафет, він, як тінь, волочиться за нею, кидає уривчасті фрази, ляскає себе по лобі, щось показує на мигах й раз по раз, мов дитина, сміється.

— Оригінально... — на ходу коментує дружина.— Дуже психологічно...

— Ну! І тут він витягає паспорт...

— Несподівано!

— Ще б пак! А що подумав читач?

— Не знаю...

— Отож-бо! Ти задумалась — читач задумається!

— Справді!

— Ну! А вона глипає на документ і йде на дно!

— Чи не занадто?

— Що занадто! Що занадто? Це життя!

— А я думала...

— Ах, ти вмієш думати?

— Я подумала, що можуть причепитися...

— Зрозуміло, причепляться! Бо свіжо, смачно...

— Я ж і кажу... Сідай до столу... Свіжо, смачно...

— Я на ходу! Щоб не прогавити натхнення! Ні їсти, ні спати вже не зможу!

(Це означає, що дружина — теж).

— Нічого схожого я не читала,— каже дружина.

— Не знаю, не знаю,— кокетує чоловік.

— Справді! Дивись, щоб не перехопили сюжет...

Письменник жбурляє виделку й хапає авторучку, дружина цілує його і зникає.

Коли вона приходить з роботи, чоловік розіп'ято лежить на канапі.

— Щось написав?

— Не пішло! — стогне він.

Поки дружина дає жертві натхнення нарзан, а квартирі — лад, поки готує вечерю, художник слова знову

перевіряє сюжет (є на кому перевіряти!). Вечір нагадує ранок.

— Чому не пішло?

— Початок...

— Чудовий початок! Суворий, реалістичний... Дія починається на смітнику, я навіть відчула запах...

— Та ні! Ти виносила відро із сміттям... А я почав з алеї троянд...

— Ах, справді! Вибач, неприємності на роботі, кудись поділися кальки, а Катерина Михайлівна...

— То нецікаво! Згадай — алея троянд. Пейзаж. Загальний настрої. Щось експресіоністичне. На контрасті виникає головний герой...

— Згадала! Він під'їжджає на тракторі...

— Та ні! Ти включала пілосос. А герой прийшов пішки. Який трактор? Навіть смішно...

— Ти не хвилюйся... Він прийшов... А потім з'явилася вона. Молода, зваблива... Але щось у ній насторожувало... Ага! Голос! Вона не говорила, а ніби сичала...

— То яечня у тебе сичала, точніше — шкварчала. Ти саме смажила яечню!

— А вона?

— А вона зірвала білу троянду.

— А він?

— А він дивився! Ти що, не запам'ятала, куди він дивився?

— Там була вода!

— Правильно! І от вони вже у морі. Пливають поруч.

— Я пам'ятаю! Вода холодна, судома зводить їй руки...

— По-перше, не їй, а йому! По-друге, не руки! По-третє, не судома! Звідки ти взяла судому? Яка, до біса, судома? Серпень! Азовське море!

— Невже Азовське? — перепитує вона.

Він підозріло дивиться на неї:

— Я розповідав тобі кульмінаційний момент, а ти мила посуд!

— І не було гарячої води...

— Не плутай банальну кухню з творчою кухнею!— вибухає він. І біжить до кабінету.

Дружина миє посуд, всідається у крісло перед маленьким телевізором і намагається поєднати несумісні заняття: куняти, дивитися передачу, в'язати кофту й наглядати за бульйоном, що булькає на плиті.

З'являється творець:

— Що показують? Як називається?

Дружина сахається:

— Ай! Здається, «У світі прекрасного».

— А хто отой мордатий ліворуч?

— Актор, здається...

— З якого театру?

— Я не знаю.

— А що ти знаєш?

Дружина схлипує.

Творець сідає поруч.

— Не плач... Нерви у мене, сама розумієш... А тут цей актор... З такою будкою — і у світі прекрасного?

— Ти про оповідання думай. Такий сюжет!

— Та думаю, пропади він пропадом! Збила ти мене... Холодною водою, судомою... А що як справді зробити море холодним? Серпень, спека, а тут холодна течія. І психологічно виправдано — холод у стосунках героїв...

— Це геніально! — радіє дружина.— Тим паче що тепле море вже було.

— У кого було?

— У Маркеса.

— Ну, знаєш! Я у справи Габрієля Маркеса не втручаюсь, а ти не втручай його у мої справи!

Письменник знову зникає в кабінеті, а дружина влягається спати. Замість першого сну вона бачить розгублене обличчя чоловіка.

— Ти вибач,— куйовдить він чуприну,— щось не стикується у мене. Алея троянд — ніби один сюжет, а двоє у холодному морі — ніби зовсім інший...

— А ти зроби два оповідання...

— Гадаєш, буде краще?

— Звичайно, краще. І за кооператив давно не сплачували...

ЧАШЕЧКА КАВИ

Жінки — це ребус, який розв'язати неможливо. Та у природі все збалансовано. Є ще чоловіки. Такі собі кросворди, де всі клітини заздалегідь розписані владною жіночою рукою. Півень, павич, папуга, пугач — от і вся чоловіча еволюція, хоча окремі екземпляри здатні викидати коники.

З чоловіками ясно. А з чоловіками власних жінок?

Тут взагалі нема таємниць: у них зранку на обличчях написано, що вони будуть брехати ввечері.

І все ж чоловіки потрібні — у природі ніщо не зайве. Дешифровка первісних чоловічих інстинктів та їхнє спрямування у потрібному напрямку — додатковий жіночий клопіт, і нічого з цим не вдієш...

Дмитро прийшов з роботи вчасно, що одразу настожило Марину. Вона вручила прибульцю відро на сміття, та чоловік нічого не буркнув, лише іронічний усміх — майже непомітний — торкнув його мужні вуста.

Дмитро без нагадування вимив руки, довго розглядав своє обличчя в дзеркалі, й це примусило Марину виставити на стіл карафку. Проте Дмитро не звернув уваги на підступний стимул, швидко впорався з котлетами, не помітивши поруч свій улюблений салат, а каву — справжню «арабіку» — перекинув одним ковтком, ніби ячмінновівсяний напій «Здоров'я».

Під пишною зачіскою Марини включився комп'ютер.

«Накрилася премія або намітився флірт»,— застукотіли перші варіанти.

— А в нас комедія,— порушила мовчанку Марина,— відомий тобі Сюсюкевич — старійшина, рік до пенсії — втріскався в юну артистку балету на льоду!

— На льоду? — задумливо перепитав Дмитро.— З нього пісок сиплеться, не поковзнеться.

«Жартує! — процокав комп'ютер.— Небезпека!»

— Що мелеш? У нього борода сива!

Дмитро відсторонено втупився в стелю й відповів приказкою:

— У бороді гречка цвіте, а в голові й на зяб не орано.

— Причім тут зяб? — нахмурилася Марина.

— А ні причім. Ніколи мені теревені правити. Вибач, треба підготувати деякі папери на ранок...

«Щось на роботі?» — дав збій комп'ютер.

Дмитро зник у кабінеті. Шелестіли папери, долітало музичне мугикання.

Марина прислухалася: уривками линули сфальшовані мелодії, не фривольні, ні, а занудно-піднесені.

«Теж мені граф Монте-Крісто!» — нервувала Марина. Включила телевізор.

— Дмитре! — покликала.— Іди поглянь — Євтушенко!

— Не до поезії! — відгукнувся чоловік.

— Яка поезія? — підвищила голос дружина.— Київське «Динамо» — Євтушенко, Блохін і цей... чорнявий... із Закарпаття...

— То подивись... Потім рахунок скажеш...

Марина рішуче відкрила двері. Чоловік справді працював. Вона підійшла до Дмитра й поклала йому руку на чоло.

— Ти захворів. Я одразу помітила.

— Яка хвороба? Ти що?

— Грип, дорогий мій, звичайнісінький грип. Цього разу — безтемпературний. Давай у ліжку, а завтра викличемо лікаря...

- Яке ліжко? Завтра маю бути на роботі, як стій!
- Ох, такий вже ти незамінимий...
- Може бути... Дуже може бути...
- Митю, не сміши мене...
- Для кого сміх, а для кого серйозно, для кого Митя, а для кого Дмитро Сергійович...
- Може, для нової лаборантки?
- Може, для нової лаборантки, а може, для старого Сидора Архиповича...
- Невже похвалив?
- Дещо інше.
- Але не лаяв?
- Навпаки...
- Отже, хвалив?
- Ну як тобі сказати...
- Бачу, клопотів у тебе нема,— змінила тактику Марина,— звітаю до Сирокочених, ти на мене не чекай, мабуть, повернуся пізно...
- Мені б сорочку свіжу на завтра, костюмчик...— у голосі чоловіка з'явилися жебрацькі нотки.
- Ще чого! Не на гулянку йдеш — на роботу...
- Сидір Архипович у відділ заглянув,— скоромовкою доповів Митя,— і мені особисто сказав: «Давно підвищувати вас треба, Дмитре Сергійовичу, завтра прошу до мене о десятій нуль-нуль».
- Марина присіла поруч із чоловіком.
- Ти щось розумне сказати зможеш?
- Є кілька цікавих думок...— почав Дмитро.
- Які належать Сидору Архиповичу і які ти сприйняв усім серцем,— закінчила Марина.— Ясно?
- Угу...
- Ще нюанси є?
- Сидір Архипович гумор любить.
- Так! Мовчи, слухай, кивай, а як шеф розвеселиться, підкинь йому анекдот.
- Який?

— Народний! Щоб відчулося коріння.

— Можна про сільського пожежника,— зрадів Дмитро.— Вигрівається на сонечку, а на голові для гонору блискуча каска. Навкруг дітлахи. І такий діалог:

«Дядьку, нащо ви каску ремінцем до підборіддя пристебуєте?»

«А як пожежа? Щоб каска з голови не злетіла...»

«А мати кажуть, щоб пика не луснула...»

— Ха-ха! — Марина схопилась на голову.— Дуже доречно! Ти забув, яке личко у Сидора Архиповича? Саме для широкоформатного фільму. Обійдемося без гумору. Будеш підтакувати. А тепер — пірнай у ванну...

Вранці Дмитро робив зарядку у такт методичним порадам Марини. І голився електричною бритвою, щоб, бува, не порізатися. А потім був поставлений під малоприємний — освіжаючий — душ.

За сніданок Митя сів у майці.

— Дивна звичка у чоловіків,— зауважила Марина,— як новий костюм, то обов'язково соусом його кроплять. Так, по чашечці кави, більше не треба — ти й так збуджений... Я побігла, а в тебе часу вистачає... Одягайся й думай... Не прогав випадок... Вийдеш з дому о пів на десяту...

Дмитро вдягнувся і став схожим на молодожона, який достоту не знає, що підкинула йому доля. Годинник забастував на відмітці двадцять хвилин. Дмитро звірив час по телефону: точний час дав ще менше — дев'ятнадцять хвилин.

— А чому б іще не випити кави? — звернувся до себе Дмитро.— Ще одна чашечка не завадить!

І справді не завадила — смачна була кава, міцна, запахуща. Й час побіг веселіше.

Дмитро простягнув чашечку під кран, крутнув. Кран безвольно булькнув. Запала тиша. Така тиша передуює сваркам, землетрусам, ураганам та іншим апокаліпсисам. Кран зітхнув, з пожадливым шерехом всмоктав

повітря і бурхнув у чашку три короткі гейзерні черги. Вистачило б і однієї. Кавоман втримав чашку, і це була помилка — вже перша черга вихлюпнула з денця псевдокофейний коричневий фонтан й щедро з голови до ніг вмила Дмитра. Чергові фонтани теж дісталися йому. Чашечка дзвякнула, а водохрещений опинився перед дзеркалом.

Брудні потічки збігли з підборіддя, утворювали болотні озерця на білій — колись! — сорочці, на краватці й вилогах, стрімко спливали по «стрілках» штанів на лискуче тло черевиків. Та що вбрання... Очі, очі! «Якщо вибалушені очі — дзеркало душі, — жажнувся Митя, — то мені підкинули дзеркало з кімнати сміху».

Проте який сміх? Годинник, теж облагороджений кавовою гущею, показував сорок хвилин на десяту. Час побіг, Дмитро засмикався. Перевдягання нагадувало самодіяльну клоунаду...

Таксі, автобус-експрес — реальність, якщо не поспішаєш. Fata morgana, якщо поспішаєш. Дмитро взяв ноги в руки. Досвідчений тренер, якби нагодився, зафіксував би неабиякі завдатки бігуна. Щоправда, нереалізовані років з десять тому.

Дмитро Сергійович вскочив у приймальню о десятій годині дев'ять хвилин.

— Кран! — привітав він секретарку.— Кранти!

— Сидір Архипович затримується, — люб'язно посмінулася секретарка, — у вас ще є час випити чашечку кави.

ЕФЕКТ МАРГО

У кафе «Затишок від сім'ї» зайшов плюгавий чоловічок. З Аллою Пугачовою. Увічненою на футболці.

Слідом увійшла дівчина з яскраво виявленим жіночим началом і з Джо Дассеном. Джо був віддрукований на кофтинці.

За стойкою виник дует.

— Келих для феї! — подав голос плюгавий.

— Я вас не просила! — спалахнула дівчина, аж заколихався на грудях Джо.— Чашечку кави!

— Чашечку кави для феї й плитку шоколаду туди ж! — не вгавав підтоптаний нахаба.

— Слухаюсь! — заметушилася буфетниця.

— Ви завжди чіпляєтеся до незнайомих дівчат? — спитала дівчина.

— Не великий гріх для невиправного холостяка.

— Ви холостяк?

— За теорією ймовірності.

— За теорією ймовірності я могла бути вашою молодшою дочкою,— вколола фея.

— Я уявив вас юною кузиною,— не розгубився плюгавий.

— Навіть смішно,— сказала фея.

— Чи не перейти нам за стілик?

— Що ви собі дозволяєте?

— Нічого такого, мила кузино! Просто за кілька хвилин вам відтопче ніженьки отара любителів кави з навоколишніх установ.

— О! Ви завсідник цього кафе?

— Як вам сказати... Це підпорядкований мені район,— скромно пояснив плюгавий.

Пересіли за стілик у затишному кутку.

Кавомани не забарилися.

— Ах, який мужчина! — кивнула дівчина на вальяжного чоловіка, якого пропустили до експрес-автомата без черги.

— Журналіст,— пояснив миршавий залицяльник.— Влаштував скандал у мене на прийомі. Більше не прийму!

— Прийміть, він такий оригінальний!

— Не прийму!

— Прийміть заради мене! — кокетувала фея.

- Гм... Якщо погодишся відвідати мої апартаменти,— збочив на інтим трухлявий кавалер.
- Говоріть, та не забалакуйтесь! — гнівлася фея.
- Тільки на предмет прослуховування стереофонії,— викручувався плюгавий.
- У вас яка система? — зацікавилася дівчина.
- «Грюндік».
- Клас! — схвалила фея.
- Кафе заповнили парубки у ковбойських штанях — височенні, розпатлані, переможні.
- Пацани,— скривився плюгавий.
- Невже ви думаєте, що маєте хоч один шанс проти них?
- Я не думаю, я маю.
- Оно чорний з блакитними очима... — показала фея.
- А! Здається, технолог. Сидить на кефірі та мінеральній.
- А блідолиций гігант?
- Учений секретар.
- А той, у куртці хакі?
- Кажуть, талант. Винахідник. Натискає на портвейн.
- Він схожий на Джо Дассена,— прошепотіла фея.— З ним я пішла б на край світу.
- З Джо Дассеном?
- З винахідником.
- Французькі ілюзії,— сказав плюгавий.
- Запроси їх до нашого столика! — розпашілася фея.
- Кого?
- Усю трійцю. Блакитноокого, гіганта й винахідника Джо.
- Чорта лисого!
- Тоді прощавай, кузене!
- А стереофонія?
- Цілуйся зі своїм «Грюндіком»!

- Жора! — покликав плюгавий схожого на Джо Дассена.— Прихопи коктейлі й двох своїх корешків.
- А, шеф! — білозубо посміхнувся Жора.— Нема пеньонзів, ледь стягнулися на каву.
- За мій рахунок, допер?
- Конструктивна поправка,— допер Жора.
- І прихопи апельсинів.
- Нема і невідомо,— подала голос буфетниця.
- Для кого нема, а для кого є! — підвищив голос плюгавий.
- Щойно одержали три кіло з Греції,— відгукнулась буфетниця.
- Зваж чотири!
- Слухаюсь! — заметушилася буфетниця.
- Хвала альтруїстам, меценатам, шейлокам і гобсекам! — волала трійця, окуповуючи затишний столик. І прикусила язика, засліплена чародійною посмішкою феї.
- Жалкую, що одружений! — отямився чорний з блакитними очима.
- Щось неземне! — сказав блідолиций гігант.
- Дурням щастить! — видав Жора, схожий на Джо Дассена.
- Затягни рота, Жора,— попередив плюгавий.— Це моя кузина.
- Кузина? — зрадів Жора.— Маємо шанс породичатися, кузен!
- З чортами родичайся!
- Грубо, папашо! — сказав Жора.
- Я таких синків відстрілював у дитинстві з рогатки,— повідомив плюгавий.
- Я з тих, хто вижив,— не вгавав Жора.
- Вперше бачу таку красу,— поновив світську розмову чорний з блакитними очима.
- Неземна краса,— підтримав блідолиций гігант.

- Як вас величати? — спитав винахідник Жора, спопеляючи очима Джо Дассена на кофтинці феї.
- Маргарита, — представилася фея.
- Марго, — уточнив технолог.
- Королева Марго! — докинув учений секретар.
- Все можуть королі... — заспівав Жора.
- Ви співаєте, як Джо Дассен, — похвалила Марго.
- Я вагант, — заявив Жора.
- Приемний тембр Жориного голосу повністю компенсує відсутність слуху, — дискредитував товариша технолог.
- У Жори голос слабкий, але досить противний, — підтримав учений секретар.
- Трійця жартувала, Марго сміялася, кузен хмарився.
- Нам час! — нагадав він.
- Куди поспішати, — кокетувала фея, — маю надію, мене проведуть.
- Із задоволенням, — сказав технолог.
- До дружини, яка вже влізла в пеньюар? — спитала фея.
- Чорний з блакитними очима увесь поголубів, а потім почорнів.
- Марго, є ідея, — сказав учений гігант, — у мого приятеля чудова дача.
- Далеко?
- Поруч! Тридцять хвилин на електричці.
- Передайте найкращі побажання!
- Кому? — не зрозумів блідолиций секретар.
- Електричці, дачі й приятелю, — пояснила Марго.
- Гігант став жовтим і зменшився у розмірах.
- Плюнь на цих підстаркуватих легенів, Марго! — ссяв молодими зубами Жора. — Завалимось на мое горіще, влабаємо на гітарі...
- Жора, ти хам, — сказав плюгавий.
- Він просто ширий, — сказала фея. — Ех, плюну на свої принципи й махну з Жорою!

— Ти забула свою каблучку,— сказав плюгавий.
— Де?
— У мене, у кузена.
— Ах, ту! З каратом,— згадала фея.
— Без карата,— уточнив кузен.
— Ах, без карата? Тоді я залишаюся. З Жорою...
— З каратом,— погодився плюгавий.
— Прощайте, хлопчики! — сумно посміхнулася фея.— Нам з каратом, тобто з кузеном, час.
— Джульбарсе Івановичу! — Жора прихопив кузена за футболку.— Здається, ваша дружина сьогодні повертається з Сочі?
— У мене нема ніякої дружини в Сочі, покидьку! — визвірився Джульбарс Іванович.
Його праведний гнів можна було зрозуміти: справді, ніякої дружини в Сочі не було, вона відпочивала в Гагрі.
— Вам туди,— кузен показав поплюгавілим молодикам стоянку громадського транспорту.— А нам туди,— він показав феї стоянку приватних авто.
— Хоч до гуртожитку підкинь, старий! — хапався за соломинку Жора.
— Бог подасть! — відповів Джульбарс Іванович.
...По кількох днях кожен з трійці прибув на прийом до Джульбарса Івановича.
— Як поживає Марго, ваша кузина? — поцікавився технолог.
— Краще за всіх,— похмуро відповів Джульбарс Іванович.
— Марго ще гостює? — підійшов учений секретар із солідним портфелем.
— Ушилася к чортовій матері,— похмуро відповів кузен.
— Привіт, шеф! — Жора теж виник перед віконцем.— У мене двадцять пляшок, як в аптеці. Марго справді ваша кузина?

— Іди під три чорти разом із кузиною! Десять пляшок бракую, ти їх зубами відкривав...

— Не будь злопам'ятним, шеф! Таку красуню з-під носа поцупив, забути не можу. Я тут один технічний експериментик провернув. І знаєш, як назвав несподіваний результат? «Ефект Марго» — он як!

— Ефект Марго відбувся без тебе. Бери за десять пляшок і згинь.

— Ех, кровопивця, нема у твоїй душі лірики,— сказав Жора й згинув...

«Лірика,— тупо подумав Джульбарс Іванович, віртуозно згрібаючи склотару.— П'ять каблучок потягнула... королева... І перстень. Мабуть, снотворним мене приспала...»

А втім, пункт прийому склотари працював бездоганно, з раннього ранку до пізнього вечора. Джульбарс Іванович надолужував втрачене в результаті ефекту Марго.

ТИМЧАСОВИЙ

Що може одна людина? Багато, якщо вона людина серед людей. І на своєму місці.

От пішов з життя вчений з добрим іменем. А керований ним інститут почав втрачати своє добре ім'я. Що сталося? В один момент не один відчув, що доріс до директора.

Зчинилася буча. Обрії науки вкрилися туманом, і на туманному тлі амбітні блискавки окреслили директорське крісло.

Першим кинувся до омріяного сідала перший із заступників. Але виявилось, що він призабув науку, спеціалізуючись на вітальних панегіриках та сльозливих проханнях. А це вже ближче до поезії, ніж до логічного світосприймання. Інші заступники теж подали голос (за себе!), хоч і не ширяли у надхмарних висотах, а діставав-

ли з-під землі різні дротики, колбочки з реактивами, кристали, баночки з ананасами, гвинтики, чобітки, електроніку, гастрономію, мікроскопи, віники — все те, без чого науці важко.

Тут завирували інститутські відділи і науково розтлумачили, що раніше, коли погано було з термінологією, інших заступників називали завгоспами.

І пішло-покотилося. Одні доводили, що серед заступників нема справжніх науковців, інші твердили, що серед науковців нема справжніх наступників.

Вчені з іменами, зрозуміло, були. Вони очолювали провідні відділи — фундаментальний, експериментальний, прикладний. Але теж зчепилися фундаментально, хоч до рукоприкладання не дійшло. Марина Василівна, шеф фундаментального відділу, необережно (жінка!) і там, де не треба, назвала своїх гіпотетичних суперників нечистою силою. А експериментальний та прикладний шефи обережно (чоловіки!) і там, де треба, назвали її талановитою відьмою.

Талановита — це чудово, а от відьма...

Пристрасті вирували. Колектив клекотів. Робота куняла.

І прислали на директорське крісло тихого університетського професора.

— Де цей камікадзе? — питала Марина Василівна у свого молодого асистента.

— Щойно всівся у ваше крісло,— відповів асистент, засвідчивши, що попри молодість вже багато чого навчився.

— Хочу подивитися на нього!

— Перелякаєте до інфаркту.

— Я така страшна?

— Афіна Паллада була прекрасна, але страшна у своєму гніві,— вдався до аналога асистент.

— Браво! Вас треба підвищувати!

— Підтримую, як завжди, вашу думку.

- А ви нахаба!
- Але ж перспективний!
- Нахаби завжди перспективні...

Пискнув телефон. Асистент зняв трубку, притулив її до вуха, а потім прикрив мембрану долонею.

- Директор... Просить вас...
- Я зайнята!
- Уклінно просить,— шепнув асистент,— у стилі жебрацьких балад.

Марина Василівна взяла трубку.

— Я!

Трохи послухала й відповіла:

— Прийду в обідню перерву.

Кинула трубку й пояснила асистентові:

— Хай посидить без обіду...

— Може, хай чекає до завтра? — вніс пропозицію асистент.— Момент невідомості... Психологічний тиск...

— Тут питання ініціативи,— пояснила Марина Василівна,— наші конкуренти на прийом просяться.

— Навіть так?

— А камікадзе знає, хто є хто. Проводить розвідку. Розуму я йому не додаю, а от запаси директорської кави зменшу.

Марина Василівна видобула косметичку.

— Отже, наклеюємо бойові фарби і — вперед!

Директор справді запропонував каву.

«Непоказний він, несолідний. Тюхтій?» — подумала Марина Василівна. Спорожнила чашечку одним духом, закинула ногу на ногу й закурила.

Директор втупився в чашечку, мовчав і зітхав, як риба, викинута підступною хвилиною на розпечений пісок.

«Тримає акторську паузу,— подумала вона.— Переб'ємо реплікою».

Репліка була малоестетичною:

— У мене обмаль часу!

— У мене теж,— приречено мовив директор,— через рік мене знімуть.

— Гадаю, що раніше! — не розгубилася Марина Василівна.

— Ні. Маю карт-бланш на рік. Потім мене знімуть. А вас призначать. Є така думка.

— Чия думка?

— Конфіденціальна.

— Казки розказуєте?

— Казки розказують дітям. Дорослим лишається правда.

— Яка правда?! — скипіла Марина Василівна.

— У даному разі сумна,— зітхнув директор,— в інституті розвал, а з розвалу не вибирають.

— Інтриги!

— Інтриги — то емоції. Є об'єктивний аналіз.

— Об'єктивний?

— Ваш відділ знизив наукову активність. Як доручити інститут тому, хто не втримав відділ?

— Не чіпайте мій відділ! — скрикнула Марина Василівна.

Директор незграбно прийняв стойку «струнко».

— Яке втручання,— сумно посміхнувся тютхтій,— коли я громовідвід.

— Прощайте! — обірвала розмову Марина Василівна.

— Попрощаємося через рік... До речі, хто зможе замінити вас на відділі?

— Ніхто!

— Я згоден. Та коли ви скажете «ніхто» через рік, вас можуть неправильно зрозуміти...

Марина Паллада грюкнула дверима.

У відділі на неї чекали зацікавлені колеги:

— І як там камікадзе?

— Тютхтій! Розсівся в кріслі й куняє... Як оце ви! За п'ять хвилин — літучка. Звіти з нової теми. І без маніловщини!

Поки фундаментальний відділ упрівав на малоприємній літучці, директор прийняв шефа прикладного відділу.

— Сідайте, Анатолію Степановичу,— запросив директор,— почувайте себе як вдома. Тим паче що я теж тут гість, до того ж бажаний не дуже, щоб дуже...

«Метушливий він, несолідний. Балакун?» — подумав Анатоль Степанович, розкриваючи записник.

— Сховайте блокнот. Поговоримо як учений з ученим.

— Я звик занотовувати розпорядження.

— А я не звик давати розпорядження. І не звикну — дефіцит часу. Може, кави?

— Дякую, я не любитель кави.

— Тоді коньячку?

— Я на роботі не п'ю.

— А я остерігаюсь вдома. Щоб не травмувати сім'ю.

Анатоль Степанович потер лоба — доганяв думку директора.

— Може, закуримо? — далі припрошував той. — Є широкий вибір: «Ватра» — відганяє астму, гаванська сигара — прочищає мозок...

— Я не курю.

— Дещо прояснюється,— сказав директор,— тепер я розумію, чому саме до вас приглядаються там...

— Де — там?

Директор звів очі на стелю. Туди ж подивився Анатоль Степанович. Стеля була високою.

— Суто між нами,— попередив директор,— я вам нічого не казав.

— Але ж ви мені нічого й не казали!

— Йдеться про директорське крісло.

— Але ж у ньому сидите ви!

— А мали сидіти ви. Якби не влаштували довкола нього стриптиз.

— Я протестую! Я нічого не влаштовував!

— Не ви, то ваші колеги. Приймаю ваш протест, бо я — каліф на годину. Тобто — на рік. А потім прийде

свій. Тобто — ваш. Хто саме, я натякнув. Але є список претендентів. І другою йде... Все! Я сказав більше, ніж міг...

— Мені важко з вами розмовляти,— зауважив Анатоль Степанович.

— А ви не розмовляйте. Їдьте на об'єкти — все вирішує результат. І остання, з вашого дозволу, порада: підготуйте собі надійну заміну. Щоб потім не тягнути два вози: інститут і відділ...

Своїм підлеглим Анатоль Степанович змалював директора дещо абстрактно:

— Загальні ідеї... Погляд у небо...

Але закінчив цілком конкретно:

— Відповідальних за об'єкти — до мене!

Зрозуміло, відбулася розмова і з третім провідним ученим. Пройшла вона надивовижу легко для обох сторін. Шеф експериментального відділу од коньяку не відмовився, правда, зазначив при цьому:

— В порядку експерименту.

Експеримент затягнувся й набув філософського відтінку.

— Що є фундаментальна наука? — пихкав сигарою шеф-експериментатор.— Все! Вона вже десь... не знаю де... у світлових роках! А прикладна наука? Тримається грішної землі. А що між ними? Експеримент! Все наше життя — експеримент! Так підніmemo...

Директор гаряче підтримав ці думки й zarazом виклянич лабораторію для експериментальної перевірки своїх розрахунків.

— Хто я такий? — обнімав він приємного співрозмовника.— Я лакмусовий папірець. Строк цього папірця — рік. І вбирає він об'єктивний внесок відділів. Врахувати це треба тільки вам. І більше нікому! Глибоко між нами...

— Могила! — запевнив шеф експериментального відділу.

Через рік інститут відсвяткував свій великий успіх. На чільних місцях приймали поздоровлення Марина Василівна, Анатоль Степанович і шеф-експериментатор.

— Щось наш директор тримається в тіні,— зауважила Марина Василівна.

Анатоль Степанович промовчав, а веселий експериментатор рубонув:

— А нащо витикатися тимчасовому?

— Тимчасовому? — перепитав товариш з вищої інстанції.— Він мав карт-бланш на три роки, а навів порядок за рік...

— Не зрозумів?!

— І не зрозумієш! — сказав Анатоль Степанович, який все зрозумів.

— Я піду! — підскочила Марина Василівна, яка теж багато зрозуміла.

— З банкету?

— З інституту!

— Не поспішайте,— порадив Анатоль Степанович,— адже всі ми підготували собі надійну заміну, чи не так?

МІЖ НЕБОМ І ЗЕМЛЕЮ

Моя установа — на висоті. Дев'ять поверхів займаємо. Мій кабінетик — на дев'ятому. Впріваю над документацією. Аж тут дзвінок.

— Андрію Степановичу?

— Так точно!

— Олена Сергіївна. З відділу кадрів.

Я одразу пригадав, скільки мені років.

— Олено Сергіївно! — кувікаю.— Я ще потрібний. От вчора керівник групи сказав: «А наш Андрончик — працівник! І не дуже поганий...»

— Не беріть дурного в голову! Тут інший привід: ви

та я — комісія по перевірці дисципліни. Якраз пообідній час, подивимось, хто що робить.

— Слухаюся!

— То чекайте біля ліфта...

— Вас зрозумів!

Вискакую до ліфта.

Загорівся червоний вогник. Іде Олена Сергіївна.

Хвилину іде. Другу... Третю... П'ять хвилин іде. А я стою.

— Андрію Степановичу! — зойк. Розпачливий і приглушений. Ніби з прірви.

— Я! Я Андрій Степанович...

— А я Олена Сергіївна! Застрягла! Між восьмим і дев'ятим поверхами...

— Натискайте усі кнопки! — раджу.

Пауза.

— Хутчій біжіть у відділ! — голосок із прірви.— Дзвоніть до господарчої частини!

— Вас зрозумів!

Гарячково гортаю службовий довідник. Ух! Господарча частина — дев'ять телефонів. Набираю перший, другий, третій...

Обізвався дев'ятий.

— Що нада?

— Ліфт застряг! Між восьмим і дев'ятим поверхами...

— У Ватикан дзвонив?

— Ні,— кажу,— я атеїст. Мені не можна...

— А мені можна?

— І вам не можна...

— Пояснюю: тобі до мене дзвонити можна?

— Мабуть, ні...

— То чого ж ти дзвониш?

— Ніхто з ваших не відповідає...

— То ти крайнього знайшов?

— Я думав...

— Хай коняга думає. У неї голова велика...

Ту-ту-ту-ту...

Знову дзвоню. Перший, другий, третій... Четвертий озався:

— Гальо!

— Ліфт застряг... Між восьмим і дев'ятим поверхами...

— Поздоровляю!

Ту-ту-ту-ту...

Набираю... Перший, другий, третій... Не відповідають. Четвертий...

Ту-ту-ту-ту...

Набираю. Довго набираю. Дев'ятий озався:

— Шо нада?

— Ліфт...

— А... Це ти? Робити нічого?

— Ніхто не відповідає!

— Бо працюють люди... Поки ти балакаєш...

Ту-ту-ту-ту...

Кручу диск. Мертво...

Містика! Шостий озався!

— Ліфт застряг! — кричу.

— Не кричи,— відповідають,— криком не поможеш.

— Я буду директору дзвонити!

Пауза.

— Думаєш, починить?

Я зацікавився.

— Мовчиш? Боїшся правду сказати?

— Яку правду? Правду яку?

— Що директор не починить...

— Не — не починить, а — не полагодить... — оговтався я.

— Дуже розумний? Грамотний?

— Грамотний!

— То йди і чини... Лагодь!

— Я вас...

Ту-ту-ту-ту...

Рву диск. Четвертий відповів:

— Гальо!
— Це я... Неграмотний... Ліфт застряг...
— Чули... От люди! Працювати нікому, а кататися всі
охочі...

Ту-ту-ту-ту...

Так! Так. Так... Спокійно. Набираю...

Дев'ятий озвався:

— Пуся,— каже,— тут мені один шизофренік брякає...

— Я не Пуся! — кричу.

— А... Це ти... Що там з ліфтом?

— Застряг!

— І ніхто нічого?

— Ніхто нічого...

— А люди там є?

— Є. Жінка...

— Одна?

— Одна.

— Не задихнулась?

— Не знаю!

— От люди! Черстві... Безсердечні... Ти побіжи — пє-
ревір!

— Біжу!

— Отак би й зразу... Покеда!

Біжу до ліфта.

— Олено Сергіївно! — кричу.— Ви не задихнулись?

— Жартуєте? — голос з прірви.

— Які жарти! — волаю.— Госпчастина не кує й не
меле.

Олена Сергіївна затихла. А потім порадила:

— Слухайте, Андрію Степановичу! Подзвоніть голо-
сом директора!

Я знову побіг. Експлуатую телефон. Перший номер,
другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий...

— Вас слухають!

— Говорить директор!

— Ой! Ой-ой-ой...

— Директор говорить!
Ту-ту-ту-ту...
Озався дев'ятий:
— Шо нада?
— Пуся,— кажу,— це директор.
— Паця! — відповідає дев'ятий.— Директор у Ніцці.
— Зам директора!
— Зам у Вінниці.
— Перший зам!
— Перший зам у Дарниці.
— А я...
— А ти брехун!
Ту-ту-ту-ту...
Дзвоню четвертому. Відповів!
— Гальо!
— З дирекції! Ліфт застряг!
— Ліфтами відає 444-18-09.
— Не відповідає.
— Мабуть, на об'єкті.
— Слухайте уважно! У ліфті — комісія по перевірці дисципліни.
— То хай посидять. Скоро кінець робочого дня...
— Ні! Треба випустити...
— Ну, дивіться... Вам видніше... Але як випустимо, можуть причепитися... Когось на місці не застати...

КОЛООБІГ ДІВЧИНИ У РОЖЕВОМУ КІМОНО

Дівчина у рожевому кімоно належала чорному токійському магу. А того, у свою чергу, прибрав до рук Трившний, теж маг і чарівник. На цьому, власне, японська міфологія скінчилася, бо Трившний походив з інших фольклорних джерел.

Щоправда, обличчя він мав пласке і незворушне, ніс нагадував вулкан Фудзіяму, й очі надійно примружені. Але ж полотняні штани! Таких оригінальних штанів, куди вільно могли втаскатися чотири середньостатистичні японці, годі й шукати у Країні висхідного сонця...

Саме у кишеню-прірву всеосяжних штанів, закріплених паском на Тривушному Ільку Панасовичу, й шелеснув не так давно чорний магнітофон з фірмовою ознакою — дівчиною у рожевому кімоно. Електронна цяця прибула імпортом шляхом до рідної системи постачання, де жив, боровся і постачався Ілько Панасович. З рекламної касети кімоновий хор виспівував гречкосіянні пісні, що нагадали Тривушному про синю хату, покинуту колись між небом і степом.

Отож чорний маг випірнув уже в індивідуальному секторі — на кухні Ілька Панасовича. Тривушний призначився підвечерювати у культурному товаристві перламутрової чарівниці, що рожево світилася на чорному тлі. Законна жінка затримувалась у своїй бакалії, законний синаша затримувався на своєму футболі, а Ілько Панасович зі схлипом чоломкався з чверткою, видобутою з туалетного бачка, кидав, як за плечі, цибулю й печеню, сало й бараболю, шпроти й бурячки, щось іспанське й щось іверійське, і, вже умлівши, штрикав кудись у клавішну поребрину мага, видобуваючи з безвісті незвичні, тонкосрібні голоси:

Русе, русе серені-і,
Русе, русе серені-і,
Атотебе буда косі,
Какабуду сапрю носі,
Русе, русе серені...

Ілько-сан чмихав, хитав головою, підморгував дівчині у рожевому кімоно, його очі засвічувались синіми сполохами, скам'яніле обличчя розгасало, а міцний, як самосад, бас набирив оксамитових тонів, підтримуючи трепетне тонкоголосся:

Луже, луже зелений,
Луже, луже зелений,
А хто тебе буде косить,
Як я буду шаблю носити,
Луже, луже зелений...

Так було до того каламутного дня чи вечора, коли дівчина у рожевому кімоно пустилася магічного коло-обігу. Сонце червоно розжарювало хмарини над обрієм, а Тривушний важко, як комбайн по росі, сунув додому гармидерними асфальтовими гонами. Ще віддаля він брав на око свій блочний прихисток, бо той стирчав у небі, як чортів палець.

«Якби ж були хазяями! — розмірковував Ілько Панасович, втираючи щоки малиновим галстуком, який сміливо контрастував як з кропив'яною сорочкою, так і з білястими штанами, не кажучи вже про гірчичні барви черевиків.— Хазяями були б! Отоді перетягли б цей піднебесний вулик у сільській куток, та поставили б не сторчма, а вклали на бік, та городів позаду нарізали — рук стачило б і на буряки, і на кукурудзу».

Він зітхнув і згадав матір.

«Хватить їй лазити рядочками, що стеляться листочками до кольок у попереці. Колись півгектара пололи, а ниньки до десяти гектарів набігає на одну ледь живу душу. Випишу до себе! Хай відпочиває, хай килими вибиває. І на розширення законно можна подати...»

Попід вуликом-висотником у миршавій зелені палісаду, безнадійно прикипівши до лави, дзижчали про щось своє бабусі у хустках-чорнобривцях.

— Доброго здоров'я! — обернулися всі як одна.

— Добраздра...— Тривушний надав ходу до парадного.

Але з-за спини долітало, липло:

— Основательний мужчина, все до себе тягне...

— А мій зятьок все з хати, все з хати...

— У мене теж невісточка, спаси й помилуй...

— А що я згадала, об'їждчика нашого, лупив усіх підряд і чим попало, то пика була, як у цього Тривушного, гейби й не луснула...

Ілько Панасович натиснув пуповину ліфта, аж пискнуло там. Поїхав на свій другий поверх (жінка смачно казала — «бель-ітаж»). Пораючись з амбарним замком, гнівався: «Плетухи перегиблі, іч — «пика» — про должносное ліцо!»

З передпокою рушив до вітальні, щоб на балконі насмикати з ящиківих плантацій свіжої городини. Але зупинився, відчув, що пахне смаленим, хоч в обличчя приємно війнув протяг. Відкинув плечем кухонні двері — осиротіло забіліло підвіконня. Дівчини у рожевому кімоно як і не було! А от шибки в обох кватирках були... Були акуратно вибиті, і до кухні пробиралася гілка грецького горіха, власноручно посаженого Тривушним під вікнами.

У мозку Ілька Панасовича прокрутилося малоприємне кіно: росте собі дерево з плодами й озоном, аж ось на стовбур виплигує хтось вертлявий, синій, підтягується, цокає шибки молотком, запеленутим ватою, чіпляє на налець з траурним нігтем мотузку, вивуджує гачком з підвіконня чорну скриньку і... І пости-прощай, мила дівчино у рожевому кімоно! Не так та дівчина...

Кіно увірвалося — продзеленчав дзвінок.

Тривушний відчинив, посунувся перед чимось вертлявим, але жовтим, замшевим і з великим чорним футляром. Жовтий з футляром без угаву торохкотів, відсуваючи хазяїна до кухні. Ілько Панасович упізнав музичного педагога з сусіднього під'їзду, який надокучав по телефону про щось імпортне, валютне, дефіцитне...

Мета недоречного візиту прояснювалася, але Тривушного чомусь тривожив грубезний футляр, де на здогад містилася велика скрипка, яку ставлять межі ноги, а потім нудно й безнадійно пиляють.

— ...буде еквівалент,— нарешті проклонулись слова візитера.— Ви мені те, що до зарізу, я вам те, що в єдиному екземплярі. Айн момент!

Тут музичний педагог відкрив футляра й поставив на підвіконня (як знав!) магнітофон з дівчиною у рожевому кімоно. Дівчина перламутрово засяяла до Тривушного, і він безтямно, як сомнамбула, відкрив духовку й дістав щось неймовірне, загорнуте у цупкий пергамент з шнурочками і печатками.

— Низький уклін, шановний! Ах, ви справжній маг і чарівник! — і музичний педагог щасливо розтанув.

Тривушний непевно усміхнувся до дівчини у рожевому кімоно й намацав клавіш. Почулося з розгону:

Фі-і-і... І-їх...
Какабуду сапрю носі,
Русе, русе серені...

Ілько-сан вимкнув магнітофон, безтямно сягнув телефону і накрутив секретний код 02.

Ангели-хранителі не забарилися, і події розгорнулися у прискореному темпі.

Музичний педагог виявився одчайдухою: виказав усе одразу. Чорний токійський маг вкупі з рожевою гейшею потрапив до нього о 17-й годині 00 хвилин за середньоєвропейським часом як презент від Мотрони Цезарівни Цесарської, зубного техніка.

Презент не копійчаний, натякнули ангели-хранителі, й до того ж серед альтруїстів досі не було зафіксовано жодного зубного техніка.

Музичний педагог зовсім запанікував і вщипнув музичну струну: виявилось, що він готує дочку зубного техніка до вступу в музичне училище імені Людвіга ван Бетховена.

Знову прозвучав тактовний натяк, що плата занадто дорога.

— І зовсім недорога! — бовкнув ітелігент.— Дівця глуха як тетеря!

Вчений музика тут-таки пожалкував, що не проковтнув язика, а язик тим часом зовсім розперезався й наплів сім мішків вовни щодо експансії глухих музикантів, яких породив і розбестив мікрофон.

— А Бетховен Людвіг ван? — відсторонено, ніби з нутряного космосу, чув педагог власну скоромовку, жалкуючи, що не оглух.— Врешті-решт і він лишив цей світ, не чуючи жодного звуку...

— Бетховен поза підозрою,— заспокоїли педагога, занотовуючи адресу зубного техніка.

Мотрона Цезарівна Цесарська, як і очікувалося, показала зуби. Зуби були золоті, але голосок виявився сталевим:

— Не пам'ятаю ніяких магів і ніяких рожевих повій! У мене цих «пищалок» достобіса,— кинула вона тінь на японську електроніку. Й не втримала язика за зубами: — Всі хочуть жити, а що за життя без зубів?

Обминувши дипломатію, зубодарчу даму притисли музичним педагогом.

— Ну! — згадала Мотрона Цезарівна.— Потрібний кадр, пардон — приємний чувачок. Давній клієнт, а ще — приперся у день свого народження. Як не привітати? Презентувала йому «пищалку», може, й справді з рожевою дівкою — лабухи до дівок охочі. Подарувала й забула!

Версію Мотрони Цезарівни щодо дня народження «кадра», «чувачка», «клієнта» та «лабуха» в одному лиці спростували паспортними даними музичного педагога, який безумовно народився, але необачно обрав для цього інший день та інший місяць.

— Не прискіпуйтеся до бабських слів! — захистилася дарувальниця.— Я мала на увазі іменини.

Подзвонили до служителів культу триединої особи.

«Біс вам у ребро,— по-світському відповіли звідти.— Таких богопротивних імен у святцях зроду не бувало» (музичний педагог звався Індустрієм Діамаровичем).

І тут закон зблиснув міцними зубами:

— Громадянку Цесарська, ставимо вас до відома з відповідними наслідками, що чорний магнітофон із перламутровою прикметою — дівчиною у рожевому кімоно — поцуплений з квартири номер вісім по вулиці Ентузіастів, номер дев'ять орієнтовно між десятою й одинадцятою ранку сьогоднішнього дня поточного року нинішнього віку нашої ери.

— Футболіст...— просичала Мотрона Цезарівна.— Зараза...

Зв'язок між героями позаколгоспних полів, епідеміологією та криміналістикою дешифрувався у письмовому поясненні зубного техника:

«...підобідала бройлеровим курчам і позачергово прийняла викладача спортінтернату Лева Тиграновича Непарнокопитного, якому на тренуванні вибила зуби юна футбольна зміна, і домовилися про встановлення моста (зубного, а не транспортного), після чого клієнт буквально силою нав'язав мені цей чортів магнітофон з рожевою японською бабенцією, а дурна сила цих фізкультурників відома всім, хоч на безкраїх сільськогосподарських просторах, і це теж усім відомо, робочих рук не вистача...»

Лев Тигранович Непарнокопитний, вгамовуючи травму анальгіном з шампань-коблером і натхнений вказівками грудастої писклявої дружини, облагородженої новинками фірми «Адідас», заклеював стіну широкоформатними фотохудожніми шпалерами з пальмами, кактусами, ліанами й ультрамариновою лагуною. На передньому плані фотоекзотики бавилися мавпи-дармоїдки, найвертлявіша з яких чимось нагадувала супружницю тренера, хоч була, зрозуміло, з хвостом і без фірмового вбрання.

Саме на заключному етапі дизайнерських дерзань тренера з'явилися неждані візитери й представили розклеєному Левкові свої малоприємні мандати.

— Страсно сцясливий,— прошепелявив Непарнокопитний і затуманеним зором примітив, що тропічний настінний пейзаж збляк, ніби вкрився інеєм, сонячна стежка перетворилася на битий, довгий-довгий, мерзлотний шлях, а лагуну окупували тороси і айсберги.

— Сітайте, коlexи...— запросив Левко і відчув, що вже сидить сам. Щодо «колег» виправдання було: свого часу, гецаючи на смарагдових футбольних газонах у біло-голубій формі, Непарнокопитний числився на ставці «виводящого службового собаки». Тільки-но Левко, переобтяжений замінами авто, збавляв футбольні оберти, як лунало нетактовне нагадування, що «виводящі службових собак» особливо потрібні на периферії, й саме відкрилася вакансія в районі торосів і айсбергів. Левко, який боявся псявір ще більше, ніж тренера, одразу набував піка спортивної форми і колошматив сітки футбольних воріт під ревище болільників і тифозі. Зрозуміло, Європу Левко знав вздовж і впоперек по різних фірмових «лейбах», а от в Японії не гостював, бо там з футболем погано. Отож змовницьке підморгування болільниці у рожевому кімоно (чорний маг був виставлений на білу скатертину) не породило на перекособоченому ликові Левка Тиграновича жодних позитивних емоцій.

— Крадений,— лаконічно інформували прибульці.

— Брись! — наказав Левко рідній жінці, цікавій, як мавпа, демонструючи дещо вольові, але безумовно педагогічні здібності.

Жінка шелеснула до кухні.

— Красі вихофанесь... Тараня фофар...— розпочав пояснення громадянин Непарнокопитний.— Суці син...

З усіх зацікавлених осіб його найліпше зрозуміла, принаймні так здалося, дівчина у рожевому кімоно. Ще

б пак — адже прояснювався перший крок в її магічному колообігу...

Отже, на ранковому тренуванні під мудрим керівництвом тоді ще зубатого Левка Тиграновича його кращій вихованець («красі вихофанесь»), таранний форвард («тараня фофар»), нащадок друга людини по жіночій лінії («суці син») лупив м'яча у білий світ зі своєї коронної позиції. Таке можуть дозволити собі (і дозволяють!) зрілі майстри, але не сопливі юніори.

— Вчись, охلامоне! — не витримав тренер. Витонченим фінтом він обійшов здібного охلامона і, наближаючись до штанги, наладнався «вистрілити» у ближній верхній кут. Але тут юний форвард ривком дістав наставника і в підкаті вибив м'яч. Тренер, як літачок вертикального злету, завис у повітрі, а потім зринув униз і смачно, з розгону, поцілував штангу. Плакали зуби...

Юні футболісти метнулися хто куди, капітан опинився у будці найближчого таксофона, зопалу набрав номер федерації і схвильовано повідомив:

— Наш тренер зіткнувся зі штангою!

— Ну і як там штанга? — поцікавилася федерація, але «швидку допомогу» прислала.

Куди забіг із переляку «красі вихофанесь — суці син», невідомо, але він повернувся на місце прикрої події з дівчиною у рожевому кімоно, прикріпленою до чорного японського мага.

Лев Тигранович уже встиг вичухатися під дією нашатирия й обережно перелічував поріділі клики.

— Не виганяйте! — впав навколішки заплаканий юніор. — Я не хотів... Ось подарунок... Від душі!

— Світки? — поцікавився тренер.

Зацікавлені юні свідки зрозуміли, що тренер спитав: «Звідки?»

— Тато дали... За спортивні успіхи...

Після оповіді тренера лишилося почути прізвище юніора-зуболома.

— Тривусний Миса,— не крився Лев Тигранович.

— Знаємо,— піднялися прибульці,— Тривушний Михайло Ількович, квартира з вікнами на горіх. Перепаде йому на горіхи!

Потому чорний маг посів своє законне місце у відомій кухні. Дівчина у рожевому кімоно винувато мінілася відсвітами повновидого нічного світила.

— Синок позичив,— повідомили Ілька Панасовича Тривушного, і в того сам собою розстібнувся пасок.

— Імітував крадіжку,— коротко лунали слова.— Здібний хлопчик. Далеко піде! Поки не зупинять...— На цьому й розкланялися, зауваживши, що дефіцитний товар не варто тримати у духовці — можна вибухнути.

Грюкнули двері. Ілько Панасович рукам волі не дав — завадила жінка й мускулатура синка-акселерата,— але голос розпустив, як на грядках просто неба.

— Та я тебе, вишкребку...

Сусіди вимкнули телевізори, насолоджуючись повнозвучним першородним словом.

Синок теж слухав, аж поки не прорвався тонкодзвінно:

— І нічого, старе луб'я, теленькати по 02, коли сидиш на постачанні!

Ну, що відповіси дитяті?

АВТОМОБІЛЬ ПРОФЕСОРА КУКОВИЧА

Автомобіль — потім. І пов'язаний з ним професор Куківич — теж.

Спочатку про Ньютона. І про фрукти.

Так от, яблуко Ньютона — то міф. Навіть фольклор. І не фольклор навіть, а байка. Вигадка наукознавців. Ньютонового, зрозуміло, часу.

Тоді теж плутали науку з синекурою. А чого ж! Не святі дисертації ліплять. Притерся до чужого розуму,

фундаментально хапонув термінологію — й катайся, як сир у маслі. А відкриття саме сяйне. Колись. Згори. А ще як нагорі — рука! Потягне за пшеничного чуба — й до вченої ради, і вже прогрес штовхаєш. Коліном. У який бік — невідомо. Наукова таємниця...

А Ньютон вирахував всесвітнє тяжіння суто математично. Без усяких яблук. Які там яблука — на сирих яйцях сидів. І на чаї.

От шеф Ньютона — лорд Перегарст-молодший — справді куштував райські яблучка. Його висунули в науку з провінційної аристократії. Зранку лорд-висуванець давав прикурити своїм підлеглим ньютонам і відбував у яблуневий сад для проведення секретних експериментів. Лаборанток прихоплював. Теж, зрозуміло, підлеглих.

Якось, традиційно розперезавшись (камзол опинився на гілляці, а перука прикрила батарею шампанського), лорд-науковець запустив руку за пазуху чергової лаборантки. Юна леді виявилася дикою й, тікаючи, трусонула яблуню. Прикладна наука свідчить: яблуко від яблуні не далеко падає. Отож нічогеньке собі яблуко мічурінського типу, грамів так на шістсот, бабахнуло значабнілого лорда по лисині. Лорд завів очі попід лоба...

Де аморалка, там і збіговисько. Всім цікаво! І ревізія наче з-під землі виникла: грізні пери, лорди-хранителі круглої печатки, різні сери. Недовчений лорд на мить очуняв і шепнув Ньютонові:

— Виручай, козаче...

Ньютон не забарився і проштовхнув своє відкриття. Коректну формулу він підкріпив наочним прикладом: падаючим яблуком і травмованою лисиною шефа. І дотепер вчення про всесвітнє тяжіння називали б законом лорда Перегарста-молодшого. На щастя, батя юної дикої леді теж виявився лордом, причім вищої тарифікації, і відкриття по справедливості увічнілось ім'ям Нью-

тона, а лорда-висуванця перекинули до системи шекспірівських театрів...

На голову професора Куковича зринуло з височини не яблуко — спікірував дозрілий каштан. І ледь не влучив. То вже було б занадто! Бо професор мав неприємностей по саму зав'язку.

Зранку шеф — з ранніх, пробивних, невблаганних — виволочку влаштував:

— На чому, власне, ви штани протираєте?

— На стохастичних рівняннях, власне, голову ламаю,— відповів професор.

Тому, хто знає, що таке стохастичні рівняння, пояснювати не варто. А тому, хто не знає, що таке стохастичні рівняння, пояснювати не варто й поготів.

Шеф знав усе. А хто все знає, той нічого не знає. Тому й прозвучало звичне:

— У космосах ширяєте, а моторчик якийсь, щоб торохкотів собі без усяких запчастин, видумати несила.— І додав: — Що з вас візьмеш, коли навіть власне авто примудрилися посіяти... Йдіть!

І професор Кукович пішов з рідного інституту «Наш інтеграл» до стоянки службового автобуса. А тут і каштан нагодився... Луснув попід ногами, звільнився від голчастої шкаралупи і пострибав-покотився геть. Професор мимохить прослідкував траєкторію відскоку і мимоволі збочив з наміченого шляху. Слідом за каштаном. Той закотився під колеса непримітного «Жигулька».

Професор тричі обкрутився навколо машини, аж поки здогадався глянути на номер. І прийшло відкриття! На грані фантастики. Це була його машина!

А два з гаком дні тому теж було відкриття. Відкрили гараж професора. Відкрили з «Жигульком». Закрили без. Вночі, мабуть, діяли. Бо вранці, вивільнивши скоби від замка,— цілого-цілісінького, замкненого на два оберти,— професор наштовхнувся на вакуум. Машина розтанула. Анігілювала.

Професору одібрало мову. Зате його дружина зчинила крик по телефону, натискаючи на слова «професура обурена», «інтереси науки» та «сказитися можна».

Експерти прибули й обслідували замок.

— Нащо злодії порожній гараж зачиняли? — гадав перший експерт.— Садисти!

— Фактор часу. Машиною не щодня користуються. Замок не збитий — і порядок! — розмірковував другий експерт.— Психологи!

— Ключ при мені,— допомагав, як міг, професор.— І як відімкнули?

— Такі замки відмикаються будь-яким гвіздком,— заспокоїв перший.

— Ну-ну, не будь-яким, а тільки з головкою,— уточнив другий.

— А хіба бувають гвіздки без головки? — подивувався професор.

— Бувають,— відповів перший.

— План-вал-халтура,— пояснив другий.

— Коли чекати на машину,— нетерпеливилось професорській половині.

— Записуйтеся на нову,— порадили експерти.

І теж розтанули...

Професор Кукович зробив ще одне коло біля пропажі. Непевно простягнув руку. Клац! Як завжди — незамкнено. І ключ запалювання стирчить — як завжди. І завелася машина — не як завжди — з першої спроби.

«Слава каштану! — радів професор, виїжджаючи на стрімке шосе.— Вчасно впав. Мов яблуко Ньютона».

Машина набирала швидкість.

«Віват міліції! — професор відчув, що полюбив міліцію.— Знайшли, затримали, відібрали! Може, навіть, з перестрілкою... І на роботу доставили. Без нотаций, штрафу, казуїстики. От вам і міліція! Не лише сюрчить...»

Сюркнуло... Засюрчало! Та ще як! Треллю мов дре-лю. З виляском!

Бічним поглядом Кукович уловив смугастий дрючок попереду офіційного кашкета. І вчинив, як усі автолюбители. Спочатку натис на гальма, аж вклонився. Потім індиферентно покрутив головою: «Кому свистять? Кому завгодно, тільки не мені...» — й тут-таки дав чортів педалі газу. Такі дії, мабуть, замішані на генетиці: чи не спадок то давніх, але пам'ятних зустрічей із Соловейком-розбійником?

Машина летіла вперед, трелі стишувалися позаду. Нумо, дожени! Ніхто не наздогнав. Зелено миготіли перехрестя, машина вдоволено шурхотіла, а душа співала, аж поки перед людною площею не зблиснув червоним циклопічним оком світлофор. Професор загальмував, пропускаючи метушливих двоногих, замуликав пісеньку... Пісенька, безперечно, була популярною, бо кілька тихих перехожих одразу стрибнули до машини... Надійні руки затулили професору рота, розлучили з кермом і урочисто внесли наукову індивідуальність до скляної будки...

— Приїхав, цигане...— привітали там.— Признаватись будемо?

Професор Кукович намагався щось пояснити. Але заплутав усе остаточно. Всі оті «гараж замкнений, а машина — тю-тю!», «траєкторія каштана», «дивлюсь, а вона стоїть», «дякую всім, хто провадив розшук!» викликали життєрадісний сміх з переходами у регіт. Врешті-решт професор аналітично поставив себе на місце невдячних слухачів і зрозумів, що пояснення звучить вкрай непереконливо і навіть дико, а негайне відокремлення його персони від здорової частини суспільства з погляду формальної логіки можливе, бажане і навіть необхідне. Але ж мав бути якийсь невідпорний доказ! Між сплутаних, гарячкових думок чомусь зринув босяцький мотивчик повоєнного дитинства:

Обгоріло тєло молодое
А во рту документи знайшли..

— Документ! Ось посвідчення...

— Ти диви!

— А в документі я, тобто — фотографічний відбиток з мене!

— Не схожий. У професора очі як цвяхи. А у тебе бігають...

— Бо хвилююсь!

— Атож! Як не хвилюватися: і машину поцупив, і посвідчення свиснув.

— Посвідчення моє!

— А машина?

— Теж моя!

— А очі?

— Очі мамині, зеленкуваті, а в батька були, як антрацит...

— Ну, а в циганів які? У батечка пішов...

— Я не циган! Я професор!

— А серед циганів професорів хіба нема? Та щоб знав, професори мудрі. Й працюваті. А ти нахабний. І лінкуватий. Три дні мав, а машину не перефарбував, номери не замінив...

— Згадав! — осяяло Куковича.

— Отак би й зразу. Спершу спільників своїх давай...

— Не дам! Нема... Двоє ваших у мене були: один з університетським значком, а другий засмаглий!

— Ти диви...

Той, що з університетським значком, з'явився швидко.

— Застібуйте, хлопці, кобури... Аксиома: це професор. Теорема: як з'явилася машина? Потрібен ключ до розв'язання.

— Ключ у того, хто пригнав машину до інституту,— оговтався професор.

— Браво! — схвалив той, що з університетським значком.— Ваше найближче оточення: друзі-жартівники, колеги-недоброзичливці, дружина-супряжниця, діти, веселі й винахідливі,— всі поза підозрою. Так?

— Так.

— Сусідній гараж належить вашому шефові. Так?

— Тс-с-с... Не чіпайте шефа... Тс-с-с...

— Шефа бояться — на роботу не ходити... Отже, прокручуємо все спочатку: пропажу виявили у вівторок вранці, у понеділок машину ви не брали, а в неділю...

— А в неділю брав. До тещі їздив. Я поважаю тещу.

— Тещ поважають усі, крім гумористів,— тер скроні той, що з університетським значком.— Отож маємо: неділя — з машиною й тещею, понеділок — без машини. Зосередимося на понеділку. Чому не взяли машину?

— Мабуть, тому, що в понеділок була конференція.

— Де логіка?

— У звичайні дні їздиш спокійно. Можна й на своїй машині. А як конференція чи нарада — краще на службовому автобусі.

— Чому?

— Надійніше. Машина може зламатися...

— А службовий автобус не може?

— Може. Але там шофер-професіонал. Петя. До того ж, як щось трапиться, не один запізнишся, а в складі колективу...

— Гм... Є логіка. Так. Понеділок. Конференція. Службовий автобус. Може, в автобусі з кимось віталися, розмовляли?

— Важко згадати... Автобус переповнений...

— Ви сиділи чи стояли?

— Стояв. Я завжди стою: у нас наука наполовину жіночої статі.

— А з конференції теж на службовому їхали?

— Теж! З колегами вийшов, думками обмінювались, а Іванова в автобусі двері притримувала, могутня така дама, з мого відділу.

— А вдень нікуди не виїздили? На обід, скажімо?

— Ні. У перерві каву пили. У відділі. З бутербродами...

— Отже, маємо такий бутерброд: у неділю ви їздили до тещі, у понеділок машина була в гаражі, у вівторок виявили крадіжку, а в четвер машина сама підкотилася до інституту й припаркувалася десь біля каштанового дерева. Там стоянка?

— Ні. Там моріжок. Але там ставлять усі.

— І ви?

— Я теж. Разом з усіма.

— Зрозуміло. Як у вас з пам'яттю на цифри?

— Ніби все гаразд.

— Тоді слухайте. У неділю, після тещі, ви завели машину до гаража. Попереду — робота. Попереду — важкий день. А ще конференція. Як не глянути на бензомір, га? Може, бензин на нулі?

— Глянув. Було півбака.

— А поруч — спідометр...

— На спідометрі було 24 тисячі 982 кілометри 100 метрів, — чітко, як студент-зубрило, відповів професор.

— Браво... — тихо, ніби боячись сполохати щось таємне, шепнув той, що з університетським значком. Зірвався на рівні й побіг до арештованої машини.

Повернувся і міцно потис руку професора Куковича.

— Прокручуємо версію. Суто математично. За спідометром...

— Виходимо на слід? — здогадався професор.

— І беремо голими руками, тобто голим розрахунком.

— Невже?

— Вже! Скільки кілометрів від гаража до Інституту?

— 13 кілометрів 100 метрів.

— Зараз на вашому спідометрі 25 тисяч кілометрів 200 метрів.

— Отже, машина пройшла після крадіжки 18 кілометрів 100 метрів,— одразу видав розрахунок професор.

— Ні! Відніміть ще 5 кілометрів, щойно подоланих вами від інституту до поста ДАІ.

— Маємо 13 кілометрів 100 метрів,— підсумував професор.

— Тобто, шлях від гаража до інституту в один кінець.

— Що ж виходить? — розгубився професор.

— Виходить, що зловмисник (або зловмисники) вивів (або вивели) машину з гаража тільки для того, щоб доставити її в інститут і приткнути поблизу каштана. Причём пилюка на вашому «Жигульку» мінімум триденної давності, певен, що експертиза це підтвердить. Отже, машину пригнали не сьогодні, не вчора, навіть не позавчора, а десь у ніч з неділі на понеділок. Скажу ще точніше: у понеділок вранці.

— Хто пригнав?

— Тримайтеся за стілець, професоре! Ви пригнали...

Поки Куковича делікатно ляскали по щоках, виводячи з глибокої задуми, поступило свідчення інститутської вахти: сірий «Жигульок» у понеділок стояв аж до вечора, а вночі невідомо, бо страшно.

Вихід професора з трансу супроводжувався вигуком:

— Все може бути!

Той, що з університетським значком, пояснив:

— Ви зосередились на конференції. У гаражі діяли автоматично. Машину вивели завчено — маршрут накааний. Після конференції, в оточенні немоторизованих колег, пройшли повз свою машину і разом з усіма вскочили до службового автобуса. Не дивно, що наступного дня гараж виявився порожнім. Та дивно, що ви потім не помітили свою машину на моріжку...

— Хто ж роззирається, коли поспішає на службовий автобус? — буркнув професор.

— Логічно! Але штрафу не минути...

— Логічно,— погодився професор.

— А за плідну співпрацю дозвольте вручити сувенір,— підсолодив той, що з університетським значком.— Дарую замок з шифром. Гвіздком не розколупаєш...

Професор Кукович поставив машину в гараж і зрозумів, що це надовго. А як зрозумів, згадав про сувенір, швиденько повернувся до гаража, навісив секретний замок поверх старого, ненадійного і накрутив шифр.

Вранці професор бадьоро біг повз гараж до стоянки службового автобуса. І перестрів шефа, який несамовито гамселив ломом у свою моторизовану стайню.

— Що сталося? — зупинився професор.

— Якийсь ідіот причепив мені свій замок! — лютував шеф.— З секретом, щоб його...

Кукович похолов, помітивши свій сувенір на чужих воротах. Але переборов себе. Зауважив:

— Примітивний шифр...

— Примітивний?! — запінився шеф.— То спробуй, застосуй свої рівняння!

Професор глибокодумно прокрутив цифровий барабанчик, безшумно зняв замок і, не чекаючи на подяку (від такого діждешся!), побіг своїм шляхом.

— Ньютон...— видихнув шеф услід.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИБУХ

З КОМПЕТЕНТНИХ ДЖЕРЕЛ

нам повідомили, що нічого такого не знають і не відають.

СВІТОВИЙ СТАНДАРТ

Фабрика «Шийпром» створила костюм, який не поступається кращим зразкам колекції Кардена. Директор фабрики сердечно подякував колективу за цінний подарунок до дня свого народження.

БУДІВЕЛЬНА ЕСТЕТИКА

Велетенське панно «Слава будівельникам!» закрило тріщину на фасаді готелю «Євразія».

ЛІСОВА ПІСНЯ

Змалку полюбив чарівні гірські ліси легінь Іванко Бовт. Зі своєю нерозлучною супутницею бензопилою він виконує норми на 130—150 процентів.

ІМ ПРАЦЮВАТИ РАЗОМ

Найбільша кількість абітурієнтів — по тридцять чоловік на місце — зафіксована у торговельному та юридичному інститутах.

ЛИСТ ПОКЛИКАВ У ДОРОГУ

Отримавши виконавчого листа на сплату аліментів, громадянин Цнотливий відбуду у невідомому напрямку.

НА ДОПОМОГУ УЧАСНИКАМ ХУДОЖНЬОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ

Академічний хор у повному складі прибув на плантацію підшефного хору-ланки. Картоплю зібрали вчасно.

ПОДАРУНОК ЧИТАЧАМ

Упродовж десяти років не видали жодної книжки літератори А, Б та В. «Це наш гідний внесок у розвиток літератури», — заявили вони.

ТАЄМНИЦІ СКІФСЬКИХ МОГИЛ

Нові розкопки археологів засвідчили, що скіфи мали звичку закладати у свої поховання борони, сівалки, карданні вали та інший реманент до бульдозерів включно.

МАЛЕНЬКІ ХИТРОЦІ

Запізнення на роботу ви можете пояснити відставанням вашого біологічного годинника від середньоєвропейського часу на 10—15 хвилин.

У СВІТІ ТВАРИН

Зграя мавп подряпала наглядача зоопарку при спробі винести з клітки торбу з бананами. Розумним тваринам суворо зауважено.

НАРОДНА ПРИКМЕТА

Якщо ваш начальник встав із лівої ноги, чекайте на грозу.

АНОНС

Дивіться новий художній фільм «Діти до 16 років». Дітям до 16 років дивитися фільм заборонено.

АУТОТРЕНІНГ

Знайшов себе у чужої дружини психолог Непромах.

ВИПРАВИВСЯ

після товариського суду громадянин Навкулачнюк. Він кинув пити, кинув курити, кинув дружину.

ГРИМАСИ КАПІТАЛУ

«Вріжемо по гранчаку віскі, джентльмени!» — пропонує містер Бидл, витягаючи центи. «О'кей, шеф!» — улесливо відгукуються містер Дилд і містер Дудл, витягаючи свої долари.

І так щоденно.

КОРИСНІ ПОРАДИ

При отолярингологічних хворобах не розвішуйте вуха, не задирайте носа і не чхайте на всіх.

Вас довго не обслуговують? Ідіть геть!

Поблизу нема урни? Плюньте!

ДОВІДКОВЕ БЮРО

Міняю гнів на милість. Можливі варіанти.

Даю волю рукам. Колективні заявки не приймаються.

Знімемо квартиру, джинси, ондатрову шапку. Три хостяки.

НАШ РЕКЛАМНИЙ ДОДАТОК

Ваша кришталева ваза впала і розбилася на друзки. І ось уже мчить до вас шокова карета. Цього б не сталося, якби ви колекціонували пластмасові вази фірми «Поцілулоїд». Ці оригінальні вироби ви можете придбати скрізь без черги.

У вас неприємності: чоловік подав на розлучення, шеф запрошує на килим, ЖЕК викликає з приводу комунальної заборгованості. Невже ви з'явитесь на всі ці важливі заходи у супермодному вбранні? Тільки некрикливі сукні об'єднання «Попелюшка» викличуть до вас співчуття й жалість. Купуйте ж, не бійтеся!

З М І С Т

з КНИЖКИ «ЛІДЕР ОПОЗИЦІЇ» (1968)

Дискусія	4
Батьки і діти	4
За лаштунками	5
Футбол і мовознавство	6
А ф о р и з м и	7
Це було не в Парижі	7
Дім, в якому я живу	8
Негативний тип	10
Поезія і дійсність	11
А ф о р и з м и	12
Новорічний сюрприз	13
Ескалація чуйності	14
Шайбу! Шайбу!	16
Надсучасний детектив	17
А ф о р и з м и	22
Чарівна ялинка	22
Легкий хліб	23
Йди... йди... йди...	25
Лідер опозиції	27
А ф о р и з м и	28
Сервіс	29
Різні долі	31
Ефір з перцем	33

з КНИЖКИ «КРИЖАНА УСМІШКА» (1972)

Комунікабельність	40
А ф о р и з м и	41
Дебют	42
«Местов нема»	43

А ф о р и з м и	45
Шедевр	45
Гроза хуліганів	47
А ф о р и з м и	49
Виставилися	49
Джентльмени удачі	51
Філософська лінгвістика	53
А ф о р и з м и	55
Непідсудні	55
Рятівний рейс	58
А ф о р и з м и	61
Сяйво далекої зірки	62
Сільський щоденник Діамара Сектанюка	65
Інтерв'ю з колоритним дідом	69
Інформаційний вибух	74
з книжки «ГНОМО САПІЕНС» (1977)	
Консультація постфактум	82
Клінічний випадок	83
Монолог безсмертного актора	84
Пронеси, господи...	86
А ф о р и з м и	87
Подяка	87
Легендарна шуба	89
Гість із ночі	91
Голівна вулиця	93
А ф о р и з м и	95
Плата за страх	95
Творець достатку	97
П'ятірка	99
Борець	101
А ф о р и з м и	103
Смачного!	104
Ким буде Вальок?	106
Слова	108

Психолог	111
Афоризми	113
Твір збагачує	113
Капуста	114
Ай! Де баран?	117
Все вища...	120
Афоризми	123
Гномо сапієнс	124
Бабця з Коленгагена	127
Техдопомога	130
Неофіційний опонент	134
Афоризми	138
Феномен	138
Халепа з хепі-ендом	143

«КАЖУТЬ ЛЮДИ, КАЖУТЬ»
ІРОНІЧНІ ВІРШІ РІЗНИХ РОКІВ

Сміх і сльози	150
Зайвого не треба	151
Рецензія	151
Лико й лик	151
Заочний проректор	151
Драчливе	152
Грань	152
Поп-культура	152
Різниця	152
Мисливське	153
Профілактика	153
Гарт	153
Хто кого?	154
Антиначиння	154
Сатирикон	154
Вагомий аргумент	155
Загадка	155
З небес на землю	156
Варіація	156

Кавказький тост	157
Модерн-Отелло	157
Потойбічне	158
Персоніфікація	158
Ланцюгова реакція	159
Хімі мимоволі	160
Коні не винні	160
Букіністичне	161
Натуралісти	162
Діалог про руку	163
Спортивне	164
Ото наженяхався	165
Байка про байку	166
Промінь	168
Знайшла час!	169
Варіант давньої байки	169
Помста	170
Делікатний покупець	171
У зоопарку	172
Пісня технократів	173
Резюме	174
Хай пишуть	175
TV балада	177
Маловідомі рубаї	180

з КНИЖКИ «ХТО СПАЛИВ КАРФАГЕН?»
(1980)

Гіпотеза щодо зникнення матерії	184
Обікрали	185
Троянський рецепт	188
Гіпербола	190
Свистун	192
А ф о р и з м и	195
Одіссея в тарілці	195
Хто спалив Карфаген?	198

Кіно	201
А Петра пам'ятаєте?	204
І ми вертаєм	207
А ф о р и з м и	212
А солівій на калині	212
Вишибала	217
Комісія	221
Вульгарна соціологія	225
Вступ до літературознавства	230
А ф о р и з м и	237
Велика Сунична Галявина	237
НОП-СТОП	246

з КНИЖКИ «СТРИБОК З ПАРНАСУ»
(1982)

Виховний момент	272
Ще раз про механізм спадковості	273
По-своєму	274
А все ті зерна	276
Г-о-л!	277
Щось треба робити	278
Джинси або ждинси	280
Нічого поганого не скажу	282
А ф о р и з м и	284
Посміялися	284
Хто куди дивиться?	287
Драматичний діалог	289
Спогад про матріархат	291
Стрибок з Парнасу	294
Телефонна пригода	297
Астроревізія	301
Двоє в барі, який не вдівідував Хемінгуей	305
А ф о р и з м и	311
Київ посміхається	312
Газетні жанри	324

**З КНИЖКИ «КОНЦЕРТ ДЛЯ СКРІПКИ З РЕЄСТРОМ»
(1985)**

- Неперевершений 332**
- Аспірантура 334**
- І нащо нагадувати? 336**
- Права 338**
- Жорстокість 340**
- Що робити з дилетантами? 343**
- Сміхи 346**
- Провчила 348**
- Тріумф 351**
- Нечиста сила 355**
- Курорти і телефони-автомати 358**
- Дипломатія 362**
- Нога у сірій холоші 366**
- Сюжет про сюжет 370**
- Чашечка кави 374**
- Ефект Марго 378**
- Тимчасовий 384**
- Між небом і землею 390**
- Колообіг дівчини у рожевому кімоно 394**
- Автомобіль професора Куковича 403**
- Інформаційний вибух 412**

Литературно-художественное издание

КРЫЖАНОВСКИЙ Андрей Степанович

Томагавки и макогоны

Сатира и юмор

Киев, издательство
художественной литературы «Днипро»

На украинском языке

Художник *А. П. Василенко*
Художне оформлення *В. М. Флакса*
Художній редактор *В. С. Войтович*
Технічний редактор *І. М. Драгончук*
Коректор *Н. І. Харчук*

ИБ № 4685

Здано до складання 12.05.89.

Підписано до друку 14.07.89.

Формат 70×108¹/₃₂. Папір друкарський № 1.

Гарнітура літературна. Друк високий.

Умовн. друк. арк. 18,55. Умовн. фарбовідб. 18,988.

Обл.-вид. арк. 18,841. Тираж 30 000 пр.

Зам. 9—151. Ціна 1 крб. 30 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро».

252601, Київ-МСП, вул. Володимирська 42.

Київська книжкова фабрика.

252054, Київ, вул. Воровського, 24.

Крижанівський А. С.
К85 Томагавки і макогони: Сатира і гумор.— К.:
Дніпро, 1990.— 421 с.
ISBN 5-308-00617-2

До книги українського радянського письменника ввійшли гуморески, пародії, сценки, афоризми з книжок різних років. У динамічних парадоксальних сюжетах автор зриває маски добродичності з тих, хто намагається лише брати від суспільства, нічого не даючи навзаєм. Своєрідність творчої манери, влучність сатиричних пострілів письменника відзначені і критикою, і читачами.

К $\frac{4702640201-082}{M205(04)-90}$ 82.90

ББК 84Ук7

1кр6.30к.

